SF. IOAN GURĂ DE AUR – PUŢUL (EXTRASE)

OMILIA I la Sfântul Praznic al Cincizecimii / pentru ce nu se fac acum semne / cum că cele ce se lucrează şi se vorbesc de noi se scriu

Iarăşi praznic şi iarăşi sărbătoare, şi iarăşi Biserica se laudă cu mulţimea fiilor; Biserica aceasta cea cu mulţi fii şi iubitoare de fii. Dar ce folos este din iubirea de fii, când numai la sărbători, iar nu totdeauna vede feţele cele dorite ale fiilor. Precum de ar fi avut cineva o haină frumoasă şi nu i-ar fi fost lui îngăduit să o poarte totdeauna. Iar haina Bisericii este mulţimea celor ce vin, precum şi prorocul de demult a vorbit către Biserică, zicând: „Şi pe toţi aceştia îi vei pune împrejurul tău, ca o cunună de mire şi ca o podoabă de mireasă" (Is. 29, 18). Deci precum o femeie înţeleaptă şi de neam bun având haina strânsă până la glezne, este cu bună cuviinţă, aşa şi Biserica astăzi se arată mai luminoasă, fiind îmbrăcată cu mulţimea trupurilor voastre, ca şi cu o haină strânsă. Că nicio parte a ei, astăzi, nu este cu putinţă a se vedea goală, precum în zilele trecute. Dar pricinuitori ai goliciunii ei sunt cei ce numai astăzi au venit, cei ce nu totdeauna acoperă pe maica lor. Iar cum că nu mică este primejdia a lăsa goală pe maica lor, să aducem aminte de o veche istorie; să ne aducem aminte de cel ce a văzut gol pe tatăl său şi a fost pedepsit pentru aceasta (Fac. 9, 22), cu toate că nu acela a dezgolit pe tatăl său, ci numai l-a văzut gol. Şi nici măcar pentru aceasta nu a scăpat de pedeapsă. Iar cei ce au venit numai astăzi, iar mai înainte nu, nu numai că văd goală pe maica lor, ci o dezgolesc pe ea. Iar dacă cel ce a văzut goliciunea nu a scăpat de pedeapsă, cei ce o fac, de care iertare vor fi vrednici? Acestea le zic nu voind să vă prihănesc, ci ca să fugim de pedeapsă, să fugim de blestemul lui Ham, să urmăm dragostea lui Sim şi a lui Iafet şi să acoperim şi noi pururea pe maica noastră...

A se înfăţişa numai de trei ori pe an înaintea lui Dumnezeu este o socoteală iudaicească. Căci către aceia s-a zis: „În trei vremi ale anului te vei arăta înaintea Domnului Dumnezeului tău" (Ieş. 23, 17). În ce ne priveşte pe noi, totdeauna voieşte Dumnezeu să ne arătăm înaintea Lui. La aceia depărtările locurilor au făcut să fie numai atâtea adunările, că numai într-un loc era atunci închinăciunea. Pentru aceasta şi timpurile adunărilor şi ale venirilor lor erau puţine. Şi fiindcă numai în Ierusalim, iar nu în altă parte, trebuiau să se închine, pentru aceasta a poruncit ca numai de trei ori într-un an să se arate înaintea lui Dumnezeu, îndreptăţindu-i la aceasta lungimea căii. Dar pentru noi niciun fel

de îndreptare nu va fi. Şi aceia erau împrăştiaţi pe tot pământul, căci zice: „Şi erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbaţi cucernici, din toate neamurile care sunt sub cer” (F. Ap. 2, 5), iar noi într-o cetate fiind toţi, sub aceleaşi ziduri locuind şi de multe ori numai o uliţă ne desparte de Biserică, ca cei ce am fi despărţiţi cu nenumărate noiane ale mării, aşa de puţine ori venim la această sfântă adunare. Acelora le-a poruncit numai în trei vremi ale anului să prăznuiască, **nouă însă ne-a poruncit pururea să facem aceasta, că pururea la noi este praznic.** Voi spune pricinile praznicului şi veţi vedea că **în fiecare zi este praznic**.

Deci la noi cel dintâi praznic este Epifania, adică Arătările. Şi care este pricina praznicului? Faptul că Dumnezeu „pe pământ S-a arătat şi cu oamenii împreună a locuit” (Varuh 3, 38). Că Dumnezeu-Fiul Cel Unul-Născut cu noi a fost. Şi nu numai a fost, ci pururea este, căci zice: „Iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului” (Mt. 28, 20). Pentru aceasta în toate zilele putem săvârşi Arătările.

Dar praznicul Paştilor ce voieşte? Care este pricina lui? Prin el vestim moartea Domnului, căci aceasta este Paştile. Dar nici aceasta n-o facem în vreme hotărâtă. Că voind Pavel să ne izbăvească pe noi de aşteptarea vremurilor şi arătând că pururea putem face Paştile, zice: „Căci de câte ori veţi mânca Pâinea aceasta şi veţi bea din paharul acesta, moartea Domnului vestiţi” (I Cor. 11, 25). Deci de vreme ce pururea putem vesti moartea Domnului, pururea putem săvârşi şi Paştile.

Voiţi să cunoaşteţi că şi praznicul acesta de azi se poate prăznui în fiecare zi şi mai ales că este în fiecare zi? Să vedem care este pricina praznicului acestuia? Faptul că Duhul Sfânt a venit la noi. Şi precum Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut este împreună cu oamenii cei credincioşi, aşa şi Duhul lui Dumnezeu. Dar de unde este arătată aceasta? „De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele. Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului...” (In. 14, 15-17). Deci precum a zis Hristos despre Sine că este cu noi în toate zilele până la sfârşitul veacului şi pentru aceasta putem oricând să săvârşim Arătările, aşa a zis şi despre Duhul că în veac cu noi este şi de asemenea putem săvârşi totdeauna praznicul Cincizecimii.

Şi ca să cunoaşteţi că este cu putinţă totdeauna să prăznuim, şi nu numai la vremea rânduită, nici când suntem împinşi de sila vremii, ascultaţi pe Pavel ce zice: „De aceea să prăznuim...”. Cu toate că nu era atunci praznic, când

scria acestea, nici Paştele, nici Arătările, nici praznicul Cincizecimii, dar a zis să prăznuim, arătând că nu vremea face praznicul, ci conştiinţa cea curată. Că praznicul nu este altceva, decât veselie, iar veselia cea duhovnicească nu din altceva se pricinuieşte, decât din conştiinţa faptelor bune. Iar cel ce are conştiinţa bună şi fapte ca aceasta, totdeauna poate să prăznuiască. Deci aceasta arătând Pavel, zice: „De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimele curăţiei şi ale adevărului" (I Cor. 11, 25). Vezi cum că nu te-a legat cu perioadele vremii, ci a poruncit să ai numai conştiinţa curată?...

- **Dar pentru care pricină nu se mai fac semne acum? Pentru că de la mulţi aud acestea şi deseori între ei se întreabă, de aceea luaţi aminte cu dinadinsul. De ce atunci, toţi cei ce se botezau, vorbeau în limbi, iar acum nu? Să ne învăţăm întâi ce este a vorbi în limbi şi atunci vom spune şi pricina. Deci ce este a vorbi în limbi? Cel ce se boteza îndată vorbea în limba indienilor, a egiptenilor, a perşilor, a sciţilor, a tracilor; aşa că un om vorbea în multe limbi. Şi aceştia de acum de s-ar fi botezat atunci, i-ai fi auzit şi pe ei vorbind în multe limbi. Aceasta ne-o arată Pavel, zicând: „Şi găsind câţiva ucenici, a zis către ei: «Primit-aţi voi Duh Sfânt când aţi crezut?» Iar aceia au zis către el: «Dar nici n-am auzit dacă este Duh Sfânt»". Şi apoi botezându-se ei, „punându-şi Pavel mâinile peste ei Duhul Sfânt a venit asupra lor şi vorbeau în limbi..." (F. Ap. 19, 1-2). Deci pentru care pricină s-a luat de la oamenii de acum darul acesta? Nu pentru că ne necinsteşte Dumnezeu pe noi, ci pentru că foarte mult ne cinsteşte. Cum? Eu vă voi spune. Oamenii de atunci de curând fiind izbăviţi de idoli, aveau mintea mai groasă şi mai nesimţitoare şi erau dedaţi numai la lucrurile cele trupeşti, neavând nicio înţelegere de daruri netrupeşti şi nici nu ştiau ce este darul duhovnicesc, care se potriveşte numai cu credinţa. Pentru aceasta se făceau semne. Căci dintre darurile cele duhovniceşti unele sunt nevăzute şi numai cu credinţă se înţeleg, iar altele au şi semn văzut spre încredinţarea celor necredincioşi. Adică, iertarea păcatelor este lucrarea duhovnicească, care se înţelege cu gândul, este deci dar nevăzut. Pentru că nu vedem cu ochii trupului cum se curăţă păcatele. Pentru care pricină? Pentru că sufletul este cel ce se curăţă. Iar sufletul cu ochii trupului nu se vede. Deci curăţirea păcatelor este un dar care se**

înţelege cu mintea şi nu poate fi văzut de ochii trupeşti. Iar a vorbi în limbi este tot o lucrare a Duhului care cu mintea se înţelege, dar are şi un semn lesne înţeles de cei necredincioşi. Acesta este sunetul cuvântului rostit cu limba, care auzindu-se, face dovada lucrării celei nevăzute dinlăuntru, care se face în suflet.

Dar eu acum nu am trebuinţă de semne, căci Pavel zice: „Şi fiecăruia se da arătarea Duhului spre folos" (I Cor. 12, 7). Dar care este pricina? Pentru că şi fără de semne am învăţat să cred în Stăpânul. Cel ce nu crede are nevoie de zălog, iar fiindcă cred, nu am trebuinţă de zălog, nici de semn. Şi cu toate că nu voi vorbi în limbi, dar ştiu că m-am curăţat de păcate. Iar cei de atunci nu credeau de nu vedeau semn, ca o garanţie a credinţei, pe care voiau s-o primească. Deci nu ca celor credincioşi se dădeau semnele, ci ca celor necredincioşi, ca să se facă credincioşi. Aşa şi Pavel zice: „Semnele nu sunt pentru cei credincioşi, ci pentru cei necredincioşi" (I Cor. 14, 22). Vedeţi că Dumnezeu a luat de la noi arătarea semnelor nu ca să ne necinstească, ci ca să ne cinstească? Şi a făcut aceasta arătând că acum noi credem în El fără de semne şi zăloage. Iar aceia de nu ar fi avut mai întâi semn sau zălog nu ar fi crezut în El, prin lucrările cele nevăzute. Dar eu şi fără de acestea arăt toată credinţa. Iată deci pricina pentru care nu se mai fac acum semne...

• A luat Hristos pârga firii noastre şi ne-a dat darul Duhului. Şi precum după un război îndelungat se face pace şi se risipeşte vrajba, iar cei ce erau învrăjbiţi între ei îşi dau unii altora zăloage şi încredinţări de pace, aşa şi între Dumnezeu şi oameni s-a făcut. A trimis Hristos ca zălog şi încredinţare pârga noastră lui Dumnezeu şi ne-a trimis El ca zălog şi încredinţare pe Duhul Sfânt. Şi cum că avem zăloage şi semne de încredinţare, arătat este din faptul că ele trebuie să fie de neam împărătesc. Căci Duhul Sfânt care ni S-a trimis nouă este din Fiinţa cea împărătească, iar Cel ce de la noi S-a dus este din neam împărătesc, fiind din seminţia lui David. Pentru aceasta nu mă mai tem, căci Pârga noastră stă sus. De aceea şi despre viermele cel neadormit de-mi va spune cineva, sau despre focul nestins, sau despre alte chinuri şi pedepse, nu mă mai tem. Şi nu că nu mă mai tem, dar nu deznădăjduiesc de mântuirea mea. Că de nu ar fi pregătit Dumnezeu mari bunătăţi pentru neamul nostru, nu ar fi luat sus pârga noastră. Mai înainte de aceasta privind noi la cer şi cugetând la puterile cereşti simţeam sărăcia noastră mare, dar acum privind la cer la Scaunul cel împărătesc, unde stă pârga cea luată de la noi, vedem neamul

nostru cel bun. Şi **Fiul Omului tot aşa cum S-a suit cu acelaşi trup, va veni să ne judece. Deci să ne gătim să nu cădem din slava aceea. Şi va veni negreşit şi nu va zăbovi Stăpânul nostru. Va veni aducând cu sine oştiri, cete de îngeri, mulţimi de arhangheli, adunări de mucenici, rânduieli de drepţi, soboare de proroci şi apostoli, iar în mijlocul acelor nematerialnice oştiri, cu negrăită şi nevăzută slavă Se va arăta Împăratul.**

Deci toate să le facem, ca să nu cădem din slava aceea. Voiţi să vă spun şi cele mai înfricoşate? Nu ca să vă înspăimânt, ci ca să vă îndrept. Atunci râu de foc va curge înaintea scaunului Aceluia, cărţile se vor deschide, judecata groaznică şi înfricoşată se aşază, unde se citesc din cărţi faptele vieţii noastre. Şi multe se vorbesc de Proroci despre cărţile acelea. Moise zice: „Şi acum de voieşti să le ierţi lor păcatul, iartă-l, iar de nu, şterge-mă pe mine din cartea pe care ai scris-o" (Ieş. 32, 32). Hristos a zis către ucenicii Lui: „Dar nu vă bucuraţi de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucuraţi că numele voastre sunt scrise în ceruri" (Lc. 10, 20). Iar prorocul David zice: „În cartea Ta toţi se vor scrie; zi de zi se vor săvârşi şi niciuna din ele nu va fi nescrisă". (Ps. 138, 16). Şi iarăşi: „Şterşi să fie din cartea celor vii şi cu cei drepţi să nu se scrie". (Ps. 68, 32). Vezi că unii se şterg, iar alţi se scriu? Voieşti să cunoşti că nu numai cei drepţi se scriu în cărţile acelea, ci şi păcatele noastre sunt scrise acolo?

Este vreme de praznic, să învăţăm deci despre lucruri care pot să ne izbăvească pe noi de osândă. Înfricoşat este cuvântul, dar de trebuinţă şi folositor. Că ne izbăveşte de ispitirea şi cercarea lor prin lucru. **Deci să credem că păcatele se scriu, şi ceea ce aici se vorbeşte, îndată sus se scrie.** Dar de unde este arătat aceasta? De la Maleahi care zice: „Vai celor ce întărâtă pe Domnul...?" Şi cum Îl întărâtă pe El? „Cu aceea ce zic: Tot cela ce face rău este bun înaintea Domnului". Cuvinte ale slugilor celor nemulţumitoare sunt acestea. Şi că „întru ei (cei răi) bine a voit şi unde este Dumnezeul dreptăţii?" (Mal. 2, 17). Şi că: „Deşert este cel ce slujeşte lui Dumnezeu, şi ce este mai mult că am păzit poruncile Lui... Şi acum fericim pe cei străini şi se zidesc de iznoavă toţi cei ce fac fărădelege" (Mal. 3, 14-15). Ca şi cum ar zice: Noi în fiecare zi slujim şi alţii se îndulcesc de cele bune. Unele ca acestea zic de multe ori şi supuşii pentru stăpâni. A zice om către om nu este un lucru aşa de greu, cu toate că este. Dar a zice acestea către Stăpânul lumii, către Stăpânul cel milostiv şi iubitor de oameni, este un lucru vrednic de toată osânda şi de cea

mai mare pedeapsă. **Şi ca să vezi că cuvintele acestea se scriu, ascultă ce zice iarăşi Prorocul: „Şi a ascultat Domnul şi a auzit şi a scris în cartea celor vii, spre pomenire înaintea Sa...” (Mal. 3, 17). Şi toate se scriu şi nu Dumnezeu ne va aduce aminte de ziua în care s-au făcut, ci va pune în mijloc cartea spre mustrare şi prihănire.** Oare am cutremurat mintea voastră cu frica? Mai înainte a mea şi apoi a voastră. Dar voi înmuia cuvântul. Şi nu cuvântul, ci frica. Şi nu o voi înmuia, ci o voi mângâia. Ca să rămână ea şi să se cureţe mintea voastră. Iar partea cea nesuferită a ei s-o ridicăm, ca să fie ea suferită de voi. Şi cum vom putea s-o ridicăm? **Dacă vom arăta că păcatele nu numai se scriu, ci se şi şterg. La judecata cea lumească cele zise acolo de cel ce se judecă se scriu negreşit totdeauna şi nu se pot şterge. Iar din cartea aceea, de ai vorbit cuvinte rele, de vei voi, se şterg. Dar de unde este arătat? Din Scriptură, că zice: „Întoarce faţa Ta de la păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le” (Ps. 50, 11). Şi nimeni nu va putea şterge ceea ce nu este scris. De aceea, fiindcă erau scrise, se roagă să se şteargă. Învaţă şi altul cum se şterg, zicând: „Cu milosteniile şi cu credinţa se curăţă păcatele...” (Pilde 15, 29). Şi nu numai că se şterg, ci şi se curăţă, încât nicio urmă a lor nu mai rămâne. Şi nu numai cele de după botez se şterg, ci şi cele ce mai înainte de baie s-au scris, toate se şterg cu apa botezului şi cu Crucea lui Hristos, precum zice Pavel: „Ştergând zapisul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduielile lui şi l-a luat din mijloc pironindu-l pe Cruce” (Col. 2, 14). Ai văzut cum s-a şters acel zapis? Şi nu numai că s-a şters, ci s-a şi rupt de piroanele Crucii, încât s-a făcut netrebnic şi nefolositor. Şi păcatele cele dinainte de botez s-au şters cu darul, cu puterea şi cu iubirea de oameni a lui Hristos, Celui ce S-a răstignit. Iar cele de după botez, ca să se şteargă iarăşi, este nevoie de multă osârdie, pentru că nu mai este a doua baie. Ci este nevoie de lacrimile noastre, de pocăinţă, de mărturisire, de milostenie, de rugăciune şi de toată fapta bună. Iată de ce şi după botez se curăţă păcatele noastre, dar cu multă osteneală şi durere. Deci să arătăm toată osârdia ca pe cele făcute să le ştergem aici, ca să ne izbăvim de ruşinea şi de osârdia ce ne aşteaptă. Şi măcar că am greşit cu nenumărate păcate, dar, de vom voi, toate aceste sarcini vom putea să le lepădăm. Să voim dar! Că mult mai bine este ca aici puţin să ne ostenim şi să ne izbăvim de**

nesuferita osândă, decât să ne lenevim în această puţină vreme şi să cădem în acele chinuri fără de sfârşit.

....După aceea v-am pomenit de înfricoşata Judecată şi de cărţile cele ce se vor deschide atunci şi cum de toate păcatele noastre se scriu. Am arătat că se şterg iarăşi de vom voi. De toate acestea aduceţi-vă aminte. Iar de nu este cu putinţă de toate, în locul celorlalte, aduceţi-vă aminte de cuvântul cel pentru cărţi. Şi toate câte veţi vorbi, cu grijă să le vorbiţi, ca şi cum ar fi de faţă cel ce scrie; şi ţineţi în minte cuvântul acesta totdeauna proaspăt. Ca cei scrişi în cartea dreptţilor, să adăugaţi isprăvi şi fapte bune. Iar cei ce avem scrise păcate multe, ştergându-le pe ele aici, nimeni ştiind, să ne izbăvim atunci înfăţişarea aceea. Căci este cu putinţă, precum am arătat, prin osârdie, prin rugăciune şi evlavie sporită să ştergem toate păcatele cele scrise. Deci la aceasta în toată vremea să ne sârguim, ca mergând acolo să putem dobândi iertare şi să scăpăm de chinurile cele nesfârşite. De care, fie ca toţi să ne izbăvim şi să ne învrednicim de Împărăţia cerurilor, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh I se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II la Sfântul Praznic al Cincizecimii

..Şi de nevoie este a zice pentru ce pricină Domnul nu ne-a dăruit nouă îndată după Înălţarea Sa pe Pricinuitorul de atâtea bunătăţi, ci a lăsat ca ucenicii să petreacă singuri puţine zile şi după aceea ne-a trimis darul Duhului. Nu la întâmplare şi nici în zadar s-a făcut aceasta. Pentru că ştia că neamul omenesc nu preţuieşte bunătăţile ce le are în mâini, nici nu cinsteşte după vrednicie pe acelea ce sunt îndulcitoare şi mari, de nu mai întâi vor veni cele împotrivă. Dar trebuie aceasta s-o spun mai lămurit. Cel ce este sănătos şi se află bine cu trupul nu simte şi nu poate şti cu dinadinsul câte bunătăţi îi dăruieşte lui sănătatea, dacă nu va încerca şi boala sau neputinţa. Şi cel ce vede numai ziua, nu se minunează de lumină, de nu va vedea şi întunericul nopţii. Că ispitirea celor potrivnice totdeauna se face dascăl luminat al acelora de care mai înainte ne-am îndulcit. Pentru aceasta, fiindcă Ucenicii se îndulciseră de nenumărate bunătăţi când era Domnul de faţă şi petrecerea cu El le pricinuia multă fericire, căci toţi cei ce locuiau în Palestina priveau la ei ca la nişte luminători, că înviau morţi, curăţau leproşi, izgoneau diavoli, vindecau boli şi multe alte minuni făceau; deci fiindcă ei erau aşa de vestiţi şi slăviţi, de aceea a îngăduit ca ei să se despartă puţin de puterea Celui ce-i ajuta.

Şi i-a părăsit şi i-a lăsat singuri ca să se cunoască ce le dăruia lor bunătatea Lui când era de faţă şi venind la preţuirea bunătăţilor celor trecute, cu mai multă osârdie să primească pe Mângâietorul. Şi mâhniţi fiind ei i-a mângâiat; întristaţi şi posomorâţi fiind de despărţirea de Dascălul lor, prin lumina Sa i-a luminat; zăcând ei jos i-a ridicat; norul scârbei l-a risipit şi nedumerirea a dezlegat-o. Că auzind glasul stăpânesc: „Mergând învăţaţi toate neamurile...”, erau în nedumerire şi nu ştia niciunul unde trebuia să meargă, şi în care latură a lumii să propovăduiască Cuvântul, dar vine Duhul Sfânt în chip de limbi şi împarte fiecăruia locul de învăţătură şi prin limba ce i s-a dat arătându-le fiecăruia, ca cu o carte, hotarul stăpânirii încredinţate lor spre propovăduire. Pentru aceasta în chip de limbi a venit Duhul. Şi nu numai pentru aceasta, ci ca să ne aducem aminte de o întâmplare veche. De vreme ce în vremea veche mândrindu-se oamenii au voit să facă un turn care să ajungă până la cer, dar prin despărţirea limbilor s-a risipit unirea lor cea rea, pentru aceasta şi acum zboară Duhul Sfânt pentru Ucenici în chip de limbi de foc, ca lumea cea despărţită printr-Însul s-o unească. Şi s-a făcut lucru nou şi preaslăvit. Că precum atunci, în vremea veche, limbile au despărţit lumea şi unirea cea rea a împrăştiat-o, aşa şi acum limbile au unit lumea şi pe cele împrăştiate într-o unire le-a adunat. Deci pentru aceasta a venit în chip de limbi, iar „ca de foc”

fiind, pentru mărăcinii păcatelor care crescuseră şi se îndesiseră în noi. Şi precum pământul când este bun şi gras şi nu se lucrează, odrăsleşte mulţi mărăcini, aşa şi firea noastră, bună fiind ca dusă în fiinţă de Cel Bun către rodul faptelor bune lesne îndreptată, şi pentru că nu primise plugul bunei credinţe, nici sămânţa cunoştinţei de Dumnezeu, a crescut păgânătatea, ca nişte mărăcini şi spini netrebnici. Şi precum faţa pământului de multe ori nu se vede de mulţimea mărăcinilor şi a buruienilor celor rele, aşa şi neamul cel bun şi curăţenia sufletului nostru nu s-a văzut, până ce n-a venit Plugarul firii omeneşti, Care slobozind focul Duhului, a curăţat-o şi a făcut-o îndemânatică şi lesnicioasă spre primirea seminţei celei cereşti.

Aşa de mari şi mai multe decât acestea ne-a dăruit nouă ziua aceasta de azi. Pentru aceasta vă rog ca după vrednicia bunătăţilor ce ni s-au dăruit, să prăznuim şi noi, nu încununând poarta, ci sufletele înfrumuseţând; nu împodobind târgul cu perdele, ci strălucind sufletele cu veşmintele faptei bune. Ca aşa să putem primi şi darul Duhului, şi roadele ce răsar din El să le culegem. Dar care este roada Duhului? „Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea...” (Gal. 5, 22). Vezi înţelepciune a cuvântului, rod al învăţăturii? A pus întâi dragostea şi apoi a pomenit de celelalte. A pus rădăcina şi apoi a arătat rodul. A aşezat temelia şi apoi a ridicat zidirea. De la izvor a început şi după aceea a venit la râuri. Că nu putem să ne împărtăşim de bucurie, dacă nu vom cugeta că a noastră este fericirea altora şi ale noastre sunt bunătăţile aproapelui. Iar acestea nu se pot arăta din altceva, fără numai din covârşirea dragostei. Dragostea este rădăcină, izvor şi maică a tuturor bunătăţilor. Căci ca o rădăcină odrăsleşte nenumărate ramuri ale faptei bune, ca un izvor izvorăşte multe curgeri de ape şi ca o maică strânge la sânul ei pe cei ce aleargă la ea. Pe acestea şi fericitul Pavel cunoscându-le roadă a Duhului a numit-o pe ea. Iar în altă parte atât privilegiu i-a dăruit, încât şi plinirea Legii a numit-o. Că „dragostea este plinirea Legii” (Rom. 13, 10). Iar Stăpânul tuturor, ţintă de cucerit şi semn de recunoaştere vrednic de credinţă că sunt ucenici ai Lui nu a pus altceva, fără numai de dragoste, zicând: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi Ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi” (In. 13, 35). Pentru aceasta la ea, vă rog să alergaţi cu toţii, pe ea s-o îmbrăţişăm şi cu ea să primim praznicul acesta. Că unde este dragoste sunt nelucrătoare neajunsurile sufletului. Unde este dragoste au încetat zburdările cele dobitoceşti ale

minţii. Căci dragostea, zice, nu se semeţeşte, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă (I Cor. 13, 4-5). Dragostea nu face rău vecinului. Acolo unde petrece dragostea, Cain care omoară pe fratele său nicidecum nu se vede. Ridică izvorul zavistiei şi-ai ridicat râul tuturor răutăţilor! Taie rădăcina şi ai tăiat împreună şi rodul! Iar acestea le zic purtând mai multă grijă de cei ce zavistuiesc, decât de cei ce sunt zavistuiţi. Că aceia mai ales sunt cei care mare pagubă suferă şi multă pedeapsă îşi trag asupra lor. Iar acelora ce sunt zavistuiţi, suferirea zavistiei li se face pricinuitoare de cununi.

CUVÂNT despre faptul că din lenevire se face răutate şi din osârdie fapta bună / nimeni, nici oamenii cei răi, nici chiar diavolul nu poate vătăma pe cel ce se trezveşte / dovedirea şi din alte multe locuri şi din cele ce s-au făcut la Adam şi la Iov

Noi alaltăieri am pornit către dragostea voastră cuvintele cele despre diavolul. Iar unii, alaltăieri, când se vorbeau aici aceste cuvinte, şedeau la privelişte şi priveau pompa diavolului. Aceia se împărtăşeau de cântece curveşti, iar voi vă împărtăşeaţi de ascultări duhovniceşti. Aceia mâncau necurăţia diavolească, iar voi vă hrăneaţi cu mirul cel duhovnicesc. Oare cine i-a amăgit pe ei? Oare cine i-a despărţit pe ei de turma cea sfântă? Oare diavolul i-a înşelat pe aceia? Dar pe voi cum nu v-a înşelat? Şi voi, şi acei oameni sunteţi, după fire zic, căci aceeaşi fire aveţi şi voi, şi aceia; aceleaşi pofte de la fire le aveţi. Cum dar nu sunteţi în aceeaşi aşezare şi voi, şi aceia? Pentru că voinţele cele libere nu sunt aceleaşi şi la voi, şi la aceia. Pentru aceasta aceia sunt în înşelare, iar voi neînşelaţi. Şi nu pe diavolul izbăvindu-l de învinuiri şi prihăniri zic acestea, ci pe voi mă sârguiesc să vă slobod de păcate. **Viclean este diavolul, mărturisesc şi eu, dar lui îşi este viclean, nu nouă celor ce ne trezvim. Că în acest fel este firea răutăţii, că numai la cei ce o au este vătămătoare, iar fapta bună dimpotrivă, nu numai pe cei ce o au, ci pe cei de aproape poate să-i folosească. Şi ca să cunoşti că cel rău numai lui îşi este rău, iar cel bun şi altora, mărturie îţi voi aduce de la Pilde: „Fiule, de vei fi înţelept, ţie îţi vei fi înţelept şi vecinilor tăi, iar de vei fi rău, numai tu singur vei lua cele rele” (9, 12). Aceia s-au înşelat la privelişte, iar voi nu v-aţi înşelat. Dovadă mare, semn luminat, socoteală fără de îndoială este aceasta, că pretutindeni este stăpână voinţa**

cea liberă. Acest fel de dovadă foloseşte şi tu. Şi de vei vedea vreun om trăind cu viclenie şi lucrând toată răutatea, şi că învinuieşte Pronia lui Dumnezeu, zicând că a supus firea noastră norocului, ursitorii şi tiraniei diavolilor, şi că depărtează totdeauna vina de la el, mutând-o la Ziditorul şi Purtătorul de grijă al tuturor ce sunt, astupă-i gura, nu cu cuvântul, ci cu fapta, arătându-i alt om ca el, care în fapta bună şi în blândeţe vieţuieşte. Nu este trebuinţă de cuvinte multe; nu este trebuinţă de adeverirea meşteşugită, nici de silogisme. Prin lucru se face dovada. Zi către el: şi tu rob, şi acela rob. Şi tu om, şi acela om. Întru aceeaşi lume locuieşti şi tu, şi el, sub acelaşi cer. Cu aceeaşi hrană te hrăneşti ca şi el. Cum dar tu în răutate petreci, iar acela în fapta bună? Pentru aceasta şi Dumnezeu a lăsat ca cei răi să fie amestecaţi cu cei buni şi nu a dat celor răi alt pământ, iar pe cei buni i-a pus să locuiască în altă lume, ci i-a amestecat, deci, pe aceştia cu aceia ca folosul să-l facă mare. Căci cei buni mai lămuriţi se fac în mijlocul celor ce-i opresc pe ei a vieţui bine şi îi trag la răutate, petrecând şi îngrijindu-se de fapta bună. „Că trebuie să fie între voi şi eresuri, ca să se arate între voi cei lămuriţi" (I Cor. 11, 19). Deci pentru aceasta i-a lăsat pe cei răi împreună cu cei buni, ca cei buni mai mult să strălucească. Vezi cât de mare este folosul? Dar nu de la cei răi este folosul, ci de la bărbăţia celor buni... Deci celor buni acesta este folosul de la cei răi. Că şi copacii care bătându-se de vânturile cele împotrivă, mai tari se fac.

Dar şi celor răi le este folos din amestecare cu cei buni. Căci se sfiesc, se ruşinează şi li se roşeşte obrazul de aceia. Şi măcar că nu se depărtează de la răutate, dar fac în ascuns cele ce îndrăznesc a face. Şi nu mic lucru este acesta, a nu fi arătată călcarea lor de lege. Şi viaţa celorlalţi este pârâşă a răutăţii lor. Căci ascultă ce zic ei despre dreptul: „Greu ne este nouă şi a-l vedea" (Prov. Solomon 2, 15). Şi nu mic început al îndreptării este a fi împunşi ei de prezenţa dreptului. Că de nu ar fi împunşi ei când văd pe cel drept, nu ar fi grăit ei cuvântul acela. Iar a se împunge şi a se mustra conştiinţa lor din prezenţa aceluia, nu mică împiedicare este lucrarea cu slobozenie a răutăţii. Ai văzut cât de mare este folosul şi celor buni de la cei răi, şi celor răi de la cei buni? Pentru aceasta nu i-a despărţit Dumnezeu, ci i-a lăsat să petreacă amestecaţi.

Deci acest cuvânt vom spune noi şi despre diavol. Că pentru aceasta şi pe acesta l-a lăsat să fie aici, ca pe tine mai tare să te facă, ca pe cel nevoitor mai luminat să-l arate, ca nevoinţele să fie

mai mari. Deci când va zice cineva, pentru ce a lăsat Dumnezeu pe diavolul, aceste cuvinte zi către acela: Pentru că pe cei treji şi luători aminte nu numai că nu-i vatămă, ci îi şi foloseşte, nu cu voinţa sa, că este rea, ci din împotrivirea cu bărbăţie a lor la răutatea aceluia.

... Şi ascultă ce zice Hristos ucenicilor: „Asemenea este Împărăţia cerurilor aluatului pe care, luându-l, o femeie l-a pus în trei măsuri de făină...” (Mt. 13, 33). Iată dar că putere de dospit ca a aluatului au drepţii, ca să prefacă pe cei răi în felul lor. Dar drepţii sunt puţini. La fel şi aluatul este puţin. Dar puţinul acela nu se vatămă de mulţimea făinii, ci dimpotrivă pe toată o trage şi o preface, cu puterea care este în el, în aceeaşi frământătură ca a lui. Aşa şi puterea drepţilor, nu-şi are tăria de la numărul lor, ci de la darul Duhului. Doisprezece au fost Apostolii. Vezi cât de puţin era aluatul? Toată lumea era întru necredinţă. Vezi câtă frământătură a fost? Dar acei doisprezece toată lumea au întors-o. Aluatul şi frământătura de aceeaşi fire sunt, dar nu de aceleaşi însuşiri. Pentru aceasta a lăsat pe cei drepţi între cei răi, ca precum sunt ei de aceeaşi fire cu drepţii, să se facă şi cu aceeaşi voinţă. De aceasta aduceţi-vă aminte, cu acestea astupaţi gura celor lenevoşi, a celor slăbănogi cu sufletul, a celor trândavi, a celor ce fug de ostenelile faptei bune, a celor ce învinuiesc pe Stăpânul tuturor. Ai păcătuit, taci şi nu mai adăuga al doilea păcat mai greu. Nu este aşa de grea vina păcatului, precum este a învinui după păcat pe Stăpânul. Caută pe pricinuitorul păcatului şi nu vei afla pe altul fără numai pe tine care ai păcătuit.

Pretutindeni este trebuinţă de voinţă bună. Am arătat vouă aceasta nu din cuvinte goale, ci din petrecerea împreună a celor ce vieţuiesc în această lume. Această dovedire întrebuinţeaz-o şi tu. Căci după aceasta vom fi judecaţi de Stăpânul nostru. Învăţaţi-vă acest meşteşug al dovedirii şi nimeni nu va putea să vă amăgească. Curveşte cineva? Arată-i lui pe altul care petrece în înfrânare. Răpeşte şi lăcomeşte cineva? Arată-i lui pe cel ce dă milostenie. Trăieşte cineva în zavistie şi pizmă? Arată-i lui pe cel curat de această patimă. De mânie se stăpâneşte cineva? Adu-i de faţă pe cel ce trăieşte în filozofie. Şi nu trebuie să alergăm la povestirile cele vechi, ci să luăm pilde de la cei ce vieţuiesc acum. Pentru că şi astăzi, lucrând darul lui Dumnezeu, isprăvile celor de acum nu sunt mai puţine decât ale celor de mai înainte.

OMILIE la prorocul Iona, la Daniil şi la cei trei tineri / pentru pocăinţă / s-a zis la intrarea în Sfântul şi Marele Post

Vesel ne este nouă astăzi praznicul şi adunarea mai luminată decât cea obişnuită. Oare care este pricina? A postului este isprava aceasta. Ştiu şi eu că a postului şi încă nefiind de faţă, ci aşteptându-se. Că acela ne-a adunat pe noi aici în Casa cea părintească. Acela şi pe cei ce mai înainte erau mai trândavi, astăzi i-a întors în mâinile cele de maică. Şi dacă numai fiind aşteptat a făcut întru noi atâta osârdie, oare când se va arăta şi va veni, câtă evlavie va lucra în noi? Aşa şi o cetate, când intră în ea un stăpânitor înfricoşat, leapădă toată lenevirea şi se ridică la mare osârdie. Şi nu vă speriaţi auzind de post ca de un stăpânitor înfricoşat, că nu vouă vă este înfricoşat postul, ci neamului diavolesc. De este cineva lunatic spune-i lui de post şi va rămâne îngheţat de frică şi mai nemişcat decât pietrele, ca şi cum ar fi ţinut cu legături. Dar mai ales când împreună cu postul va fi înjugată rugăciunea, sora şi prietena lui. De aceea şi Hristos zice: „Acest neam nu iese fără rugăciune şi post" (Mt. 17, 21). Deci dacă pe pizmaşii mântuirii noastre şi pe vrăjmaşii vieţii noastre îi alungă şi le este atât de înfricoşat, trebuie să-l iubim şi să-l îmbrăţişăm, iar nu să ne temem. Iar dacă se cade să ne temem de ceva, de beţie şi de îmbuibare să ne fie teamă, iar nu de post. Că acelea, legându-ne mâinile, ca o stăpână, ne dă slugi şi robi tiraniei patimilor. Iar postul, aflându-ne pe noi robind şi legaţi, ne sloboade din legături, ne izbăveşte de tiranie şi ne întoarce la fericirea cea dintâi. Deci dacă şi pe vrăjmaşi îi alungă şi de robie ne izbăveşte şi la libertate ne întoarce, ce dovadă mai mare a dragostei lui pentru neamul omenesc cauţi? Şi dovada dragostei cuiva pentru noi se arată atunci când, împreună cu noi, pe aceleaşi le iubeşte sau le urăşte.

Voieşti să înveţi ce podoabă este postul omului? Câtă păzire şi întărire arată? Gândeşte-te la chinul cel fericit şi minunat al monahilor. Că aceştia fugind de tulburările cele din lume, şi alergând la vârfurile munţilor, şi înfigând colibele lor în liniştea pustiului, ca într-un liman liniştit, pe acesta l-au luat de călător în toată viaţa lor. De aceea i-a făcut pe ei din oameni îngeri. Şi nu numai pe aceia, ci şi în cetăţi, pe câţi va afla că îl primesc pe el, la aceeaşi înălţime a filozofiei îi suie. Căci şi Moise, şi Ilie, turnurile proorocilor celor din Legea veche, cu toate că şi din alte fapte bune erau

ei străluciţi şi mari, şi aveau mare îndrăzneală în toate, dar când voiau să se apropie de Dumnezeu şi să vorbească cu El, cât îi era omului cu putinţă, la acesta alergau şi prin mâinile acestuia se aduceau lui Dumnezeu. Pentru acestea şi Dumnezeu făcând la început pe om, îndată, aducându-l pe el întru a fi, l-a pus în mâinile lui ca întru ale unei maici şi ale unui dascăl bun, încredinţându-i lui mântuirea aceluia. Că aceea: „Din tot pomul care este în rai să mâncaţi; iar din pomul cunoştinţei binelui sau al răului să nu mâncaţi” (Fac. 2, 16-17), poruncă a postului este. Iar dacă în rai a fost necesar postul, cu atât mai mult afară de rai. Şi dacă mai înainte de rană a fost de folos doctoria, cu atât mai mult după rană. Dacă până a nu se ridica războiul poftelor trebuincioasă ne era nouă arma, cu atât mai mult după ridicarea lui de la pofte şi de la diavoli de mare nevoie ne este ajutorul cel de la post. De ar fi păzit Adam cuvântul acesta, nu l-ar fi auzit pe cel de-al doilea, care zice: „Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce” (Fac. 3, 19). Şi fiindcă nu a ascultat pe primul, pentru aceasta a luat moarte şi griji, osteneli şi scârbe, şi viaţă mai grea decât orice moarte; pentru aceasta spini şi ciulini; pentru aceasta osteneli şi dureri, şi viaţă cu chinuri. Ai văzut cum se mânie Domnul când este dispreţuit postul. Ascultă şi cum Se bucură când se cinsteşte. Şi precum, când El a fost mâniat, a certat pe cel ce L-a ocărât cu moarte, tot aşa când a fost cinstit (postul) pe moarte a întors-o. Că vrând Dumnezeu să-ţi arate ţie puterea lui, i-a dat stăpânire să hotărască întoarcerea la viaţă, nu la doi, la trei sau la douăzeci de oameni, ci a unui popor întreg, care era osândit la moarte şi pe care, de la mijlocul căii ce ducea la moarte, i-a răpit. Că pe cetatea ninivitenilor, cea mare şi minunată, care în genunchi stătea şi în prăpastie se primejduia să cadă şi de sus aştepta pedeapsa, postul, ca o putere ce vine de sus, din porţile morţii i-a răpit şi la viaţă i-a întors.

..Minunează-te de post şi cu mâini întinse primeşte-l. Când şi în cuptor postul ajută, şi în groapa leilor păzeşte, dracii îi izgoneşte şi hotărârea lui Dumnezeu o întoarce, turbarea patimilor o potoleşte şi la libertate ne povăţuieşte şi multă linişte face în gânduri, cum nu este al nebuniei celei mai de pe urmă a fugi şi a ne teme de cel ce are în mâini atâtea bunătăţi. Dar, vei zice, ne topeşte trupul şi ne îmbolnăveşte. Ascultă! „Chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, cel dinlăuntru însă se înnoieşte din zi în zi” (II

Cor. 4, 16). Iar mai ales de vei voi să cercetezi cu deamănuntul, îl vei afla pe el că este maică a sănătăţii. Şi de nu crezi cuvintele mele, întreabă pe doctori despre aceasta şi ei mai lămurit îţi vor spune, că lipsa o numesc maică a sănătăţii. Căci durerile de picioare, ameţelile de cap, apoplexiile, oftica, idropica, umflăturile şi râurile celorlalte boli, zic că ies şi se pricinuiesc din desfătare şi îmbuibare, ieşind ca dintr-un izvor rău, care strică sănătatea şi înfrânarea trupului.

Deci să nu ne temem de post care ne izbăveşte pe noi de atâtea rele. Că nu fără post vă sfătuiesc pe voi acestea. Ci fiindcă văd pe mulţi din oameni care pregetă şi se trag înapoi, ca şi cum s-ar feri de o fiară sălbatică, şi cu beţia şi cu îmbuibarea se strică astăzi pe ei înşişi. Pentru aceasta folosul postului îl surpă şi-l strică cu îmbuibarea şi cu beţia. Căci oamenii cei stricaţi cu stomacul, când va trebui să bea doctorii amare, de se vor umple de multă hrană, şi vor lua doctoriile, amărăciune vor suferi, dar de folos se vor fi păgubi, fiindcă au făcut doctoriei lupta mai grea împotriva umezelilor celor stricate ale stomacului. Pentru aceasta doctorii poruncesc să doarmă nemâncaţi, ca îndată toată puterea doctoriilor să meargă la umezelile cele pricinuitoare de boală.

Aşa şi la post, dacă astăzi te vei umple de multă beţie, şi mâine vei primi doctoria cea de la el, ai făcut-o netrebnică şi nefolositoare; căci osteneală ai suferit, dar folosul nu l-ai dobândit, fiindcă toată puterea postului la răutatea cea proaspătă ce s-a făcut din beţie ai cheltuit-o. Iar de vei găti postului trup uşor şi cu gând treaz vei primi doctoria, multe din păcatele tale vei putea să le cureţi. Deci să nu mergem la post prin beţie, nici să-l sfârşim iarăşi prin beţie, ca să nu pătimim ca lucrul cel stricat, căruia de i se dă o lovitură mai mult se strică. Căci la fel şi cu sufletul nostru se întâmplă, când din amândouă capetele postului, la început şi la sfârşit, întunecăm curăţia cu norul beţiei care se face întru noi şi cu neînfrânarea. Căci precum cei ce voiesc să se lupte cu fiarele se îngrădesc cu multe arme şi cu paveze îşi acoperă părţile trupului cele mai de nevoie, şi aşa primesc lupta cu ele, aşa şi acum, sunt mulţi dintre oameni, care se luptă cu postul ca şi cu o fiară, înarmându-se cu lăcomia pântecelui, spărgându-se cu îmbuibarea şi întunecându-se cu beţia, şi aşa cum multă nebunie primesc ochiul cel lin şi blând al postului.

Şi de voi întreba: Pentru care pricină aleargă astăzi la baie? Ca să fiu cu trupul curat şi să primesc postul, vei răspunde. Iar de voi întreba: Pentru care pricină te îmbeţi? Fiindcă voiesc să intru în post, iarăşi vei zice. Nu este oare o necuviinţă ca fiind cu trup curat, dar cu suflet necurat şi beat să primeşti această prea frumoasă faptă bună. Deci ar fi fost cu putinţă şi mai multe decât acestea să fi zis, dar celor înţelepţi le sunt de ajuns şi acestea spre îndreptare. De aceea vom înceta cuvântul, că iubesc să aud glasul Părintelui. Că noi ca şi copiii de păstor, cu o trestie subţire fluierăm, la umbra sfinţeniei acesteia stând, ca sub un stejar sau fag, iar acesta, ca un cântăreţ iscusit, alcătuind alăută de aur, cu măiestria loviturilor adună privelişte mare. Deci acesta, nu cu măiestria loviturilor, ci cu măiestria cuvintelor şi a faptelor mult folos ne aduce nouă. Căci astfel de Dascăli şi Hristos caută. „Că cel ce va face şi va învăţa, acesta mare se va chema în Împărăţia cerurilor” (Mt. 5, 10). Astfel este şi acesta. De aceea mare este şi Împărăţia cerurilor. Cu rugăciunile lui şi ale celor împreună-şezători şi noi să ne învrednicim Împărăţiei cerurilor, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine slava acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE care s-a zis pentru post în săptămâna a şasea a sfintelor Patruzeci de zile

...Vremea postului de acum se apropie de sfârşit. ... Deci vremea către sfârşit se grăbeşte, iar corabia priveşte înspre liman. Dar ceea ce caută nu este a veni la liman, ci a nu trage corabia lipsită de marfă şi de câştig. Şi vă rog pe voi, pe toţi, şi vă poftesc, ca fiecare să-şi cerceteze în conştiinţa sa negustoria de post; şi de va afla câştig mult, să adauge la negustorie, iar de nu va afla nimic adunat, vremea cealaltă care a mai rămas s-o întrebuinţeze la negustorie. Cât timp este târgul, să negustorim cu mare câştig şi apoi să ne ducem, ca să nu ne aflăm cu mâinile goale. Ca nu suferind osteneala postului, să pierdem plata lui. Că se poate a duce osteneala postului, dar plata lui a nu lua. Cum? Când de bucate ne depărtăm, dar de păcate nu ne lepădăm. Când carne nu mâncăm, dar mâncăm casele săracilor. Când cu vin nu ne îmbătăm, ci cu pofta cea rea. Când toată ziua petrecem nemâncaţi, dar o petrecem în privelişti desfrânate. Iată osteneala postului, iar plata lui nicidecum, când ne ducem la priveliştile fărădelegii. Nu către voi îmi este cuvântul, căci ştiu că sunteţi curaţi de prihănirea aceasta. Că cei necăjiţi au obiceiul, când vinovaţii lipsesc, să sloboadă mânia la cei ce sunt de faţă. Că ce folos este ca postind să se dedea priveliştii fărădelegii, să intre în şcoala desfrânării, în gimnaziul cel slobod al înverşunării, să stea pe scaunul pierzătorilor? Căci scaun al pierzării, gimnaziu al înverşunării şi şcoală a desfrânării şi cu toate numirile cele de ruşine de va numi locul acela nu va greşi este locul cel de comedie, locul cel prea rău şi plin de toate felurile de boli, cuptorul cel babilonesc. Căci ca într-un cuptor băgând diavolul cetatea, de jos îl aprinde, nu punând viţe, precum a pus barbarul acela atunci, nici catran, nici câlţi, nici smoală, ci cele mai rele decât acestea, vederi desfrânate, cuvinte de ruşine, versuri urâte şi desfrânate, cântece pline de toată răutatea. Şi pe cuptorul acela l-au aprins mâini păgâneşti, iar pe acesta îl aprind gânduri mai nebune decât păgânii aceia. Mai cumplit este acesta decât acela. Pentru că şi focul este mai cumplit. Că nu arde firea trupurilor, ci vatămă sănătatea sufletului şi ceea ce este şi mai cumplit, că cei ce se ard nu simt. Că de ar fi simţit nu ar fi hohotit de râs pentru cele ce se fac acolo. Deci aceasta este răutatea cea cumplită, când cineva bolnav fiind, să nu ştie că este bolnav, ci arzându-se cu ticăloşie să nu simtă arsurile.

Care este folosul postului când trupul îl opreşte de la hrana cea legiuită, iar sufletului îi dai hrană, fărădelegea? Când petreci toată ziua stând acolo, văzând firea omenească cu necuviinţă purtându-se, femei desfrânând, preadesfrânări arătând acolo aceia care culeg răutăţile din fiecare casă? Că desfrânări şi preadesfrânări văd şi hule aud, ca şi prin ochi, şi prin urechi să intre în suflet boala. Fac asemănări ale nevoilor celor urâte, pentru aceea şi nume ale ruşinii poartă. Deci care este folosul postului, când sufletul se hrăneşte cu unele ca acestea? Cu care ochi vei vedea pe femeia ta după priveliştea aceea? Cu care ochi îţi vei vedea fiul? Cu care pe slugă şi cu care pe prieten? Că fiind nevoie să spui cele ce s-au făcut acolo, te vei necinsti sau vei tăcea afundându-te în ruşine.

..Deci care este folosul postului, spune-mi, când cu trupul posteşti, iar prin ochi preadesfrânezi? Că preadesfrânare este nu numai lipirea sau împreunarea trupului, ci şi privirea cea desfrânată... Care este folosul, spune-mi, când unul zideşte, şi altul strică? Ce folos au? Fără numai că se ostenesc în zadar.

Că multe din fire lesnicioase, cu anevoie de săvârşit se fac atunci când ne lenevim. Precum şi cele grele, uşoare şi lesnicioase se fac, când ne silim. Că greutatea nu este în firea lucrurilor, ci în voinţa celor ce le întrebuinţează. Şi cum că aceasta este adevărat, arătat este din cele ce urmează. Mierea este dulce şi bună la gust, dar celor bolnavi le este amară şi greţoasă. Dar nu din firea sa, ci din boala acelora. Aşa, şi Legea de se va părea că este împovărătoare, nu din firea sa este aşa, ci din lenevirea noastră.

Şi pentru care pricină a adăugat ostenelile? Şi de ce a pus nevoinţe mai mari? Da, dar aduc daruri mai mari, că nu Palestina v-am dat vouă, nici pământul în care curge miere şi lapte, ci însuşi cerul vi-l dau. Dar nu numai întru răsplătirea faptelor bune îi întrecem pe aceia, ci întru pedepsirea păcatelor, că cei mai înainte de Lege mai uşor se pedepsesc pentru acelaşi păcat decât cei de sub Lege, căci zice: „Câţi, deci, fără lege au păcătuit, fără lege vor şi pieri” (Rm. 2, 12). Adică nu au Legea care să-i pârască, ci vor fi judecaţi după fire; gândurile între ele pârându-se sau îndreptându-se. Iar cei ce vor greşi în legea Darului acelaşi păcat, nespus de mare osândă vor lua. Şi deosebirea acestora a arătat-o Pavel, zicând: „Călcând cineva Legea lui Moise, e ucis fără de milă, pe cuvântul a doi sau trei martori; gândiţi-vă: cu cât mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu şi a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfinţit,

şi a batjocorit duhul harului” (Evr. 10, 28-28). Vezi că sub dar mai mare este osânda, precum şi darurile sunt mai mari?

CUVÂNT la Sfântul Apostol Pavel

..Dumnezeu nu sileşte, ci după chemare ne lasă să fim stăpâni ai liberelor noastre voinţe. Că şi iudeilor S-a descoperit pe Sine când trebuia, dar n-au voit să-L primească, pentru că au iubit mai mult slava de la oameni. Iar de va zice cineva din cei necredincioşi că Pavel a urmat chemării, fiindcă a fost chemat din cer, de ce nu mă cheamă şi pe mine aşa, unuia ca acesta vom răspunde: „O, omule, crezi că a fost chemat? De crezi, de ajuns îţi este ţie spre semn. Iar de nu crezi, de ce zici că nu m-a chemat şi pe mine ca pe Pavel? Iar de crezi că l-a chemat, destul îţi este ţie acesta spre semn. Crede, dar, că şi pe tine te va chema din cer, de vei avea suflet binecunoscător şi mulţumitor. Iar de vei fi necunoscător şi îndărătnic, chiar glas de sus de se va pogorî la tine, nu te va ajuta la mântuire. Căci de câte ori au auzit iudeii glas din cer pogorându-se şi nu au crezut? Câte semne nu au văzut şi în Scriptura cea nouă, şi în cea veche şi nu s-au făcut mai buni? Ci mai ales după ce au văzut nenumărate minuni, au făcut viţelul, iar desfrânata cea din Ierihon, niciuna din acestea văzând, credinţă minunată a dovedit iscoadelor. Chiar în pământul făgăduinţei fiind ei, au rămas mai nesimţitori ca pietrele, când se făceau semne. Iar ninivitenii numai pe Iona văzându-l, au crezut şi s-au pocăit şi au depărtat urgia cea trimisă de la Dumnezeu. Iar în vremea venirii lui Hristos, tâlharul văzându-L I s-a închinat, iar aceştia văzând că a înviat morţi, L-au legat şi L-au răstignit. Dar în vremea noastră ce s-a întâmplat? Oare n-a ieşit foc din temeliile Templului care a fost în Ierusalim şi a ars pe cei ce zideau şi aşa i-a depărtat pe ei de la acea nelegiuită lucrare a lor? Dar cu toate acestea nu s-au schimbat, nici nu au lepădat împietrirea. Şi câte alte minuni nu s-au făcut atunci şi după aceea, dar niciun folos n-au dobândit din ele....

Iar cele de acum nu sunt cu mult mai minunate decât acelea? Oare nu se propovăduieşte Crucea şi lumea aleargă? Oare nu moarte de ocară se vesteşte şi toţi sar? Oare n-au fost răstigniţi mulţi? Oare nu, împreună cu Hristos, au fost răstigniţi doi tâlhari? Oare n-au fost mulţi înţelepţi? Oare nu s-au făcut mulţi puternici? Dar al cărui nume a rămas şi a stăpânit? Oare nu au fost împăraţi slăviţi? Care dintre ei a biruit lumea în atât de puţină vreme. Şi să nu-mi zici de eresurile cele de multe feluri. Căci toţi pe acelaşi Hristos propovăduiesc, deşi nu drept, şi toţi se închină Aceluia ce S-

a răstignit în Palestina în vremea lui Ponţiu Pilat. Deci acestea toate nu dau oare mai luminată dovadă a puterii lui Hristos, decât glasul acela ce s-a pogorât din cer?... Din ce pricină se cutremură diavolii nu numai de Acesta ce S-a răstignit, ci şi de oasele celor ce s-au jertfit pentru El? De ce auzind de Cruce fug?

OMILIE care s-a rostit în Antiohia, în Biserica cea veche, la cuvântul Apostolului: „Foloseşte puţin vin, pentru stomacul tău şi pentru desele tale slăbiciuni” (I Tim. 5, 23)

Căci **ca într-o livadă multe feluri de învăţături văd, ca florile: viorele, trandafiri, crini, pentru că Duhul a împărţit pretutindeni şi din destul roadele Sale, şi a umplut toate de bună mireasmă, şi nu numai livadă, ci şi grădină este citirea dumnezeieştilor Scripturi. Iar aceste flori au nu numai bună mireasmă, ci şi roade, care pot să hrănească sufletul.**

...deşi mic este cuvântul, dar puterea este mare. Fiindcă şi mărgăritarele îşi au valoarea lor nu în mărime, ci în frumuseţe. Aşa este şi cu citirea dumnezeieştilor Scripturi. Învăţătura cea dinafară multă vorbărie deşartă pricinuieşte şi turnând asupra ascultătorilor multe minciuni, îi lasă cu mâinile goale şi nici un folos mai mare, nici mic nu aduce. Iar darul Duhului nu este aşa, ci dimpotrivă, prin câteva simple cuvinte, îndeamnă la filozofie pe toţi cei luători aminte. Şi de ajuns este ca un singur cuvânt luând de aici, să-l avem ca merinde toată viaţa.

Iar dacă Pavel după ce a isprăvit atât de multe şi mari fapte se temea, el care a putut să zică: „Lumea este răstignită pentru mine, şi eu pentru lume” (Gal. 6, 14), cu mult mai mult noi trebuie să ne temem şi temerea noastră trebuie să crească cu cât cresc în noi isprăvile. Căci diavolul atunci se face mai sălbatic şi se mânie mai mult, când ne vede pe noi că cu osârdie ne petrecem viaţa noastră. Atunci se sileşte el să înece corabia, când vede poveri depline de fapte bune şi povară mare de bunătăţi în ea. Căci **cel simplu şi nebăgat în seamă, cu toate că se va împiedica şi va cădea, nu va aduce mare sminteală obştii. Dar cel ce stă la vârful faptei bune cu multă strălucire, ca pe o înălţime, şi tuturor este arătat şi cunoscut şi de toţi fericit, când se va întâmpla să cadă, mare pagubă pricinuieşte. Nu numai că el singur a căzut din înălţime, ci că şi pe mulţi din cei ce urmau lui, i-a făcut trândavi. Şi precum la trup, dacă se strică un mădular oarecare, nu pricinuieşte mare pagubă,**

dar când vor orbii ochii sau se va vătăma capul, tot trupul se face netrebnic, aşa şi la trupul lui Hristos (Biserica), când unul din sfinţi, care a făcut isprăvi mari, se va stinge, lipindu-se de el vreo întinăciune, nesuferită şi mare vătămare aduce întregului trup.

Mult poate râvna pentru Dumnezeu, atât de mult încât ca o aripă uşoară face pe om. Şi precum cei ce au trupurile sănătoase şi zdravene, niciun folos nu vor avea din acea sănătate dacă sufletul va fi trândav şi lenevos, dimpotrivă, cei ce au trupurile slabe, nicio vătămare nu le va pricinui boala, dacă sufletul va fi viteaz şi treaz.

Dar se pare unora că sfătuirea şi învăţătura aceasta, dă slobozenie la băutură de vin fără grijă. Dar nu este aşa. Ci de va cerceta oricine cuvântul acesta cu de-amănuntul, va vedea că la post sfătuieşte el. Şi vezi că nu de la început a sfătuit Pavel aceasta, ci numai atunci când a văzut doborâtă toată puterea. Şi nici simplu şi fără rânduială, căci nu a zis: „foloseşte vin”, ci „puţin vin”. Nu pentru că Timotei avea trebuinţă de această sfătuire şi învăţătură, ci pentru că noi avem trebuinţă. **Pentru aceasta scriind către acela ne pune nouă măsuri şi rânduieli la băutura de vin, poruncind ca atât să bem, încât numai să ne întărim slăbiciunea, să dăm sănătatea trupului, iar nu altă boală. Că mult mai multe boli şi mai cumplite aduce băutura de vin peste măsură, decât cea de apă peste măsură. Că îmbolnăveşte şi trupul, şi sufletul, pe trup făcându-l molatec şi slăbănog, iar în suflet aprinde focul patimilor şi aduce viforul gândurilor celor necuviincioase. Căci nu se risipeşte şi nu i se pricinuieşte nicio vătămare pământului, umplându-se adeseori de mulţimea apelor, precum se slăbănogeşte puterea trupului, stricându-se şi topindu-se, de îmbătarea de multe ori cu vin. Să fugim, dar, de trecerile peste măsură în amândouă părţile, purtând grijă de sănătatea trupului, tăindu-i zburdările lui.**

Căci vinul s-a dat de la Dumnezeu nu ca să ne îmbătăm, ci ca să ne trezvim; să ne veselim, nu ca să ne chinuim. Că „vinul veseleşte inima omului” (Ps. 103, 16), iar tu îl faci pe el pricină de întristare. Fiindcă cei ce se îmbată sunt scârboşi peste măsură, pentru că mult întuneric le cuprinde mintea. Doctorie bună este, atunci când are măsură bună.

Acest cuvânt ne ajută nouă şi împotriva ereticilor, care prihănesc făptura lui Dumnezeu. Căci dacă vinul ar fi fost rău, Pavel nu ar fi dat voie să se bea. Şi nu numai către eretici, ci şi către cei mai simpli dintre fraţii noştri, care

văzând pe vreunii făcând neorânduieli din pricina beţiei, lasă pe aceia şi nu-i învinuiesc, ci prihănesc rodul cel dat de Dumnezeu, zicând: „Să nu fi fost vin! Dar noi să zicem către aceia: Să nu fi fost beţie! Căci vinul este lucru al lui Dumnezeu, iar beţia este lucru al diavolului. Nu vinul pricinuieşte beţia, ci neînfrânarea. Nu învinui zidirea lui Dumnezeu, ci prihăneşte turbarea celui împreună rob cu tine. Dar tu lăsând să pedepseşti şi să îndrepţi pe cel ce greşeşte, ocărăşti pe Făcătorul de bine. Deci de vom auzi pe vreunii zicând acestea să le astupăm gura. Căci nu întrebuinţarea, ci trecerea peste măsură pricinuieşte beţia, rădăcina tuturor răutăţilor. Vinul s-a dat ca să îndrepte neputinţa trupului, nu ca să distrugă puterea sufletului; ca să ridice boala trupului, nu ca să vatăme sănătatea trupului. Deci să nu întrebuinţăm peste măsură darul lui Dumnezeu şi să smintim pe oamenii cei fără de minte şi neruşinaţi.

Căci ce este mai ticălos decât beţivul? Mort însufleţit este, drac de bunăvoie, păcat care nu are iertare, cădere fără răspuns de îndreptare, ocară a neamului nostru. Şi nu numai la petreceri cel beţiv este netrebnic, ci şi în lucrurile cele obşteşti şi chiar simpla lui vedere provoacă greaţă. Abia mai suflă. Sughiţurile şi căscăturile celor beţivi sunt nefireşti şi greţoase, produc scârbă celor ce-l văd şi petrec împreună cu el. Şi ce este mai rău că beţivilor boala aceasta le închide cerul şi nu-i lasă să dobândească bunătăţile cele veşnice, ci împreună cu ocara cea de aici îi aşteaptă şi acolo chinul cel nesuferit.

Că **aţi auzit pe mulţi întrebând unele ca acestea: Pentru ce cutare om, smerit şi blând fiind, de altul care este călcător de lege este tras în fiecare zi la judecată şi nenumărate rele pătimeşte? Pentru care pricină altul, năpăstuindu-se, a murit pe nedrept? Altul s-a înecat, iar altul s-a primejduit.** Da, şi pe mulţi sfinţi putem arăta, şi în vremea noastră, şi în cea a strămoşilor noştri, care multe feluri de necazuri au suferit.

Deci ca să lămurim acest cuvânt tuturor acestora, nici noi să nu ne tulburăm şi nici pe cei ce se smintesc să nu-i trecem cu vederea, să luăm aminte cu dinadinsul la cele ce se grăiesc acum. Şi **opt pricini ale necazurilor celor de multe feluri ale sfinţilor pot zice dragostei voastre**. Pentru aceasta luaţi aminte cu dinadinsul toţi, ştiind că nicio iertare şi niciun cuvânt de

îndreptare nu vom avea, dacă ne vom sminti de cele ce se întâmplă sfinţilor.

Deci **cea dintâi este ca să nu se înalţe degrabă cu mândria din pricina mărimii isprăvilor şi a minunilor, Dumnezeu îi lasă să se chinuiască**. **A doua este ca să nu creadă cineva despre ei că sunt mai presus decât firea omenească, socotindu-i dumnezei, iar nu oameni. A treia este ca să se arate puterea lui Dumnezeu prin ei, căci prin cei slabi şi neputincioşi stăpâneşte şi biruieşte şi propovăduirea o creşte. A patra este ca mai arătată să fie răbdarea acelora, căci nu slujesc lui Dumnezeu pentru plată, ci şi după atâtea rele ce pătimesc arată atâta mulţumire, încât îşi arată dragostea nesmintită şi completă faţă de El. A cincea este ca să filozofăm pentru înviere.** Căci când vei vedea un bărbat drept şi plin de multe fapte bune că a pătimit nenumărate necazuri şi nevoi, şi aşa s-a dus de aici, şi nevrând, vei fi silit să cugeţi despre judecata cea de acolo. **Căci dacă oamenii, pe cei ce se ostenesc pentru ei, nu-i lasă să plece fără răsplătire, cu atât mai mult Dumnezeu, pe cei ce de mult s-au ostenit pentru El, nu-i va lăsa neîncununaţi.** Şi dacă nu voieşte să-i lipsească de răsplătirea ostenelilor lor, de nevoie este să credem că va fi o vreme, după sfârşitul de aici, în care vor fi răsplătiţi pentru ostenelile lor cele de aici. **A şasea este ca toţi cei ce cad în nevoi să aibă îndeajuns mângâiere, privind la aceia şi cugetând la relele ce au pătimit aceia. Aşteptarea este ca, atunci când vă îndemn la fapta cea bună a acelora, zicând fiecăruia din voi: urmează lui Pavel, sau: urmează lui Petru, să nu socotiţi, din pricina mărimii isprăvilor lor, că s-au împărtăşit de altă fire şi astfel să pregetaţi în a le urma. A opta este că de va trebui să fericim sau să ticăloşim, să învăţăm pe care trebuie să-i socotim fericiţi şi pe care ticăloşi sau mişei.** Pricinile acestea sunt. Dar trebuie să le încredinţăm pe ele cu dovezi din Scripturi, arătând cu dinadinsul că toate cele ce s-au zis nu sunt scorniri ale gândurilor omeneşti, ci hotărâri ale Scripturilor. Astfel şi cuvântul nostru va fi mai vrednic de credinţă şi mai lesne se va aşeza în sufletele noastre.

Şi cum că chinuirea foloseşte sfinţilor pentru a se smeri şi a se supune, şi nu a se trufi din pricina semnelor şi a isprăvilor lor şi că de aceea a îngăduit Dumnezeu să li se facă**, să ascultăm pe** Prorocul David şi pe **Pavel**, care grăiesc asemenea. Că acela zice:

„Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăţ îndreptările Tale” (Ps. 118, 71). Iar **acesta după ce a zis că a fost răpit până la al treilea cer şi a fost dus în rai, a adăugat: „Şi pentru ca să nu mă trufesc cu măreţia descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc” (II Cor. 12, 7). Ce este mai luminat decât aceasta? Ca să nu mă înalţ, zice, pentru aceasta a slobozit Dumnezeu pe îngerii satanei să mă bată peste obraz. Iar îngeri ai satanei nu zice de draci, ci de oamenii care slujesc diavolului, de cei necredincioşi, de tirani, elini, care deseori îl necăjeau şi-l prigoneau.** Şi de ce a slobozit Dumnezeu aceasta? Putea, zice el, ca Dumnezeu să potolească prigoanele şi necazurile cele dese, dar fiindcă am fost răpit până la al treilea cer şi am fost în rai, ca nu cumva pentru mulţimea acestor arătări să mă înalţ cu cugetul, a slobozit prigoanele acestea şi a lăsat pe îngerii satanei să mă „bată peste obraz”, prin primejdii şi necazuri. Că deşi sunt sfinţi şi minunaţi Petru şi Pavel şi toţi cei asemenea cu ei, dar oameni sunt şi au trebuinţă de multă pază, ca să nu se înalţe lesne. Şi nimic altceva nu obişnuieşte să ridice mai repede la mândrie, decât conştiinţa cea plină de fapte bune şi sufletul care vieţuieşte cu îndrăzneală. Deci ca să nu pătimească ei nimic de acest fel, a slobozit Dumnezeu ispitele şi necazurile, care pot să-i smerească întru toate.

Iar cum că acestea folosesc mult şi pentru a se arăta puterea lui Dumnezeu, ascultă şi aceasta tot de la Apostolul. Şi ca să nu vorbeşti ca cei necredincioşi, care socotesc că Dumnezeu îngăduie acestea, fiind neputincios şi nu poate ca pe ai Săi să-i ferească de primejdii, de aceea îi lasă să se chinuiască adeseori, Pavel a arătat că nu numai neputinţă nu aduc asupra lui cele suferite de el, ci mai mult este arătată tuturor puterea lui Dumnezeu. Căci după ce a zis că i s-a dat ghimpe în trup, îngerul satanei ca să-l bată peste obraz, arătând prin acestea ispitele cele dese, a adăugat: „Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul ca să-i îndepărteze de la mine; şi mi-a zis: Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune” (II Cor. 12, 8). Deci atunci este arătată puterea Mea, când voi sunteţi în neputinţă, şi prin voi, care vi se pare că sunteţi neputincioşi, creşte cuvântul propovăduirii şi pretutindeni se seamănă. Şi atunci când a fost băgat în temniţă, după ce a luat nenumărate lovituri, cu mâinile în lanţuri şi cu picioarele în butuci, rugându-se în miezul nopţii şi lăudând pe Dumnezeu, temniţa se clătina şi legăturile tuturor s-au dezlegat (F. Ap. 16, 23-29). Vezi cum puterea lui Dumnezeu în neputinţă se săvârşeşte? Căci unde era Pavel slobod şi s-ar fi clătinat casa aceea, nu ar fi fost aceasta un lucru atât de minunat. De aceea i-a

îngăduit Dumnezeu acestea ca şi cum i-ar fi zis: Stai legat şi să se clatine zidurile din toate părţile şi să se sloboadă cei legaţi, ca mai mult să se arate puterea Mea. Căci prin tine cel ţinut şi împiedicat se slobod toţi cei legaţi. Şi nu altceva, ci aceasta a fost de-ajuns pentru a înspăimânta pe temnicer, că cu atâta străşnicie fiind legat Pavel, numai prin rugăciune a putut să clatine temeliile temniţei, să deschidă uşile şi să sloboadă pe toţi cei legaţi. Şi nu numai aici, şi nu numai la Pavel, ci şi la Petru, şi la ceilalţi apostoli acestea de multe ori s-au întâmplat, darul lui Dumnezeu în prigoane înflorind şi în necazuri arătându-se, şi astfel puterea lui Dumnezeu propovăduind. De aceea i-a zis: „Îţi este de ajuns harul meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune.”

...De vei auzi pe cineva pe uliţă sau în mijlocul târgului, hulind pe Dumnezeu, apropie-te şi ceartă-l, şi de va fi trebuinţă de a-l bate, nu te ruşina, loveşte-l pe el peste obraz, sfărâmă-i gura, sfinţeşte-ţi mâna ta pălmuindu-l. Iar de te vor pârî vreunii şi te vor duce la judecată, mergi, şi de te va cerceta judecătorul, zi-i cu îndrăzneală că a hulit pe Împăratul îngerilor. Şi dacă cei ce hulesc pe împăratul cel pământesc sunt pedepsiţi, cu mult mai vârtos, cei ce ocărăsc pe Împăratul ceresc vor fi pedepsiţi. Să se înveţe şi iudeii, şi elinii cum că creştinii sunt mântuitorii cetăţii, purtătorii de grijă, apărătorii şi învăţătorii ei, şi nu numai aceia, ci şi cei desfrânaţi şi răzvrătiţi trebuie să înveţe să se teamă şi ei de robii lui Dumnezeu. Căci dacă vor voi cumva să grăiască vreun cuvânt de hulă, mai întâi să privească împrejurul lor şi temându-se şi de umbre, vor înceta de a scoate vreun cuvânt de acest fel, ca nu cumva vreun creştin auzindu-i, să sară asupra lor şi să-i pedepsească mai tare.

Nu ai auzit ce a făcut Ioan? A văzut un tiran, care a răsturnat legile nunţii, şi cu îndrăzneală stând în mijlocul adunării zice: „Nu-ţi este îngăduit să ţii pe femeia fratelui tău” (Mc. 6, 18). **Dar eu nu te silesc să te duci la tiran, nici la judecători, nici să mustri pe cei fărădelege, care calcă nunţile, nici să părtineşti pe robii cei împreună cu tine care sunt ocărâţi, ci te poftesc să înţelepţeşti pe cei de aceeaşi cinste cu tine, care ocărăsc pe Stăpânul. Oare de ţi-aş fi zis: Pedepseşte şi îndreaptă pe împăraţi sau pe judecătorii cei călcători de lege, nu ai fi zis că sunt nebun? Cu toate că Ioan aceasta a făcut, care lucru se poate face şi de noi. Dar măcar pe robul cel împreună cu tine, cel de aceeaşi cinste, îndreaptă-l, şi de va trebui să mori, nu te lepăda de a înţelepţi pe fratele tău. Mucenicie îţi va fi aceasta ţie.** Şi pentru că şi Ioan mucenic a

fost. Cu toate că nu i s-a poruncit să jertfească idolilor, nici să se închine lor, ci pentru legile cele sfinte, care se defăimau şi-a pus capul. Şi tu te nevoieşti până la moarte pentru adevăr, şi Domnul va purta război pentru tine. **Şi să nu-mi zici cuvântul cel rece şi nefolositor: Şi ce-mi pasă mie! N-am nimic de împărţit cu el! Numai cu diavolul n-am nimic de împărţit, iar către oameni, faţă de toţi avem datorii şi legături. Că sunt părtaşii aceleiaşi firi ca şi noi, pe acelaşi pământ locuiesc, cu aceeaşi hrană se hrănesc, acelaşi Stăpân avem toţi, aceleaşi legi au primit şi ei, la aceleaşi bunătăţi sunt îndemnaţi, ca şi noi. Să nu zicem, dar, că nu avem nimic cu ei. Satanicesc este cuvântul acesta şi diavolească este milostivirea. Deci să nu zicem acestea, ci să arătăm purtarea de grijă cea cuviincioasă fraţilor noştri. Şi eu vă făgăduiesc cu toată tăria şi mă fac chezaş vouă tuturor, că dacă veţi fi voi, voi toţi care sunteţi de faţă, să vă împărţiţi şi să vă îngrijiţi de mântuirea celor ce locuiesc în cetate, degrabă toată cetatea noastră se va îndrepta. Şi cu toate că o mică parte a cetăţii este aici, mică cu numărul, dar este cap cu buna credinţă. Să împărţim, dar, mântuirea fraţilor noştri. Este de ajuns ca un singur om aprins cu râvna să îndrepte mult popor. Şi dacă nu unul, nici doi, ci mare va fi mulţimea celor ce pot să îndrepte şi să poarte de grijă celor trândavi, căderea şi pieirea celor mai mulţi nu va fi de neputinţă, ci din lenevirea noastră. Căci este cu neputinţă, dacă vom vedea cearta în târg, să nu mergem şi să nu împăcăm pe cei ce nu se înţeleg. Şi ce să zic ceartă? Că de vom vedea vreun măgar căzut, toţi ne vom sili să întindem mâna ca să-l sculăm, iar pe fraţii noştri îi lăsăm să se prăpădească. Hulitorul este măgar, care nesuferind povara mâniei, a căzut. Apropie-te, ridică-l, folosind cuvinte şi fapte, blândeţe sau iuţime; de multe feluri să-ţi fie doctoria. Şi dacă aşa vom iconomisi cele ale noastre, dar vom purta grijă şi de mântuirea vecinilor, acelora, care au dobândit îndreptarea de la noi, le vom fi plăcuţi şi dragi, şi ceea ce este mai mult decât toate, ne vom învrednici cu toţii de bunătăţile ce ne aşteaptă, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine slava, stăpânirea, cinstea, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.**

Ce folos ai, omule, din casă? Oare vei putea s-o iei când te vei duce de aici? Ci numai sufletul negreşit îl vei lua şi te vei duce. Iată, vedeţi ce fel de primejdie ne-a ajuns pe noi. Să aducem casele noastre şi să înceteze primejdia ce stă spânzurată deasupra noastră. Dar ele nu vor putea. Şi martori sunteţi voi, cei ce le lăsaţi pe ele pustii şi fugiţi, temându-vă de ele ca de nişte curse sau mreje. Să vă ajute banii acum. Dar nu au putere. Iată, dar, că dacă acolo unde este mânie de om, neputincioasă se arată puterea banilor, cu cât mai mult la Dumnezeu şi la Judecata cea nemitarnică se va face aceasta. Dacă cel ce s-a întărâtat şi s-a mâniat este un om, şi nu ne foloseşte cu nimic aurul, cu mult mai vârtos când Se mânie Dumnezeu, el nu va folosi, căci El nu are trebuinţă de bani. **Să zidim case ca să locuim, iar nu ca să ne mândrim. Ce este peste trebuinţă este de prisos şi nefolositor. Încalţă-te cu încălţăminte mai mare decât piciorul! Dar nu o vei suferi, că te împiedică la umblare. Aşa şi casa care este mai mare decât trebuinţa, împiedică la suirea la ceruri. Şi de voieşti să zideşti case strălucite şi mari, nu te opresc, dar nu pe pământ. Zideşte corturi în ceruri, ca să poţi primi şi pe alţii; corturi care niciodată nu se strică.**

Nimic nu este mai amăgitor decât bogăţia; astăzi cu tine, şi mâine împotriva ta, şi înarmează ochii zavisnicilor din toate părţile. Ea este un pizmaş cu care împreună petreceţi; vrăjmaş cu care împreună locuiţi. Şi martori sunteţi voi cei ce o aveţi, care mereu o îngropaţi şi o ascundeţi. Iar primejdia cea de acum mai mare ne-o face bogăţia. Uită-te la săraci cum sunt de liniştiţi şi slobozi, iar bogaţii multă nelinişte au, căci aleargă şi caută unde să-şi îngroape aurul sau cui să-l încredinţeze. Ce mai umbli şi cauţi, o, omule? Iată, stă Hristos gata să primească averea ta, s-o păstreze. Şi nu numai să ţi-o păstreze, ci să ţi-o şi înmulţească şi cu multă dobândă să ţi-o dea înapoi. Din mâna Aceluia nimeni nu le răpeşte. Şi nu numai că El îţi păstrează averile, ci te şi sloboade de orice primejdie. Oamenii cei ce primesc bani sau lucruri spre păstrare socotesc că ne fac nouă un bine, că păzesc cele încredinţate. La Hristos nu este aşa. Că atunci când primeşte cele ale noastre spre păstrare, nu socoteşte că ne-a făcut un bine, ci că noi I-am făcut un bine şi pentru păzirea acestora nu cere de la tine plată, ci îţi dă El ţie plată.

Străin şi nemernic eşti aici! Ai patrie în ceruri! Mută-le toate acolo, ca şi mai înainte de desfătarea de acolo, aici să primeşti răsplătirea. Că acela ce se hrăneşte cu nădejdi bune şi de cele ce vor să fie doreşte, încă de aici a gustat Împărăţia. Că nimic altceva nu obişnuieşte să ridice pe suflet şi să-l facă mai bun, ca nădejdea cea bună a celor viitoare; şi cu mult mai mult dacă vei muta acolo bogăţia ta şi vei purta grijă de sufletul tău, îndeletnicindu-te cu lucrurile cele cuviincioase. Că cei ce îşi cheltuiesc toată osârdia lor spre împodobirea caselor, fiind bogaţi întru cele dinafară, defăimează pe cele dinlăuntru, trecând cu vederea sufletul lor cel pustiu şi întinat şi plin de păianjeni. Iar dacă vor defăima pe cele dinafară, cheltuind toată osârdia lor la împodobirea minţii lor, sufletul acestor oameni va fi locaş al lui Hristos. Şi cine poate fi mai fericit, decât acela care are pe Hristos locuind în sine? Voieşti să fii bogat? Să ai prieten pe Dumnezeu, şi vei fi mai bogat decât toţi! Voieşti să fii bogat? Nu cugeta înalt.

...ocara, nu de la socoteala celor ce ocărăsc se întăreşte sau se stinge, ci de la aşezarea celor ce pătimesc. Adică, de te-a ocărât cineva şi ţi-a zis vrute şi nevrute, de vei râde de ocări şi nu vei primi cuvintele, mai presus de rană te faci şi nu te-ai ocărât. Precum de am fi avut trup de diamant şi din toate părţile nenumărate săgeţi s-ar fi aruncat asupra noastră, nu primim rănile. Că nu de mâna celui ce sloboade săgeţile se pricinuieşte rana, ci trupul cel ce pătimeşte face rana. Aşa cu adevărat este şi aici. Nu de la turbarea celor ce ocărăsc se întăresc ocările şi necinstirile lor, ci de la neputinţa celor ce le primesc. Că de vom şti să filozofăm, nu vom putea să fim ocărâţi, nici nu vom pătimi vreun necaz. **Te-a ocărât cutare, dar n-ai simţit şi n-ai pătimit durere. Iată, că nu te-ai ocărât, ci mai ales ai rănit. Căci atunci când cel ce a ocărât va vedea că ocara lui n-a rănit sufletul celui ocărât, el se răneşte mai mult. Şi cei ce se ocărăsc de tac, rana ocărilor se întoarce la cei ce le-au trimis.**

OMILIE la ducerea episcopului Flavian să facă solire la împăratul pentru cetate / care este postul cel adevărat / mai rău este a prihăni, decât a mânca carne de om / pentru cei ce s-au înjunghiat pentru zarvă / către cei ce tânjesc că s-au prins mulţi din cei nevinovaţi

Avem şi postul acesta ajutător, care îndreaptă mijlocirea noastră. Şi precum, trecând iarna şi arătându-se primăvara, corăbierul trage corabia în larg, ostaşul îşi şterge armele şi-şi găteşte calul de război, plugarul îşi ascute secera, călătorul, îndrăznind, se apucă de îndelungată călătorie şi luptătorul se dezbracă şi gol iese la luptă, aşa şi noi, **arătându-se postul ca o primăvară duhovnicească, să ştergem armele ca nişte ostaşi, ca nişte plugari să ascuţim secera, ca nişte cârmaci să stăm împotriva valurilor poftelor celor necuvioase şi a gândurilor, ca nişte călători să începem călătoria ce duce la cer şi ca nişte luptători să ne dezbrăcăm pentru lupte. Căci credinciosul este şi ostaş, şi plugar, şi corăbier, şi călător şi luptător. De aceea şi Pavel zice: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor... Pentru aceea, luaţi toate armele lui Dumnezeu...” (Efes. 6, 12-13).** Ai văzut pe ostaşul. Şi dacă eşti luptător, gol trebuie să intri la luptă. De eşti ostaş, înarmat la rând ţi se cuvine să stai. Deci cum este cu putinţă să fie acestea amândouă, adică şi gol, şi îmbrăcat? Cum? Eu vă voi spune. **Dezbracă-te de lucrurile vieţii acesteia şi te faci luptător. Îmbracă-te cu armele cele duhovniceşti şi te faci ostaş. Aruncă de la tine grijile acestei vieţi, că este vremea de luptă. Îmbracă-te cu armele cele duhovniceşti, căci război cumplit avem noi împotriva dracilor. Pentru aceasta şi gol trebuie să fii, ca să nu aibă de ce ne apuca diavolul când se luptă cu noi şi înarmat peste tot, ca nici dintr-o parte să nu primim vreo rană primejdioasă. Lucrează-ţi ca plugarul sufletul tău, tăind mărăcinii şi semănând cuvântul bunei credinţe şi îngrijind cu multă silinţă răsadurile cele bune ale filozofiei, şi astfel te faci plugar.** Şi aşa va zice către tine Pavel: „Cuvine-se ca plugarul ce se osteneşte să mănânce el mai înainte din roade” (II Tim. 2, 6). Acest meşteşug îl întrebuinţa şi el, căci zice către corinteni: „Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească” (I Cor. 3, 6). **Ascute secera ta prin post, pe**

care ai tocit-o prin îmbuibare. Începe călătoria care duce către cer şi călătoreşte pe drumul cel strâmt şi îngust. Dar cum vei putea şi să începi, şi să călătoreşti? Chinuindu-ţi trupul şi robindu-l. Căci mare împiedicare face trupul cel gros de îmbuibare în mersul pe calea cea strâmtă. Potoleşte valurile poftelor celor necuvioase, depărtează viforul gândurilor celor rele, salvează corabia, arătând multă iscusinţă, şi te-ai făcut corăbier. Şi a arătat tuturor acestora pricină şi dascăl ne este nouă postul. Iar post nu zic pe cel de obşte, ci pe postul cel complet şi cu luare aminte; nu numai pe depărtarea de bucate, ci şi pe cea de păcate. Şi ca postul să folosească pe cei ce postesc nu este de ajuns numai să se depărteze de bucate, ci să se facă după legea cea cuviincioasă. „Că luptătorul nu se încununează, de nu se va lupta după lege" (II Tim 2, 5). Deci, ca suferind osteneala postului, să nu pierdem cununa din el, să învăţăm cum şi în ce chip trebuie să facem lucrul acesta. **Căci şi fariseul acela a postit, dar după postul acela s-a arătat pustiu şi lipsit de roadele din post. Iar vameşul n-a postit, dar a întrecut pe cel ce a postit, ca de aici să cunoşti că niciun folos nu vom avea din post dacă pe lângă el nu vor urma şi celelalte fapte bune. Au postit şi ninivitenii şi au tras dragostea lui Dumnezeu spre ei. Dar au postit şi iudeii, dar nimic n-au câştigat, ci prihăniţi au fost.** Deci de vreme ce aşa de mare este primejdia postului la cei ce nu ştiu cum trebuie să postească, să ne învăţăm legile postului, ca să nu alergăm în zadar, nici să nu batem vântul, nici să nu facem război, luptându-ne cu umbra. **Postul este doctorie. Dar doctoria, cu toate că de cele mai multe ori este folositoare, ea se face şi nefolositoare din pricina iscusinţei celui ce o întrebuinţează. Pentru că trebuie să se ştie şi vremea în care se cuvine a pune această doctorie, şi măsura ei, şi starea trupului care o primeşte, şi locul, şi vremea anului, şi hrana cuviincioasă şi multe altele. Şi una măcar de se trece cu vederea, se vor vătăma toate celelalte. Şi dacă unde trebuie să vindecăm un trup avem trebuinţă de atâta luare aminte, cu mult mai multă luare aminte este nevoie când ne silim pentru suflet, ca să-l vindecăm de gânduri, cercându-le toate cu dinadinsul.**

...Şi acestea le-am zis nu ca să necinstim postul, ci ca să-l cinstim. Şi îl cinstim nu numai cu depărtarea de bucate,

ci şi cu fugirea de păcate. Că cel ce reduce postul numai la depărtarea de bucate, acela este care-l necinsteşte. Posteşti? Arată-mi postul tău prin lucruri. Prin care, vei zice? De vei vedea sărac, miluieşte-l; de vei avea vrăjmaş, împacă-te cu el; de vei vedea pe prietenul tău sporind, nu-l zavistui; de vei vedea femeie frumoasă, trece-o cu vederea. Şi nu numai gura să postească, ci şi ochiul, şi auzul, şi picioarele, şi mâinile, şi toate mădularele trupului nostru. Să postească mâinile curăţându-se de răpire şi de lăcomie. Să postească picioarele, depărtându-se de căile ce duc la priveliştile fărădelegii. Să postească ochii, învăţându-se să nu caute niciodată la feţe frumoase, nici să nu iscodească cele străine. Că hrană a ochilor este privirea. Şi de va fi privirea păcătoasă, vatămă postul şi răstoarnă toată mântuirea sufletului, iar de va fi după lege, împodobeşte postul. Că foarte necuviincios este, ca pentru post, să ne oprim de la bucate, şi chiar de la cele îngăduite, iar cu ochii să ne înfruptăm de cele oprite. Nu mănânci carne? Să nu mănânci nici poftă, prin ochi. Să postească şi auzul. Iar post al auzului este a nu primi grăiri de rău şi de clevetiri, că zice: „Auz deşert să nu primeşti”. Să postească şi gura de cuvinte de ruşine şi de ocară. Că ce folos este când ne depărtăm de carne de pasăre şi de peşte, iar pe fraţi îi mâncăm şi îi muşcăm. Cel ce grăieşte de rău a mâncat carnea fratelui şi a muşcat trupul vecinului. Pentru aceasta şi Pavel s-a îngrozit, zicând: „Iar dacă vă muşcaţi unul pe altul şi vă mâncaţi, vedeţi să nu vă nimiciţi voi între voi”. Nu ai înfipt dinţii în carne, dar ai înfipt grăirea de rău în suflet, stricând numele cel bun al aproapelui. Nenumărate rele ţi-ai pricinuit şi ţie, şi aceluia, şi multor altora. Că şi pe cel ce a auzit l-ai făcut mai rău, clevetind pe aproapele. Şi de va fi păcătos, se face mai trândav, aflându-se tovarăş al păcatului. Iar de va fi cu fapte bune se ridică spre mândrie şi se trufeşte, pentru căderea altora, nălucind lucruri mari pentru sine. Şi pe lângă toate acestea a vătămat obştea Bisericii, că cei ce aud nu clevetesc pe cel ce a greşit, ci ocările lor se îndreaptă asupra tuturor creştinilor. Şi nu vei auzi pe cei necredincioşi că zic: Cutare este desfrânat! Ci lăsând pe acela, pe toţi creştinii îi clevetesc. Şi astfel ai pricinuit hula numelui lui Dumnezeu. Că precum de vom petrece lăudat, se slăveşte numele lui Dumnezeu, tot aşa de vom petrece în păcate se huleşte şi se ocărăşte numele Lui. Apoi pe cel ce l-ai clevetit l-ai ruşinat, şi în acest chip mai neruşinat l-ai făcut, vrăjmaş

şi pizmaş făcându-ţi-l. Iar pe tine te-ai făcut vinovat pedepsei, căci ai vorbit lucruri care nu te privesc pe tine. Şi să nu-mi spună cineva că atunci grăiesc de rău când spun minciuni, iar nu când grăiesc adevărul. Şi adevărul grăind, de vei cleveti, şi aşa vei avea vină. Că şi fariseul acela a clevetit pe vameş spunând adevărul, dar aceasta nu l-a îndreptat. Spune-mi, oare vameşul nu era vameş şi păcătos? Arătat este tuturor că da. Dar pentru că fariseul l-a prihănit, a pierdut toate. Voieşti să îndrepţi pe fratele? Lăcrimează, roagă-te lui Dumnezeu pentru el, ia-l îndeosebi şi îndeamnă-l, sfătuieşte-l, roagă-l. Aşa şi Pavel făcea, căci zice: „Mă tem ca nu cumva, venind iarăşi, să mă smerească Dumnezeul meu la voi şi să plâng pe mulţi care au păcătuit înainte şi nu s-au pocăit de necurăţia, şi de desfrânarea, şi de necumpătarea pe care le-au făcut” (II Cor. 12, 21). Arată dragoste către cel ce a greşit. Încredinţează-l că, aducându-i aminte de păcat, porţi grijă de el, iar nu-l vădeşti. Apucă-i picioarele şi sărută-i-le, nu te ruşina dacă voieşti cu adevărat să-l vindeci. Asemenea şi doctorii fac, căci de multe ori roagă şi sărută pe bolnavi, ca să primească doctoria cea mântuitoare. Fă şi tu aşa. Arată preotului rana; lucrul acesta este a celui ce poartă grijă, a celui ce are milă.

Şi nu numai pe cei ce grăiesc de rău, ci şi pe cei ce aud pe alţii grăind de rău, îi sfătuiesc să-şi astupe urechile şi să urmeze proorocului care zice: „Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit” (Ps. 100, 2). Zi către vecinul tău: De ai pe cineva ca să-l lauzi şi să-l vorbeşti de bine, deschid urechile ca să primesc mirurile, iar de voieşti să vorbeşti de rău, închid intrarea cuvintelor, căci nu sufăr să primesc noroi şi gunoi. Ce dobândă primesc eu dintru a şti că cutare este rău? Dimpotrivă, mare vătămare este lucrul acesta şi paguba cea mai de pe urmă. Zi către vecinul tău: Să purtăm grijă de cele ale noastre, de cum vom da seamă de greşelile noastre, iar iscodirea aceasta s-o folosim la viaţa noastră. Ce îndreptare şi iertare vom avea, când pe cele ale noastre niciodată nu le luăm în minte, iar pe cele străine cu dinadinsul le iscodim? Aşa cum, trecând cineva şi uitându-se în casa ta, cercetând cele dinlăuntru, face un lucru urât şi plin de ruşine, aşa şi cercetarea celor străine este un lucru al mojiciei celei mai de jos. Şi lucrul de râs este că astfel de viaţă având clevetitorul şi nepurtând grijă de ale sale, când spune cuiva ceva din cele ascunse, îl roagă pe acela să jure că nimănui nu va mai spune, prin aceasta

arătând că a făcut un lucru vrednic de prihană. Şi dacă-l rogi să-l jure pe acela căruia i-ai spus cuvântul, să nu-l mai spună la altul, dovedit este că nu ai încredere în el şi mai bine era să nu-l fi spus lui. De ţineai cuvântul erai în siguranţă. După ce l-ai vândut, de ce mai porţi grijă să nu se răspândească. De voieşti ca să nu iasă cuvântul la altul, nu-l spune nimănui. Iar după ce ai vândut altuia păzirea cuvântului, de prisos mai pui să jure pe cel căruia i l-ai spus ca să-l păzească.

Dulce este a grăi de rău, vei zice. Cu adevărat dulce este a nu grăi de rău. Că cel ce a grăit de rău, după aceasta este îngrijorat; el presupune, se teme, se căieşte, îşi muşcă limba şi tremură ca nu cumva să audă alţii cuvântul şi să-i vină vreo primejdie, pentru că a pricinuit vrajbă. Iar cel ce ţine cuvântul, este fără de grijă şi cu multă dulceaţă trăieşte, căci zice: „Auzit-ai cuvânt? Să moară la tine" (Înţ. Is. Sirah 19, 10). Încearcă, căci nu te va rupe. Ce este „să moară la tine"? Să-l stingi, să-l bagi înlăuntru şi să nu-l laşi să iasă afară, nici puţin măcar. Iar mai bine este să te sileşti să nu-i suferi pe cei ce grăiesc de rău pe alţii. Şi dacă cândva vei primi, bagă-l înlăuntru, omoară ceea ce ai auzit, dă uitării, ca să fii asemenea cu cei ce nu au auzit şi cu multă şi negrijă pace îţi vei petrece viaţa aceasta. De vor vedea vorbitorii de rău că ne întoarcem dinspre ei, mai mult decât cei ce clevetesc, vor înceta şi ei cândva cu acest obicei rău, îşi vor îndrepta greşeala şi vor petrece viaţă lăudată, iar pe noi nu ne vor avea ca pe nişte mântuitori ai lor, ci ca pe nişte făcători de bine ne vor propovădui. Şi precum a grăi de bine şi a lăuda este începutul prieteşugului, aşa şi vorbirea de rău şi cleveteala este începutul şi pricina vrajbei, a urâciunii şi a nenumărate rele. Şi nu din altă pricină am căzut în nepurtarea de grijă de cele ale noastre, ci numai dintru iscodirea şi cercetarea celor străine. Că nu este cu putinţă ca omul ce grăieşte de rău şi iscodeşte vieţile altora, să poarte grijă vreodată de petrecerea sa. Şi fiindcă toată osârdia lui o cheltuieşte la iscodirea altora, de nevoie este ca toate cele ale lui să rămână fără cercetare şi fără de nicio purtare de grijă. Plăcut lucru este când toată stăruinţa noastră o cheltuim la purtarea de grijă de cele ale noastre şi la judecata păcatelor noastre. Şi numai astfel vom putea spori. Iar când totdeauna te îngrijeşti de cele străine, când

vei purta oare grijă şi de răutăţile tale? Deci să fugim, iubiţilor, să fugim de vorbirile de rău, cunoscând că aceasta este prăpastie diavolească şi pândităra a vicleşugului aceluia. Şi ca să nu purtăm grijă de cele ale noastre şi ca să facem mai cumplite răspunsurile şi învinuirile, la acest obicei ne-a adus pe noi diavolul. Şi nu numai lucrul acesta este cel mai rău, că vom da seamă atunci pentru cele ce am vorbit, ci şi păcatele noastre în acest fel mai grele le facem, lipsindu-ne astfel de orice cuvânt de îndreptare. Şi cel ce cercetează cu de-amănuntul cele străine, pentru greşeli nu va dobândi niciodată iertare. Că nu numai pentru cele greşite de noi va hotărî Dumnezeu pedeapsă, ci şi pentru cele străine, adică când vorbim de rău pe fratele nostru. De aceea a sfătuit Dumnezeu, zicând: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi" (Mt. 7, 1). Şi pentru păcatul acesta nu vom lua pedeapsă pe măsura lui, ci mult mai mare, fiindcă se adaugă din pricină că ai judecat pe fratele tău. Şi precum omul cel blând, iubitor de semeni şi iertător micşorează păcatele sale prin acestea, aşa cel mânios, crud şi neiertător îşi măreşte păcatele sale. Deci să izgonim din gura noastră toată grăirea de rău, ştiind că şi cenuşă de vom mânca, niciun folos nu vom dobândi din această aspră petrecere, dacă nu ne vom depărta de acest obicei. Că nu cele ce intră în gură spurcă pe om, ci cele ce ies. De va amesteca cineva noroi, fiind tu de faţă, oare nu ocărăşti şi certi pe cel ce face unele ca acestea? Fă la fel şi cu grăitorul de rău. Că mirosul cel urât ce iese din mestecarea noroiului nu împunge aşa tare membrana creierului celor ce aud, precum împunge putoarea păcatelor străine şi viaţa necurată, mâhnind şi tulburând sufletul celor ce aud. Să ne depărtăm, dar, de grăirea de rău, de cuvintele de ocară, de hulă şi nici pe vecinul, nici pe Dumnezeu să nu-L vorbim de rău. Că mulţi din vorbitorii de rău la atâta turbare au ajuns, încât de la clevetirea semenilor şi-au ridicat limba lor şi asupra Stăpânului. Şi cât de mare este răul acesta, vedem din lucrurile cele ce acum ne-au ajuns.

...Şi nu mă tem atât de urgia Împăratului, pe cât mă tem de lenevirea voastră, încât nu este de ajuns, spre îndreptare, a face litanie şi rugăciune două-trei zile, ci trebuie să ne schimbăm desăvârşit viaţa şi depărtându-ne de răutate, să petrecem

totdeauna în fapta bună. Căci precum cei bolnavi, de nu vor păzi totdeauna buna rânduială, niciun folos nu le este lor din regimul cel de două sau trei zile, la fel şi cei ce greşesc, de nu vor fi totdeauna treji şi înfrânaţi, nu vor dobândi nimic din îndreptarea cea de două-trei zile. Şi precum cel ce se spală şi iarăşi cu noroi se murdăreşte, cu nimic nu s-a folosit, aşa şi cel ce trei zile s-a pocăit, iar apoi la cele dintâi s-a întors, nimic n-a dobândit. Deci nu ceea ce facem totdeauna, ci acum să facem. Că de multe ori cuprinzându-ne cutremure, foamete şi secetă, trei-patru zile ne înţelepţim şi mai blânzi ne facem, apoi iarăşi la cele dintâi ne întoarcem. Pentru ca să ne înţelepţim s-au întâmplat acestea. Şi dacă până acum am petrecut rău, măcar de acum înainte să petrecem în evlavie şi temere şi blândeţe, ca să nu avem trebuinţă de altă bătaie. Oare nu putea Dumnezeu să oprească cele ce s-au făcut? Dar le-a slobozit, ca pe cei ce-L defăimează, cu frica de la cel asemenea lor să-i înţelepţească. **Şi să nu-mi zică cineva, că mulţi din cei vinovaţi au scăpat, iar din cei nevinovaţi au căzut mulţi. Că acestea de multe ori le aud de la mulţi, nu numai pentru zarva aceasta, ci şi pentru alte întâmplări şi nevoi ca aceasta. Deci, ce voi vorbi către cei ce zic unele ca acestea? Deşi cel ce a fost prins era nevinovat pentru zarva aceasta, dar alt păcat cumplit a făcut cândva şi neschimbându-se, a fost pedepsit în răzmeriţa aceasta. Că are obicei Dumnezeu să facă aşa. Când greşim nu ne pedepseşte îndată, ci ne mai lasă, dându-ne vreme de pocăinţă, ca să ne îndreptăm şi să ne schimbăm. Dar noi fiindcă nu am fost pedepsiţi după păcat şi, ca atare, socotind că păcatul s-a şters, când nu gândim, atunci suntem prinşi. Şi aceasta se face ca să nu nădăjduim că vom scăpa, după ce am păcătuit, nepedepsiţi, de nu ne vom schimba, ci să ne învăţăm că taman atunci când nu ne aşteptăm, putem cădea în cursă. De aceea, de vei greşi şi nu vei fi pedepsit, să nu te înşeli că ai scăpat de pedeapsă, ci mai mult să te temi, ştiind că uşor Îi este lui Dumnezeu, oricând va voi, să te pedepsească. Iată, pentru aceasta atunci nu a fost pedepsit, ca să-i dea vreme de pocăinţă. Deci să nu zicem că cutare fiind nevinovat a căzut, iar celălalt a scăpat fiind vinovat. Că şi cel nevinovat a căzut, precum am zis, pentru alte păcate. Iar cel ce a scăpat acum, de nu se va schimba, în altă cursă se va prinde. Dacă aşa ne vom afla, nu vom uita niciodată**

păcatele noastre, ci pururea, temându-ne şi cutremurându-ne ca nu cumva să fim pedepsiţi, ne vom aduce aminte degrabă de ele. Că nimic altceva nu obişnuieşte să ne aducă aminte de păcat, ca pedeapsa şi osânda.

OMILIE către cei ce zic cum că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru ticăloşiile celor drepţi

Eu socoteam că din pricina vorbirii neîncetate vă veţi fi săturat de cuvintele mele. Dar văd că s-a întâmplat dimpotrivă, că din neîncetarea ei nu s-a făcut saţiu, ci din dorinţă mai mare; nu greaţă, ci dulceaţă mai mare. Şi s-a întâmplat aici, precum se întâmplă la ospeţele cele lumeşti cu iubitorii de vin. Că aceia, cu cât beau mai mult vin neamestecat, mai mult îşi aprind setea. Iar noi, cu cât prelungim învăţătura, pe atât aprindem pofta, înmulţim dorinţa şi întărim dragostea. Şi cu toate că ştiu sărăcia cea dintru mine, dar nu încetez a urma ospătătorilor celor largi la mână şi cheltuitori, punându-vă deseori masa şi turnându-vă plin, paharul învăţăturii. Căci văd că după ce-l veţi bea pe el tot, iarăşi însetaţi vă veţi duce.

Atunci, dar, v-aţi arătat pofta voastră cea fără de saţiu. Şi cu toate că cuvântul nostru s-a întins mult şi s-a lungit ca niciodată şi pentru aceasta socoteam că se va stinge osârdia voastră, dar s-a petrecut împotrivă. Că mai mult s-a înfierbântat inima voastră şi mai mare vi s-a aprins dorinţa. Şi de unde s-a arătat aceasta? De acolo că sunetele şi glasurile cele de mulţumire ce s-au făcut la sfârşit sunt mai mari, iar strigările mai strălucite. Şi acelaşi lucru s-a întâmplat ca la cuptoare. Că acolo la început lumina focului nu este aşa de strălucitoare, dar după ce flacăra va cuprinde toate lemnele cele grămădite acolo, se ridică la mare înălţime. Aşa şi atunci, în ziua aceea, la fel s-a întâmplat. La început nu era foarte înflăcărată mulţimea aceasta, dar după ce cuvântul s-a întins şi a cuprins toate pricinile cele puse înainte, semănându-se multă învăţătură, atunci vi s-a aprins pofta ascultării, căci sunetul şi strigarea mai mari se făceau. Şi cu toate că mă pregătisem să vorbesc mai puţine decât cele ce s-au zis, am întrecut atunci măsura. Dar niciodată nu trec măsura. Că lungimea învăţăturii o măsor, nu cu mulţimea celor ce ar trebui vorbite, ci cu aşezarea şi osârdia celor ce ascultă. Cel ce va vorbi ascultătorilor loviţi de greaţă, deşi va scurta învăţătura, se pare că face supărare. Iar cel ce va vorbi ascultătorilor fierbinţi şi treji, deşi va întinde învăţătura, tot nu se satură pofta lor. Dar fiindcă se întâmplă ca în atât popor să fie şi unii slabi, care nu pot asculta tot cuvântul, pe aceia îi sfătuiesc ca, după ce vor lua cât pot duce, să se ducă.

Nimeni nu-i opreşte, nici nu îi sileşte să stea peste puterea lor, dar nici ei să nu silească ca să se oprească cuvântul mai înainte de vremea sa. Zici că tu te-ai săturat. Dar fratele tău încă este flămând. Tu eşti beat de mulţimea celor ce s-au vorbit, dar fratele tău încă însetează. Nici acela să nu forţeze neputinţa ta, silindu-te să primeşti mai multe decât poţi, nici tu să nu faci supărare osârdiei aceluia, oprindu-l de a lua, cât poate să ducă. Aceasta şi la mesele cele lumeşti se face. Că unii se satură mai degrabă, iar alţii mai cu zăbavă. Şi nici aceştia nu prihănesc pe aceia, nici aceia nu osândesc pe aceştia. Acolo este laudă a se depărta cineva mai degrabă, iar aici a se depărta mai degrabă nu este laudă, ci faptă vrednică de iertare. Acolo a sfârşi mai cu zăbavă, pricinuieşte prihănire şi grăire de rău, iar aici a se depărta mai cu zăbavă este laudă şi vorbire de bine. Pentru care pricină? Pentru că acolo zăbava se face din pricina lăcomiei, iar aici stăruirea şi aşteptarea se face din poftă duhovnicească şi dragoste dumnezeiască.

Deci pe acest cuvânt să mi-l păziţi şi să-l aveţi pururi înfipt în mintea voastră, că Dumnezeu nu numai când face bine este bun şi iubitor de oameni, ci şi când pedepseşte. Că pedepsele şi bătăile Lui sunt dovada facerii de bine şi a proniei Sale. Deci când vei vedea că se întâmplă foamete, secetă, boli, ploaie neîncetată şi nepotrivire a vânturilor sau altă pedeapsă de acest fel, care înţelepţeşte firea omenească, să nu te necăjeşti, nici să nu te scârbeşti, ci închină-te Celui ce le îngăduie, laudă-L pentru purtarea de grijă, căci El pedepseşte trupul ca să înţelepţească sufletul.

Şi doctorul nu numai atunci este minunat, când scoate pe cel bolnav în grădină sau în livadă, sau îl trimite la băi, sau când îi pune dinainte masă bogată, ci şi atunci când îi porunceşte să petreacă nemâncat, când pedepseşte cu foamea şi chinuieşte cu setea, când îl pironeşte la pat, făcându-i casa temniţă şi lipsindu-l chiar de lumina zilei, întunecând camera peste tot cu perdele, când taie, când arde şi când dă doctorii amare. Deci cum nu este necuviinţă a numi doctor pe cel ce face atâtea rele, iar pe Dumnezeu a-L huli, când va face cândva vreuna din acestea, adică când va aduce foamete sau moarte, spunând că nu poartă grijă de lume? Cu toate că El este Doctorul cel adevărat al sufletelor şi al trupurilor noastre. Că de multe ori la firea noastră, care zburdă din pricina îndestulării şi care se chinuieşte să nască friguri ale

păcatelor şi o doctoriceşte cu lipsă şi cu foamete, cu moarte şi cu alte doctorii pe care le ştie El, izbăvind-o de boli. Dar vei zice că numai săracii simt foamea. Nu numai cu foamea pedepseşte Dumnezeu, ci şi cu alte nenumărate pedepse. Pe cel ce este în sărăcie de multe ori cu foamea l-a înţelepţit, iar pe cel bogat, care se desfată în îndestulare, cu primejdii, cu boli şi cu morţi fără de vreme. Că Dumnezeu este înţelept şi multe feluri de doctorii are pentru mântuirea noastră.

Şi ce folos, vei zice, din buna rânduială a cerului, a soarelui, a stelelor şi tuturor celorlalte, când cele ale noastre sunt pline de tulburare şi de neorânduială? Ce tulburare şi ce neorânduială, o, omule? **Aceasta că bogatul cutare nedreptăţeşte, răpeşte, lăcomeşte, înghite în toate zilele munca săracilor, dar niciun rău nu pătimeşte. Iar altul, care trăieşte în blândeţe, cu înfrânare şi dreptate şi fiind împodobit cu toate celelalte bunătăţi, este pedepsit cu sărăcie şi cu boli şi cu alte rele. Acestea sunt, dar cele care te smintesc pe tine? Acestea sunt. Când vezi pe unul din cei ce răpesc, că se pedepseşte sau pe alţii din cei ce petrec în fapte bune, că se îndulcesc de cele bune, de ce nu lauzi pe Stăpânul, şi de ce nu-mi răspunzi la această nedumerire? Pentru că aceasta mă sminteşte şi mai mult. Că de ce doi răi, unul este pedepsit, iar celălalt scapă şi se duce şi din doi buni, unul este cinstit, iar celălalt chinuit? Pentru că aceasta este dovada proniei lui Dumnezeu. Că de ar fi pedepsit aici pe toţi cei răi, şi ar fi cinstit pe toţi cei buni, de prisos ar mai fi fost Judecata viitoare. Şi de nu ar fi pedepsit pe niciun rău, nici nu ar fi cinstit pe cineva din cei buni, cei răi s-ar fi făcut mai răi şi mai vicleni, fiindcă sunt foarte trândavi la fapta bună, iar cei ce hulesc, mai mult ar fi învinuit pe Dumnezeu, spunând că cele ale noastre sunt cu totul lipsite de pronia lui Dumnezeu. Şi dacă acum când unii din cei răi se pedepsesc şi se cinstesc unii din cei buni, zic că lucrurile omeneşti sunt fără nicio pronie a lui Dumnezeu, ce nu ar fi zis, dacă nu s-ar fi făcut nici aceasta? Cu ce cuvinte nu ar fi bârfit? De aceea pe unii din cei răi îi pedepseşte, iar pe alţii îi lasă, şi pe unii din cei buni îi cinsteşte, iar pe alţii nu. Dumnezeu nu pedepseşte pe toţi ca să te încredinţeze pe tine că este înviere. Şi pedepseşte pe unii, ca prin pedepsirea acestora, ceilalţi de frică să se facă mai osârduitori. Şi cinsteşte pe unii din cei buni, ca prin aceasta să tragă şi pe ceilalţi la râvna faptei bune. Dar nu-i cinsteşte pe toţi, ca să te înveţi**

că este altă vreme în care va răsplăti tuturor. Că de ar fi luat toţi cele după ce au lucrat, nu ar fi crezut în înviere. Şi dacă niciunul n-ar fi fost răsplătit, cei mai mulţi s-ar fi făcut mai trândavi. De aceea pe unii îi pedepseşte, iar pe alţii nu, folosindu-i şi pe unii, şi pe alţii. Că acelora le taie răutatea, iar pe aceştia, prin pedepsirea acelora, îi înţelepţeşte. Şi acestea se dovedesc din cele ce a spus Hristos. Că spunându-I unii că surpându-se turnul din Siloam, a ucis optsprezece oameni, El le răspunde: „... gândiţi oare, că ei au fost mai păcătoşi decât toţi oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: «dar de nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri la fel»” (Lc. 13, 4-5). Ai văzut că aceia pentru păcate au murit, iar ceilalţi au scăpat, dar nu pentru că erau drepţi, ci ca prin moartea acelora să se îndrepte şi să se facă buni? Dar poate vei zice că cei ce au murit aşa au fost nedreptăţiţi, că s-ar fi îndreptat văzând pedepsindu-se pe alţii. Dacă cu adevărat s-ar fi făcut prin pocăinţă buni, Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit. Că dacă pe mulţi, ştiindu-i de mai înainte că nu se folosesc cu nimic din îndelungata răbdare a Lui, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Şi această însuşire a Sa şi aşteptându-i să se deştepte cândva din nebunia lor, cum pe cei ce s-ar fi făcut mai buni din pedepsirea altora, i-ar fi lipsit de folosul pocăinţei?

Pentru aceasta cei ce au murit cu nimic nu au fost nedreptăţiţi, ci cu această pedeapsă a tăiat răutatea lor, iar munca cea de acolo le va fi mai uşoară, pentru că încă fiind aici au pătimit ceva rău. Şi cei ce nu au fost pedepsiţi şi aceştia au fost nedreptăţiţi. Că le era cu putinţă, de ar fi vrut, să întrebuinţeze îndelunga răbdare a lui Dumnezeu spre schimbarea cea bună şi minunându-se şi cucerindu-se de ea, să se schimbe cândva spre fapta bună, iar prin pedepsele altora să-şi dobândească mântuirea. Iar de petrec în răutate, nu Dumnezeu este pricinuitorul, ci ei înşişi sunt nevrednici de iertare, căci nu întrebuinţează precum se cuvine îndelunga răbdare a Lui, Care, ca să-i câştige, îndelung rabdă. Şi nu numai dovada aceasta pentru ce nu sunt pedepsiţi aici toţi cei răi, o putem zice, ci şi alta nu mai prejos decât aceasta. Şi care este aceasta?

Dacă toţi cei ce au săvârşit păcate, îndată ar fi fost pedepsiţi, s-ar fi împuţinat aşa de mult neamul nostru, încât ar fi ajuns la sfârşit. Şi ca să te încredinţezi că aceasta este adevărat, ascultă pe prorocul, care zice: „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?” (Ps. 129, 3). Şi

dacă vreţi să cercetăm cuvântul acesta, să lăsăm a cerceta viaţa fiecăruia cu de-amănuntul, că nu ne este nouă cu putinţă a şti cele lucrate de fiecare în viaţa aceasta, şi cele pe care toţi le greşim, pe acestea să le aducem de faţă, şi din acestea ne va fi arătat luminat, că de am fi fost pedepsiţi imediat pentru fiecare păcat, de mult ne-am fi prăpădit. Cel ce a numit pe fratele său nebun, vinovat este gheenei focului (Mt. 5, 22), zice Scriptura. Este vreunul din noi care nu a făcut păcatul acesta? Trebuia, dar, ca îndată să fie răpit dintre noi, acela ce a păcătuit şi nu numai el, ci toţi ar fi trebuit să fim răpiţi şi ne-am fi stins demult şi prea demult. Iarăşi, cel ce jură, măcar şi drept de va jura, face ceea ce este de la cel rău (Mt. 5, 33). Care este, dar, cel ce n-a jurat? Şi mai ales cine este cel ce n-a jurat strâmb niciodată. Cel ce priveşte la femeie cu ochi desfrânaţi, preadesfrânat desăvârşit este (Mt. 5, 28). Şi la acest păcat mulţi se vor afla vinovaţi. Deci dacă acestea amintite de noi sunt aşa de grele, şi fiecare în parte este pricinuitor de mare pedeapsă, cu siguranţă vom vedea pronia lui Dumnezeu, dacă vom cugeta şi la păcatele cele făcute de noi în ascuns, că nu ne pedepseşte pentru fiecare păcat. De aceea când vei vedea pe cineva răpind, lăcomind şi nepedepsit rămânând, deschide-ţi şi tu conştiinţa ta, cercetează-ţi viaţa, vezi-ţi păcatele şi te vei încredinţa că în primul rând ţie îţi este de folos a nu te pedepsi pentru fiecare păcat. Şi pentru aceasta mulţi fără de socoteală grăiesc, căci mai înainte de a cerceta cele ale lor, pe cele străine le judecă. Şi aşa lăsând ale noastre, toţi cercetăm cele ale altora, dar să nu facem aceasta, ci dimpotrivă.

...Şi putem şi în alt fel să filozofăm pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu, căruia nimeni nu-i va putea grăi împotrivă. Să întrebăm pe cei ce vorbesc împotrivă: Oare este Dumnezeu? Şi dacă vor zice că nu este, să nu le răspundem. Căci precum celor nebuni nu li se cuvine a le răspunde, aşa nici celor ce zic că nu este Dumnezeu. Şi dacă o corabie care are puţini corăbieri şi călători, nicio stadie nu poate merge fără mâna celui ce o ocârmuieşte, cu atât mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea corpuri, alcătuite din deosebite stihii, nu ar fi ţinut atâta vreme, dacă nu ar fi fost oarecare pronie luătoare aminte, care să întărească şi să ţină lumea aceasta totdeauna. Iar dacă ruşinându-se de credinţa cea de obşte a tuturor şi de cercarea cea din lucruri, vor mărturisi că este Dumnezeu,

precum cu adevărat şi este, urmează că El este şi drept. Iar de este drept, răsplăteşte fiecăruia cele după vrednicie şi dreptate. Dar vedem că nu toţi iau aici cele după vrednicie şi dreptate. Deci de nevoie este să nădăjduim, că ni se păstrează o altă răsplătire, când luând fiecare cele după vrednicie, să fie arătată dreptatea lui Dumnezeu. Şi cuvântul acesta nu ne aduce numai filozofia purtării de grijă a lui Dumnezeu, ci şi pe cea a Învierii.

OMILIE la Serafim

...Voieşti să ştii cum a văzut pe Dumnezeu? Fă-te şi tu proroc. **Şi cum este cu putinţă aceasta, vei zice, având femeie şi purtând grijă de hrana copiilor? Este cu putinţă, iubitule, de vei voi. Că şi el avea femeie şi era tată a doi feciori, dar nimic din acestea nu l-a împiedicat. Că nunta nu este împiedicare la ducerea la cer. Că de ar fi fost piedică, iar femeia ne-ar fi nouă vrăjmaşă, dintru început când a făcut-o Dumnezeu, n-ar fi numit-o ajutătoare.**

..precum sfârşitul luptelor celor ce se fac la nevoinţele cele olimpice, este cununa, aşa şi sfârşit al postului este împărtăşirea cea curată. De aceea, de nu vom săvârşi aceasta în aceste zile, în zadar ne-am chinuit pe noi înşine, că şi neîncununaţi, şi fără de niciun dar ne ducem de la nevoinţa postului. Pentru aceasta şi părinţii au întins vremea cea de nevoinţă a postului, dându-ne nouă timp de pocăinţă, ca spălându-ne şi curăţându-ne, curaţi să ne apropiem. De aceea şi eu, iată, de acum strig cu glas luminat, şi mărturisesc, şi rog, şi poftesc, ca să nu vă apropiaţi de această Sfântă Masă cu întinăciune sau cu conştiinţă încărcată. Că astfel de apropiere nu poate fi împărtăşire, cu toate că de nenumărate ori ne vom atinge de acest Sfânt Trup, ci osândă şi chin şi adăugire de pedeapsă. Nimeni păcătos fiind să nu se apropie, şi nu am zis bine, nimeni păcătos, căci pe mine întâi mă opresc de la dumnezeiasca Masă, ci nimeni rămânând păcătos să nu se apropie. De aceea, iată vă spun de mai înainte, că dacă vor sosi cinele cele împărăteşti şi va veni acea sfântă seară, să nu poată zice cineva: Am intrat negătit şi pustiu, pentru că nu ne-ai spus acestea mai demult. Că de aş fi auzit acestea mai de demult, negreşit m-aş fi schimbat şi m-aş fi curăţat şi aşa m-aş fi apropiat. Deci ca nimeni să nu poată pricinui acestea, iată vă spun de mai înainte şi vă rog să arătaţi multă pocăinţă. Ştiu că toţi suntem vinovaţi şi că nimeni nu se va lăuda că are inima curată. Dar nu acesta este răul, că nu avem inima curată, ci că, neavând inima curată, nici la Cel ce poate s-o facă pe ea curată nu ne apropiem. Căci poate, de va voi. Dar mai ales mult mai mult decât noi voieşte ca să fim curaţi, ci aşteaptă ca de la noi să pornească aceasta, ca să ne încununeze. Cine a fost mai păcătos decât

vameşul? Şi nu numai pentru că a zis: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului, s-a pogorât mai îndreptat decât fariseul (Lc. 18, 13-14). Şi nu numai cuvântul acesta, care a avut mare putere, l-a curăţat pe el, ci aşezarea cu care a zis acest cuvânt, şi nu numai aşezarea, ci mai înainte de aceasta, iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Ce ispravă, spune-mi, ce osteneală, câtă sudoare îi trebuie păcătosului să se recunoască pe sine că este păcătos, şi s-o arate şi lui Dumnezeu? Vezi că nu în zadar am zis, că Dumnezeu voieşte să pornească de la noi o mică pricină, şi apoi El singur face totul spre mântuirea noastră? Să ne pocăim, dar, să plângem, să ne tânguim. Şi de ne va muri un fiu, cea mai multă vreme a vieţii noastre o petrecem în plâns şi în tânguire, iar de ne vom pierde sufletul să nu plângem? Ne-am depărtat de mântuire şi să nu ne tânguim. Şi ce zic de suflet şi mântuire? Un Stăpân atât de blând şi milostiv am întărâtat şi nu ne ascundem sub pământ? Că dragostea şi purtarea Lui de grijă faţă de noi covârşeşte pe cea a oricărui stăpân, purtător de grijă, sau a oricărui tată iubitor de fii, sau maică iubitoare de prunci. „Oare va uita femeia pe pruncul său? Sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui său? Că, de va şi uita femeia pe aceştia, dar Eu nu te voi uita pe tine, zice Domnul" (Is. 49, 15). Credincioasă cu adevărat este făgăduinţa şi nu mai are nevoie de dovadă, căci este a lui Dumnezeu.

Deci când vrei să te apropii de Sfânta Masă, vezi că este acolo de faţă Împăratul tuturor. Şi este de faţă cu adevărat şi cunoaşte mintea fiecăruia, văzând cine se apropie cu sfinţenia care se cuvine şi cine cu conştiinţa rea, cu gânduri necurate şi întinate şi cu fapte spurcate. Şi de va afla pe vreunul în acest fel, mai întâi îl dă la judecata conştiinţei lui, care îl bate cu gândurile, şi de-l va îndrepta, îl primeşte iarăşi. Iar de va rămâne neîndreptat, atunci va cădea în mâinile Lui, ca un nemulţumitor şi necunoscător. Iar ce înseamnă aceasta, ascultă pe Pavel, care zice: „Înfricoşător lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu" (Evrei 10, 31). Ştiu că muşcă cuvintele acestea, dar ce să fac? De nu voi pune doctorii amare, nu se vor tămădui rănile. Iar de le voi pune, voi nu suferiţi usturimea.

...Acestea şi femeia să le înveţe de la bărbat, şi copilul de la tată, şi sluga de la stăpân, şi vecinul de la vecin, şi prietenul de la prieten, şi chiar la vrăjmaşi să le spunem acestea, că şi pentru mântuirea acelora noi suntem datori. Că dacă ni se porunceşte ca să sculăm dobitoacele lor de vor cădea şi să le întoarcem de se vor rătăci, cu mult mai mult trebuie să întoarcem sufletul lor de este rătăcit şi să-l ridicăm de va fi căzut. Dacă aşa vom iconomisi cele ale noastre şi cele ale vecinilor, vom putea sta cu îndrăzneală înaintea Judecăţii lui Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul şi de viaţă făcătorul Duh, Se cuvine slava, cinstea şi stăpânirea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin

DOVEDIRE a faptului că de folos este că proorociile cele pentru Mântuitorul Hristos şi pentru neamuri şi pentru căderea iudeilor sunt neluminate

...aceea se întâmplă şi la tâlcuirea Scripturilor, căci atunci când ieşim în noian ne tulburăm, ne învăluim, dar nu pentru că noianul este înfricoşat, ci pentru că noi cei ce înotăm suntem nedeprinşi. Şi cum **că un cuvânt care este lesne de înţeles se poate face de neînţeles din pricina nedeprinderii ascultătorilor,** îl voi aduce martor pe Pavel, căci zicând că Hristos S-a făcut Arhiereu după rânduiala lui Melchisedec şi vrând să arate cine este Melchisedec, a adăugat: „În privinţa aceasta, avem multe de vorbit şi lucruri grele de tâlcuit” (Evrei 5, 11). **Ce zici, o, fericite Pavele? Ţie, celui ce ai înţelepciunea cea duhovnicească şi ai auzit cuvinte care nu se pot vorbi şi ai fost răpit la al treilea cer, îţi este cu anevoie de tâlcuit? Dacă ţie îţi este cu anevoie de tâlcuit, cui îi va fi uşor? Mie, zice, îmi este cu anevoie de tâlcuit, nu pentru că este greu, ci pentru neputinţa ascultătorilor. Căci după ce a zis: „lucruri grele de tâlcuit”, a adăugat „de vreme ce trândavi v-aţi făcut cu auzurile”. Vezi că nu firea cuvântului l-a făcut pe sine de înţeles, ci nedeprinderea ascultătorilor? Şi nu numai greu îl face, ci şi îl lungeşte. Căci a zis nu numai greu de tâlcuit, ci şi mult de vorbit, care amândouă sunt din pricina trândăvirii auzului. Şi precum la bolnavi, nu trebuie să le punem masă grabnică şi uşor gătită, ci trebuie gătite multe feluri de bucate, că dacă cel bolnav nu va voi să guste un fel, să ia din celălalt şi de nu va voi să mănânce nici din acesta să primească altul, iar de va respinge şi acesta să poată**

gusta din altul; şi astfel cu felurimea bucatelor să biruim greutatea de a mulţumi pe cel bolnav, iar prin deosebirea mesei să vindecăm neîmpăcarea minţii lui. Aşa, de multe ori, trebuie să facem şi la ospăţul cel duhovnicesc. Căci când suntem neputincioşi trebuie să gătim cuvântul îndelungat şi cu multe feluri de împestriţături, care să aibă pilde şi asemănări, dovezi şi sensuri diferite şi multe alte de acest fel, ca din toate acestea mai lesnicioasă să ni se facă nouă alegerea celor de folos.

..după ce a zis „avem mult de vorbit şi lucruri grele de tâlcuit”, a adăugat: „Căci acest Melchisedec... împăratul dreptăţii, apoi şi împăratul Salemului, adică împăratul păcii, fără tată, fără mamă, fără spiţă de neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârşit al vieţii, ci, asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu, rămâne preot pururea” (Evrei 7, 2-3). Oare nu v-a tulburat Pavel auzurile voastre, zicând despre un om că este fără tată, fără mamă? Cred că da, căci nu numai despre un om de se va zice asta pricinuieşte multă nedumerire, ci şi despre Hristos. Şi dacă este fără de tată, cum este Fiu, şi încă Unul-Născut? Că Fiul trebuie să aibă tată, iar altfel nu va fi Fiu. Dar Fiul lui Dumnezeu este şi fără tată, şi fără mamă. Cum? Fără tată după naşterea cea de jos, iar fără de mamă, după cea de sus. Căci n-a avut tată pe pământ, nici mamă în cer. „Fără spiţă de neam”. Să audă cei ce iscodesc fiinţa Lui. Şi cu toate că unii atribuie aceasta, adică „fără spiţă de neam”, naşterii celei de sus, dar ereticii nici aşa nu voiesc, căci o iscodesc şi o cercetează. Iar unii mai îngăduitori dintre aceştia, socotesc aceasta la naşterea cea de sus, dar nu sunt de acord pentru cea de jos. Iar noi să arătăm că Pavel a zis aceasta pentru amândouă naşterile, şi cea de sus, şi cea de jos. Căci aceea este înfricoşată, iar aceasta tainică. Despre aceasta de jos Isaia zice: „şi neamul Lui cine-L va spune” (Is. 53, 8). Dar poate vei zice că el n-a zis pentru naşterea cea de sus. Dar ce vom avea de zis către Pavel, care după ce a spus despre amândouă naşterile, pe urmă a adăugat acel cuvânt „fără spiţă de neam”? Căci după ce a zis „fără tată, fără mamă”, a adăugat „fără spiţă de neam”. Că nu numai după naşterea aceea, după care este fără mamă, să crezi că este fără spiţă de neam, ci şi după aceasta, după care este fără tată, adică după cea de jos. De aceea deci, după ce a zis despre amândouă naşterile, a zis şi fără spiţă de neam. Şi naşterea aceasta de jos fiind neînţeleasă, cum vom îndrăzni să o cercetăm pe cea de sus? Căci dacă pridvoarele Bisericii sunt atât de măreţe şi pricinuitoare de frică sfântă, cum va îndrăzni să intre cineva în cele neumblate?

Şi că S-a născut din Tatăl, ştiu. Iar cum, nu ştiu. Şi că S-a născut din Fecioara, ştiu. Dar cum, nu ştiu. Şi nici aici nu înţeleg chipul naşterii. Că naşterea celor două firi se adevereşte, dar felul lor se tace. Şi precum aici la Fecioara, neştiind cum S-a născut din ea, mărturisesc că S-a născut şi nu tăgăduiesc faptul din pricina neştiinţei felului, aşa fă şi tu la Tatăl. Deşi nu ştii cum S-a născut, mărturiseşte că S-a născut. Şi de-ţi va zice ţie ereticul, cum S-a născut Fiul din Tatăl, trage-i mintea la pământ şi zi către el: Coboară-te din cer şi dovedeşte-mi cum S-a născut din Fecioara şi după aceea întreabă de acelea. Ţine-l, înconjoară-l, nu-l lăsa să sară, nici să alerge în labirintul silogismelor. Ţine-l şi sugrumă-l, nu cu mâna, ci cu cuvântul. Nu-i da timp şi ieşiri. De aceea pricinuiesc ei tulburare celor cărora le vorbesc, pentru că noi le urmăm lor şi nu-i aducem sub legile dumnezeieştilor Scripturi. Deci pune împrejurul lui zid, dinspre toate părţile, mărturiile cele din Scripturi şi nici nu va putea să deschidă gura. Întreabă-l: Cum S-a născut din Fecioara? Şi nu te depărta de aceasta. Dar el nu va putea să-ţi spună chipul naşterii, cu toate că va încerca şi se va ispiti de nenumărate ori. Căci când Dumnezeu va închide înţelesul, cine-l va deschide? Numai cu credinţa se primesc unele ca acestea. Iar dacă el nu se astâmpără, ci caută silogisme, zi către el, ceea ce a zis Hristos către Nicodim. „Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi, cum veţi crede de vă voi spune cele cereşti?” (In. 3, 12). Dacă te-am întrebat de naşterea cea din Fecioară şi nu ştii şi nici a deschide gura nu poţi, cum îndrăzneşti să cercetezi cerul? Ci, o, de ai fi iscodit cerul, şi nu pe Stăpânul cerului. „Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi”, nu a zis nu primiţi, ci „nu credeţi”, arătându-ne, că şi în cele pământeşti este nevoie de credinţă. Şi dacă cele pământeşti au nevoie de credinţă, cu mult mai mult cele cereşti. Şi cu toate că Hristos a zis către Nicodim despre o naştere mult mai de jos. Că era cuvântul pentru botez, pentru naşterea de-a doua, cea duhovnicească. Dar şi despre aceasta a zis că sunt înţelese numai prin credinţă. Şi le-a numit pe ele pământeşti, nu pentru că sunt pământeşti, ci pentru că se săvârşesc pe pământ, care comparându-se cu naşterea cea de sus, cea negrăită şi care covârşeşte toată mintea, pământeşti sunt. Deci dacă este cu neputinţă a şti cum mă nasc a doua oară din apă, fără numai prin credinţă, şi nu iscodind felul ei, de câtă nebunie va fi plin acela care va întrebuinţa cugetări omeneşti şi va cere dovezi ale naşterii celei de sus a Unuia-Născut? Deci cum Cel Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu este fără de tată şi fără de mamă şi fără de spiţă de neam după amândouă naşterile, din destul s-a arătat.

...cuvintele cele proroceşti sunt asemenea cu ghicitorile şi cu multă greutate se tâlcuieşte Aşezământul cel vechi şi cu anevoie se înţeleg cărţile lui. Iar cel nou este mult mai luminat şi mai uşor. Dar poate va zice cineva: Pentru care pricină s-au scris acestea aşa? Căci Aşezământul cel nou ar trebui să fie mai neînţeles, căci vorbeşte despre lucruri mai mari, despre Împărăţia cerurilor şi învierea trupurilor, şi despre bunătăţile cele negrăite, care covârşesc mintea omenească. Deci care **este pricina că prorocirile sunt neluminate? Deoarece ele spun multe rele iudeilor. Cum că vor fi scoşi din cinstea avută şi vom fi băgaţi noi; cum că se va risipi Templul şi nu se va mai ridica; cum că va cădea Ierusalimul şi va fi călcat de toţi, iar iudeii se vor risipi în toată lumea şi nu vor mai avea petrecerea cea dintâi, ci toate cele avute se vor lua de la ei şi prorocirile, şi jertfele, şi preoţia, şi Împărăţia. Şi nu numai acestea spuneau de mai înainte prorocii, ci şi altele multe ca acestea, însemnând în cărţile lor nenumărate pricini vrednice de jale. Deci ca să nu omoare iudeii pe cei ce spuneau acestea, au ascuns prorocirile lor sub greutatea tâlcuirii şi au vărsat mult întuneric asupra lucrurilor, prin aceasta pricinuind celor ce grăiau siguranţă.** Şi de unde este arătat aceasta? Şi va trebui să dăm socoteală de cele vorbite, deşi între prieteni le vorbim. Dar poate şi din cei ce nu ne sunt prieteni sunt mulţi de faţă. Deci şi aceia să înveţe acestea şi să ni se facă şi ei prieteni. Am zis că de ar fi auzit iudeii despre răutăţile cele ce erau să-i ajungă şi cum că Ierusalimul va fi robit după venirea lui Hristos, cu robie fără sfârşit şi neschimbată, de ar fi auzit deci acestea luminat de la proroci, îndată i-ar fi omorât. Dar de unde se dovedeşte aceasta? **Întâi de la obiceiurile lor. Că erau turbaţi şi cu obiceiuri de fiară. Popor care de-a pururi însetat de sângele prorocilor, avându-şi mâinile deprinse de junghierea sfinţilor.** Despre acestea marele Ilie strigă: „Jertfelnicele Tale le-au surpat şi pe prorocii Tăi i-au ucis” (I Împ. 19, 10). Iar Hristos zice: „Ierusalime, Ierusalime, care omori proroci şi cu pietre ucizi pe cei trimişi la tine” (Mt. 23, 37). Isaia prihănindu-i zice: „... mâinile voastre sunt pline de sânge” (Is. 1, 15). Şi iarăşi Hristos adaugă: „Părinţii voştri au omorât pe proroci, iar voi zidiţi mormintele lor, întrecând măsura părinţilor voştri” (Mt. 23, 29-32). Vezi că şi Stăpânul, şi slugile mărturisesc că au fost ucigaşi? Dar ce înseamnă: împliniţi măsura părinţilor voştri? Omorâţi-Mă şi pe Mine. Adăugaţi la sângele robilor şi Sângele cel stăpânesc. Că deşi nenumăraţi oameni au ucis, dar toţi aceia au fost robi. Iar când şi-au întins mâinile asupra Stăpânului, atunci au întrecut măsura. Şi pe bună dreptate este aceasta, că până a nu omorî pe Stăpânul,

aveau nădejde de mântuire, că venind Mielul lui Dumnezeu, Care va ridica păcatul lumii, îi va ierta şi pe ei. Dar după ce au omorât pe Doctorul şi s-au făcut înjurători ai Jertfelnicului (Crucii), întorcându-se de la Cel ce a venit să ierte păcatele, de toată nădejdea s-au lipsit. De aceea a zis Hristos „aţi întrecut măsura părinţilor voştri". Deci că ei sunt vărsători de sânge şi spurcaţi, s-a dovedit din multe mărturii. Dar de unde este dovedit că nu ar fi cruţat pe proroci, de ar fi auzit de la ei, că Ierusalimul se va prăpădi, că Legea va înceta, că Aşezământul cel vechi se va schimba? Din cele ce s-a zis este dovedit, dar din nou din Scripturi voi face dovada mai luminată. Şi cum că este adevărat, că de ar fi auzit pe vreun proroc zicând că Ierusalimul se va robi vremelnic, ar fi slobozit mânia asupra lui, în loc ca ei să se schimbe şi prin aceasta să depărteze mânia lui Dumnezeu, să ascultăm istoria. Cetatea era oarecând înconjurată de babilonieni şi multă oaste era împrejurul ei; şi primejdiile nu erau ascunse, ci cetatea Ierusalimului era atunci în mijlocul cursei. Dar şi aşa, arătate fiind primejdiile, când Ieremia a zis către ei că cetatea se va da în mâinile caldeilor − cu toate că aceasta nu era prorocie, că vedeau cu ochii lor ceea ce avea să li se întâmple −, fiindcă le-a zis numai cele arătate înaintea ochilor lor, spurcaţii şi nesimţitorii şi nemulţumiţii făcătorilor de bine, s-au tulburat, încât îl socoteau pe el vânzător şi pricinuitor al pierderii cetăţii şi ziceau: „Să se omoare, dar, omul acela, pentru că el slăbeşte mâinile oamenilor celor ce se războiesc... Şi mâinile a tot poporul" (Ierem. 38, 4). Dar nu-i slăbea, ci îi întărea, le ridica osârdia şi căuta să-i aducă la Dumnezeu, Care ca un zid tare şi nebiruit putea să-i împrejmuiască. Şi cu toate acestea ei porunceau ca să-l omoare. Că acest fel de răsplătiri dădeau ei făcătorilor de bine. Şi cu toate că împăratul i-a iertat, ei nici aşa nu s-au liniştit, şi fiindcă n-au putut să-l omoare, l-au aruncat în groapa cu noroi.

Şi dacă n-au suferit vestea robiei vremelnice, cum ar fi putut suferi pe cei ce le proroceau robie nesfârşită? Dacă n-au suferit să audă pe Ieremia zicând că vor merge în Babilon, ci l-au pedepsit, oare n-ar fi sorbit sângele celor ce ar fi zis că vor fi răspândiţi, nu în Babilon, ci în toată lumea? Şi de vi se pare că aceasta nu este de ajuns, vă voi aduce o dovadă luminată, că nu era fără primejdie a le spune cele ce vor fi, adică cinstea noastră, a neamurilor şi căderea lor. **Pe Ştefan, pârga mucenicilor, pentru ce l-au ucis cu pietre?** Oare nu cu acestea prihănindu-l şi zicând: „L-am auzit spunând cuvinte de hulă... Că l-am auzit zicând că Iisus, Nazarineanul acesta, va strica locul acesta şi va schimba datinile, pe care ni le-a lăsat nouă Moise" (F. Ap. 7, 11). Şi nu pentru aceasta l-au ucis cu pietre? Şi dacă atunci n-au suferit să audă,

când până şi lucrurile îi încredinţau, cum ar fi suferit pe proroci să prorocească acestea? Ai văzut, iubitule, că pentru vestirea altei petreceri (reguli de viaţă) şi a stricării Templului, l-au ucis pe Ştefan cu pietre? Ascultă cum şi lui Hristos Îi aduc aceeaşi vină. Că zic ei, cum că El ar fi zis: „Stricaţi biserica aceasta şi în trei zile o voi ridica” (In. 2, 19). Vezi că peste tot stricarea Templului şi schimbarea petrecerii pricinuiau mânia lor? De aceea prorocii ziceau acestea neluminat.

CUVÂNT care arată de cât folos este Sfânta Evanghelie aflându-se numai în casă, şi cu atât mai mult atunci când se citeşte

Căci, spuneţi-mi, cine dintre voi mergând acasă, a luat în mână o carte creştinească şi a citit cele ce se află în ea sau a cercetat Scriptura? Nimeni nu poate zice că a făcut aşa. Ci oscioare de jos şi table vom găsi la mulţi, iar cărţi nicăieri sau la foarte puţini. Dar şi aceştia sunt ca şi cei ce nu le au, căci le leagă şi le pun prin lăzi. Şi toată osârdia lor este pentru membrane subţiri şi litere frumoase, iar nu pentru citire, şi de aceea ei nu le dobândesc pentru folos, ci pentru fală. Atât de mare este mulţimea slavei deşarte, încât pe niciunul nu-l aud lăudându-se că ştie cele ce sunt în ea, ci că are carte scrisă cu litere de aur. Şi care este folosul, spune-mi? Căci nu pentru aceasta s-au dat cele scrise, ca să le avem pe ele în cărţi, ci ca să le scriem şi pe inimi. Iar această fală cu averile de cărţi este a mândriei iudaiceşti, adică a avea poruncile aşezate numai în litere. Iar nouă nu aşa. Ci din început ni s-a dat Legea scrisă pe lespezile inimii celei de carne. Şi zic acestea nu oprind a agonisi cărţi, ci sfătuind şi dorind mult aceasta. Dar voiesc ca înţelegerile şi cuvintele din ele să le purtăm în mintea noastră, ca să se cureţe primind înţelegerea literelor. Şi dacă de casa aceea în care se află Evanghelia, diavolul nu va îndrăzni să se apropie, cu mult mai mult nu se va atinge, nici nu se va apropia, nici diavol, nici păcat de sufletul acela ce poartă aceste înţelegeri ale Evangheliei. Deci sfinţeşte-ţi sufletul; sfinţeşte-ţi trupul avându-le pe acestea totdeauna în inimă şi pe limbă. Şi dacă cuvintele cele de ocară întinează şi cheamă pe draci, arătat este că citirea cea duhovnicească sfinţeşte şi trage asupra darul Duhului. Scripturile sunt cântări dumnezeieşti. Deci să cântăm întru noi înşine şi să pregătim pentru patimile cele sufleteşti doctoriile cele din ele. Căci de vom şti şi de vom înţelege cele ce se citesc, le vom asculta cu multă osârdie. Totdeauna voi zice acestea şi nu voi înceta a le zice. Şi nu este necuviincios ca cei ce stau în târg să ştie numele, neamurile, oraşele şi lucrările judecătorilor şi ale vizitiilor, încă să arate bunătatea sau răutatea cailor, iar cei ce vin aici să nu înţeleagă nimic din cele ce se fac aici, nici măcar să ştie numărul cărţilor? Iar dacă pe acelea le vânezi pentru dulceaţă, îţi voi arăta că mai multă este aici.

Şi ce este mai dulce, spune-mi? Sau ce este mai minunat? A vedea luptându-se om cu om sau războindu-se om cu diavolul şi

întâmpinându-se trup cu putere netrupească şi biruind? La aceste lupte să privim, cărora a le urma este lucru curios şi folositor, şi cei ce le practică se pot încununa, iar nu la acelea a căror râvnire aduce ruşine. Căci lupta aceea cu dracii o vezi, dacă o vezi şi pe aceasta cu îngerii şi cu Stăpânul îngerilor. Şi spune-mi, de ţi-ar fi fost cu putinţă să stai cu dregătorii sau cu împăraţii şi să-i priveşti şi să te îndulceşti cu acea privire, nu ai fi socotit că acest lucru este o cinste mare? Iar aici şezând împreună cu Împăratul îngerilor şi văzând pe diavolul apucat de la spate, cum se sileşte mult să biruiască, dar nu poate, să nu alergi la acest fel de privelişte? Poate vei zice: Dar cum se poate aceasta? Se poate dacă vei lua cartea în mâini. Că vei vedea în ea şi luptele, şi alergările cele îndelungate, şi apucările aceluia, şi meşteşugul dreptului. Şi privindu-le pe acestea te vei învăţa şi tu să te lupţi astfel şi te vei izbăvi de draci. Cele ce se fac afară sunt sărbători ale dracilor, nu privelişti ale oamenilor. Căci dacă nu este slobod a intra în capiştea idolilor, cu mult mai mult a merge la sărbătoarea satanicească. Şi nu voi înceta a zice şi a vă supăra cu acestea, până când voi vedea întoarcerea voastră, căci grăindu-le, mie nu-mi este cu lene, iar vouă de folos. Deci nu vă îngreuiaţi de sfătuire. Şi de ar fi trebuit să urmez îngreuiere, eu ar fi trebuit să mă îngreuiez, care zic de multe ori şi nu sunt ascultat, iar nu voi care totdeauna ascultaţi şi totdeauna sunteţi neascultători. Ci să nu fie ca voi totdeauna să fiţi prihăniţi cu acestea, ci izbăvindu-vă de această ruşine, să vă învredniciţi de privirea cea duhovnicească şi să vă desfătaţi de slava ce o să fie, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui şi Sfântului Duh slavă în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la neluminarea Scripturii celei Vechi / iubirea de oameni a lui Dumnezeu / cum nu se cuvine a prihăni unii pe alţii

...pentru care pricină Scriptura cea Veche este mai neluminată decât cea Nouă. Poate vă aduceţi aminte! Şi am zis atunci că o pricină a fost sălbăticia celor ce auzeau şi am adus martor pe Pavel, care zice: „La citirea Vechiului Testament rămâne acelaşi văl, neridicându-se, căci el se desfiinţează prin Hristos” (II Cor. 3, 14). Am arătat că precum Moise, puitorul de lege avea acoperământ, aşa şi Legea are acoperământ, adică neluminarea ei. Dar acoperământul nu învinuieşte pe puitorul de lege, nici nu prihăneşte Legea, ci vina este a neputinţei celor ce auzeau. Căci Moise nu avea acoperământul pentru sine, ci pentru că evreii nu puteau suferi slava feţei lui, iar când se întorcea către Domnul şi-l lua. La fel şi Legea. Fiindcă ei nu puteau încă să priceapă învăţăturile cele desăvârşite şi pline de filozofie despre Hristos şi despre Scriptura cea Nouă, care toate se păstrau în Scriptura cea Veche ca într-o vistierie, avea acoperământ, făcându-le acelora pogorământ, iar nouă păstrându-ne toată bogăţia. Ca în vremea când va veni Hristos şi ne vom întoarce către El, să se ridice acoperământul. Vedeţi, deci, câtă vrednicie ne-a adus Venirea lui Hristos, care ne-a suit la rânduiala lui Moise. Dar poate va zice cineva: Pentru care pricină s-au spus acestea atunci, dacă nu erau luminate? Pentru ca celor de pe urmă să se facă folositoare. Şi aceasta este o vrednicie a prorociei, adică a nu vesti lucrurile cele de faţă, ci a spune de mai înainte cele ce vor să fie. Şi prorocia când se spune întunecat, se face mai luminată după săvârşirea lucrurilor, cu toate că mai înainte este întunecată. Şi fiindcă atunci se grăia întunecat lucrurile erau neluminate, dar când s-au împlinit, cele ce au fost grăite s-au luminat. Şi ca să cunoaşteţi că prorocia deşi se spune cu multă vreme mai înainte este întunecată şi aşteaptă împlinirea lucrurilor ca să se lumineze, vă voi face aceasta arătat de la Ucenicii Domnului. „Stricaţi biserica aceasta” (In. 2, 19), zicea Hristos către iudei. Şi fiindcă cei ce necinsteau templul cu negustoria lor L-au întrebat: „Ce semn ne arăţi că faci acestea?”, El le-a răspuns: „Stricaţi Biserica aceasta şi în trei zile o voi ridica”. Dar El vorbea despre biserica trupului Său. Aceasta este o prorocie. Căci încă nu s-a împlinit Crucea, nici stricarea bisericii, nici Învierea cea de-a treia zi, pe care El le-a săvârşit. Şi vezi cum a arătat amănunţit şi îndrăzneala acelora, şi puterea Sa? Dar ei nu ştiau cele grăite. Iar a nu şti iudeii acestea, nu este un lucru de mirare. Ci nici ucenicii Lui nu au înţeles, până ce nu a

înviat din morţi. Şi atunci au crezut în cele scrise şi cuvântului pe care l-a zis Iisus.

Vezi că prorocia a avut trebuinţă de săvârşirea cu lucrul a celor zise de ea ca să se facă luminată? Şi că iudeii nu aveau nicio vină că nu înţelegeau proorociile despre Hristos mai înainte de venirea Lui? Iar că prin venirea Lui toate trebuiau să se facă arătate şi luminate, ascultă-L pe El Însuşi, zicând: „De n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit, păcat nu ar avea” (In. 15, 22). De ce nu ar avea păcat? Căci le-a vorbit prin proroci. Le-a vorbit de mai înainte într-adevăr, dar nu erau luminate, nici arătate mai înainte de venirea Aceluia pentru Care mai înainte se vorbea. Iar de ar fi fost luminate şi arătate şi mai înainte de venirea Lui, ar fi avut păcat. Dar de vreme ce nu au avut păcat, arătat este că pentru neluminarea celor ce se grăiau n-au avut. Şi nici nu se cerea lor credinţă în Hristos mai înainte de venirea Lui. Atunci, dar, pentru care pricină se spunea de mai înainte? Pentru ca în vremea când va veni Hristos acestea să le fie ca nişte învăţători, care să-i îndemne, şi să cunoască ei că cele ce se petrec acum nu sunt scorniri noi, nici proaspătă şi de curând această iconomie, ci veche, căci de mulţi ani se propovăduia. Iar toate acestea nu erau un lucru mic, care să nu-i tragă la credinţă. Deci o pricină este aceasta a neluminării, pe care prin multe mărturii am arătat-o în cuvântul de mai înainte. Deci ca să nu vă supărăm repetând aceleaşi cuvinte, de nevoie este să ne depărtăm de la acestea şi a spune altceva, care nu numai că este neluminată şi necunoscută nouă, ci şi mai greu de înţeles ne face nouă pe Scriptura cea Veche. Că altceva este a nu şti nimic din cele ce se află înăuntru, văzând acoperământul pus deasupra, şi altceva este a afla cele ce se vorbesc, dar cu osteneală se înţeleg. Deci care este pricina cea de-a doua pentru care Scriptura cea Veche este mai grea decât cea Nouă? Scriptura cea Veche nu o avem scrisă în limba noastră de aici. Ci s-a alcătuit într-o limbă, şi în altă limbă se citeşte la noi. La început s-a scris în limba evreiască, iar noi am luat-o în limba elinească. Şi când se va tălmăci ceva dintr-o limbă în altă limbă cu multă greutate se face. Şi ştiu aceasta cu dinadinsul cei ce ştiu multe limbi cum că, traducând din altă limbă, nu este cu putinţă să muţi toată înţelegerea firească a ei. Deci pricina aceasta a făcut greaua înţelegere din Scriptura cea Veche. Cu trei sute de ani mai înainte de venirea lui Hristos, în vremea lui Ptolomeu, împăratul egiptenilor, s-a tradus Scriptura cea Veche în limba elinească, fiind de nevoie şi foarte de folos. Cât timp ea a vorbit numai pentru neamul evreilor, a rămas în limba evreiască, în timp ce celelalte neamuri nu luau aminte la ea şi nici nu puteau, ajungând la cea mai de pe urmă sălbăticie. Dar voind să vină Hristos şi să cheme

toată lumea la Sine, nu numai prin apostoli, ci şi prin proroci, căci şi aceia ne povăţuiesc pe noi credinţa şi cunoştinţa lui Hristos, atunci a deschis prin tălmăcire proorociile care mai înainte erau închise din pricina necunoaşterii limbii, ca toţi cei din neamuri, care curgeau din toate părţile şi cu multă lesnire călătoreau pe aceste căi, să poată veni, prin ele, la Împăratul proorocilor şi să se închine Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu. Pentru aceasta mai înainte de vremea venirii lui Hristos s-au tălmăcit toate.

..când ne rugăm singuri suntem slabi, dar când ne adunăm ne facem mai tari, îmblânzind pe Dumnezeu cu mulţimea. De multe ori împăratul, trimiţând pe cineva la moarte, nu se pleacă la unul ce se roagă pentru cel osândit, dar pentru o cetate întreagă ce se roagă se milostiveşte, şi pe cel ce-l ducea la locul osândirii, pentru mulţimea celor ce l-au rugat, îl răpeşte de la osândă şi-l întoarce la viaţă. Aşa de mare este puterea rugăciunii mulţimii. De aceea ne adunăm toţi aici, ca mai mult să plecăm spre milostivire pe Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne suntem slabi, precum am zis, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem. Şi acestea nu le zic aşa de simplu, nici numai pentru mine, ci pentru voi, ca totdeauna să vă sârguiţi la slujbele bisericeşti. Şi poate vei zice: „Ce, oare nu pot să mă rog acasă?" Poţi cu adevărat să te rogi, dar rugăciunea aceea nu are atâta putere, precum când se face cu toate mădularele sale, adică când întreg trupul Bisericii înalţă rugăciunea într-un cuget şi într-un glas. Vrei să ştii câtă putere are rugăciunea ce se face în Biserică? Petru era legat oarecând în temniţă şi înfăşurat cu multe lanţuri, „iar rugăciunea se face neîncetat de la Biserică pentru el" (F. Ap. 12, 5) şi îndată l-a izbăvit pe el din temniţă. Ce poate fi mai tare decât rugăciunea aceasta, care a folosit pe stâlpii şi turnurile Bisericii? Fiindcă Pavel şi Petru sunt stâlpii şi turnurile Bisericii. Unuia i-au dezlegat legăturile, iar celuilalt i-au deschis gura.

Când omul face ceva din cele plăcute de Dumnezeu, se cheamă duhovnicesc, nu numindu-se aşa de la suflet, ci de la altă cinste mai mare, de la lucrarea Duhului. Căci sufletul nu ne este nouă de ajuns spre a face fapte de nu vom dobândi ajutorul Aceluia. Şi ca să vedeţi că sufletul singur nu numai că nu poate

face fapte bune, dar nici nu pricepe cele ce se grăiesc, ascultă: „Omul cel sufletesc nu primeşte cele ale Duhului” (I Cor. 2, 14). Şi precum numeşte trupesc pe cel ce slujeşte trupului, aşa numeşte sufletesc pe cel ce petrece întru toate după gândurile omeneşti şi nu primeşte lucrarea Duhului. Şi precum am zis, când facem fapte bune ne numim duhovniceşti, aşa şi când facem ceva nevrednic de neamul nostru cel bun şi ne împiedicăm, primim numirea de la firea cea proastă, adică pământ.

Să vă aduceţi aminte de acestea totdeauna. Căci tâlcuim Scripturile nu numai ca să le învăţaţi, ci ca să vă şi îndreptaţi năravurile. Şi de nu se va face aceasta, de prisos citim, de prisos tâlcuim. Şi precum un luptător intrând în locul cel de luptă uns şi pregătit cu toată grija de mâinile antrenorului, dar venind lupta acel meşteşug se va dovedi nefolositor, atunci de prisos a mai intrat în locul cel de luptă, aşa şi voi venind şi învăţându-vă toate luptele şi meşteşugurile diavolului, dar dacă atunci va veni vremea luptelor vă veţi împiedica, văzând faţă frumoasă, înălţându-vă cu mândria, sau biruindu-vă de orice alt gând rău, în zadar aţi intrat aici.

O, omule, umple-ţi gura de bună mireasmă, nu de putoare; fă-o vistierie împărătească, iar nu groapă satanicească. Şi de este groapă astup-o, ca să nu iasă afară putoarea. Ai gânduri rele? Nu le scoate pe ele afară prin cuvinte. Lasă-le să zacă jos şi degrabă se vor sugruma. Oameni suntem şi de multe ori gândim sfaturi rele, necuviincioase şi de ocară, dar să nu lăsăm ca gândurile să se facă cuvinte, ci strâmtorându-le jos să se facă slabe şi să piară. Şi precum de va pune cineva într-o groapă multe feluri de fiare neîmblânzite, dar de va astupa groapa le omoară cu lesnire, iar de le va lăsa o gaură mică spre răsuflare le face multă mângâiere, nelăsându-le să piară şi sălbăticindu-le mai rău, aşa se face şi la gândurile cele rele când se vor naşte înăuntru. Căci de le vom scoate afară prin cuvinte, şi pe acelea mai tari le-am făcut, dându-le răsuflare prin limbă, şi noi cădem degrabă în prăpăstiile faptelor celor necuvioase de la rostirea cuvintelor celor de ocară. Şi prorocul n-a zis simplu „groapă”, ci „groapă deschisă”. Căci nu numai pe sine se ruşinează cel ce grăieşte cuvintele cele de ocară, ci şi pe cei de aproape şi pe cei care petrec împreună cu el îi umple de multă vătămare. Şi precum de vom deschide gropile şi

mormintele, vom umplea oraşele de ciumă şi boală molipsitoare, tot aşa de se vor deschide gurile cele de ocară, pe toţi cei cu care petrec împreună îi vor umplea de boală cumplită. De aceea trebuie să punem la gură uşă, încuietoare şi zăvor.

Să punem limbii noastre frâu, ca să nu scoată afară cum ar vrea toate cele din minte; să nu grăiască de rău pe fraţi; să nu ne muşcăm şi să nu ne mâncăm unii pe alţii, căci cei ce muşcă cu cuvintele sunt mai răi decât cei ce muşcă cu dinţii. Căci aceia cu dinţii muşcă trupul, iar aceştia cu cuvintele muşcă sufletul, răneşte cinstea, făcând rana nevindecată. Şi va primi pedeapsă mai mare, cu cât mai cumplită este muşcarea. Şi cel ce muşcă, adică grăitorul de rău, nu va scăpa de pedeapsă, fiindcă nu are pricină, dreaptă sau nedreaptă, a răutăţii sale. Celelalte păcate cu toate că au pricini necuviincioase, dar au; precum curvarul îşi împlineşte pofta, hoţul îşi uşurează lipsa, ucigaşul de oameni îşi potoleşte mânia, dar grăitorul de rău nu poate aduce nicio pricină. Căci spune-mi: Ce avuţie de bani dobândeşte? Ce poftă îşi împlineşte? Niciuna din astea, ci grăirea de rău este o fiică a zavistiei, care nu are nicio pricină, nici dreaptă, nici nedreaptă. De aceea s-a lipsit de toată iertarea. Voieşti să prihăneşti? Îţi voi da ţie materie folositoare. Voieşti să grăieşti de rău? Grăieşte de rău păcatele tale. Căci zice: „Spune tu întâi păcatele tale ca să te îndrepţi” (Is. 43, 26). Ai văzut grăire de rău îndreptăţită, care aduce laudă şi cunună? Şi iarăşi: „Dreptul singur este pârâşul său de la întâiul cuvânt” (Pilde 18, 17). Al său, nu al altuia. De te vei face pârâş şi grăitor de rău al altuia, te vei pedepsi, iar de te vei face al tău, te vei încununa. Şi ca să cunoşti ce lucru mare şi bun este a-şi prihăni cineva greşelile sale, auzi că „dreptul singur este pârâşul său de la întâiul cuvânt”, dar dacă este drept, cum este şi pârâş? Şi de este pârâş, cum este drept? Dreptul nu este vinovat pârii şi grăirii de rău, dar s-a zis aşa ca să ştii că dacă cineva va fi păcătos, dar se va pârî şi-şi va prihăni păcatele sale se face drept prin prihănirea sa. Dar ce înseamnă „de la întâiul cuvânt”? Ia aminte cu dinadinsul. La judecători judecata se face în două părţi, fiindcă unii trag la judecată pe alţii, iar alţii singuri se trag; unii pârăsc, alţii se pârăsc; unii sunt vinovaţi, iar alţii nevinovaţi. Şi în partea cea dintâi a judecăţii se dă cuvântul celui ce pârăşte, celui ce este nevinovat. Dar aici este invers, tu ce eşti

vinovat răpeşte mai întâi cuvântul, ca să te faci nevinovat. Nu aştepta pe pârâşul tău, cu toate că eşti dintre cei vinovaţi. Ci mai înainte de a auzi de la acela pâra, prihăneşte tu cele greşite de tine.

...să nu iscodim relele cele străine, ci cele ale noastre. Să cercetăm conştiinţa noastră, să ne aducem aminte de toată viaţa noastră şi să cercetăm pe fiecare din cele greşite de noi. Şi nu numai să nu grăim de rău pe alţii, ci nici să nu ascultăm pe alţii când grăiesc de rău, căci şi pentru aceasta este pregătită vină şi osândă mare. Fiindcă zice: „Auz deşert să nu primeşti" (Ieş. 23, 1). Şi n-a zis: „auz deşert să nu crezi", ci nici să nu-l primeşti. Astupă-ţi urechile oprind intrarea grăirii de rău şi arată că tu cel ce auzi nu eşti un vrăjmaş şi potrivnic mai mic celui ce grăieşte de rău, decât cel ce se prihăneşte şi se grăieşte de rău. Urmează proorocului care zice: „Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit" (Ps. 100, 5). Nu a zis că „nu am crezut", sau că „nu am primit cele grăite de el", ci „l-am izgonit" ca pe un vrăjmaş şi potrivnic.

Dar sunt unii care se mângâie pe ei înşişi, zicând: „Doamne, nu-mi socoti mie păcatul acesta!" socotind că auzind ceva rău au greşit şi sunt datori lui Dumnezeu. De ce este trebuinţă de această îndreptăţire? De ce trebuie să ceri iertare pentru aceasta? Taci şi te-ai izbăvit de toată vina. Nu zi nimic şi vei fi curat şi fără frică. De ce îţi împleteşti ţie gânduri, supărând pe Dumnezeu şi pe oameni? De ce te învinovăţeşti? De ce-ţi faci sarcina mai grea? Nu-ţi este de ajuns să dai seama pentru greşelile tale, ci mai grămădeşti şi alte păcate asupra ta? De prisos este această îndreptăţire. Nu ai păcat când auzi un cuvânt, ci ai păcat când auzindu-l, nu vei tăcea, făcându-te astfel vinovat nu numai de cuvântul acela, ci şi de grăirea de rău. „Căci din cuvintele tale te vei îndrepta, şi din cuvintele tale vei fi osândit" (Mt. 12, 37). Şi acestea s-au zis nu pentru cei clevetiţi, ci pentru cei ce clevetesc, apoi temându-se se mărturisesc. Căci cel clevetit nu a fost vătămat cu nimic. Ci cele grăite despre el de vor fi minciuni, plată va lua, iar de vor fi adevărate, nici aşa nu pătimeşte nicio vătămare de la grăirea ta de rău. Căci Judecătorul nu va hotărî pentru el luându-se după ocara ta. Şi ca să zic ceva mai minunat, de va suferi cu bucurie hula,

mare folos va dobândi, precum a dobândit vameşul. Iar cel ce grăieşte de rău, deşi mincinoase sau adevărate vor fi cele grăite de aproapele, foarte mult se va păgubi. Şi nu mai este trebuinţă de a dovedi aceasta. **Şi că, deşi va grăi lucruri adevărate, mai grea îşi face lui judecata, arătat este tuturor, căci în loc să acopere nevoile şi păcatele aproapelui, le descoperă şi le dezvăluie la toţi, făcându-se pricinuitor de sminteli. Şi dacă cineva va sminti numai pe unul va lua pedeapsă mare, atunci cel ce sminteşte mulţi cu vestea cea rea, câtă pedeapsă nu va suferi? Fariseul nu minţea, ci grăia adevărul, numind vameş pe vameşul, dar a fost pedepsit.**

Deci acestea ştiindu-le, iubiţilor, să fugim de grăirea de rău, căci nu este alt păcat mai cumplit sau mai uşor decât acesta. Pentru ce pricină? Pentru că se face mai repede decât altă călcare de lege şi răpeşte degrabă pe cel ce nu ia aminte. Căci celelalte păcate au trebuinţă de vreme, de cheltuială, de răbdare, de ajutători şi de multe ori cu îndelungarea vremii nu se mai fac. De pildă: Voieşte cineva să omoare, voieşte cineva să fure sau să nedreptăţească? Dar trebuie să lucreze mult, şi, zăbovindu-se, i s-a potolit mânia, s-a depărtat de la el pornirea cea rea, i s-a stricat scopul lui cel rău şi n-a mai adăugat la sfatul lui lucrarea. La grăirea de rău nu este aşa. Căci de nu vom fi foarte treji, iute ne răpeşte. Şi ca să grăim de rău nu este nevoie nici de vreme, nici de răbdare, nici de cheltuială, nici de vreo altă lucrare, ci de ajuns este numai a voi şi îndată voinţa s-a făcut lucrare, căci numai limba este aceea ce slujeşte. Şi de vreme ce răul acesta se răspândeşte iute, înconjurând împrejurul nostru cu lesnire, iar osânda şi pedeapsa sunt cumplite şi folos deloc, să fugim de boala aceasta cu multă luare aminte. Iar răutăţile cele străine să le acoperim şi să nu le vădim şi să sfătuim pe cei ce greşesc, precum zice Domnul: „De-ţi va greşi ţie fratele tău, mergi de-l mustră pe el între tine şi el singur” (Mt. 18, 15), căci mustrările care se fac aşa mai lesne aduc vindecarea. Să nu muşcăm şi să nu mâncăm rănile cele străine, asemănându-ne muştelor, ci să urmăm albinelor. Muştele se pun pe răni şi muşcă, iar albinele zboară peste flori. De aceea acestea întocmesc faguri, iar acelea aduc boli la trupurile pe care stau. Acelea aduc scârbă, iar acestea sunt plăcute şi lăudate. Deci şi noi să facem ca sufletul nostru să zboare în livada faptelor celor bune ale sfinţilor şi adeseori să sorbim buna mireasmă a isprăvilor lor, iar rănile celor de aproape să nu le muşcăm. Şi de

vom vedea pe vreunii făcând aceasta, să le astupăm gurile, punându-le înainte frica osândei şi aducându-le aminte că toţi suntem fraţi. Iar dacă nu vor lua aminte la niciuna din acestea, să-i numim muşte, ca măcar această ocară să-i depărteze de la cugetarea cea rea. Ca izbăvindu-se de la această îndeletnicire deşartă, toată osârdia lor s-o cheltuiască la cercetarea răutăţilor lor. Şi astfel şi cei căzuţi se vor scula, şi cei ce cugetă adeseori răutăţile lor le vor lepăda cu lesnire, împiedicându-i pomenirea celor greşite la lucrarea altora, şi cei ce cercetează adeseori faptele cele bune ale sfinţilor vor câştiga mare râvnă spre urmarea acelora. Şi prin toate acestea cuprinzând întreg trupul Bisericii, vom putea şi noi, împreună cu adunarea aceasta desăvârşită, să intrăm în Împărăţia cerurilor. Pe care fie ca s-o dobândim noi toţi, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi împreună cu Care se cuvine slava Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE către cei ce au lăsat Biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre

De voiai alergare de cai, de ce n-ai înhămat patimile cele dobitoceşti care sunt în tine, mânia şi pofta, şi n-ai pus peste ele jugul cel bun şi uşor al filozofiei, punând peste ele călăreţ pe gândul cel drept, şi aşa să alergi la darul chemării celei de sus? Nu de la spurcăciune la spurcăciune, ci alergând de la pământ la cer. Căci acest fel de alergări de cai are înjugat cu dulceaţa şi mult folos. Dar tu, lăsând cele ale tale să se poarte prost şi la întâmplare, ai stat privind biruinţa altora, cheltuind în zadar şi spre rău atâta vreme.

Oare nu ştii că precum noi, încredinţând nişte bani slugilor noastre, le cerem socoteală până la un ban, aşa şi Dumnezeu pentru zilele vieţii noastre, ne va cere socoteală pentru cum am cheltuit fiecare zi? Ce vom zice, dar? Şi ce vom răspunde când ni se va cere socoteală pentru ziua aceea? Pentru tine a răsărit soarele şi luna a luminat noaptea şi a strălucit mulţimea cea felurită a stelelor. Pentru tine au suflat vânturile şi au curs râurile. Pentru tine au răsărit seminţele şi pomii au făcut rod. Ziua şi noaptea călătorind şi-au păzit rânduiala lor cea firească. Şi toate acestea s-au făcut pentru tine. Iar tu, când toate făpturile îţi slujesc, împlineşti pofta diavolului?..

Şi nu ţi-a fost destul în ziua întâi, ci şi a doua zi, când trebuia să te odihneşti puţin de răutatea ceea ce s-a făcut, te-ai suit la teatru, alergând din fum în foc şi aruncându-te pe tine în altă prăpastie mai cumplită. Bătrânii şi-au ruşinat bătrâneţea lor, tinerii îşi prăpăstuiau tinereţea, iar părinţii îşi duceau acolo copiii, băgându-i în prăpăstiile răutăţilor dintru început, din vârsta cea lipsită de răutate. De aceea nu va greşi cineva de va numi pe astfel de părinţi ucigaşi de fii, fiindcă cu răutatea lor pierd sufletele celor născuţi. Dar poate vei zice: Şi ce răutate este aceasta? Pentru aceasta mă tânguiesc ca fiind bolnav, nu ştii că eşti bolnav, ca să cauţi Doctorul. Te-ai umplut de preadesfrânare şi întrebi: ce răutate este aceasta? Oare n-ai auzit pe Hristos zicând: „Că oricine se uită la femeie poftind-o a şi preadesfrânat cu ea”? (Mt. 5, 28). Şi dacă o voi privi fără să o poftesc? vei zice. Dacă nu ţi-ai înfrânat privirea, ci ai pus atâta osârdie pentru aceasta, cum vei putea rămâne neîntinat după ce ai privit? Oare trupul tău este de piatră sau fier? Eşti îmbrăcat cu trup, cu trup omenesc care se aprinde de poftă mai repede

ca fânul. Şi ce să zic de spectacol? În târg de multe ori de vom întâlni o femeie ne tulburăm. Iar tu, şezând sus unde este atâta îndemânare spre necuviinţă şi văzând femeie desfrânată intrând cu capul descoperit şi cu multă neruşinare, îmbrăcată cu haine de fir, ademenind, cântând cântece desfrânate, grăind cuvinte de ocară şi făcând alte necuviinţe, care dacă te vei gândi după aceea la ele pleci capul privind în jos, îndrăzneşti să zici că nu pătimeşti nimic omenesc? Oare trupul tău este piatră sau fier?.. Oare tu eşti mai filozof decât bărbaţii cei mari şi viteji, care au căzut dintr-o simplă vedere? Nu ai auzit ce zice Solomon? „Oare va călca cineva pe cărbuni aprinşi şi nu-şi va arde picioarele? Oare de va ascunde cineva foc în sân, nu-şi va arde hainele? Aşa cel ce intră la femeie străină" (Pilde 6, 27-29). Că deşi nu te-ai împreunat cu desfrânata, dar cu pofta te-ai împreunat cu ea, şi cu mintea ai lucrat păcatul. Şi nu numai în acel timp, ci terminându-se spectacolul şi după ce ea s-a dus, idolul ei zace în sufletul tău, luând de acolo cuvintele, gesturile, privirile, umbletul, podoaba, cântecele cele desfrânate şi alte nenumărate rele. Oare nu de aici sunt stricările caselor? Oare nu de aici divorţurile? Oare nu de aici luptele şi vrajbele? Oare nu de aici toate cele urâte, care nu se pot spune în cuvinte? Căci după ce te-ai umplut de ea şi te duci acasă robit, femeia nu-ţi va mai părea drăgăstoasă, ci urâtă, copiii ca o sarcină, slugile îngreuitoare, casa de prisos, iar grijile cele obişnuite spre chiverniseala lucrurilor de nevoie ţi se vor părea supărăcioase, şi oricine se va apropia de tine ţi se va părea ca o greutate şi o povară.

Iar pricina este că nu te întorci singur acasă, ci împreună cu tine ai pe desfrânata, nu cu trupul, ci cu imaginea. Şi ar fi fost mai uşor să fi fost cu trupul, căci mai degrabă ar fi alungat-o femeia ta. Dar ea stă în mintea şi imaginaţia ta şi-ţi aprinde dinăuntru cuptorul cel babilonesc sau mult mai cumplit ca acela. Căci hrana focului acestuia nu este cârlţi, smoală sau catran, ci cele ce s-au zis mai sus, şi toate se întorc în sus şi în jos. Şi precum cei bolnavi de friguri, cu toate că n-au nicio pricină să învinuiască pe cei ce îi slujesc, dar din cauza bolii, se îngreuiază de toţi, aruncă bucatele, prihănesc pe doctori, se necăjesc pe cei de acasă şi turbează asupra celor ce îi slujesc, aşa şi cei ce bolesc cu această boală cumplită se mâhnesc, se necăjesc, văzând totdeauna pe aceea. O, lucruri cumplite! Lupul şi leul şi celelalte fiare de vor fi săgetate fug de vânător, iar

omul cel cuvântător de se va răni, aleargă după ceea ce l-a rănit, ca să ia o săgeată mai cumplită şi să se îndulcească cu rana sa. Şi lucrul acesta este mai dureros decât toate, căci face boala nevindecată. Şi cel ce nu urăşte rana, nici voieşte să se tămăduiască, cum va căuta doctorul? Pentru aceasta mă chinuiesc şi mă scârbesc că pogorându-vă de acolo luaţi aşa de mare vătămare, şi pentru puţină dulceaţă pătimiţi chinuire nesfârşită....

..De aceea vă spun şi strig cu mare glas: Că dacă după învăţătura şi sfătuirea aceasta va merge cineva la vătămarea teatrelor celor călcătoare de lege, nu-l voi mai primi pe el înăuntrul acestor curţi, nu-l voi lăsa să se atingă de Sfânta Masă, nici nu îl voi împărtăşi cu Tainele. Ci precum păstorii despart pe oile cele pline de râie de cele sănătoase, ca să nu se molipsească şi acestea de boală, aşa voi face şi eu. Şi dacă în Legea Veche leprosului i se poruncea să stea afară de tabără, de ar fi fost şi împărat, cu mult mai vârtos noi vom scoate afară din această tabără sfântă pe cel lepros cu sufletul. La început am folosit învăţătura şi sfătuirea, dar după acestea de nevoie voi şi tăia.

...Deci, nimeni din cei ce petrec în această desfrânare să nu calce în Biserică, ci de voi să fie mustraţi ca nişte vrăjmaşi de obşte, căci zice: „Dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnaţi şi să nu mai aveţi cu el niciun amestec" (II Tes. 3, 14). Şi să faceţi aceasta nevorbind cu el, nici primindu-l în casă, nici împărtăşindu-l de hrană, nici de intrare, nici de ieşire, nici petrecând cu el în târg. Şi făcând aşa cu lesnire îi vom dobândi. Căci precum vânătorii înconjură din toate părţile fiarele cele ce nu se prind lesne şi aşa alungându-le le bagă în cursă, aşa şi noi pe cei ce s-au sălbăticit să-i alungăm degrabă în mrejele mântuirii, noi dintr-o parte, iar voi din cealaltă.

Şi ca să se facă aceasta să vă necăjiţi şi voi împreună cu noi, dar mai ales să vă necăjiţi pentru Legile lui Dumnezeu şi să vă întoarceţi puţin către fraţii aceştia care bolesc cu unele ca acestea, făcându-se călcători de lege, ca să-i înveţi apoi pe ei totdeauna. Căci şi voi de veţi trece cu vederea cele poruncite de noi, nu mică pedeapsă veţi lua. Şi dacă în casele oamenilor de se va prinde vreuna din slugile furând aur, argint, se pedepseşte nu numai acela care a fost prins, ci şi cei ce au ştiut şi nu au spus, cu cât mai mult la Biserică? Căci îţi va zice atunci Dumnezeu: Dacă ai văzut că din

Casa Mea s-a prădat nu argint sau un vas de aur, ci curăţia şi înfrânarea, iar pe cel ce a primit Cinstitul Trup, împărtăşindu-se cu astfel de Jertfă, că s-a dus la locul diavolului, făcând astfel de călcare de lege, de ce ai tăcut? De ce ai suferit şi n-ai vestit preotului? Oare nu ai fi luat în seamă cu mare osârdie acestea? De aceea şi eu cu toate că voi mâhni, nu voi cruţa nimic. Că este mai bine ca să ne mâhnim aici şi să ne izbăvim de judecata ce va să fie, decât îngăduindu-vă cu cuvinte blânde, să fim osândiţi atunci împreună cu voi.

OMILIE cum că este cu primejdie a merge la teatre, fiindcă face preacurvari desăvârşiţi pe aceia / cum că aceasta este pricina de mâhnire şi de luptă / cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit tot felul de suferire de răutate / cum că suferirea cu blândeţe a răpirii este întocmai cu a da milostenie

Şi poate va zice cineva: Ce greşeală aşa de mare au făcut aceştia, ca să fie scoşi afară din aceste sfinte curţi? Ce păcat mai mare ca acesta cauţi, când ei făcându-se pe sine cu totul preadesfrânaţi sar fără de ruşine, ca nişte câini turbaţi, la această Sfântă Masă? Şi de voieşti să cunoşti şi felul cum au preadesfrânat îţi voi grăi un cuvânt, nu al meu, ci al Celui ce va judeca toată viaţa noastră. „Oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi preadesfrânat cu ea în inima lui” (Mt. 5, 28). Şi dacă o femeie împodobită, pe care din întâmplare ai întâlnit-o în târg, te-a robit fiindcă ai privit la ea cu iscodire, cum cei ce nu la întâmplare, ci cu atâta osârdie s-au dus acolo, lăsând Biserica, şi au petrecut toată ziua pironindu-şi privirile la feţele acelor femei necinstite, vor zice că nu au privit cu poftă? Căci acolo sunt şi cuvinte desfrânate, cântece necuviincioase, glasuri atrăgătoare, ochi machiaţi, obraji sulemeniţi, haine indecente, forme pline de ispitire şi multe alte meşteşuguri făcute spre amăgirea şi înşelarea celor ce privesc. Apoi lenevirea sufletelor celor ce privesc, îndemnul spre poftă din pricina locului, a cuvintelor ce s-au auzit mai înainte şi a lucrurilor ce se vor întâmpla pe urmă, cântarea din trompete, din fluiere şi din celelalte de acest fel, care amăgesc şi înmoaie tăria minţii, şi dansul, şi veselia desfrânatelor, care aprind sufletele celor ce stau acolo şi le face lesne robite.

De aceea vă sfătuiesc şi vă rog ca mai întâi spălând păcatul din privirea de acolo prin spovedanie, pocăinţă şi toate celelalte, aşa să ascultaţi dumnezeieştile cuvinte. Căci greşeala pe care aţi făcut-o voi nu este mică. Şi o vom vedea din pilde. Dacă în lada în care păstrezi hainele cele scumpe şi cu fir o slugă de a ta va pune o haină plină de întinăciune şi de mulţi păduchi, oare vei suferi această ocară cu blândeţe? Spune-mi! Sau dacă într-un vas de aur în care de obicei păstrezi miruri, ar fi turnat cineva noroi, oare nu l-ai fi şi bătut pe cel ce ţi-a făcut aceasta? Şi oare pentru lăzi,

haine, vase şi miruri să avem atâta purtare de grijă, iar sufletul nostru să-l socotim mai prejos decât toate acestea? Şi în cel ce s-a turnat mirul cel dumnezeiesc, cum vom pune pompe diavoleşti, cuvinte sataniceşti şi cântece pline de desfrânare? Cum va suferi Dumnezeu acestea, spune-mi? Mai ales că deosebirea între darul cel duhovnicesc şi între această lucrare rea este mai mare ca cea dintre hainele cele de fir şi cea întinată şi decât cea dintre mir şi noroi.

Nu te temi, o, omule, ca să priveşti cu aceiaşi ochi şi scena pe care este orchestra şi pe care se săvârşesc lucrurile cele spurcate ale curviei, şi această Masă Sfântă pe care se săvârşesc Tainele cele înfricoşate? Cu aceleaşi urechi auzind pe desfrânată grăind cuvinte de necinste şi pe Proroc şi pe Apostol învăţându-te cuvinte de taină? Cu aceeaşi inimă primind şi otrava, şi Jertfa cea înfricoşată şi sfântă?

Oare nu de aici se strică moravuri, sunt divorţurile, neînţelegerile şi vrajbele între case? Căci, când te vei umple de desfrânare privind la cele de acolo, te faci slăbănog la virtute şi înverşunat şi vrăjmaş curăţiei şi înfrânării, iar întorcându-te acasă, femeia ta îţi va părea mai urâtă. Şi fiind aprins de pofta cea de la teatru şi biruit de privirea cea străină şi amăgitoare, ocărăşti şi necinsteşti şi aduci nenumărate prihane tovarăşei tale de viaţă cea înfrânată şi cinstită, cu toate că nu ai niciun motiv s-o învinuieşti. Ci, ruşinându-te să-ţi spui patima şi să arăţi rana pe care ai primit-o de acolo, pricinuieşti alte motive, căutând prilejuri necuvioase de ceartă, trecând cu vederea pe toate cele de acasă, gândind numai la pofta cea spurcată şi necurată de la care ai primit rana. Şi nu mai priveşti nimic din cele din casă cu plăcere, pentru că glasul ei stă în sufletul tău, precum şi forma, privirea, mişcările, şi toţi idolii desfrânării. Şi ce zic femeia şi casa? Căci şi pe Biserică o vei vedea mai fără plăcere, părându-ţi-se urâte cuvintele despre curăţie şi înfrânare. Căci acestea nu-ţi vor mai fi ca învăţătură, ci prihănire a ta, care trăgându-te puţin câte puţin la deznădejde, te va rupe cu totul de această folositoare învăţătură de obşte.

Multora li se pare că a fi clevetiţi şi a li se lua cinstea de către vrăjmaşii lor este un lucru mai nesuferit decât orice

moarte. Haideţi să cercetăm şi aceasta. Te-a clevetit cineva pe tine, numindu-te preadesfrânat sau desfrânat? Dacă acestea sunt adevărate, îndreaptă-te, iar dacă sunt minciuni, râzi. De ştii că ai întru tine cele ce s-au zis, înţelepţeşte-te, iar de nu ştii, defăimează-le. Dar mai ales nu râde, nici nu defăima numai, ci bucură-te şi saltă după cuvântul Domnului, care ne porunceşte asta. Căci zice: Când vă vor ocărî şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră minţind pentru Mine, bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri (Mt. 5, 11) şi iarăşi: Bucuraţi-vă şi vă veseliţi când vor scoate numele vostru ca un rău din pricina Fiului Omului (Lc. 6, 22-23). Iar dacă cele zise vor fi adevărate, şi tu vei suferi cuvintele cu blândeţe, vei suspina cu amar şi-ţi vei osândi greşelile tale, iar nu vei ocărî împotrivă şi nu vei prihăni, nu mai puţină plată vei lua ca cel dintâi. Şi aceasta mă voi sili să v-o arăt din Scripturi, ca să cunoaşteţi că pe cât nu ne folosesc prietenii când ne laudă, pe atât ne folosesc vrăjmaşii când ne grăiesc de rău, deşi adevărate vor fi, numai de vom voi noi să întrebuinţăm grăirile de rău precum se cuvine. De multe ori prietenii ne linguşesc, acoperindu-ne păcatele, iar vrăjmaşii ni le aduc de faţă. Şi de vreme ce noi, din pricina iubirii de sine, nu ne vedem păcatele noastre, aceia, vrăjmăşindu-ne şi înfruntându-ne, de multe ori le văd mai cu de-amănuntul decât noi, aducându-ne la nevoia de a le îndrepta, şi astfel vrăjmăşia lor ni s-a făcut nouă pricină de mare folos. Nu numai că aceia ni le aduc aminte şi le cunoaştem, ci le şi lepădăm pe urmă. Că de te va ocărî pe tine vrăjmaşul cu un păcat, care ştii că este în tine, auzindu-l, nu numai că nu-l vei ocărî pe acela, ci vei suspina cu amar şi rugându-te lui Dumnezeu, îndată vei lepăda acel păcat. Şi oare ce lucru mai fericit decât acesta poate fi? Şi ce este mai lesnicios spre scăparea de păcate?

Vezi cât folos aduce ocara vrăjmaşilor de o vom suferi pe ea cu filozofie? Şi dacă şi minţind şi grăind adevărul ne foloseşte pe noi, de ce ne scârbim? De ce ne mâhnim? Dacă tu nu te vei vătăma pe tine, o, omule, nici prietenul, nici vrăjmaşul, nici chiar diavolul nu te va putea vătăma. Şi dacă cei ce ne ocărăsc, ne clevetesc şi ne vrăjmăşuiesc până a ne lua viaţa ne folosesc, unii împletindu-ne cunună de mucenicie, precum am arătat, iar alţii ne ocărăsc păcatele noastre şi ne fac drepţi, precum s-a făcut vameşul, de ce ne mai sălbăticim împotriva lor? Şi să nu zicem: Cutare m-a

zădărât sau cutare m-a provocat să-i zic cuvinte de ocară. Nu ei, ci noi suntem pricinuitorii vrajbelor. Căci dacă vom voi să filozofăm, nici dracul nu ne va putea porni spre mânie.

...Şi aşa împlinea legea cea apostolească, care porunceşte: „În cinste, unii altora daţi întâietate" (Rm. 12, 10). Nu precum fac mulţi, care fiind mai răi decât dobitoacele, nu vor ca ei mai întâi să heretisească pe aproapele, socotind că de va face aşa se ocărăşte şi se micşorează. Ce poate fi mai de râs decât această nebunie? Ce poate fi mai de ocară decât această trufie şi mândrie? Căci atunci te-ai înjosit şi te-ai ocărât, o, omule, când aştepţi ca tu mai întâi să fii heretisit de aproapele. Ce este mai rău decât mândria? Şi ce este mai de râs decât trufia şi slava deşartă? Dacă tu mai întâi vei heretisi, şi Dumnezeu te va lăuda, este lucrul cel mai mare decât toate, şi oamenii se vor împăca, şi vei lua tu toată plata. Iar de vei aştepta ca tu mai întâi să fii cinstit şi apoi să cinsteşti pe aproapele, niciun lucru mare nu ai făcut. Căci cel ce a făcut începătură cinstei, acela va lua toată plata. Deci să nu aşteptăm ca noi să fim cinstiţi mai întâi decât alţii, ci noi să alergăm cinstind pe aproapele şi totdeauna să facem începutul heretisirii, şi să nu socotim că acest lucru este defăimător şi înjositor. Ci ea a închegat multe prieteşuguri, a tăiat multe vrajbe şi a potolit multe pricini de multă vreme.

Deci să nu te leneveşti, o, iubitule, de lucrarea aceasta, ci de va fi cu putinţă pe toţi cei ce-i întâlneşti, oricare ar fi ei, să le dai tu mai întâi cinstea heretisindu-i. Iar dacă aproapele va apuca mai întâi decât tine, arată-i şi mai mare cinste. Căci şi aceasta a sfătuit-o Pavel, zicând: „Unul pe altul socotească-l mai de cinste decât pe el însuşi" (Filip. 2, 3).

Deci şi tu când vei prinde pe vrăjmaşul tău în mâinile tale, nu cugeta cum să te răzbuni pe el şi cu ce mulţime de ocări să-l sperii şi să-l alungi, ci cum să-l vindeci şi cum să-l întorci la blândeţe. Şi să nu te depărtezi de el până ce n-ai făcut şi n-ai zis totul ca să biruieşti cruzimea lui cu blândeţea ta. Căci nimic nu este mai vrednic decât blândeţea. Cu cuvântul blând frângi oasele, cu toate că ce este mai tare decât osul? Căci de va fi cineva vârtos şi

neînduplecat, va fi biruit cu lesnire de cel ce se poartă cu el cu blândeţe. Şi iarăşi: „Răspunsul cucernic întoarce mânia”. Pentru aceasta arătat este că a se porni vrăjmaşul spre mânie sau a se împăca stă mai mult întru puterea ta, decât întru a lui. Şi întru noi, nu întru cei mânioşi, stă puterea de a stinge sau a aprinde flacăra mâniei acelora. Iar cel ce a zis cele de mai sus le adevereşte cu o pildă zicând: „De vei sufla într-un cărbune aprins vei aprinde flacăra, iar de vei scuipa peste el l-ai stins”. Şi peste amândouă aceste lucrări tu eşti stăpân, căci amândouă ies din gura ta. Aşa şi când eşti învrăjbit cu aproapele. De vei scoate cuvinte trufaşe şi nebune aţâţi focul aceluia suflând peste cărbuni, iar dacă vei folosi cuvinte blânde şi smerite mai înainte de a se ridica văpaia, ai stins toată mânia. Deci să nu zici acelea şi acelea am pătimit şi acestea şi acestea am auzit, căci peste toate acestea tu eşti stăpân. Pentru că, după cum am zis, a aprinde şi a stinge flacăra stă în voinţa ta, aşa şi a aţâţa sau a potoli mânia. Când vei vedea pe vrăjmaşul tău sau îţi va veni în minte chipul lui, uită toate cele de mâhnire pe care le-ai auzit. Iar de nu vei putea să le uiţi, pune-le pe seama diavolului, şi adună-ţi ţie numai pe cele bune pe care ţi le-a grăit sau făcut cândva acela. Căci de vei petrece pomenind acestea degrabă vei înceta vrajba. Şi de vei voi să-i vorbeşti, iartă-i răul făcut ţie şi, lepădând patima şi stingând mânia, ceartă-l şi-l mustră şi nu mai aşa vei putea birui. Căci fiind mânioşi nu vom putea vreodată nici auzi, nici grăi ceva sănătos, iar izbăvindu-ne de patimi nici noi nu vom scoate cândva vreun cuvânt aspru, nici pe alţii nu vom auzi grăind aşa. Şi nu cuvintele în sine care se grăiesc obişnuiesc să ne sălbăticească pe noi, ci petrecerea în vrajbă şi aprinderea de ea. Căci de multe ori aceleaşi cuvinte auzindu-le de la prieteni, care glumesc rostind cuvinte de râs, sau de la copiii cei mici, nu numai că nu pătimim nimic rău din auzirea lor, ci râdem şi ne veselim de ele. Şi suntem aşa şi pentru că nu le auzim cu minte stricată, nici cu suflet cuprins de mânie. Aşa şi de la vrăjmaşi de vei auzi oarecare cuvinte, nu vor putea să te vatăme de vei lepăda vrajba şi vei stinge mânia. Şi nu numai cele ce se grăiesc, dar nici măcar cele ce se fac ţie..

OMILIE către cei ce lasă slujbele cele bisericeşti şi se duc la teatre / cum că nu numai folositoare, ci şi mai dulce este petrecerea în Biserică decât zăbava la teatre / despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei / cum că trebuie a ne ruga adeseori şi în tot locul, măcar de vom fi în târg, pe cale sau în pat

..voiesc să prihănesc, căci văd mulţimea împuţinându-se la slujbe, pe proroci cum sunt ocărâţi, pe Apostoli cum sunt trecuţi cu vederea şi pe părinţi cum sunt defăimaţi, iar prin slugi cum ocara trece la Stăpânul. Dar nu-i văd pe cei ce trebuie să audă prihănirea, ci numai pe voi care nu aveţi trebuinţă de învăţătura şi sfătuirea aceasta. Însă nici aşa nu trebuie să tăcem. Ca şi durerea pe care o avem pentru aceia s-o scoatem afară prin cuvinte, trăgându-ne puţin sufletul, şi pe aceia făcându-i să se ruşineze şi să roşească, slobozind asupra lor atâţia mustrători, câţi sunteţi voi cei ce auziţi. Că de ar fi venit ei aici numai pe noi ne-ar fi auzit mustrându-i, dar acum fugind de mustrarea noastră, vor auzi de la voi toate acestea. Aşa şi prietenii fac, căci atunci când nu întâlnesc pe cei vinovaţi, spun toate prietenilor lor, ca mergând la ei să le spună cele zise. Aşa a făcut şi Dumnezeu, că lăsând pe cei ce au greşit, vorbeşte cu Ieremia care nicio nedreptate n-a făcut, zicându-i: „Vezi ce mi-a făcut fiica cea nebună a lui Iuda”. De aceea şi noi vorbim cu voi despre aceia, ca mergând să-i îndreptaţi.

O dată pe săptămână ne adunăm aici şi nici în ziua aceasta nu voiesc să treacă cu vederea grijile vieţii acesteia. Iar de-i va învinovăţi şi prihăni cineva, îndată pun înainte sărăcia, nevoia agonisirii hranei celei de nevoie şi alte treburi care îi silesc, aflând cu mintea lor îndreptăţiri, care sunt mai rele decât orice prihănire. Că ce poate fi mai rău decât această îndreptăţire? Şi cărui lucru de nevoie trebuie să-i dăm mai multă silinţă decât lucrurilor lui Dumnezeu? Şi cu toate că îndreptăţirea pare întemeiată, ea, de fapt, este prihană, precum am zis. Iar ca să cunoaşteţi că toate acestea sunt pricinuiri şi acoperământ al lenevirii, nimic nu voi grăi, ci ziua de poimâine îi va vădi pe toţi aceştia care pricinuiesc unele ca acestea. Căci toată cetatea se va duce la alergarea cailor, golindu-se casele şi târgurile, ca să vadă acea privelişte călcătoare de lege. Aici nici locul Bisericii, care este cel mai bine ales, nu este cu putinţă a-l vedea plin. Iar acolo nu numai locul alergării de cai este plin, ci şi pridvoarele, şi casele, locurile cele netede şi prăpăstioase şi alte locuri le ocupă de mai înainte. Şi nici sărăcia, nici treaba, nici neputinţa trupului, nici boala picioarelor, nici orice altceva de acest fel nu opreşte turbarea aceea neînfrânată. Ci

oameni bătrâni aleargă acolo mai tare decât tinerii cei zburdalnici, ruşinându-şi căruntețea lor, ocărând vârsta şi făcând de râs bătrâneţile. Aici când intră ascultă cu dezgust şi cu lenevire cuvintele cele dumnezeieşti, pricinuind înghesuială, sufocare şi altele de acest fel. Iar acolo stând cu capetele descoperite la soare, călcându-se, împingându-se, înghesuindu-se şi pătimind multe alte rele, se desfată ca şi cum s-ar afla într-o livadă. Pentru aceasta cetăţile noastre sunt stricate, căci are dascăli răi ai tineretului. Şi cum vei putea să îmblânzeşti pe tânărul acela fără rânduială, când tu la bătrâneţe faci lucrurile tinerilor? Când tu după atâta vreme nu te-ai săturat de acea privire urâtă? Cum vei putea pune în rânduială pe fiul tău, sau cum vei pedepsi pe sluga ta când greşeşte? Cum să sfătuieşti pe altul, care se leneveşte de cele cuviincioase, când tu la bătrâneţile cele mai de pe urmă faci nişte necuviinţe ca acestea? Şi dacă bătrânul va fi ocărât de tânăr, îndată îi pune înainte vârsta, şi mulţi sar în ajutorul lui. Dar când va fi trebuinţă de a înţelepţi şi de a înfrâna pe cel tânăr, ca un oarecare povăţuitor al faptei bune, nu mai pune înainte vârsta, ci cu mai multă turbare decât tânărul aleargă la acea privelişte călcătoare de lege. Şi zic acestea atingând pe cei bătrâni, iar nu izbăvind de prihănire şi învinovăţire pe cei tineri, ci prin aceia întărind pe aceştia. Căci dacă cel bătrân nu trebuie să facă aceasta, cu atât mai mult cel tânăr. La bătrâni este mare necuviinţă şi pricinuieşte râsul făcând aceasta, iar la tineri mai cumplită este pierzarea, mai adâncă prăpastia, pe cât mai mare este puterea poftei şi mai cumplită flacăra. Şi de va aprinde numai puţină materie de afară pe toate le arde. Căci şi la mânie, şi la poftă tânărul este mai aplecat. Pentru aceasta are trebuinţă de mai multă păzire, de frâu mai tare, de îngrădire mai severă.

Şi să nu-mi zici, omule, că priveliştea aceea pricinuieşte dulceaţă. Ci vezi dacă nu cumva împreună cu dulceaţa are şi vătămare? Şi ce zic vătămare? Căci numai dulceaţă nu era lucrul acela. Şi vei vedea aceasta dacă vei privi şi pe cei ce vin la alergarea de cai, şi pe cei ce ies de la Biserică. Cine are mai mare dulceaţă, cel ce a auzit pe proroci, cel ce s-a împărtăşit de binecuvântare, cel ce s-a îndulcit de învăţătură, cel ce s-a rugat lui Dumnezeu pentru păcatele sale, uşurându-şi conştiinţa, şi nemaicunoscând nicio vină de acest fel întru el, sau tu cel ce ai lăsat pe Maica, ai necinstit pe proroci, ai ocărât pe Dumnezeu, ai dănţuit împreună cu diavolul, ai auzit hule şi ocări, ai cheltuit vremea în zadar şi niciun folos, trupesc sau duhovnicesc, n-ai adus de acolo acasă? De aceea, de voiai dulceaţa trebuia să vii aici, căci acolo îndată urmează osândire, mustrare a conştiinţei, căinţă

pentru cele ce ai făcut, ruşine, ocară şi privire fără îndrăzneală. Iar aici toate sunt dimpotrivă, îndrăzneală şi libertate de a vorbi cu toţi despre toate cele ce s-au zis aici.

...La sfântul praznic al Cincizecimii, care se va săvârşi de noi, atâta mulţime va alerga, încât toate cele de aici vor părea strâmte. Dar eu nu laud mulţimea aceasta, căci este din obicei, iar nu din evlavie. Deci ce poate fi mai ticălos decât lenevirea lor plină de atâtea prihăniri, încât ceea ce este lipsit de laudă pare a fi osârdie? Căci cel ce se împărtăşeşte de această adunare dumnezeiască cu râvnă, cu dorinţă şi cu gând curat, trebuie să facă aceasta totdeauna, iar nu să vină numai la praznic, ca cei mulţi, pentru ca apoi iarăşi să se ducă, tras fiind ca un dobitoc.

Firea femeiască este foarte schimbătoare. De se va pleca la răutate, face mari rele, iar de se va apuca de fapta bună, mai degrabă îşi va da sufletul decât să nu o ducă până la capăt. Aşa şi aceasta, a biruit firea şi prin stăruirea la rugăciune a făcut să odrăslească fiu din pântece sterp. Iar după aceasta aleargă iarăşi la rugăciune şi zice: „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul; înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu” (I Împ. 2, 1). Tâlcuirea cuvintelor „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul” am arătat-o mai înainte dragostei voastre. Iar acum de nevoie este să tâlcuim zicerea care urmează. Căci după ce a zis „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul” a adăugat „Înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu”.

Ce este „cornul meu”? Căci deseori îl întrebuinţează Scriptura, când zice: „Înălţa-se-va cornul dreptului” (Ps. 74, 10). „Înălţatu-s-a cornul Hristosului lui”. Deci ce înseamnă corn? Puterea, slava şi cinstea. Şi este asemenea ca la dobitoacele cele necuvântătoare, căci la ele în loc de putere şi slavă au cornul pus de Dumnezeu. Şi de-l vor pierde, au pierdut cea mai mare parte a puterii lor. Precum ostaşul fără arme, aşa este şi taurul fără coarne, lesne de prins.

Rugăciunea pe cele ce sunt cu neputinţă le face cu putinţă; pe cele nelesnicioase le face lesnicioase. Pe aceasta şi fericitul David o folosea, căci zice: „De şapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecăţile dreptăţii Tale” (Ps. 118, 166). Iar dacă împărat fiind, afundat în nenumărate griji şi tras în toate părţile, se ruga lui Dumnezeu de atâtea ori în zi, ce răspuns sau iertare vom avea noi, cei ce, având atâta vreme

liberă, arareori ne rugăm Lui cu toate că voim să dobândim atâtea foloase? Căci cu neputinţă este, cu neputinţă zic, ca omul ce se roagă cu osârdie cuviincioasă şi face cereri dese către Dumnezeu să cadă vreodată în păcat. Dar cum? Eu vă voi spune.

Cel ce şi-a înfierbântat mintea şi şi-a ridicat sufletul, mutându-se pe sine către cer, şi astfel cheamă pe Stăpânul său şi-şi aduce aminte de păcatele sale şi vorbeşte cu El pentru iertarea lor, rugându-l să fie milostiv şi blând, din petrecerea în cuvintele acestea leapădă toată grija acestei vieţi, se întraripează şi se face mai înalt decât patimile cele omeneşti. Şi dacă va vedea vreun vrăjmaş, după rugăciune nu-l mai vede ca pe un vrăjmaş. Sau de va vedea vreo femeie frumoasă, nu va fi tras cu ochii la faţa ei, căci focul rugăciunii petrece înlăuntrul lui şi alungă de acolo orice gând nebunesc. Dar de vreme ce oameni fiind cădem cu lesnire în lenevire, după un ceas, două sau trei de la rugăciune, fierbinţeala aceea ce s-a făcut în tine de la rugăciune se va stinge puţin câte puţin. De aceea aleargă iarăşi degrabă la rugăciune şi înfierbântă iarăşi mintea ta care s-a răcit. Iar de vei face aceasta toată ziua în răstimpuri, înfierbântându-te de desimea rugăciunilor, nu vei da diavolului pricină şi intrare în gândurile tale. Şi dacă apa care s-a răcit o punem iarăşi la foc, ca să se înfierbânte degrabă, ca să putem prânzi, aşa să facem şi aici. Şi punând gura noastră pe rugăciune ca pe nişte cărbuni, să ne aprindem iarăşi mintea noastră spre evlavie şi să urmăm zidarilor. Căci aceia vrând să zidească ceva cu cărămizi, din pricina nestabilităţii lor strâng toată zidirea cu lemne lungi, şi nu fac aceasta punându-le rar, ci des, ca prin desimea lemnelor acestora alcătuirea cărămizilor să se facă tare. Aşa fă şi tu. Toate faptele tale din viaţa aceasta să le ţeşi cu desimea rugăciunilor, ca cu nişte legături, şi aşa să-ţi întăreşti din toate părţile viaţa ta. Şi dacă vei face aşa, cu toate că vor sufla nenumărate vânturi ale ispitelor, scârbelor sau a oricăror gânduri urâte, sau va veni orice rău asupra, nu vor putea să-ţi surpe casa, fiind legată cu desele rugăciuni. **Şi cum se poate, vei zice, ca un om având atâtea griji şi cu dregătorie să se roage la fiecare trei ceasuri ale zilei şi să alerge la Biserică? Se poate şi este foarte lesnicios. Că deşi a merge la Biserică nu se poate, totuşi stând acolo la slujba ta poţi să te rogi. Şi nu este trebuinţă de glas, ci de minte; nici de întinderea mâinilor, ci de suflet osârduitor; nici de poziţia trupului, ci de cugetarea minţii... Fă şi tu aşa. Suspină cu amar, adu-ţi aminte de păcatele tale, caută la cer şi zi în mintea ta: „Miluieşte-mă, Dumnezeule” şi iată că s-a săvârşit rugăciunea ta. Căci cel ce a zis „miluieşte-mă” face o mărturisire, căci şi-a cunoscut**

păcatele sale. Şi numai celor ce au greşit le este propriu a cere mila. Cel ce a zis „miluieşte-mă”, a luat iertare de greşeli, iar cel miluit nu se mai pedepseşte. Cel ce a zis „miluieşte-mă” a dobândit Împărăţia cerurilor. Căci pe care îl va milui Dumnezeu nu numai că este izbăvit de osândă, ci se împărtăşeşte şi de bunătăţile cele ce vor să fie. Deci să nu căutăm pricină zicând că nu este aproape locaşul de rugăciune, fiindcă dacă noi înşine ne vom trezvi, darul Duhului ne face locaşuri ale lui Dumnezeu. De aceea lucrarea rugăciunii ne este lesne din toate părţile. Închinarea şi slujirea noastră nu este ca a iudeilor de mai înainte, trupească şi având trebuinţă de multe lucrări exterioare. Ei dacă voiau să se roage trebuiau să se suie la Templu, să cumpere turturele, să aibă în mâini lemne de foc, să aibă cuţit, să stea lângă Jertfelnic şi multe alte porunci să săvârşească. Dar aici nimic de acest fel nu este, ci, oriunde vei fi, ai jertfelnicul cu tine, ai cuţitul şi jertfa, tu însuţi fiind şi preot, şi jertfelnic, şi jertfă. Căci oriunde vei fi poţi să ridici jertfelnic numai de vei arăta voinţă de trezvire. Şi cu nimic nu opreşte locul şi nici nu împiedică vremea, şi de nu vei pleca genunchii, de nu-ţi vei bate pieptul şi de nu-ţi vei ridica mâinile la cer, ci numai de vei arăta mintea fierbinte, ai săvârşit toată rugăciunea.

Şi femeia care ţine în mâini suveica şi ţese poate să caute cu mintea la cer şi să cheme pe Dumnezeu cu fierbinţeală. Şi omul mergând la târg poate face rugăciuni întinse. Şi cel ce şade la atelierul lui şi coase piei, poate să afierosească sufletul lui Stăpânului. Şi slujitorul care aleargă şi vine, face cumpărături sau şade la bucătărie, poate să facă rugăciuni întinse cu mintea trează, când nu-i este cu putinţă să vină la Biserică. Dumnezeu nu se ruşinează deloc, ci numai un lucru cere, minte fierbinte şi suflet înfrânat şi curat. Şi ca să cunoşti că nu este trebuinţă de locuri şi de vremi, ci de cugetare a minţii vitează şi trează, caută la Pavel care zăcea întins în temniţă, nu în picioare, căci butucul în care îi erau băgate picioarele nu-l lăsa. Dar fiindcă s-a rugat cu osârdie, a cutremurat temniţa, a clătinat temeliile ei, iar pe temnicer l-a înfricoşat, iar apoi l-a povăţuit la Sfânta Taină.

Şi zicându-vă acestea, vă sfătuiesc să mergeţi adeseori la Biserică, iar dacă nu puteţi, şi acasă să vă rugaţi în multă linişte, plecându-vă genunchii fără tulburare şi întinzându-vă mâinile. Iar dacă ne vom întâmpla să fim mai mulţi, nu se

cuvine ca pentru aceasta să lăsaţi rugăciunile cele obişnuite, ci să vă rugaţi chemând pe Dumnezeu în felul în care v-am arătat dragostei voastre. Şi nu veţi avea mai puţin de folos de la acest fel de rugăciune. Şi am zis acestea nu pentru ca să le lăudaţi şi să vă minunaţi de ele, ci să le împliniţi cu lucrul, cheltuind vremea zilei, a nopţii şi a lucrării în rugăciune şi în cereri. Dacă vom iconomisi aşa lucrurile noastre, şi viaţa aceasta de acum o vom petrece întăriţi şi Împărăţia cerurilor o vom câştiga. Pe care fie ca noi toţi s-o dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Sfântului Duh Se cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul ce zice: „Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor” (Fac. 10, 1)

..precum corăbierii, alergătorii şi luptătorii atunci înmulţesc osârdia şi privegherea când se apropie de sfârşit, aşa şi noi, care am ajuns cu darul lui Dumnezeu la această Săptămână Mare, trebuie să arătăm mai multă osârdie la post; să facem rugăciunile mai cu tărie; să ne mărturisim mai cu de-amănuntul şi mai des păcatele noastre; să lucrăm faptele cele bune, milostenie îndestulată, blândeţe, smerenie şi toate celelalte fapte bune, ca ajungând la Ziua cea domnească a Paştilor cu aceste isprăvi, să dobândim daruri de la Stăpânul.

Şi Săptămâna aceasta o numim nu pentru că are mai multe ceasuri, căci sunt altele care au mult mai multe ceasuri de zi, nici pentru că are mai multe zile, căci acelaşi număr au toate. Dar pentru care pricină o numim mare? Pentru că bunătăţile ce ni s-au făcut în ea sunt mari. În aceasta s-a stricat vrajba cea veche, moartea a fost biruită, blestemul a fost ridicat, tirania diavolului s-a risipit; vasele lui s-au pierdut, împăcarea oamenilor cu Dumnezeu s-a făcut, cerul s-a deschis, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cele despărţite s-au unit, zidul cel din mijloc s-a ridicat, încuietorile s-au stricat, Dumnezeul păcii a împăcat cele de sus cu cele de pe pământ. De aceea numim mare această săptămână, pentru atâta mulţime de daruri ce ne-a dăruit Stăpânul în ea. Şi din pricina aceasta mulţi aspresc postul, fac privegheri mai întinse şi dau milostenii mai bogate, arătând, prin cele ce fac, cinstea faţă de această Săptămână. Şi dacă Stăpânul nostru ne-a dat atâtea bunătăţi în ea, cum noi să nu ne arătăm recunoştinţa şi evlavia prin cele ce putem.

În acest sens, vorbeşte Scriptura şi despre Enos. „Şi lui Sit s-a născut fiu şi i-a pus numele Enos; acesta a nădăjduit a chema numele Domnului Dumnezeu” (Fac. 4, 26) [Din Omilia 21 la *Facere*]. Ai văzut numire mai strălucitoare decât coroana şi mai luminată decât porfira? Căci ce poate fi mai fericit decât unul ca acesta care împodobeşte cu chemarea lui Dumnezeu, şi pe ea o are în loc de nume? **Vezi şi cum cei vechi învăţau pe copiii cei ce se năşteau, prin numele ce le puneau, să se silească şi să ţină de fapta bună? Şi nu făceau precum cei de acum, care**

pun numele precum se întâmplă. Căci ei zic: „Să se numească copilul cu numele moşului sau al strămoşului”. Şi aceia puneau toată osârdia ca să numească pe cei ce se năşteau cu astfel de nume, care nu numai pe cei ce-l primeau îi îndemna la faptă bună, ci şi pe urmaşii lor, şi tuturor neamurilor de pe urmă pricinuia învăţătură de toată filozofia. Deci, nici noi să nu punem la copii nume la întâmplare, nici să le dăruim numele moşilor, ale strămoşilor sau ale rudeniilor, ci a sfinţilor bărbaţi care au strălucit cu fapta bună şi care au avut multă îndrăzneală către Dumnezeu. Dar nici părinţii, nici copiii care primesc aceste nume să nu nădăjduiască mântuirea lor numai de la nume, căci numele lipsit de fapta bună nu foloseşte la nimic. Ci nădejdea mântuirii trebuie s-o aibă întru lucrarea faptelor bune. Şi să nu cugete înalt pentru nume, nici pentru rudenia cu sfinţii bărbaţi, nici pentru altceva, ci numai pentru îndrăzneala lucrurilor lor. Dar nici pentru aceasta să nu cugete înalt, ci mai mult să se smerească şi să se plece, când vor putea aduce multă bogăţie de fapte bune. Că făcând aşa cu mai multă siguranţă vom păstra bogăţia cea strânsă şi vom trage la noi dragostea lui Dumnezeu. Despre aceasta şi Hristos zicea ucenicilor Lui: „Când veţi face toate, ziceţi că sunteţi slugi netrebnice”, şi toate potolind cugetele lor, învăţându-i să cugete smerit şi să nu se înalţe lucrând ceva, ci să ştie că a avea cineva isprăvi şi a se smeri este fapta bună cea mai mare decât toate celelalte.

Sunt mulţi şi acum care urmează acelora şi voiesc ca, zidind case strălucite, băi, grădini şi locuri de plimbare, să fie pomeniţi. Şi de vei întreba pe fiecare dintre aceştia pentru care pricină se ostenesc şi cheltuiesc atâţia bani fără niciun folos, altceva nu auzi fără numai cuvintele acestea: ca să i se păstreze pomenirea totdeauna; ca să se ştie despre casa aceasta că este a cutăruia, iar de ţarina aceasta că este a cutăruia. Dar acest lucru nu este vrednic de pomenire şi de laudă, ci mai curând de prihănire. Căci după cuvintele acestea, se adaugă graiurile cele vrednice de prihăniri: a cutăruia care a fost jefuitor, care a fost răpitor, care a dezbrăcat pe văduve şi pe sărmani. Deci lucrarea aceasta nu aduce pomenire, ci prihană, căci îndeamnă limbile privitorilor să hulească şi să prihănească pe cel ce a făcut

acelea. Dar de pofteşti cu adevărat pomenire veşnică, îţi voi arăta o cale prin care vei putea fi pomenit totdeauna, şi pe lângă lauda ce vei câştiga aici îţi va pricinui şi mare îndrăzneală în veacul ce va să fie. Împarte banii aceştia în mâinile săracilor şi lasă pietrele şi zidirile cele mari, ţarinile şi băile. Pomenirea aceasta este nemuritoare; pomenirea aceasta ţi se va face pricinuitoare de multe bunătăţi; pomenirea aceasta te va uşura de sarcina cea grea a păcatelor tale şi-ţi va dobândi multă îndrăzneală la Stăpânul. Şi pe lângă acestea pune-ţi în minte cuvintele ce le vor zice oamenii: omul acesta este milostiv şi iubitor de oameni, este blând, bun şi a împărţit cu multă îndestulare. Căci zice: „Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămâne în veac". Astfel este bogăţia banilor, când se risipeşte atunci rămâne şi stă, iar când se ţine şi se închide pierde împreună cu ea şi pe cei ce o ţin şi o păzesc.

Rugăciunea este armă puternică, întărire neclintită, vistierie nejefuită, liman neînviforat, loc liniştit, numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părţile şi nedând nicio intrare vrăjmaşului mântuirii noastre. Şi fiindcă ştie el că în vremea rugăciunii vorbim despre cele ce privesc mântuirea noastră, ne mărturisim păcatele şi arătăm Doctorului rănile noastre, ca să dobândim vindecare, pentru aceasta atunci mai ales se sileşte şi face totul ca să ne abată de la ea şi să ne arunce în lenevire. De aceea să ne trezvim, rogu-vă, şi ştiindu-i vicleniile lui, să ne silim mai ales în vremea rugăciunii să-l împingem, ca şi cum ar fi înaintea ochilor noştri, să lepădăm tot gândul care tulbură mintea noastră şi să ne rugăm cu dinadinsul. Ca nu limba să grăiască, ci şi mintea să se unească cu cele ce se grăiesc. Căci dacă limba va zice cuvintele, iar mintea se risipeşte în cele dinafară, socoteşte cele din casă sau închipuie cele din târg, niciun folos nu ne va aduce nouă, ci poate mai multă osândă. Şi dacă apropiindu-ne de oameni arătăm atâta atenţie, încât până şi pe cei ce stau pe lângă ei nu-i vedem, ci ne fixăm mintea noastră numai asupra aceluia de care ne apropiem, cu mult mai mult trebuie să facem aceasta când ne apropiem de Dumnezeu. Şi deseori, şi neîncetat să petreceţi în rugăciuni. Căci zice Pavel: „Faceţi în toată vremea, întru Duhul, tot felul de rugăciuni şi de cereri" (Efes. 6, 18). Nu numai cu limba, ci şi cu sufletul întru Duhul. Şi cererile noastre să fie duhovniceşti, trezindu-vă gândul şi înţelegând cu mintea cele ce se grăiesc. Aşa să cereţi, cum se cuvine să cereţi de

la Dumnezeu, ca să dobândiţi cele ce cereţi. Şi să vă nevoiţi la aceasta scuturând somnul, trezindu-vă cu mintea, iar nu căscând, moleşindu-vă şi învârtindu-vă cu mintea încoace şi încolo, ci să lucraţi cu frică şi cu cutremur mântuirea voastră. Căci „fericit este omul care se teme de toate pentru evlavie” (Pilde 28, 14).

Lucru mare şi îmbunătăţit este rugăciunea. Căci dacă vorbind cineva cu un om îmbunătăţit dobândeşte mare folos de la el, oare cel ce s-a învrednicit a vorbi cu Dumnezeu câte bunătăţi nu va dobândi? Fiindcă rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Şi ca să te încredinţezi de aceasta ascultă pe Prorocul ce zice: „Îndulcească-se Lui vorba mea” (Ps. 103, 35). Adică vorba mea să se arate dulce înaintea lui Dumnezeu. Şi oare Dumnezeu nu poate să dea mai înainte de cerere. Poate, dar aşteaptă pricină de la noi pentru a ne învrednici de dreptate prin purtarea Sa de grijă. Deci, ori de vom dobândi cele cerute, ori de nu, să petrecem în rugăciune şi să ne mulţumim nu numai când dobândim, ci şi când nu. Că a nu dobândi ceea ce cerem, când nu voieşte Dumnezeu, nu este mai prejos decât a dobândi, fiindcă noi nu ştim aşa de bine cele ce ne folosesc precum ştie El. De aceea ori de dobândim, ori de nu, suntem datori să mulţumim.

„(Noi) nu ştim să ne rugăm cum trebuie” (Rm. 8, 26). Oameni fiind noi, nu este cu putinţă să le ştim pe toate cu de-amănuntul, ci trebuie să lăsăm toate la purtarea de grijă a Ziditorului nostru. Şi pe cele pe care le va voi El, să le primim cu bucurie multă, necăutând la cele ce se întâmplă, ci la faptul că ele sunt dorite de Stăpânul, Care ştie cum trebuie să iconomisească mântuirea noastră, ca Cel ce ştie mult mai bine decât noi cele ce sunt de folos. Deci nouă ni se cere un singur lucru, să petrecem totdeauna în rugăciuni, netulburându-ne pentru întârzierea răspunsului, şi să arătăm multă îndelungă-răbdare. Căci nu ne împlineşte cererile degrabă, nu lepădându-le pe ele, ci vânând stăruinţa noastră, vrând să ne tragă la El totdeauna. Pentru că şi un părinte iubitor de fii, deşi rugat de mai multe ori de fiul său, nu se pleacă la rugămintea lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci voieşte să-i vadă stăruinţa lui. Şi ştiindu-le pe acestea, niciodată să nu ne deznădăjduim, nici să nu ne lepădăm a ne apropia de El prin rugăciuni. Căci dacă pe judecătorul cel aspru, care nici de Dumnezeu nu se temea, stârnirea femeii l-a silit şi l-a înduplecat s-o apere şi s-o

ajute, cu mult mai mult noi, de vom voi să urmăm acelei femei, vom îndupleca spre apărarea şi ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând, iubitor de oameni şi milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră.

Deci, să ne deprindem totdeauna la rugăciuni şi ziua, şi noaptea, dar mai ales noaptea, când nu ne supără nimeni, când gândul ne este în multă alinare, când este linişte multă şi în casă nu este tulburare, nefiind nimeni să facă zgomot care să abată de la rugăciune, când mintea fiind adunată poate să le aducă şi să le pună pe toate cu de-amănuntul înaintea Doctorului sufletelor. Şi dacă fericitul David, care era împărat şi proroc, fiind supărat de atâtea pricini, dar deşi îmbrăcat cu coroana şi cu porfira zicea: „În miezul nopţii m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecăţile dreptăţii Tale" (Ps. 118, 62), ce vom zice noi cei ce trăim o viaţă obişnuită, fără pricini de tulburare, şi nu facem nici cele ce făcea el? Şi fiindcă ziua multe îl răspândeau, pricinile, tulburarea, şi nu avea vreme cuviincioasă spre rugăciune, vremea odihnei, pe care alţii o petrec toată în somn culcaţi pe aşternuturi moi şi întorcându-se pe o parte şi pe alta, împăratul, asupra căruia zăcea atâta grijă, o făcea vreme de rugăciune, vorbind îndeosebi cu Dumnezeu şi săvârşea cele ce voia prin rugăciunile cele curate şi întinse către El. Căci prin ele purta războaie ridicând semne de biruinţă şi împreuna biruinţă cu biruinţă, fiindcă avea ajutorul cel de sus ca o armă de biruinţă, care-i ajuta nu numai la războaiele cele cu oamenii, ci şi la cele cu taberele diavolilor.

.. Ce, oare avem trebuinţă de loc sau de vreme? Tot locul şi toată vremea ne este potrivită pentru acest fel de rugăciune. Şi ascultă iarăşi pe învăţătorul lumii ce zice? „În tot locul ridicând mâini curate, fără de mânie şi fără de îndoire". De ai mintea curată de patimile cele necuvioase, măcar de ai fi şi în târg, în casă, pe drum, sau la judecată, pe mare, sau la case de oaspeţi, în prăvălie, sau oriunde vei fi, vei putea dobândi cererea, chemând pe Dumnezeu.

CUVÂNT despre faptul că şi în praznicul Cincizecimii, şi totdeauna, trebuie să ne aducem aminte de post, iar atunci când nu este de faţă, şi pomenirea lui foloseşte / pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi că, împreună cu celelalte, nu mică parte a ei este dragostea cea firească a părinţilor către fii / că nu numai taţilor, ci şi maicilor li s-a poruncit să pună la rânduială obiceiurile părinţilor / la sfârşit despre Ana

Căci ce lucru bun nu ne pricinuieşte nouă postul? Toate sunt pline de linişte şi de alinare. Iar casele s-au uşurat de zgomote, alergături şi de toată tulburarea. Dar mai înainte de case, mintea celor ce postesc se îndulceşte de această linişte, iar toată cetatea urmează bunei rânduieli celei din minte şi din case. Căci seara nu mai auzi pe nimeni cântând, nici ziua pe cineva îmbătându-se şi făcând tulburare. Nu auzi strigăte, nici gâlcevi, ci pretutindeni vezi multă linişte.

...dintru început am avut aceşti doi învăţători, zidirea şi conştiinţa, care fără de glas, prin tăcere, au învăţat pe oameni. Căci zidirea, uimind prin vedere pe cel ce priveşte, îl trimite pe acesta la contemplarea Ziditorului ei, iar conştiinţa, învăţând înăuntru, arată pe toate cele ce se cuvine de făcut. Iar puterea şi hotărârea judecăţii ei o înţelegem prin însuşirile feţei, căci atunci când înăuntru pârăşte şi prihăneşte pe păcat tulbură înfăţişarea feţei şi o umple de multă mâhnire. Iar când vom face vreun lucru din cele de ruşine, ne îngălbenim şi ne speriem, căci ne mustră glasul conştiinţei pe care-l auzim, dar îl înţelegem prin supărarea feţei.

Iar pe lângă aceşti doi învăţători, mai este şi un al treilea adăugat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care nu fără de glas, ca ceilalţi de mai înainte, ci cu cuvânt, cu sfătuire şi cu învăţătură ne pune în rânduială mintea noastră. Şi care este acesta? Tatăl care s-a dat fiecăruia ce se naşte. Căci pentru aceasta a făcut Dumnezeu ca să fim iubiţi de părinţii noştri cei ce ne-au născut, ca să-i avem învăţători ai faptei bune. Şi nu i s-a dat tatălui numai a semăna, ci şi a învăţa, iar maicii nu numai a naşte, ci şi a hrăni şi a creşte bine. Şi cum că este adevărat că nu firea, ci fapta bună face părinţi, înşişi născătorii vor mărturisi împreună cu noi. Că ei de multe ori pe fiii lor, când îi văd că s-au abătut la răutate, îi taie de la ei depărtându-i de la moştenire şi-şi fac pe alţii fii, care de multe ori nu au nicio legătură de rudenie cu ei. Oare ce poate fi mai de mirare decât aceasta, când pe cei ce i-au născut îi leapădă, iar pe

cei ce nu, îi aduc întru ale lor. Iar acestea nu s-au zis de noi fără de rost, ci ca să cunoşti că voia cea liberă este mai puternică decât firea, şi aceea obişnuieşte mai ales să facă şi fii, şi părinţi. Dar şi acesta a fost un lucru al purtării de grijă a lui Dumnezeu, ca să nu îngăduie ca fiii să fie lipsiţi de dragostea cea firească, nici să se îngăduie toate din pricina ei. Căci de era să nu iubească nicidecum părinţii pe fiii lor, îndemnându-se din fire, ci numai pentru obiceiurile şi faptele lor, ai fi văzut pe mulţi înstrăinaţi de la casa părintească defăimându-se, iar neamul nostru destrămându-se. Iar dacă totul ar fi fost lăsat la legătura firii, nu numai atunci când fiii ar fi cinstit pe părinţi, ci şi atunci când i-ar fi ocărât şi necinstit şi alte rele ar fi pătimit de la ei, ar fi rămas de fiii lor cei răi, şi neamul nostru ar fi alunecat la cea mai de pe urmă răutate. Căci dacă copiii nu vor îndrăzni asupra părinţilor lor pentru fire, fiindcă au văzut pe mulţi ce s-au făcut răi că au fost izgoniţi şi din casă, şi din avuţia părintească, vor îndrăzni de multe ori la dragostea lor. Şi de nu ar fi îngăduit Dumnezeu părinţilor să pedepsească pe copiii lor sau să-i lepede dacă s-ar fi făcut răi, la ce fel de răutate nu s-ar fi ajuns? De aceea, Dumnezeu a încredinţat dragostea părintească şi la fire, şi la obiceiurile copiilor, că de vor greşi cu măsură să-i ierte, fiindcă firea îndeamnă la aceasta, iar de se vor face răi şi vor boli nevindecat, dragostea lor să nu dea frâu liber răutăţii acelora, dacă va birui firea şi vor voi să se ţină de copii cu toate că sunt răi. Câtă purtare de grijă nu este aici? Că s-a poruncit şi a iubi, dar şi a pune măsură dragostei şi iarăşi a hotărî răsplătire pentru buna creştere a copiilor.

Şi cum că este rânduită răsplătire pentru creşterea copiilor nu numai bărbaţilor, ci şi femeilor, ascultă cum vorbeşte Scriptura în multe locuri şi despre aceasta, şi despre aceea, nevorbind mai puţin către femei decât către bărbaţi. Pavel după ce a zis: „Ci femeia amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă. Dar se va mântui prin naştere de fii” (I Tim. 2, 14). Iar ceea ce zice este aşa: Te mâhneşti pentru că femeia cea dintâi te-a băgat în chinuri şi în dureri şi întru îndelungată purtare în pântece? Dar nu te necăji, că nu atât vei fi supărată de chinuri şi de dureri, pe cât te vei folosi, de vei voi, de la creşterea copiilor. **Căci copiii, cei ce se nasc, vor dobândi purtarea de grijă cea cuviincioasă, aducându-se la fapta bună şi îmbunătăţindu-se, ţi se vor face pricină de mântuire, şi pe lângă isprăvile tale vei lua multă răsplătire şi pentru osârdia şi purtarea ta de grijă cea către ei. Şi ca să cunoşti că pe maică nu o face naşterea, nici pentru aceasta este orânduită plată, auzi ce spune în alt loc Pavel despre**

văduve: „Dacă şi-a crescut copiii” (I Tim. 5, 10). Nu a zis „de a născut fii”, ci „dacă şi-a crescut”. Căci aceea este a firii, iar aceasta este a voii celei libere. Şi acest lucru îl arată şi aici, căci după ce zice: „dar se va mântui prin naştere de fii”, adaugă: „Dacă stăruie cu deplină înţelepciune, în credinţă, în iubire şi în sfinţenie”, arătând prin aceasta că nu naşterea de fii aduce plată, ci buna creştere. Ca şi cum ar zice: Atunci vei lua plată multă, dacă copiii pe care i-ai născut vor petrece întru credinţă, în dragoste şi în sfinţenie. De-i vei aduce pe ei la acestea, de-i vei îndemna, de-i vei învăţa, de-i vei sfătui, pentru această purtare de grijă vei lua multă răsplătire de la Dumnezeu. Deci femeile să nu socotească că a purta grijă de fiii lor este un lucru străin pentru ele, căci n-a deosebit neamul nostru, nici nu a zis simplu „de şi-a crescut fii”, ci de vor petrece în credinţă şi dragoste şi în sfinţenie. De aceea, trebuie să purtăm grijă pentru amândouă felurile de copii, dar mai ales femeile, căci ele stau mai mult acasă. Pe bărbaţi de multe ori îi trag de acasă grijile şi călătoriile în străinătate, dar femeia fiind liberă de această grijă, mai cu lesnire poate să poarte grijă de cei născuţi, având mai multă vreme. Aşa făceau şi femeile cele de demult. A purta grijă de copii şi a-i îndemna pe ei la filozofie este datorie nu numai a bărbaţilor, ci şi a femeilor.

...să arătăm multă purtare de grijă faţă de copii. Să-i creştem pe cei născuţi în înfrânare şi curăţie. Că întru nimic nu trebuie să purtăm grijă aşa de mult de cei tineri, ca pentru înfrânarea şi curăţirea lor, fiindcă patima potrivnică acestora mai ales spurcă vârsta aceea. Şi ceea ce facem cu lumânările, să facem şi cu copiii. Când slujnica aprinde lumânarea îi poruncim să nu umble cu ea acolo unde sunt paie, fân sau altceva de acest fel, ca nu cumva din întâmplare să cadă vreo scânteie şi aprinzând materia aceea, să ardă toată casa. Această purtare de grijă s-o avem şi faţă de copii şi să nu ducem vederile lor acolo unde sunt slujnice înverşunate, unde sunt fete desfrânate, unde sunt roabe neastâmpărate. Şi de vom avea slujitoare de acest fel, sau vecină, sau oricare alta aşa, să poruncim şi să rânduim ca nici să nu se arate, nici să nu vorbească cu tinerii, ca nu căzând de acolo vreo scânteie, să aprindă tot sufletul copilului şi să se facă primejdia de nesuferit. Şi nu numai de vederi, ci şi de auziri desfrânate să-i depărtăm pe ei, ca să

nu li se strice sufletul prin acestea. Nici la teatre sau la cluburi să nu-i ducem, nici la ospeţe şi la beţii, ci să păzim pe tinerii noştri mai mult decât pe fecioarele ce petrec în cămările lor. Căci nimic nu împodobeşte mai frumos vârsta aceea, precum cununa înfrânării şi a curăţiei, ca să intre el în căsătorie curat de toată spurcăciunea. Astfel şi femeilor lor le vor fi mai dragi, când sufletul lor nu a fost deprins de mai înainte cu desfrânarea. Nici nu se va strica acel suflet când tânărul va şti numai pe femeia cu care s-a unit în căsătorie. Şi când vor merge tinerii la căsătorie astfel, iubirea lor va fi mai curată şi îndrăgirea mai fierbinte.

Iar căsătoriile ce se fac acum, nu sunt căsătorii, ci negustorie de bani şi de cârciumărie. Căci, când tânărul mai înainte de căsătorie este stricat, iar după căsătorie caută la altă femeie, ce folos este de căsătorie, spune-mi? Cu adevărat mai mare este pedeapsa şi păcatul neiertat când are femeie, dar se duce la desfrânate şi se umple de ruşine preadesfrânând. Căci, de se va împreuna cineva cu altă femeie, deşi desfrânată ar fi ea, preadesfrânare se numeşte lucrarea. Şi se fac acestea, adică merg tinerii la femeile cele desfrânate şi după căsătorie, pentru că mai înainte de căsătorie nu s-au deprins să petreacă în înfrânare şi curăţie. De aici vrajba, ocări, stricări de case şi certuri în toate zilele. Din pricina aceasta dragostea cea către femeie se slăbeşte şi se stinge, fiind slăbănogite de petrecerea în casele de desfrânare. Iar de se va învăţa să petreacă în înfrânare şi în curăţie, mai iubită decât toate va socoti pe femeia sa, o va privi cu multă dragoste şi va păzi tare legătura cu ea. Şi fiind pace şi unire, toate bunătăţile vor intra în casa aceea.

CUVÂNT despre credinţa Anei, despre înţelepciunea şi blândeţea ei / despre cinstirea preoţilor / trebuie să ne rugăm şi atunci când începem a prânzi, şi după ce terminăm

Dar ce au însemnat cuvintele „Se ruga mult”? Repetarea multă vreme a aceloraşi cuvinte. Căci aşa şi Hristos ne-a poruncit, prin Evanghelii, să ne rugăm. Fiindcă după ce a zis Ucenicilor Lui să nu se roage ca păgânii, vorbind multe (Mt. 6, 7), i-a învăţat pe ei şi pe noi măsura rugăciunii, arătând că nu întru mulţimea cuvintelor vom fi ascultaţi, ci întru trezvia minţii.

Dar poate va zice cineva: Cum trebuie să ne rugăm cu puţine cuvinte, când Domnul le-a dat Ucenicilor Lui pildă să se roage pururea? Că le-a spus de văduva aceea care cu rugăciunea cea deasă a înduplecat pe un judecător crud şi nemilostiv, care nici de Dumnezeu nu se temea, nici de oameni nu se ruşina (Lc. 18, 25). La fel şi Pavel sfătuieşte, zicând: „La rugăciune stăruiţi” (Rm. 12, 12) şi: „Neîncetat vă rugaţi” (I Tes. 5, 27). Căci dacă trebuie să ne rugăm adeseori, să stăruim în rugăciune şi să ne rugăm neîncetat, înseamnă a ne împotrivi celor zise. Dar lucrurile nu se contrazic. Să nu fie! Ci sunt foarte legate între ele. Căci Hristos şi Pavel n-au poruncit să facem rugăciuni lungi, ci scurte şi dese în multe răstimpuri. Pentru că de te vei ruga cu cuvinte multe şi vei întinde rugăciunea, de multe ori te vei trândăvi şi o vei lăsa, dând multă libertate diavolului să se apropie, să-ţi pună piedică şi să-ţi depărteze mintea de la cele ce se grăiesc. Iar dacă vei face rugăciuni scurte, dar dese, cu desimea lor vei cuprinde toată vremea şi vei putea cu lesnire să fii treaz, făcând rugăciunile cu multă atenţie, .. nu grăind cuvinte multe, ci scurte prin care adeseori se apropia de Dumnezeu.

Să audă cei care defăimează pe preoţi şi să înveţe de la David câtă evlavie a arătat faţă de împărat, cu toate că mult mai cinstit este preotul decât împăratul, pentru că este chemat la mai mare începătorie. Să înveţe unii ca aceştia să nu judece, nici să nu ceară socoteală, ci să se supună şi să se plece. Că tu nu ştii viaţa preotului, cu toate că va fi proastă şi defăimată, în timp ce acesta ştia cu de-amănuntul toate câte a făcut Saul. Dar şi aşa se sfia de dregătoria pe

care i-a dat-o Dumnezeu. Chiar de vei ştii cu amănuntul viaţa preotului, şi tot nu eşti îndreptăţit să-l defăimezi, ci să faci cele zise de el, ascultă cum Hristos a ridicat de la noi această îndreptăţire prin cuvintele zise în Evanghelii: „Cărturarii şi fariseii au stat în scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceţi-le şi păziţi-le, iar după faptele lor să nu faceţi” (Mt. 23, 2-3). Vezi cum n-a necinstit sfătuirea acestora, nici nu a lepădat învăţătura lor, cu toate că viaţa lor era atât de stricată, încât era vrednică de clevetire din partea Ucenicilor? Iar acestea le zic, nu voind să grăiesc de rău pe preoţi. Să nu fie! Căci voi sunteţi martori despre petrecerea lor şi despre toată evlavia lor. Ci am zis ca mai multă cinste să le dăm lor, că nu pe ei îi vom folosi din aceasta, ci pe noi înşine. Căci cel ce primeşte proroc în nume de proroc, plata proorocului va lua. Şi dacă nu ni s-a îngăduit să ne judecăm vieţile unii altora, cu mult mai mult vieţile preoţilor.

Deci, de la femeia aceasta am dobândit învăţătura că după masă trebuie să ne rugăm. Iar cel ce este pregătit la aceasta niciodată nu va cădea în beţie sau în băutură de vin peste măsură şi niciodată nu va crăpa de îmbuibare, ci stându-i înainte vremea rugăciunii, gândurile şi le va strânge ca într-un frâu şi cu măsura cea cuviincioasă se va atinge de toate cele puse înainte, umplându-şi astfel cu multă binecuvântare şi sufletul, şi trupul. Căci masa care începe de la rugăciune şi se sfârşeşte la rugăciune, niciodată nu va fi săracă, ci ne va aduce toate bunătăţile mai cu îndestulare decât un izvor. Deci să nu trecem cu vederea un astfel de mare folos. Şi niciodată nu se întâmplă ca una din slugile noastre, luând ceva din cele puse înainte, să se ducă fără să mulţumească şi să ne dorească cele bune. Iar noi, îndulcindu-ne de atâtea bunătăţi, nici atâta cinste să nu dăm lui Dumnezeu, mai ales că voim să dobândim atât folos? Căci unde este rugăciune şi mulţumire, acolo vine darul Sfântului Duh, se izgonesc diavolii şi se depărtează toată puterea cea potrivnică. Cel ce voieşte să se dedea rugăciunii, nu îndrăzneşte să grăiască nimic cu necuviinţă în timpul mesei, iar de va grăi se căieşte îndată. Pentru aceasta trebuie să-I mulţumim lui Dumnezeu şi la începutul, şi la sfârşitul mesei. Şi mai ales nu vom cădea în beţie, precum

am zis, de vom păzi acest obicei. Şi dacă vreodată te vei scula de la masă ameţit sau chiar beat, nici aşa să nu strici obiceiul. Ci măcar de vom fi îngreuiaţi la cap sau de ne vom învârti şi vom cădea, aşa să ne rugăm şi să nu lăsăm obiceiul. Căci dacă în ziua cea dintâi te vei ruga aşa, a doua zi vei îndrepta necuviinţa pe care ai făcut-o în ziua cea dintâi.

...în toate nevoile să alergăm la Dumnezeu. Şi de nu vom avea copii de la El să cerem. Iar de-i vom lua să-i creştem cu multă osârdie, depărtând pe tineri de la toată răutatea, şi mai ales de la desfrânare şi necurăţii. Căci cumplit este războiul acesta şi nimic altceva nu supără aşa de mult vârsta lor precum această patimă. Deci, să-i îngrădim pe ei din toate părţile, cu învăţături, cu sfătuiri, cu înfricoşări şi cu îngroziri. Şi de vor birui pofta aceasta, nici de alta nu se vor birui degrabă, fiind mai presus decât banii, stăpânindu-se de a cădea în beţie şi în băutură de vin peste măsură şi vor lepăda petrecerile cele rele, făcându-se astfel mai iubiţi părinţilor lor şi mai cinstiţi tuturor oamenilor. Căci cine nu va cinsti pe tânărul cel înţelept şi curat? Cine nu va iubi şi îndrăgi pe cel ce şi-a înfrânat poftele cele necuvioase? Cine nu va dori să-şi dea fata sa, deşi va fi unul din cei foarte bogaţi, după unul ca acesta, cu toate că va fi cel mai sărac dintre toţi? Şi precum pe cel ce petrece în desfrânare cu desfrânatele, cu toate că ar fi mai bogat decât toţi, nimeni nu este atât de ticălos încât să voiască să-l ia de ginere, aşa pe cel înfrânat şi cinstit nimeni nu este atât de fără de minte ca să-l lepede şi să-l necinstească. Deci, ca să fie copiii şi oamenilor cinstiţi, şi lui Dumnezeu iubiţi, să le împodobim sufletele lor, şi cu înfrânare şi curăţie să-i aducem la căsătorie. Căci făcând aşa şi cele de aici toate le vor curge ca din nişte izvoare, şi pe Dumnezeu Îl vor avea milostiv; şi se vor îndulci şi de slava cea de aici, şi de cea de acolo. Pe care fie să o dobândim noi toţi cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt slavă, cinste şi stăpânire, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT către cei ce se adună numai la sărbători / ce este sărbătoarea / către cei ce învinuiesc pronia pentru că sunt bogaţi şi săraci în viaţa aceasta / că prea de folos este sărăcia, fiindcă are mai multă dulceaţă şi întărire din toate părţile / la Ana

În zadar, precum se vede, am rugat pe cei ce veniseră la noi la slujba care a fost mai înainte şi i-am îndemnat să petreacă în casa părintească, să nu vină numai împreună cu cei ce se arată aici numai la sărbători şi iar să plece. **Dar nu în zadar, căci cu toate că nimeni din aceştia nu au ascultat la cele ce am grăit, nouă ni se dă plata întreagă şi suntem îndreptăţiţi înaintea lui Dumnezeu. De aceea, cel ce grăieşte, ori de va lua aminte cineva, ori de nu, trebuie să semene seminţele şi să dea argintul, ca Dumnezeu să nu mai ceară seamă de la el, ci de la schimbătorii de bani. Lucru pe care şi eu l-am făcut, mustrând, certând, îndemnând şi sfătuind.**

...deşi praznicul Cincizecimii a trecut, dar sărbătoarea n-a trecut, fiindcă **orice slujbă este sărbătoare. Dar de unde este arătat aceasta? Din cuvintele lui Hristos, care zice: „Că unde sunt doi sau trei, adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor” (Mt. 18, 20). Iar când Hristos este în mijlocul celor adunaţi, ce altă dovadă pentru sărbătoare cauţi mai mare decât aceasta? Unde sunt învăţături şi rugăciuni, unde sunt binecuvântări ale părinţilor şi ascultare a legilor celor dumnezeieşti, unde este adunare de fraţi şi legătură de dragoste adevărată, unde este vorbire a oamenilor cu Dumnezeu şi a lui Dumnezeu cu oamenii, cum nu va fi acolo sărbătoare şi praznic? Căci pe sărbători nu le face mulţimea, ci fapta bună a celor ce se adună; nu scumpetea hainelor, ci podoaba evlaviei; nu îndestularea mesei, ci purtarea de grijă pentru suflet. Pentru că conştiinţa cea curată este sărbătoare foarte mare. Şi precum la praznicele cele lumeşti cel ce nu are haină strălucită să se îmbrace, nici masă mai îndestulată să se îndulcească, căci trăieşte în sărăcie, foamete şi nevoile cele mai grele, nu simte bucuria praznicului, cu toate că va vedea toată cetatea dănţuind, ci cu atât mai mult se chinuieşte şi se mâhneşte, cu cât îi vede pe ceilalţi în desfătare, iar pe el în lipsă, iar cel ce este bogat şi se desfată, schimbă hainele în fiecare zi şi se**

îndulceşte de multă îndestulare, cu toate că nu va fi vreme de praznic, dar socoteşte că prăznuieşte; aşa cu adevărat se întâmplă şi la lucrurile cele duhovniceşti. Cel ce trăieşte întru dreptate şi în lucruri bune, cu toate că nu va fi sărbătoare, dar el sărbătoreşte, dobândind dulceaţa cea curată de la conştiinţa sa. Iar cel ce se hrăneşte cu păcatul şi cu răutatea şi ştie întru sine multe rele, cu toate că va fi praznic, este lipsit de praznic mai mult decât toţi. De aceea, ne este cu putinţă să prăznuim în toate zilele, de vom voi, de ne vom sili la fapta bună şi de ne vom curăţa conştiinţa noastră.

..Aşa sunt sufletele sfinţilor. **Se bucură mai mult de Dumnezeu, decât de darurile pe care El le-a dat. Căci nu-L iubesc pe El pentru daruri, ci prin acelea pe El. Această lucrare este a slugilor celor cu cunoştinţă bună şi a robilor celor mulţumitori, adică a cinsti şi a pune mai întâi pe Stăpânul înaintea tuturor lucrurilor Lui.** Şi vă rog ca şi noi să fim aşa.

Spune-mi, **pentru care pricină prihăneşti pronia lui Dumnezeu? Oare pentru că unul are mulţi bani, iar altul mai puţini?** Dar dacă îţi voi arăta că **din lucrurile cele mai de nevoie şi care susţin viaţa noastră toţi oamenii iau aceeaşi parte,** oare te vei uni şi te vei împăca cu pronia lui Dumnezeu? De nevoie este să te împaci. Căci dacă din aceasta, că nu toţi se împărtăşesc de un lucru, adică de bani, dovedeşti că nu este nicio pronie, atunci când se va arăta că toţi se împărtăşesc întocmai, nu de un lucru ca acesta aşa de prost, ci de mai multe şi mult mai mari, de nevoie vei fi silit să te uneşti şi să te împaci cu pronia lui Dumnezeu.

Veniţi, dar, să mergem cu cuvântul la cele ce ţin viaţa noastră şi să le cercetăm cu de-amănuntul, ca să vedem de întrece bogatul pe sărac întru acelea. Bogatul are vin de Thas şi multe alte băuturi ca acestea drese şi prefăcute cu mulţi îndulcitori. Dar izvoarele apelor stau de faţă înaintea tuturor, şi a bogaţilor, şi a săracilor. Poate ai râs de această comparaţie. Dar învaţă-te cu cât este mai cinstită firea apei decât orice vin, şi mai de nevoie, şi mai folositoare şi atunci vei prihăni socoteala ta, cunoscând bogăţia cea adevărată a săracilor. **Căci de se va ridica vinul nu se pricinuieşte nicio vătămare cuiva, fără numai bolnavilor. Dar de va seca cineva izvoarele apelor şi va dispărea apa, atunci**

se va strica toată viaţa noastră, vor înceta toate meşteşugurile şi nici două zile nu vom putea trăi, ci îndată vom muri toţi cu moarte ticăloasă şi cumplită. Deci, pentru aceasta care ţine viaţa noastră cu nimic nu este mai prejos săracul, ci voi zice ceva şi de mirare, el întrece pe cel bogat. Căci putem vedea că mulţi bogaţi se depărtează de băutura de apă din pricina unor boli ale trupului care le vin din desfătare. Iar săracul în toată viaţa se desfată fără de grijă de aceste curgeri, alergând la izvoarele apelor ca la nişte izvoare de miere, dobândind din ele dulceaţa cea curată şi limpede. Dar firea focului, oare nu este mai de nevoie decât nenumărate comori şi decât toată bogăţia omenească? Dar şi această comoară a vieţii este pusă la fel şi înaintea săracului, şi a bogatului. **Iar folosul cel ce vine de la aer şi de la raza de lumină, oare la cei bogaţi este mai mare decât la cei săraci, deşi aceia o văd cu patru ochi, iar aceştia cu doi?** ...Şi nu numai la stihiile acestea ai văzut că se împărtăşesc la fel şi bogaţii, şi săracii, deşi mai mult săracii, ci şi la celelalte daruri ale firii vei vedea acelaşi lucru. **Somnul care este mai de nevoie şi mai dulce decât orice desfătare, mai folositor decât orice hrană este mai uşor la săraci decât la bogaţi; şi nu numai mai lesnicios, ci şi mai curat. Căci la aceia desfătarea cea multă, mâncarea fără de a le fi foame, băutura fără de a le fi sete şi culcarea fără de a le fi somn le slăbănogeşte dulceaţa cea firească a acestor nevoi. Şi nu firea lucrurilor ne îndulceşte aceste nevoi fireşti, ci trebuinţa cea de nevoie. Căci nu veseleşte atât de mult vinul cel dulce şi tămâios, precum ne veseleşte băutura de apă când ne este sete; şi nu fac la fel plăcintele, precum face mâncarea când ne este foame; nici nu ne desfată culcatul pe aşternut moale, precum cel când îţi este somn. Şi toate acestea la săraci sunt mai dulci decât la bogaţi.** Iar toate cele privitoare la sănătatea trupului şi la buna lui aşezare, oare nu sunt întocmai la îndemâna săracilor şi a bogaţilor? Sau poate cineva să spună sau să arate că numai săracii se îmbolnăvesc, iar bogaţii petrec totdeauna în sănătate? Dar lucrurile sunt contrarii, căci săracii nu sunt cuprinşi lesne de bolile cele nevindecate, care peste tot apar la trupurile bogaţilor. Că podagriile, ameţelile de cap, slăbănogirile, închircirea cea de nevindecat a vinelor şi reumatismelor de multe feluri, cele rele şi dureroase, obişnuiesc mai ales să-i supere pe cei ce se desfată, care se ung cu miruri, nu

pe cei ce se ostenesc şi se ticăloşesc şi-şi agonisesc hrana cea de nevoie din lucrul cel de fiecare zi. **De aceea cei ce trăiesc în desfătare sunt mai ticăloşi şi decât cerşetorii, lucru pe care nu pot să-l contrazică nici aceia. Căci de multe ori bogatul, care zace bolnav pe aşternut moale şi împrejurul căruia umblă multe slugi şi slujnice îngrijindu-se de el, auzind vreun sărac strigând pe uliţă şi cerând pâine, lăcrimează şi suspină şi se roagă ca mai bine să fie ca acela, dar sănătos, decât bogat şi bolnav**. Şi nu numai la sănătate, ci şi la naşterea de copii nu va putea zice cineva că bogatul întrece pe sărac. Căci şi la aceştia, şi la aceia sunt naşteri de copii mulţi şi nenaşteri. Dar dacă vei cugeta cu atenţie, vei vedea că şi aici bogatul este mai prejos. **Săracul de nu se face tată, nu simte multă durere, dar bogatul cu cât vede că-i creşte avuţia, cu atât se mâhneşte mai mult că nu are copii, nesimţind nicio mângâiere fiindcă nu are moştenitor.** Şi moştenirea săracului, care va muri fără de copii, trece la prieteni şi la rude, fiindcă este puţină şi fără valoare. Dar cea a bogatului trăgând la sine din toate părţile mulţi ochi, de multe ori a căzut în mâinile vrăjmaşilor celui ce a murit. **...Dar oare moartea nu este de obşte? Oare nu sunt morţi fără de vreme şi la bogaţi, şi la săraci? Iar după moarte oare trupul acesta nu se risipeşte la fel la toţi, prefăcându-se în ţărână din care se nasc viermii? Dar poate vei zice că îngropările nu sunt la fel. Dar care este folosul că grămădeşti peste bogat podoabă de fir scumpă? Nu faci decât să-i pricinuieşti mai multă ură şi prihănire din partea oamenilor, şi deschizi gurile tuturor asupra mortului, trăgând asupra lui nenumărate blesteme şi aprinzând mai mare clevetire lăcomiei lui, fiindcă fiecare se rupe de necaz şi blestemă pe cel mort căci nici după moarte nu a încetat turbarea către bani.** Şi nu numai acesta este răul, ci deschide şi ochii hoţilor. De aceea cinstea aceasta i se face pricină de mai multă ocară. Şi trupul săracului nimeni nu-l dezbracă şi nu-l lasă gol, căci simplitatea hainelor lui îl păzeşte îmbrăcat. Dar dincolo sunt uşi, zăvoare, încuietori şi păzitori, dar în zadar, fiindcă pofta banilor îndeamnă pe cei ce ştiu să facă răutăţi să îndrăznească la toate. De aceea multă cinste adusă mortului aduce multă ocară, iar cel ce a primit la îngropare cele simple, zace păstrându-şi cinstea, căci nu se goleşte şi nu se necinsteşte ca cel ce a luat cele scumpe. **Şi dacă nimic din acestea nu se vor întâmpla, nici aşa nu va**

câştiga acela mai mult, ci dimpotrivă va da viermilor masă mai îndestulată, căci putreziciunea este mai multă. ...să ne aducem aminte totdeauna că avuţia de bani nu aduce nimic mai mult celor ce o au, fără numai griji, frici şi primejdii, şi să nu socotim că suntem mai prejos decât cei bogaţi. Şi de ne vom trezvi îi vom întrece şi în lucrurile cele dumnezeieşti, şi în toate cele ale veacului acestuia. Şi oricine va afla mai multă dulceaţă, întărire, sănătate a trupului, filozofie a sufletului, nădejdi bune, ferire de a păcătui şi nume bun la săraci, decât la bogaţi. Deci să nu cârtim ca slugile cele nemulţumitoare, nici să nu grăim de rău pe Stăpânul, ci să mulţumim întru toate şi un lucru numai să socotim că este rău, păcatul, şi altul bun, dreptatea. Căci de ne vom afla făcând aşa nu ne vor mâhni pe noi nici boala, nici sărăcia, nici necinstea şi nimic altceva din cele ce se par că sunt de întristare, ci primind dulceaţă curată din toate, vom dobândi bunătăţile cele ce vor să fie cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt slava în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT despre faptul că nu pentru Adam suntem pedepsiţi / şi că mai mari sunt cele bune ce au fost aduse prin acela, decât cele de întristare, de vom lua aminte la noi / şi împotriva celor ce trec cu vederea pe săraci

Adam ţi-a adus viaţă ostenicioasă? Dar Hristos, în schimb, ţi-a făgăduit viaţa de unde a fugit durerea, întristarea şi suspinarea, şi Împărăţia cerurilor, căci zice: „Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii! Căci am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc; am însetat şi Mi-aţi dat de am băut; străin am fost şi M-aţi primit; gol am fost şi M-aţi îmbrăcat...; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine” (Mt. 25, 34-36).

Oare vom auzi şi noi acel glas fericit? Mă cam îndoiesc, căci sunt trecuţi foarte mult cu vederea săracii. Este vreme de post, sfătuire şi arătare a învăţăturilor celor mântuitoare, rugăciuni dese şi slujbe în toate zilele se fac, dar care este folosul după atâta silinţă? Niciunul. Căci ne ducem de aici şi trecem pe lângă şirurile de săraci care stau pe amândouă părţile ca şi cum am vedea nişte stâlpi, iar nu trupuri de oameni; aşa fără de milostivire îi trecem cu vederea ca şi cum am fi văzut chipuri neînsufleţite, iar nu oameni cu duh şi suflare. Dar vei zice că foamea te sileşte acasă. Foamea trebuie să te înduplece să rămâi. Căci pântecele cele sătule, după vorba poporului, nu cunosc pe cele flămânde, iar cele flămânde din pricina foamei cunosc pe cele străine, cu toate că nu întru totul. Tu alergi la masa care este pregătită şi nici măcar nu suferi să aştepţi niţel, iar săracul stă până seara, silindu-se ca să-şi adune hrana cea de peste zi. Şi văzând că ziua se sfârşeşte, iar argintul încă nu l-a adunat îndeajuns pentru hrana din ziua aceea, se chinuieşte şi se scârbeşte, şi este silit să îndrăznească la lucruri mai mari decât puterea lui. De aceea seara mai tare se supără pe noi, jurându-se, plângându-se, tânguindu-se, întinzându-şi mâinile şi alte gesturi neruşinate fiind silit să facă. Căci se tem ca nu cumva, după ce vor pleca spre casele lor, să se rătăcească prin oraş ca într-o pustietate. Şi precum cei ce se primejduiesc de stricarea corabiei, apucându-se de vreo scândură, se silesc ca mai înainte de seară să intre la liman, ca nu cumva venind noaptea să rămână afară şi să pătimească primejdie mai cumplită, aşa şi săracii temându-

se de foamete, ca de o stricare de corabie, se silesc ca mai înainte de seară să adune argintul necesar pentru hrana lor, ca nu cumva ducându-se la casele lor, să rămână afară din liman. Căci pentru ei liman sunt mâinile celor ce-i ajută. Iar noi nici în târg nu ne plecăm la milostivirile acelora, nici după ce ne întoarcem acasă şi nici când ni se pune masa plină de nenumărate bunătăţi, − dacă trebuie să numim bunătăţi pe acelea pe care le mâncăm spre osânda nemilostivirii noastre −, căci auzindu-i pe ei umblând pe uliţe, strigând şi văitându-se noaptea în întuneric, ca într-o pustietate adâncă, nici aşa nu ne înduplecăm. Ci, şi după ce ne săturăm şi mergem la somn, auzindu-i iarăşi tânguindu-se pe afară, rămânem nepăsători, ca şi cum am fi auzit lătrat de câine turbat, iar nu glas de om. Şi nu ne înduplecă nici vremea, căci noaptea când toţi dorm, acela se tânguieşte singur; nici simplitatea cererii, căci nu cere ceva mai mult de la noi, decât puţină pâine şi câţiva bani; nici mărimea nevoii, căci de-a pururea se luptă cu foamea; nici blândeţea rugătorului, căci fiind cuprins de atâta nevoie nu îndrăzneşte să vină la uşă, ci de departe se roagă. Şi de va lua, răsplăteşte cu nenumărate mulţumiri, iar de nu va lua, nici aşa nu scoate vreun cuvânt rău, nici nu ocărăşte sau huleşte pe cei ce pot să-i dea şi nu-i dau. Şi precum cineva este tras la pedeapsă nesuferită de un speculant, cu toate că se roagă şi se cucereşte la cei ce trec, care niciun ajutor nu-i dau, aşa şi acesta, trăgându-se de foame ca de un speculant spre noapte şi privegherea cea nesuferită, întinde mâinile rugându-se cu mare strigare la cei ce stau sus prin case, dar nu dobândeşte nicio iubire de oameni, ci este izgonit cu nemilostivire şi cu multă cruzime. Şi nimic din acestea nu ne înduplecă pe noi. Şi după atâta nemilostivire mai îndrăznim să şi întindem mâinile la cer şi să vorbim cu Dumnezeu despre milă şi să cerem iertare păcatelor noastre, netemându-ne ca nu cumva să se pogoare vreun fulger din cer asupra noastră, după astfel de rugăciune şi după atâta cruzime şi nemilostivire. Cum vom merge, spune-mi, la somn şi la odihnă şi nu ne temem ca nu cumva însuşi săracul acesta va veni la noi în vis, întinat, mânjit şi îmbrăcat cu haine rupte, şi, tânguindu-se şi plângând, va imputa cruzimea noastră? Căci pe mulţi am auzit zicând de

multe ori că ziua trecând cu vederea pe săraci, noaptea s-au văzut pe ei înşişi legaţi cu funii şi traşi de mâinile săracilor şi pătimind alte nenumărate rele. Dar acestea sunt în somn şi în vis şi sunt ca o pedeapsă vremelnică. Oare nu te temi cumva că vei vedea pe săracul acesta, care se tânguieşte, strigă şi se vaită, în sânurile lui Avraam, precum a văzut oarecând bogatul pe Lazăr?

OMILIE despre dragostea cea desăvârşită / despre răsplătirea după vrednicie a lucrurilor / despre umilinţă

Toată fapta bună este rod al dragostei, de aceea şi lung este cuvântul despre ea. Hristos zice: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi” (In. 13, 35). Iar Pavel strigă: „Nimănui cu nimic nu fiţi datori, decât cu iubirea unuia faţă de altul” (Rm. 13, 8). Şi nu simplu şi fără de rost a zis acestea, ci pentru că sunteţi datori unii altora. Şi precum trupului îi suntem datori cu hrana cea de toate zilele şi totdeauna i-o dăm, căci în toată viaţa avem o astfel de datorie, aşa şi cu dragostea ne învaţă să facem. Şi nu numai la fel cu aceea suntem datori, ci cu mult mai mult, căci ea ne povăţuieşte la viaţa cea veşnică şi rămâne cu cei ce o au. Pentru că zice Pavel: „Şi acum rămân acestea trei: credinţa, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea” (I Cor. 13, 13). Dar să o învăţăm nu numai prin cuvinte, ci şi prin fapte. Şi mai întâi prin felul zidirii noastre. Căci Dumnezeu zidind un om, din el a poruncit să se facă toţi, ca toţi să ne socotim una şi aşa să ne silim şi să petrecem în dragoste unii faţă de alţii. Apoi, prin negustorie, Dumnezeu a iconomisit cu înţelepciune să se arate dragostea unuia către altul. Şi ascultă cum. Dumnezeu umplând lumea de multe bunătăţi, a dat fiecăruia un loc deosebit de cultivare de roade. Dar pentru nevoia hranei mergând unii la alţii şi dând cele de prisos ca să ia cele ce lipsesc, să iubim pe cei de o fire cu noi. Acest lucru s-a făcut şi la fiecare om în parte. Că nu s-a dat unui om să le ştie pe toate, ci unuia i s-a dat meşteşugul medicinei, altuia meşteşugul tâmplăriei, iar altuia altul, ca având trebuinţă unii de alţii, să ne iubim între noi. La fel şi în cele duhovniceşti, poate vedea oricine că se petrece, precum a zis Pavel: „că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înţelepciune, iar altuia după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei. Şi unuia i se dă în acelaşi Duh credinţă, iar altuia darul vindecării, în acelaşi Duh; unuia faceri de minuni, iar altuia prorocie; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi şi altuia tălmăcirea limbilor” (I Cor. 12, 8-10). Dar **nimic nu este mai înalt decât dragostea. Pentru aceasta Pavel a cinstit-o mai mult decât toate, zicând: „De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea darul proorociei şi toate tainele de le-aş cunoaşte... Şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt” (1 Cor. 13, 1-2).** Şi nu s-a oprit aici, ci

adevereşte că şi moartea pentru dreapta credinţă nu are niciun folos de nu va fi şi dragoste cu ea. Şi nu în zadar a zis atâtea despre ea, ci ştia, ştia cu adevărat, ca un lucrător al poruncilor lui Dumnezeu, că de va fi ea înrădăcinată tare în om, va răsări din el rodul tuturor bunătăţilor. Căci aceea: „Să nu ucizi; să nu preadesfrânezi; să nu furi; să nu fii mărturie mincinoasă" (Ieş. 20, 13-16) şi oricare altă poruncă se cuprinde în una; să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. Şi de ce să zicem cele mici şi să trecem cu vederea cele mari.

Dragostea L-a pogorât pe Fiul lui Dumnezeu cel iubit către noi, făcându-Se locuitor şi petrecător cu oamenii. Ca stricând înşelăciunea zeilor celor mulţi şi vestind cunoştinţa de Dumnezeu cea adevărată, să înveţe pe oameni a se iubi între ei, precum mărturiseşte Ioan, zicând: „Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (In. 3, 16). Iar Pavel fiind aprins de aceasta a slobozit acel glas ceresc: „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoane, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?" Şi lăsând pe acestea ca pe nişte mici şi simple a arătat pe cele mult mai mari decât acestea, zicând: „Căci sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa... nici cele de acum, nici cele ce vor fi..., nici înălţimea, nici adâncul şi nicio altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru" (Rm. 8, 35, 38-39). De aici vedem că nimic nu mai putea să despartă pe fericitul acela, care era aprins de dragoste, nici cerul, nici pământul, nici marea, nici Împărăţia cerurilor, nici chinurile iadului, căci toate le trecea cu vederea pentru Hristos. Şi de vom cerceta şi pe ceilalţi sfinţi vom vedea că toţi au plăcut lui Dumnezeu prin dragoste.

Dragostea îţi arată pe aproapele tău ca pe tine însuţi, te învaţă să te bucuri de bunătăţile lui ca de cele ale tale şi să suferi neajunsurile lui ca pe ale tale. Dragostea pe cei mulţi îi face un trup, iar sufletele lor le preface în vase ale Sfântului Duh. Căci Duhul păcii odihneşte nu în cei despărţiţi unii de alţii, ci în cei uniţi cu sufletul. Dragostea face averile fiecăruia ale tuturor, precum se zice în Cartea Faptelor: „Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una şi niciunul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obşte" (4, 32) şi se da la fiecare după cum avea trebuinţă. Şi mulţimea celor ce se iubesc unii pe alţii şi se unesc într-un gând este ca un zid puternic întărit cu pietre bine potrivite şi care este nebiruit de năvălirile vrăjmaşului şi de bântuielile diavolului. Şi pe bună dreptate. Căci cei ce se oştesc asupra diavolului uniţi între ei,

iar nu împreună cu vrăjmaşul unii asupra altora, rămân nebiruiţi de meşteşugirile lui şi ridică strălucitele semne de biruinţă ale dragostei. Şi precum strunele chitarei sunt multe, dar sunetul lor unindu-se scot un sunet foarte veselitor, aşa şi cei uniţi într-un gând scot glasul cel dulce al dragostei. De aceea şi Pavel ne sfătuieşte „să gândim la fel”, şi „unul pe altul socotească-l mai de cinste decât pe el însuşi” (Filip. 3, 16; 2, 3). Ca nu pentru iubirea de cinste să se strice dragostea, ci lăsând cinstea unul altuia să petrecem în unirea gândului. Şi iarăşi zice: „Slujiţi unul altuia prin iubire” (Galat. 5, 13). Căci **toată Legea într-o poruncă se cuprinde: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi.**

Cel ce iubeşte nu voieşte să poruncească, ci să i se poruncească şi se bucură mai mult când i se porunceşte, decât când porunceşte. Cel ce iubeşte voieşte mai mult să dăruiască, decât să ia, că voieşte să aibă pe prieten dator, decât să fie el dator. Cel ce iubeşte şi voieşte să dăruiască ceva celui iubit, nu voieşte să pară că dăruieşte, ci că celălalt începe facerea de bine.

Stăpânul cel iubitor de oameni voia ca pe Fiul Său să-L dăruiască pentru noi, dar ca să nu pară că-L dăruieşte, ci Îl dă ca o datorie, a poruncit lui Avraam să dea pe fiul său, ca făcând şi El aceasta să fie nu ca şi cum ar dărui, ci ca şi cum ar fi dator.

...ne ocârmuim cu voinţa liberă şi de sine stăpânitoare, şi noi hotărâm că şi cele bune, şi cele rele atârnă de voinţa noastră, iar nu de ursitori precum socotesc unii. Şi pentru aceasta Dumnezeu a făgăduit Împărăţie şi a îngrozit cu osândă. Iar la cei legaţi nu ar fi făcut aşa, căci răsplătirea este pentru ceea ce se face de voie. Şi nu ar fi pus legi şi nu ar fi sfătuit de am fost noi ţinuţi de legăturile ursitoarei. Ci fiindcă suntem liberi şi stăpâni peste voinţa cea liberă a noastră, şi, ca atare, ne facem răi din lenevire şi buni din osârdie, pentru aceasta a dat aceste doctorii, îndreptându-ne şi învăţându-ne să filozofăm, şi din frica osândei, şi din nădejdea Împărăţiei. Şi nu numai din acestea se arată că nu ursitoarea, nici norocul, nici mersul stelelor ocârmuiesc cele ale noastre, ci şi din cele ce facem zilnic. Şi dacă toate cele ce facem ar atârna de acelea, iar nu de voinţa cea liberă a noastră, de ce baţi sluga când fură? De ce tragi la judecată pe femeia când desfrânează? De ce te ruşinezi când faci cele necuvioase? De ce nu suferi să fii ocărât? Căci de te va numi

cineva desfrânat, preadesfrânat sau beţiv, sau în alt fel, ocară numeşti insulta. Dar dacă nu păcătuieşti de voia ta, ceea ce ai făcut nu poate aduce ocară, căci este fără de vină. Iar dacă acum nu ierţi pe cei ce greşesc, te ruşinezi când faci cele rele şi te sileşti a le tăinui, şi numeşti ocărâtori pe cei ce te insultă, prin toate acestea mărturiseşti că cele ale noastre nu sunt legate de necesitate, ci sunt cinstite cu lucrarea voinţei celei libere. Şi pe cei ţinuţi şi care lucrează fără voie îi iertăm. Căci dacă cineva, luptat cu diavolul, ne va lovi sau ne va rupe haina, nu numai că nu-l pedepsim, ci ne este milă de el şi-l iertăm. De ce? Pentru că nu voia cea liberă a aceluia a făcut acestea, ci sila diavolului. De aceea, dacă şi toate celelalte păcate s-ar fi făcut legaţi fiind de ursitoare, s-ar fi iertat. Dar fiindcă ştim că ele nu se fac aşa, precum aceasta nu iertăm, nici stăpânii pe slugi, nici bărbaţii pe femei, nici femeile pe bărbaţi, nici părinţii pe copii, nici dascălii pe ucenici, nici stăpânitorii pe supuşi, ci ne facem cercetători şi pedepsitori ai păcatelor ce s-au făcut. Şi mergem la judecători, îi supunem la bătăi, îi mustrăm, şi toate le facem, ca să-i izbăvim pe ei de rele. Iar peste copiii noştri punem pedagogi, îi trimitem la dascăli, îi înfricoşăm, îi batem şi multe alte ajutoare le aducem, ca să se facă buni. Ce trebuinţă este, dar, de osteneli şi de sudori pentru a lucra fapta bună, dacă este ursit unuia să se facă bun? Căci, şi dormind, şi furând, unul ca acesta va fi bun. Dar mai bine zis nu putem numi bun pe unul ca acesta care de nevoie se face în acest fel. Ce trebuinţă este de osteneli şi de sudori pentru a fugi de răutate, dacă este ursit cuiva să se facă rău? Căci oricât se va osteni el tot rău va rămâne. Dar mai bine zis nu vom putea numi rău pe unul ca acesta care de nevoie este împins la rele. Şi precum cel îndrăcit oricât îl va ocărî sau îl va bate şi aduc iarăşi aceeaşi pildă nu-l numim ocărâtor, că nu socotim sudalma de la el, ci de la diavolul, aşa şi pe cel rău nu putem să-l numim rău dacă va fi tras la răutate de ursitoare, precum nici pe cel bun nu-l putem numi bun. Şi dacă toate faptele noastre vor fi lucrate fără voie liberă, atunci nu va fi nicio faptă bună, nici vreo răutate, nici meşteşuguri, nici legi şi nici altceva din unele ca acestea. Şi de ce arătăm atâta silinţă, când ne îmbolnăvim, de cheltuim bani, chemăm doctori, punem

doctorii, nu mâncăm şi ne înfrânăm pofta, dacă şi sănătatea, şi boala depinde de ursitoare? De prisos este cheltuiala banilor, de prisos este consultarea doctorilor, de prisos este luarea aminte cu dinadinsul la hrana bolnavilor. Dar acum, dovedit este, din acestea şi din toate celelalte, că toate acestea nu sunt de prisos, ci numai basmul cu ursitoarea. Căci toate cele ale noastre nu sunt predestinate, ci toate sunt cinstite cu libertatea voinţei noastre, precum am zis.

Aţi auzit despre potop şi despre acea pierzare a întregii făpturi? Oare şi aceea s-a zis pentru îngrozire? Oare nu s-a petrecut cu lucrul? Oare nu mărturisesc despre aceasta munţii Armeniei în care s-a oprit corabia? Oare nu se păstrează până acum acolo rămăşiţele ei spre mărturie?

Una a fost greşeala lor, dar cumplită şi blestemată. Una numai. Căci se turbau asupra copiilor şi pentru aceasta au fost arşi cu foc. Iar acum mai multe ca acestea se fac şi chiar mai cumplite, dar nu va mai pogorî un astfel de foc. Pentru care pricină? Pentru că este pregătit un alt foc care nu se stinge niciodată. Căci Cel ce pentru un păcat a adus atâta urgie, neprimind nici rugămintea lui Avraam, nici necucerindu-se de dreptul Lot, cum ne va cruţa pe noi, când se fac acum atâtea rele? Nu ne va cruţa, nu!

Dar să nu ne oprim aici, ci haideţi să aducem de faţă pe alţii care au fost pedepsiţi, ca prin mai multe dovezi să se încredinţeze celor ce se vorbesc. Aţi auzit toţi de Faraon, împăratul egiptenilor, şi ştiţi şi pedeapsa pe care a primit-o, că s-a înecat în Marea Roşie cu căruţele, cu caii şi cu toată oastea. Dar ca să aflaţi şi de pedepsele iudeilor, ascultă pe Pavel ce zice: „Nici să nu desfrânăm, precum unii dintre ei au desfrânat şi au căzut într-o zi douăzeci şi trei de mii. Nici să nu cârtiţi, precum unii dintre ei au cârtit şi s-au pierdut de pierzătorul. Nici să nu ispitim pe Hristos, precum şi unii din ei au ispitit şi de şerpi au pierit” (I Cor. 10, 8-10). Iar dacă şi aceia au pătimit unele ca acestea pentru cele ce au păcătuit, ce vom pătimi noi?

Iar **acum, fiindcă nu pătimim niciun rău, mai mult trebuie să ne fie frică, căci Dumnezeu ne îngăduie nu ca să nu ne pedepsească, ci ca să luăm una mai rea, dacă nu ne vom schimba. Aceia nu ştiau despre gheena şi pentru aceasta au fost pedepsiţi aici, iar noi de vom păcătui şi nu vom pătimi nimic de întristare în viaţa aceasta, le vom pătimi pe toate în viaţa ce va să fie. Căci cum este posibil ca aceia care erau prunci cu înţelegerea şi neînvăţaţi să**

pătimească unele ca acestea, iar noi care am dobândit învăţături desăvârşite şi greşim mai mult decât aceia, să scăpăm de pedeapsă? Voiţi să auziţi şi celelalte necazuri ale iudeilor, pe care le-au suferit în Palestina de la babiloneni, asirieni şi macedoneni? Foametea, ciuma, războaiele, robiile pe care le-au pătimit în vremea lui Tit şi Vespasian? **Citiţi cartea lui Iosif Flaviu, în care a scris despre robia Ierusalimului şi veţi cunoaşte pătimirea cea amară şi jalnică a lor. Şi după atâtea rele, i-a cuprins atâta foamete, încât îşi mâncau curelele, încălţămintea şi altele mai neplăcute decât acestea, „căci nevoia pe toate le-a supus sub dinţi", precum zice mai sus numitul scriitor. Şi nu s-au oprit aici, ci au gustat şi din fiii lor. Cum, dar, aceia să ia astfel de pedepse, iar noi, care facem mai rău decât ei, să scăpăm? Aceia au fost pedepsiţi atunci, dar noi pentru ce nu suntem pedepsiţi acum? Dovedit este şi unui orb, că ni s-a pregătit pedeapsă în viaţa ce va să fie, precum am zis de multe ori....** Oare am înduplecat pe cei ce grăiesc împotrivă, că cele despre gheena nu sunt basme? Şi cum că sunt adevărate, cele zise despre răsplătirea ce va să fie, nu numai noi am filozofat că în iad se pedepsesc cei răi, ci şi poeţii, filozofii şi istoricii. Şi cu toate că nu au putut spune despre cele ce vor fi aşa cum sunt, căci s-au pornit să filozofeze despre ele din cele auzite în treacăt de la noi, dar totuşi şi-au făcut o oarecare închipuire a Judecăţii ce va să fie. Căci vorbesc despre râuri de foc numite Kochitus şi Piriflegethondas, despre apa rece din izvorul Stix, despre tartarul cel întunecos şi rece de sub pământ, care este atât de departe de pământ, precum este pământul de cer şi despre multe alte feluri de pedepse. Apoi spun despre câmpul Plisiu, adică minunat, despre insulele fericiţilor, despre livezile cele înflorite, despre mireasma cea multă, despre adierea cea subţire, despre cetele care petrec acolo şi care sunt îmbrăcate cu îmbrăcăminte albă şi cântă oarecare cântări. Pe scurt, ei zic că şi celor buni, şi celor răi le este pregătită răsplătire după ieşirea din viaţa aceasta.

Deci să nu fim necredincioşi cu privire la gheena, ca să nu cădem în ea. Căci cel ce este necredincios se face leneş, iar cel ce este leneş negreşit în ea se va duce. Ci să credem fără îndoială în ea şi să vorbim despre ea adeseori şi nu vom păcătui degrabă. Căci pomenirea unor astfel de cuvinte, ca o doctorie amară, va putea să spele toată răutatea, de va sta totdeauna în sufletul nostru. Deci să întrebuinţăm această doctorie, ca, bine curăţându-ne, să ne

învrednicim a vedea pe Dumnezeu, precum este cu putinţă oamenilor a-L vedea, şi să dobândim bunătăţile ce vor să fie cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la a Doua carte Paralipomene, unde zice: „S-a înălţat inima lui Ozia” (26, 16) / despre smerita cugetare / despre faptul că cel cu fapte bune nu trebuie să se încreadă / ce rău lucru este mândria

...noi vom vorbi acum cele despre Ozia, plătind o datorie veche şi dezlegând chinurile cele vechi ale dorinţei de ascultare. Căci fiecare din voi este cuprins de chinuri ca să audă acea istorie. Şi am îndelungat această chinuire a voastră nu dorind să vă înmulţim durerea, ci sârguindu-ne să vă creştem osârdia, ca ospăţul nostru să vi se pară dulce. Cei bogaţi, primind oaspeţi sătui, numai cu multă cheltuială vor putea să le zădărască pofta pentru bucatele cele pregătite. Iar masa săracilor nimic altceva nu o face să pară strălucită, fără numai ca cei ce vin să se împărtăşească din ea să fie flămânzi.

Aşa de mare rău este mândria, fiindcă pe fiecare îl convinge să nu se cunoască pe sine, făcând de multe ori zadarnică toată vistieria faptei bune. Celelalte răutăţi răsar în noi când ne lenevim, dar aceasta se iveşte în noi când isprăvim lucruri bune. Şi de nu vom lua aminte, nimic altceva nu obişnuieşte a naşte mândria fără numai conştiinţa că lucrăm cele bune. De aceea şi Hristos ştiind că patima aceasta vine asupra noastră când facem fapte bune, zice către Ucenici: „Când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: Suntem slugi netrebnice” (Lc. 17, 10). Ca prin cuvintele acestea să-i închideţi intrarea când va vrea fiara aceasta să se apropie de voi. Şi n-a zis „când veţi face toate... sunteţi slugi netrebnice”, ci „suntem slugi netrebnice”, noi numindu-ne aşa. Ca şi cum ar zice: Zi şi nu te teme, căci nu după judecata ta hotărăsc. Ci dacă tu te vei numi netrebnic şi nevrednic, Eu te voi încununa ca pe un vrednic. La fel şi în altă parte spune: „Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndrepţi” (Is. 43, 26). La judecăţile cele lumeşti după dovedirea şi mărturisirea păcatelor urmează pedeapsa, dar la judecata cea dumnezeiască după prihănire se dă cunună. De aceea şi Sirah zice: „Nu te face drept înaintea Domnului” (Înţ. lui Sirah 7, 5).

..prorocul strigă neîncetat către noi „Întru sfârşit să nu strici” (la începutul Ps. 56), ridicând sufletul nostru, cel ce se leneveşte, şi ţinându-l când se primejduieşte să cadă. La

început nu avem trebuinţă de atât îndemn. De ce? Pentru că orice om, chiar de va fi mai leneş decât toţi, când va vrea să se apuce de vreun lucru arată multă osârdie la început; şi fiindcă silinţa îi este mare şi puterea multă, sporeşte cu lesnire la ceea ce vrea să facă. Dar când vom trece cea mai multă parte de cale şi se va veşteji osârdia noastră, va slăbi puterea şi ne primejduim să cădem, atunci de mare ajutor ne va fi prorocul, care ca un toiag ne va întinde cuvântul acesta: „Întru sfârşit să nu strici", mai ales că şi diavolul suflă mai tare atunci. Şi precum piraţii nu năvălesc asupra corăbiilor când ies din port, căci ce folos câştigă de vor afunda vreo corabie goală, ci când se întorc încărcate, arătându-şi tot meşteşugul să le prade, aşa şi acel viclean diavol, când va vedea pe vreunii că au adunat multe, adică, post, rugăciuni, milostenie, înfrânare şi alte fapte bune, adică atunci când va vedea corabia noastră plină de pietrele cele scumpe ale dreptei credinţe, atunci aleargă voind să găurească din toate părţile vistieria, ca să ne afunde corabia chiar la intrarea în port şi să ne trimită goi în acel port. De aceea prorocul ne sfătuieşte pe toţi zicând: „Întru sfârşit să nu strici". Căci după acest fel de cădere, scularea este anevoioasă, fiindcă atunci „când vine necredinciosul în adâncul răutăţilor, nu bagă seama" (Pilde 18, 3). Şi cel ce a căzut la început toţi îl iertăm pentru neiscusinţa lui, dar cel ce se va împiedica după ce a călătorit mult, nimeni nu-l va învrednici uşor de iertare, căci căderea se pare că este din lenevie. Şi nu numai acesta este răul, ci şi că mulţi sunt cei ce se smintesc din pricina căderilor unora ca aceştia, făcând astfel păcatul de neiertat. Deci ştiindu-le pe acestea, să ascultăm pe prorocul şi „întru sfârşit să nu stricăm". Cu privire la acestea şi Iezechiel striga, zicând: „De va fi cineva drept, apoi căzând va păcătui, nu se vor pomeni dreptăţile lui, ci va muri în păcatul lui" (18, 24). Căci şi acesta se temea de sfârşit. Şi că sfârşitul omului are putere de a schimba hotărârea este dovedit nu numai din aceasta, ci şi din cele potrivnice, căci zice iarăşi prorocul: „De va fi cineva păcătos, apoi schimbându-se se va face drept, nu se vor mai pomeni păcatele lui şi întru dreptatea lui va fi viu" (18, 21). Vezi că şi aici prorocul dovedeşte că a purtat multă grijă de sfârşit? Pentru ca nici dreptul, nădăjduind în dreptatea sa,

să nu se lenevească şi să piară, îl înfricoşează prin sfârşit, nici păcătosul, deznădăjduindu-se din pricina căderilor şi să rămână totdeauna în cădere, îl ridică prin sfârşit.

OMILIE la zisa proroculuI Isaia: „Şi a fost în anul în care a murit împăratul Ozia, văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat” (6, 1) / laudă cetăţii Antiohia / dovedire dumnezeiască împotriva celor ce opresc nunta

...lauda cetăţii noastre este nu că are patricieni, dregători înalţi, nu pentru că are statui multe, nici că are îndestulare de cele de nevoie sau că are aşezare bună, ci pentru că are popor iubitor de ascultarea cuvântului lui Dumnezeu şi locaşuri ale lui Dumnezeu pline, căci Biserica este ceea ce desfată în toate zilele cu cuvânt care curge şi cu dorinţă care nu se stinge niciodată. Aşadar cetatea nu este lăudată pentru zidiri, ci pentru locuitori. Să nu-mi zici că cetatea romanilor este mare şi lată, ci arată-mi mie acolo un popor aşa de iubitor de ascultare. Căci şi Sodoma avea turnuri, iar Avraam numai un cort, dar venind îngerii, au trecut cu vederea cetatea şi au găzduit la cort (Fac. 18), căci nu căutau case strălucite, ci înconjurau să caute fapta bună şi frumuseţea sufletească. Altădată pustia avea pe Ioan, iar cetatea pe Irod, dar pustia era mai frumoasă şi mai vestită decât cetatea. Pentru ce? Pentru că prorocia nu este pentru zidiri. Şi le zic acestea, ca niciodată să nu lăudăm vreo cetate pentru lucruri care se strică. Ce-mi zici de case şi de stâlpi? Acestea se strică odată cu viaţa aceasta. Intră în Biserică şi vezi cinstea cea bună a cetăţii; intră şi vezi pe săraci stăruind de la miezul nopţii până la ziuă, vezi privegheri sfinte care unesc zi cu altă zi, vezi-i pe aceia că nici ziua, nici noaptea nu se tem de tirania somnului sau a sărăciei. ...Iar acestea le zic nu măgulindu-vă pe voi, ci propovăduind fapta cea bună a voastră. Fericit sunt eu pentru voi, fericiţi sunteţi şi voi pentru voi înşivă. Fericit este cel ce grăieşte la urechile celor ce ascultă” (Înţ. lui Sirah 25, 12). Aşadar, şi eu m-am făcut fericit. „Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate” (Mt. 5, 6). Aţi văzut cum v-aţi făcut fericiţi datorită vouă? Fericit este bărbatul care poftеşte cuvinte duhovniceşti. Şi aceasta vă deosebeşte pe voi de dobitoacele cele necuvântătoare. Căci nu alcătuirea trupului, nici hrana, nici băutura, nici viaţa nu ne deosebesc de dobitoacele cele necuvântătoare, pentru că

acestea le avem de obşte cu ele. Dar cu ce se deosebeşte omul de dobitoacele cele necuvântătoare? Cu cuvântarea. De aceea omul se numeşte fiinţă cuvântătoare. Şi precum se hrănesc trupurile, aşa şi sufletele; trupul cu pâinea, iar sufletul cu cuvântul. Dar de vei vedea vreun om mâncând piatră, oare vei mai zice că acesta este om? Şi de vei vedea pe unul că nu se hrăneşte cu cuvântul, vei zice că el a pierdut firea de om; iar cinstea omului este dată de creşterea lui şi cu trupul, şi cu sufletul.

Biserica este mai tare decât cerul. Dar poate elinul mă osândeşte ca pe un mândru, dar să aştepte dovada lucrurilor ca să cunoască puterea adevărului, că mai lesne se va stinge soarele, decât să piară Biserica. Dar cine a zis aceasta? Cel ce a întemeiat-o, căci zice: „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Mt. 24, 35). Şi nu numai că le-a zis, ci le-a şi împlinit. Şi de ce a întemeiat Biserica mai tare decât cerul? Fiindcă este mai cinstită decât acela. Pentru ce s-a făcut cerul? Pentru Biserică, iar nu Biserica pentru cer; cerul este făcut pentru om, iar nu omul pentru cer. Iar toate acestea sunt dovedite din cele ce a făcut El, căci Hristos n-a luat trup ceresc.

Eşti drept, să nu smereşti pe fratele tău. Eşti încărcat cu fapte bune, nu imputa greşelile aproapelui, ca să nu-ţi micşorezi lauda. Pe cât eşti de mare, pe atât smereşte-te. Şi ia aminte cu dinadinsul, iubitule, la ceea ce se vorbeşte. Dreptul trebuie să se teamă mai mult de mândrie decât păcătosul... Conştiinţa păcătosului de nevoie se smereşte, iar a dreptului se înalţă din pricina faptelor lui. Şi precum cei ce au corabia goală nu se tem de piraţi, căci nu vin să spargă corabia care nu are nimic, dar cei ce au corabia plină se tem, căci tâlharii acolo se duc unde este aur, unde este argint, unde sunt pietre scumpe, aşa şi diavolul nu supără uşor pe cel păcătos, ci pe cel drept, căci acolo este mai multă bogăţie. Şi de vreme ce de multe ori mândria răsare din vrăjmăşia diavolului, de nevoie este să ne trezvim. Pe cât eşti de mare, pe atât smereşte-te. Şi când te sui la înălţime, trebuie să te întăreşti ca să nu cazi. De aceea şi Domnul nostru zice: „Când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: «Suntem slugi netrebnice»„ (Lc. 17, 10). De ce cugeţi

înalt, om fiind, rudă cu pământul, de o fiinţă cu cenuşa şi la fire, şi la minte, şi la deosebirea lucrurilor? Astăzi eşti bogat, mâine sărac; astăzi sănătos, mâine bolnav; astăzi vesel, mâine mâhnit; astăzi întru slavă, mâine întru necinste; astăzi tânăr, mâine bătrân. Nu cumva ceva din cele omeneşti este stătător şi nu curge, precum curg apele râurilor? Căci îndată ce ni s-a arătat, ne lasă mai repede decât umbra. De ce, dar, cugeţi înalt, o, omule, fumul şi deşertăciunea? „Omul cu deşertăciunea se aseamănă, zilele lui ca umbra trec" (Ps. 143, 3). „Uscatu-s-a iarba şi floarea a căzut" (Is. 40, 8). Iar acestea le zic nu defăimând firea, ci înfrânând mândria. Căci mare lucru este omul şi scump bărbatul milostiv.

De vei vedea preot nevrednic, nu prihăni preoţia. Căci nu trebuie să prihăneşti darul, ci pe cel ce întrebuinţează rău darul cel bun. Şi Iuda s-a făcut vânzător, dar acest lucru nu aduce prihănire vredniciei apostoleşti, ci socotelii aceluia; nici vina nu este a preoţiei, ci a răutăţii aceluia. Aşadar şi tu nu prihăni preoţia, ci pe preotul care întrebuinţează rău lucrul cel bun. Şi când cineva vorbeşte de tine şi zice: Ai văzut pe creştinul acela? Răspunde-i: Eu vorbesc cu tine despre fapte, iar nu despre persoane. Căci câţi doctori nu s-au făcut ucigaşi dând otravă în loc de doctorii? Dar nu prihănesc profesia, ci pe cel ce a întrebuinţat-o rău. Câţi corăbieri n-au înecat corăbii? Dar nu prihănesc meşteşugul marinăresc, ci mintea cea rea a acelora. Şi de vei vedea un creştin rău, nu vorbi de rău preoţia şi învăţătura Bisericii, ci pe cel ce întrebuinţează rău darul cel bun. Împăratului i se încredinţează trupuri, iar preotului suflete. Împăratul iartă datorii de bani, iar preotul datorii de păcate. Acela sileşte, acesta îndeamnă. Acela cu porunca, acesta cu sfătuirea. Acela cu arme materiale, acesta cu arme duhovniceşti. Acela face război împotriva barbarilor, eu port război împotriva diavolilor. Mai mare este vrednicia aceasta. De aceea împăratul îşi pleacă capul sub mâinile preotului şi peste tot în Scriptura cea Veche se spune că preoţii ungeau pe împăraţi.

OMILIE de laudă a celor ce au venit la Biserică / despre buna rânduială la slujbă / despre cuvântul: „Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat” (Is. 6, 1)

În Biserică se găseşte bucuria celor ce voiesc să se bucure, în Biserică este răsuflarea celor scârbiţi, în Biserică este veselia celor mâhniţi, în Biserică este întărirea celor neputincioşi, în Biserică este odihna celor osteniţi, căci zice: „Veniţi către Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi” (Mt. 11, 28). Ce poate fi mai dorit decât glasul acesta? Ce poate fi mai dulce decât chemarea aceasta? Când Stăpânul te cheamă la Biserică, te cheamă la ospăţ, te îndeamnă la odihnă în loc de osteneli, te schimbă din durere în uşurare, ridicându-ţi greutatea, îţi vindecă necazul cu desfătarea şi mâhnirea cu veselie.

...Dar ce se cere de la noi? Atunci când înălţăm cântările cele dumnezeieşti, să le împlinim cuprinşi de multă frică şi împodobiţi cu multă evlavie. Căci sunt unii din cei ce se află aici, pe care şi dragostea voastră socotesc că-i ştie, care defăimând pe Dumnezeu şi cuvintele Duhului, socotindu-le ca cele obişnuite, scot glasuri fără de rânduială cu nimic fiind mai presus decât cei nebuni, căci se clatină şi se învârtesc cu tot trupul, arătând obiceiuri străine de aşezarea cea duhovnicească. Ticălosul şi mişelul! Fiind trebuinţă să înalţi doxologia cea îngerească cu teamă şi cu cutremur şi să te mărturiseşti Ziditorului tău cu frică, ca să iei iertarea păcatelor, tu aduci aici obiceiurile măscăricilor, întinzându-ţi mâinile fără rânduială, sărind cu picioarele şi îndoindu-te cu tot trupul. Şi cum nu te temi şi nu te cutremuri îndrăznind să rosteşti în acest chip astfel de cuvinte? Nu te gândeşti că Însuşi Stăpânul este de faţă aici nevăzut, măsurând mişcarea fiecăruia şi cercetându-i conştiinţa? Nu te gândeşti că îngerii stau de faţă la acest Jertfelnic înfricoşat, înconjurându-l cu frică? Dar tu nu te gândeşti la acestea, fiindcă auzul şi privirea la cele de la teatre şi spectacole ţi-au întunecat mintea, şi de aceea pe cele ce se fac acolo le amesteci cu aşezămintele Bisericii. Iar cu strigările cele fără rânduială îţi vădeşti nerânduiala sufletului. Cum, dar, vei cere iertare păcatelor tale? Cum vei trage pe Stăpânul spre milostivire, aducându-I cu atâta defăimare rugăciunea? Zici „miluieşte-mă, Dumnezeule!”, dar năravul tău este străin de milă. Strigi „mântuieşte-mă”, dar mişcările trupului tău sunt străine de mântuire. Ce folos aduc rugăciunii mâinile ridicate adeseori în sus şi purtate fără rânduială sau strigarea peste măsură, care nu ajută

cu nimic la venirea Duhului? Oare nu unele din acestea sunt ale femeilor desfrânate ce stau la răspântii, iar unele ale celor ce strigă la teatre şi spectacole? Cum îndrăzneşti ca să amesteci schimonoselile dracilor cu această doxologie îngerească? Şi cum nu te sfieşti de cuvintele ce le zici: „Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi de El cu cutremur” (Ps. 2, 11)? Oare asta este a sluji cu frică, a te desface şi a te întinde, neînţelegând cele ce zici, căci strigi fără rânduială?

...Dar cum se poate să ne bucurăm cu cutremur? Căci nu este cu putinţă ca amândouă să fie deodată, fiindcă deosebirea dintre ele este mare. Căci bucuria vine din împlinirea celor dorite şi din dovedirea celor dulci şi veselitoare, iar nu din cele întristătoare. Iar frica se datorează aşteptării relelor celor multe, izvorând din conştiinţa care ne osândeşte.

Cum, dar, este cu putinţă a ne bucura cu frică, şi nu încă cu frică, ci cu cutremur, care este o frică mărită? Cum, dar, se vor putea lucra acestea? Serafimii te vor învăţa pe tine, căci ei împlinesc cu fapta acestea amândouă. Căci ei se îndulcesc cu slava cea negrăită a Ziditorului şi privesc frumuseţea cea nespusă a Lui, nu zic aceea a fiinţei Lui, căci este neînţeleasă şi nu se poate privi, ci numai cât pot ei cuprinde. Şi petrecând totdeauna şi slujind împrejurul scaunului împărătesc sunt în veşnică bucurie şi veselie, se bucură în dulceaţa aceea neîncetată şi saltă doxologia fără de tăcere pe Dumnezeu. Căci a sta înaintea acelei slave, a fi luminaţi de razele ce strălucesc din ea, le este lor bucurie, veselie, dulceaţă şi mărire. Poate v-aţi îndulcit şi voi de acestea şi doriţi slava aceea? De voiţi să mă ascultaţi şi să faceţi doxologia cu evlavie nu veţi fi lipsiţi de o bucurie ca aceasta. Căci acelaşi Stăpân se slăveşte şi în cer, şi pe pământ, fiindcă „plin este tot pământul de slava Lui” (Is. 6, 3).

Dar cum aceia îndulcindu-se de atâta veselie o amestecă cu frica? Ascultă ce zice proorocul: „Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat”. De ce după ce a zis „înalt” a adăugat şi „preaînălţat”. Pentru că prin „înalt” nu putea arăta măreţia scaunului, iar adăugând „preaînălţat” a arătat că el nu poate fi înţeles. La cele de pe pământ când se spune „înalt” poate fi comparat cu cele mai de jos. De pildă, munţii sunt prea înalţi în comparaţie cu şesurile şi văile pământului; înalt este şi cerul, şi cel ce este deasupra tuturor celor de pe pământ. Iar termenul „preaînălţat” este potrivit numai acelei Fiinţe neînţelese. Care nu este cu putinţă nici a fi înţeleasă, nici a fi tâlcuită. De aceea proorocul zice: „Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat”.

Şi altceva ce ai văzut, prorocule? Ce ai privit în jurul Lui? „Şi serafimii stăteau împrejurul Lui” (Is. 6, 2). Dar ce făceau, ce ziceau şi de ce îndrăzneală s-au învrednicit? De îndrăzneală? Nicidecum. Ci erau cuprinşi de frică şi de spaimă, arătându-şi temerea cea negrăită chiar cu înfăţişarea şi mişcările lor. Căci cu două aripi îşi acopereau feţele, oprind raza slavei ce ieşea de la scaun, pentru că nu putea suferi strălucirea ei şi totodată arătându-şi evlavia care o au către Stăpânul. Cu acest fel de bucurie se bucură ei, cu acest fel de veselie se veselesc, acoperindu-şi nu numai feţele, ci şi picioarele? Dar de ce fac aceasta? Căci feţele pe bună dreptate şi le acoperă pentru că nu pot să privească drept la slava cea neapropiată. Dar picioarele de ce şi le acoperă?

Voiam ca acest lucru să vi-l las vouă, ca să vă osteniţi voi la dezlegarea acestei nedumeriri şi să fiţi râvnitori la dezlegarea pricinilor duhovniceşti, dar ca să nu las mintea voastră să se îndeletnicească cu căutarea acestei dezlegări şi să vă fac să defăimaţi sfătuirea mea, de nevoie este ca să v-o spun eu. Pentru ce, dar, îşi acopereau picioarele? Sârguindu-se să-şi arate evlavia nesăţioasă către Ziditorul, ei voiesc să-şi arate frica de El şi prin mişcări, şi prin glas, şi prin vedere, şi chiar prin poziţia lor. Dar pentru că nu pot îndeplini ceea ce doresc şi ceea ce se cuvine, de aceea prin faptul că îşi acoperă toate părţile împlinesc ceea ce lipseşte. Oare aţi înţeles ceea ce am zis sau este trebuinţă să mai repet? Dar ca aceasta să fie mai luminată mă voi strădui s-o dovedesc din exemplele de la noi.

Cineva stă înaintea împăratului pământesc şi prin toate mijloacele se sârguieşte să arate multă evlavie către el, ca prin aceasta să tragă asupra lui mai multă dragoste de la acela. Pentru aceasta şi prin felul cum ţine capul, şi prin glas, şi prin strângerea mâinilor, şi prin alăturarea picioarelor, şi prin sfiala întregului trup se sileşte să arate acea evlavie. Acest lucru se petrece şi la puterile cele fără de trup. Căci având multă evlavie către Ziditorul şi dorind ca s-o agonisească din toate părţile, dar neputând, ceea ce lipseşte din dorinţa lor o ascund cu această acoperire. Din această pricină se zice că-şi acoperă şi feţele, şi picioarele, cu toate că este şi o altă tâlcuire mai tainică cu privire la aceasta. **Serafimii îşi acoperă feţele şi picioarele, nu pentru că ar avea, căci sunt fără de trupuri ca şi Dumnezeu, ci fac aceasta ca să arate că ei sunt sfinţi în toată alcătuirea lor şi slujesc cu frică şi evlavie Stăpânului. Aşa trebuie să stăm şi noi când aducem lui Dumnezeu doxologie, cu frică şi cu cutremur, ca şi cum L-am vedea cu ochii minţii.** Şi este cu adevărat de faţă, căci niciun loc nu-L poate cuprinde, şi aude glasurile tuturor. Deci înălţând laude cu inimă înfrântă şi smerită,

să fie bine-primită în cer ca o tămâie cu bun miros. „Căci inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50, 18).

...bântuie o boală cumplită. Care este aceasta? În loc ca cel ce vine aici să stea de vorbă cu Dumnezeu şi să-I înalţe doxologia cea cuviincioasă, Îl lasă pe El şi fiecare ia pe vecinul său şi rânduiesc cele ale casei, vorbesc despre cele ce se petrec în târg, în popor, la teatre şi spectacole şi în armată, discută că lucrurile acelea s-au pus în rânduială, iar celelalte nu, despre negustorii care s-au îmbogăţit şi care au sărăcit, şi pe scurt, vorbesc aici despre toate cele ce se petrec în lume. De ce iertare sunt vrednici unele ca acestea? Dacă cineva vorbeşte cu împăratul cel pământesc, vorbeşte numai despre acelea pe care le va voi acela şi despre care întreabă, iar de va îndrăzni cineva să discute altceva afară de ceea ce voieşte el, va suferi cea mai de pe urmă pedeapsă. Iar tu vorbind cu Împăratul împăraţilor, Căruia Îi slujesc cu frică îngerii, laşi vorbirea cu El şi discuţi cele despre tine, care sunt praf şi păianjen, căci astfel sunt lucrurile vieţii acesteia. Cum vei suferi pedeapsa defăimării? Şi cine te va izbăvi de o pedeapsă ca aceasta? ...Să zicem unii altora că Dumnezeu nu voieşte în acelaşi timp să vorbim şi cu El şi să cuvântăm şi între noi, nici să lăsăm vorbirea cu El şi să începem a vorbi cu cei de faţă, amestecând mărgăritarele cu noroiul, căci aceasta El o socoteşte ocară a Sa, iar nu o doxologie. Şi de va voi cineva să calce porunca aceasta să-i astupăm gura, să-l alungăm şi să-l scoatem afară din curţile sfintei Biserici ca pe un vrăjmaş al mântuirii noastre. Şi făcând aşa, păcatele noastre cele de mai înainte cu lesnire le vom spăla, vom avea în mijlocul nostru pe Stăpânul Însuşi împreună cu îngerii, împărţind fiecăruia cununile cele pentru buna rânduială. Că devreme ce este Iubitor de oameni şi Dătător de daruri mari şi se bucură de mântuirea noastră, ne-a făgăduit Împărăţia cerurilor şi împărtăşirea vieţii celei fără de moarte şi pe toate cele bune înainte le-a pregătit, voind ca noi toţi să ne sălăşluim întru ele. Pe care fie ca noi toţi să le dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea, cinstea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Şi zic unii că stăpânirea cârmuieşte rău lucrurile de obşte ale vieţii acesteia. Dar care este pricina? Nepriceperea celor ce cârmuiesc zic ei. Pricina nu este nepriceperea celor ce cârmuiesc, ci păcatul nostru. Mulţimea greşelilor noastre au întors toate cu josul în sus, acelea au adus toate relele, acelea au întărâtat pe vrăjmaşi, acelea au făcut de au fost biruiţi ai noştri. Nu din altă parte s-a vărsat asupra noastră mulţimea scârbelor, ci numai din pricina aceasta. De aceea cel ce stăpâneşte, cu toate că ar fi Avraam, sau Moise, sau David, sau Solomon cel preaînţelept, sau cel mai drept dintre toţi oamenii, dar dacă noi vom petrece rău, de niciun folos nu va fi. Iar dacă aceia vor fi dintre călcători de lege, care se poartă fără de socoteală şi fără de rânduială, nesocoteala şi neorânduiala noastră au rodit pe unul ca acesta, păcatele noastre au pricinuit rana. Şi ni s-au dat cârmuitori după inimile noastre, şi dintre cei sfinţi, şi dintre cei ce stăpânesc cele lumeşti. Şi dacă cel ce cârmuieşte va fi drept, şi atât de drept încât să ajungă la fapta bună a lui Moise, dreptatea aceluia nu va putea acoperi greşelile nenumărate ale supuşilor. Şi acest lucru îl vom putea cunoaşte chiar de la cele petrecute cu Moise, care a pătimit multe rele pentru Israel şi a făcut multă rugăciune pentru el ca să moştenească pământul cel făgăduit, dar fiindcă poporul cu păcatele lui s-a făcut străin de acea moştenire, rugăciunea lui Moise n-a putut schimba hotărârea cea dreaptă a lui Dumnezeu, ci tot poporul acela a pierit în pustie. Dar cine este mai drept ca Moise? Şi cine are mai multă îndrăzneală către Dumnezeu ca el? Dar se zice că „mult poate rugăciunea dreptului” (Iac. 5, 16). Da, dar aceea care este ajutată de pocăinţa şi întoarcerea acelora pentru care se face. Iar celor ce au năravul rău şi nu le este nădejde de întoarcere, cum poate să le ajute de vreme ce ei înşişi stau împotriva faptelor aceluia?

...Aceasta este răsplata călcării de lege; aşa este judecata cea nemitarnică a lui Dumnezeu. Deci ştiind acestea, năvălirea asupră-ne a necazurilor să le socotim ca o pedeapsă a păcatelor noastre, şi cercetându-ne în fiecare zi greşelile noastre, nu pe alţii, ci pe noi să ne facem vinovaţi de venirea acestora. Căci nu numai neluarea aminte a celor ce stăpânesc au adus asupra noastră relele acestea, ci mai ales greşelile noastre. Şi fiecare venind aici, să-şi cerceteze

păcatele lui, iar să nu prihănească pe alţii, şi să înalţe cu rânduiala cea cuviincioasă doxologia cea cuviincioasă. Iar rânduiala cea cuviincioasă ce se cere de la noi este aceasta: întâi să ne apropiem de Dumnezeu cu inimă înfrântă, apoi aşezarea sufletului s-o arătăm prin cele ce se văd, adică prin şedere, prin mişcarea cu bună rânduială a mâinilor, prin glasul cel blând şi smerit. Iar acestea sunt cu putinţă la cel ce va voi. Şi cum vom putea să le lucrăm toţi? Dacă ne vom pune în minte că s-a dat poruncă de obşte şi că toţi trebuie să ne împărţim de folosul din ea. De aceea să încetăm şi glasurile cele fără de rânduială, să oprim mişcările cele fără de rânduială ale mâinilor, neridicându-le ameninţător în aer, ci strânse cuviincios să le întindem către Dumnezeu. Căci Dumnezeu urăşte cele fără rânduială şi Se scârbeşte de ele, precum Se bucură şi primeşte pe cel smerit, căci, „spre cine voi căuta, fără numai spre cel smerit şi blând, şi care tremură de cuvintele Mele” (Is. 66, 2).

OMILIE despre faptul că trebuie să arătăm multă purtare de grijă pentru fapta bună, şi să urmăm sfinţilor, care, fiind de aceeaşi fire cu noi, au lucrat-o cu dinadinsul / despre faptul că de ne vom trândăvi, nu vom avea niciun cuvânt de îndreptare

...de nu vom dobândi ceva din venirea cea deasă aici şi din sfătuire şi de nu vom aduce ceva folos sufletului din vremea postului, acestea nu numai că nu ne vor folosi, ci ni se vor face pricină de mai mare osândă, căci învrednicindu-ne de atâtea prilejuri de a ne folosi, rămânem tot aşa, şi nici cel supus iuţimii nu se face mai îngăduitor, nici cel pizmăreţ nu se preface în prieten, nici cel turbat la bani nu se va depărta de patimă ca să vină spre milostenie şi hrănirea săracilor, nici cel desfrânat nu se face înfrânat, nici cel ce se înnebuneşte de slava deşartă nu se învaţă să o treacă cu vederea şi să poftească slava cea adevărată, nici cel trândav nu se scoală să se silească spre dragostea către aproapele, ca să nu fie mai jos decât vameşii, „căci de iubiţi pe cei ce vă iubesc pe voi, ce răsplată veţi avea? Au nu fac vameşii acelaşi lucru?” (Mt. 5, 46), ci ca să-şi pregătească gândul, să vadă cu blândeţe pe vrăjmaşi şi să arate către ei mai multă dragoste. Şi de nu vom birui patimile acestea şi celelalte care se nasc din noi, ce iertare şi îndreptăţire vom avea noi cei ce venim aici în toate zilele, cei ce ne învrednicim de atâta ascultare, cei ce ne împărtăşim de atâta învăţătură şi avem atât ajutor de la post? Spune-mi, te rog, de vei vedea pe copilul tău mergând în toate zilele la şcoală, dar trecând vremea nu dobândeşte nimic de acolo, oare suferi aceasta cu răbdare? Oare nu vei bate şi pe copil şi-i vei imputa dascălului? Dar de te vei înştiinţa că cele ale dascălului s-au făcut toate fără lipsă şi numai lenevirea copilului a fost pricina tuturor, oare nu vei muta toată mânia spre copil, slobozind pe dascăl de vină? Pe bună dreptate acelaşi lucru se face şi aici. Căci noi, care am fost rânduiţi de darul lui Dumnezeu, în toate zilele vă chemăm la şcoala aceasta ca pe nişte fii duhovniceşti şi vă punem înainte învăţătura cea mântuitoare grăind nu cele de la mintea noastră, ci cele dăruite nouă de Stăpânul, prin Dumnezeieştile Scripturi, care punându-le vouă de faţă, deseori vă învăţăm. Deci, dacă

noi arătăm toată osârdia şi privegherea, povăţuindu-vă în toate zilele la calea faptei bune, iar voi rămâneţi neschimbaţi, puneţi-vă în minte şi socotiţi cât de mare ne va fi nouă durerea şi vouă osânda, ca să nu zic ceva mai mult. Că deşi faptul că nimic n-am lăsat din cele ce se cuvin spre folosul nostru, nevinovaţi ne face, dar, fiindcă ne îngrijim de mântuirea voastră, nu putem suferi aceasta fără durere. Pentru că şi dascălul de va vedea pe ucenic că nu se foloseşte cu nimic din osârdia sa, nu puţin se mâhneşte şi se scârbeşte, văzând că se osteneşte în zadar. Şi acestea le zic nu ca să mâhnesc dragostea voastră, ci ca să vă ridic şi să vă învăţ, ca să nu chinuiţi trupul cu postul fără niciun folos, nici să nu treceţi aceste patruzeci de zile în zadar. Şi ce zic aceste patruzeci de zile, când noi nicio zi din toată vremea vieţii noastre nu trebuie s-o trecem fără ca să ne agonisim ceva folos duhovnicesc, prin rugăciune, prin mărturisire, prin facerea de bine sau prin altă oarecare lucrare duhovnicească.

OMILIE la zisa proorocească: „Eu sunt Domnul Dumnezeu cel ce am făcut lumina şi am zidit întunericul, Cel ce fac pace şi zidesc relele”

...toate lucrurile sunt în trei stări: cele bune, care niciodată nu pot fi rele, precum înfrânarea patimilor, milostenia şi toate de acest fel, cele rele, care niciodată nu pot fi bune, precum desfrânarea, nemilostivirea, cruzimea şi altele şi cele care pot fi uneori bune, iar alteori rele, după voinţa celor ce le întrebuinţează, precum bogăţia care uneori slujeşte la lăcomie, iar alteori la milostenie, după voinţa celui ce o întrebuinţează, precum am spus, şi sărăcia, care uneori slujeşte la hulă, iar alteori la laudă şi filozofie.

Şi de vreme ce mulţi din cei fără socoteală numesc rele, nu numai pe cele rele, care nu pot fi vreodată bune, ci şi pe cele de mijloc, precum sărăcia, robia, slujirea, despre care am spus că nu sunt din cele rele, ci din cele de mijloc, de aceea şi prorocul vorbeşte despre acestea ca despre nişte rele, după părerea celor mulţi, iar nu despre cele cu adevărat rele. Şi cum că robia, slujirea, foametea şi toate de acest fel nu sunt rele, ci chiar izgonitoare de rele, să aducem de faţă mai întâi foametea, care se pare tuturor că este groaznică şi înfricoşătoare. Şi ca să cunoşti că nu este un lucru rău, învaţă-te să filozofezi. Când poporul evreu a ajuns la culmea călcării de lege, atunci marele Ilie, vrednicul de ceruri, cel ce voia să ridice boala pricinuită de trândăvie şi s-o tămăduiască, a zis: „Viu este Domnul Căruia Îi stau înainte... că nu va fi ploaie, fără numai prin cuvântul gurii mele” (3 Împ. 17, 1). Şi cel ce numai un cojoc avea pe el a închis cerul, aşa de mare îndrăzneală avea el către Dumnezeu. Vezi că sărăcia nu este un lucru rău? Căci cel mai sărac decât toţi oamenii nu ar fi dobândit îndrăzneală, încât, mergând pe pământ, cu un cuvânt doar să închidă cerul. Dar după ce a zis acestea a adus şi foametea, ca un pedagog preabun şi îndreptător al răutăţilor ce se făceau. Şi precum se face când cad asupra trupului nişte friguri cumplite, aşa a pătimit şi pământul, căci vinele lui s-au uscat, pâraiele au secat, ierburile s-au uscat şi brazdele pământului s-au făcut neroditoare. Dar nu puţin folos a dobândit poporul din aceasta, căci, înfricoşându-se, s-a izbăvit de pornirea cea spre călcarea de lege şi s-a supus prorocului. Şi cei ce mai înainte alergau la idoli şi pe fiii lor îi junghiau diavolilor, nu se mâniau, nici nu se necăjeau când vedeau că atâţia popi ai lui Baal erau omorâţi, ci sufereau cu

tăcere şi cu frică cele ce se petreceau, făcându-se mai buni din pricina foametei. Vezi că foametea nu numai că nu este un lucru rău, ci şi izgonitoare de răutăţi, ca o doctorie ce vindecă bolile?

..Iată că am dovedit clar care sunt cele rele, care cele bune şi care cele de mijloc, şi că proorocul vorbeşte despre cele de mijloc, nu despre cele cu adevărat rele, ci despre acelea care par unora a fi rele, adică robia, foametea. Dar trebuie să spunem şi pentru care pricină a spus acestea. Dumnezeu fiind iubitor de oameni şi grabnic a milui, iar zăbavnic şi întârzietor pedepsei şi osândei, ca să nu pedepsească pe evrei le-a trimis proroci, ca îngrozindu-i prin cuvinte să nu-i pedepsească cu lucrurile, lucru care s-a petrecut şi la niniviteni. Căci şi acolo, atunci, ameninţa cetatea nu ca s-o prăpădească, ci ca să n-o prăpădească. Lucru ce s-a şi făcut. La fel făcea şi atunci, trimiţând proroci şi ameninţând cu năvăliri ale neamurilor, cu robii, cu ducerea în ţară străină. Şi precum un tată iubitor de fii ce are un copil desfrânat şi leneş şi voind să-l înţelepţească, îl ameninţă cu bătaia, zicând: te voi lega, te voi bate, te voi omorî, şi îl îngrozeşte prin cuvinte, ca în acest fel să oprească răutatea tânărului, aşa şi Dumnezeu ameninţa adeseori, vrând să-i facă mai buni, înfricoşându-i. Dar diavolul, văzând aceasta şi vrând să se împotrivească îndreptării ce se face dintr-o astfel de ameninţare, a scos proroci mincinoşi. Şi când prorocii cei adevăraţi ameninţau cu robie şi foamete, aceia ziceau cele potrivnice, adică despre pace, îndestulare şi dobândire de nenumărate bunătăţi. Iar când se întâmplau cele rele prorocii lui Dumnezeu imputau celor mincinoşi, zicând: „Pace, pace, dar unde este pace?” (Ier. 6, 14). Şi cei ce sunt iubitori de Scripturi ştiu că toate cele propovăduite de prorocii cei adevăraţi împotriva prorocilor mincinoşi, care slăbănogeau râvna poporului, s-au petrecut întocmai. Şi pentru că aceia aşa de mult au stricat şi slăbănogit poporul, Dumnezeu zice prin proroci: „Eu sunt Domnul Dumnezeu... Cel ce face pace şi zidesc rele”. Care rele? Cele despre care am spus: robia, foametea şi toate de acest fel, iar nu desfrânarea, lăcomia sau altceva de acest fel. De aceea şi celălalt proroc când zice: „Nu este răutate în cetate pe care n-a făcut-o Domnul”, tot despre aceste rele zice, adică despre foamete, boli şi alte bătăi trimise de la Dumnezeu. Iar când zice Hristos: „Ajunge zilei răutatea ei” (Mt. 6, 34), despre sudori, osteneli şi trude zice. Iar proorocul zicând cele de mai sus, aşa s-ar înţelege: să nu vă slăbănogească pe voi prorocii cei mincinoşi, că Dumnezeu poate să

vă dea şi pace, şi să vă ducă şi în robie, căci El „face pace şi zideşte rele”. Şi ca să cunoşti că această tâlcuire este adevărată, să cercetăm cu de-amănuntul aceste cuvinte. Căci după ce a zis: „Eu sunt... Cel ce am făcut lumina şi am zidit întunericul” a adăugat: „Cel ce fac pace şi zidesc rele”. La început a pus două lucruri potrivnice şi punând şi pe urmă tot două potrivnice, dovedeşte că nu a zis despre desfrânare, când a zis de rele, ci despre necazuri. Căci ce lucru este împotriva păcii? Dovedit că robia, iar nu desfrânarea, lăcomia sau altceva. Şi precum la început a pus două lucruri potrivnice, aşa şi mai pe urmă.

OMILIE la zisa proorocului Ieremia: „Doamne, nu-i în voia omului calea lui, nici în voia celui ce merge, putinţa să-şi îndrepte paşii săi” (10, 23)

Unele porţiuni ale drumului de obşte sunt drepte şi netede, iar altele sunt prăpăstioase şi colţuroase. Aşa şi la Dumnezeieştile Scripturi, unele locuri sunt pentru toţi înţelese de la sine, iar altele au trebuinţă de multă cercetare şi osteneală. Când călătorim pe o porţiune de drum întinsă şi netedă, nu avem trebuinţă de multă luare aminte, dar când mergem pe una îngustă, care urcă până la vârful muntelui şi care este mărginită de prăpăstii de amândouă părţile, atunci avem trebuinţă de minte trează şi atentă, fiindcă greutatea locului nu ne îngăduie să ne lenevim. Şi dacă cineva numai puţin de va privi într-o parte şi-i va aluneca piciorul, tot trupul se prăpăstuieşte, sau de va privi spre prăpastie, ameţeşte şi cade jos, aşa şi la Dumnezeieştile Scripturi, peste locurile cele uşoare înţelegerii se poate trece fără osteneală, dar peste cele aspre nu se poate trece cu uşurinţă. De aceea trebuie ca toţi să fim treji şi atenţi când trecem astfel de locuri, ca să nu ni se primejduiască mântuirea. Şi de aceea, uneori, vă deprindem cu înţelegerile cele mai uşoare, iar alteori vă ducem la cele mai grele, ca să aducem mângâieri ostenelii voastre şi să scoatem şi lenevirea. Căci cei ce totdeauna petrec în cele uşoare se fac mai slăbănogi, iar cei ce mereu petrec în cele aspre se deznădăjduiesc din pricina ostenelii. Deci învăţătura trebuie amestecată, întrebuinţând uneori cele mai uşoare, alteori cele mai grele, ca mintea voastră nici să se slăbănogească peste măsură, nici să se rupă, întinzându-se peste măsură şi să se obosească din pricina ostenelii. ...mintea ascultătorilor când urmăreşte cu uşurinţă cele ce se grăiesc, dobândeşte multă odihnă şi cu mai multă osârdie se ridică spre lauda celui despre care vorbeşte cuvântul.

...Scris este: „nu în voia omului este calea lui”, şi nu numai că-l repetă pe acesta, ci şi altele asemănătoare alipesc de el, ca „Nu este nici de la cel care voieşte, nici de la cel care aleargă” (Rm. 9, 16) şi: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc” (Ps. 126, 1). Şi fac aceasta punând Sfintele Scripturi acoperământ al lenevirii lor, ispitindu-se, prin aceste cuvinte, să nege mântuirea şi nădejdea noastră; căci nimic altceva nu voiesc să demonstreze prin aceste cuvinte, decât că noi nu suntem stăpâni pe nimic. Toate ale noastre s-au stins, zadarnică este

făgăduinţa Împărăţiei, zadarnică îngrozirea gheenei, zadarnice legile şi sfătuirile, pedepsele şi chinurile. Căci se va sfătui cel ce nu este stăpân pe ceva? Şi ce va făgădui cel lipsit de stăpânire? Căci nici cel ce săvârşeşte fapte bune nu este vrednic de laudă, nici cel ce greşeşte nu este vinovat de pedeapsă şi de osândă, dacă nu sunt în stăpânirea noastră cele ce trebuie să le facem. Iar dacă oamenii se vor pleca la acestea, nimeni nu se va mai apuca de fapta bună, nimeni nu se va mai feri de răutate. Şi dacă acum, în toate zilele, învăţând despre gheena şi vorbind despre Împărăţie, punând înainte şi chinurile cele nesuferite şi darurile care covârşesc toată mintea omenească, şi sfătuim, îndemnăm şi dovedim, abia unii suferă ostenelile cele pentru fapta bună, abia câţiva se depărtează de dulceaţa păcatului, dacă vei tăia această ancoră sfântă, oare nu se va afunda corabia cu totul, prăpădindu-se şi acoperindu-se desăvârşit de ape, şi oare nu vor fi multe sfărâmările de corabie în fiecare zi? Căci la nimic nu s-a silit diavolul aşa de mult, precum s-a silit să înduplece sufletul omenesc să creadă aceasta, că păcătuind nu este vinovat de osândă şi lucrând fapta bună nu este vrednic de laudă şi de cununi. Iar prin aceasta celor îmbunătăţiţi să le slăbănogească mâinile şi să le stingă osârdia, iar celor ce zac să le înmulţească defăimarea şi să le crească trândăvia. De aceea trebuie să luăm aminte cu dinadinsul la cele ce se vorbesc, căci de nu vom citi cuvântul cu trezvie, prăpastie ne stă de amândouă părţile.

..În Scripturi scrie: „nu este Dumnezeu” (Ps. 13, 1). Şi „Întors-a faţa Lui, ca să nu vadă până la sfârşit” (Ps. 9, 31) şi „Domnul nu va cerceta” (Ps. 9, 33). Dar spune-mi, nu este Dumnezeu? Nu priveşte El peste lucrurile cele de pe pământ? Cine va suferi să audă sau să zică acestea? Da, acestea toate sunt scrise în Scripturi, dar învaţă-te cum este scris, căci zice: „Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu”. Această socoteală şi hotărâre nu este a Scripturii, ci a minţii celui nebun; nu le-a vestit pe cele ale sale, ci pe cele ale altuia. Şi iarăşi: „Pentru ce a mâniat necredinciosul pe Dumnezeu?” Că a zis întru inima lui: „Domnul nu va cerceta”. Şi zicând: „Întors-a faţa Lui, ca să nu vadă până la sfârşit”, o întoarce, dar de la cel necredincios şi stricat. Aşa fac şi doctorii, căci au obicei ca atunci când vorbesc cu cei sănătoşi să le spună greşelile celor nebuni şi ieşiţi din minte, ca să-i întărească mai mult. Şi fiindcă buna credinţă este sănătatea sufletului, iar boala şi slăbiciunea cea mai de pe urmă este a nu cunoaşte pe Dumnezeu, Scriptura spune cuvintele celor necredincioşi nu

numai, simplu, ca să le auzim, ci ca să ne şi păzim. Ea spune ce a zis cel nebun, ca tu să te faci înţelept şi să nu primeşti cuvântul aceluia; spune ce a zis cel necredincios, ca tu să fugi de necredinţă.

..Încă şi un alt cuvânt poartă ei în gură, nu forţând înţelesul sănătos, ci adăugând ceva ce nu este scris în Scriptură. Căci diavolul are obicei să bage învăţăturile cele pierzătoare ori adăugând, ori scăzând, ori forţând, ori schimbând cele scrise. Dar care este cuvântul acela? „Al Meu este argintul şi al Meu este aurul, zice Domnul, Atotţiitorul" (Agheu 2, 9) şi căruia voi vrea le voi da. Dar o parte a cuvântului acesta este scris, dar o altă parte nu, ci a fost adăugat, căci „al Meu este argintul şi al Meu este aurul" a zis prorocul, iar „căruia voi vrea le voi da" nu se află în Scriptură, ci este adăugat şi se poartă de cei mulţi. Dar care este vătămarea ce vine de aici? **Mulţi spurcaţi, vrăjitori şi desfrânaţi, care nu sunt vrednici nici a vedea soarele, nici a trăi, nici a respira, dobândesc multă bogăţie făcând orice, răpind casele văduvelor, jefuind pe sărmani, ridicându-se asupra celor mai jos decât ei. Şi voind diavolul să încredinţeze că toată bogăţia este de sus din darul lui Dumnezeu, ca din aceasta să se aducă multă hulă Stăpânului, a luat un cuvânt din Scriptură la care a adăugat altul ce nu este scris acolo; la „Al Meu este argintul şi al Meu este aurul" a adăugat „şi căruia voi vrea le voi da"**. Dar prorocul Agheu nu zice aşa.

Noi am fost făcuţi nu ca să mâncăm, să bem şi să ne îmbrăcăm, ci ca să fugim de răutate şi să alegem fapta bună, apucându-ne de filozofia cea dumnezeiască. Şi fiindcă noi nu am fost făcuţi să mâncăm şi să bem, ci pentru alte lucruri mult mai mari şi mai bune, ascultă pe Dumnezeu care Însuşi spune pricina pentru care a făcut pe om: „să facem om după chipul Nostru şi după asemănare" (Fac. 1, 26). Iar asemenea cu Dumnezeu nu se face mâncând, bând şi îmbrăcându-ne, căci Dumnezeu nici nu mănâncă, nici nu bea, nici nu Se îmbracă, ci lucrând dreptate şi arătând iubire de oameni, făcându-ne buni şi blânzi, şi miluind pe cei de aproape şi vânând toată fapta bună. Mâncarea şi băutura este proprie firii dobitoacelor celor necuvântătoare, şi ele cu nimic nu ne fac mai buni decât acelea. Dar cu ce le întrecem pe acelea?

Din faptul că suntem făcuţi după chipul lui Dumnezeu şi asemănarea Lui.

...aducând în mijloc cuvântul cel prorocesc, să-l cercetăm cu de-amănuntul şi să cunoaştem cine este cel ce l-a zis, pentru cine, când, către cine şi cum.

Cel ce l-a zis este Ieremia prorocul, nu pentru sine, ci făcând rugăciune pentru **iudeii cei nemulţumitori, nesimţitori, neîndreptaţi, cei ce trebuiau să fie munciţi şi pedepsiţi cu pedeapsa cea mai de pe urmă, despre care zice Dumnezeu către el: „Nu te ruga pentru poporul acesta că nu te voi asculta”.** Iar unii cred că aceasta s-a zis despre Nabucodonosor, căci voind acesta să se lupte cu ei, şi să le ia cetatea şi să-i ducă robi, prorocul vrea să-i încredinţeze pe toţi că nu cu puterea şi cu tăria lui biruieşte cetatea, ci pentru păcatele lor Dumnezeu ocârmuieşte războiul, ducându-l pe păgân asupra Ierusalimului. Şi **de aceea zice: „Ştiu, Doamne, că nu-i în voia omului calea lui, nici în voia celui ce merge, putinţa să-şi îndrepte paşii săi”. Şi cuvântul acesta aşa se tâlcuieşte: Calea aceasta pe care călătoreşte acum barbarul acesta oştindu-se asupra noastră nu este de la sine şi nu el a purtat acest război şi a câştigat biruinţa, ci de nu ne-ai fi dat Tu în mâinile aceluia, nu ne-ar fi bătut, nici nu ne-ar fi biruit. Pentru aceasta mă plec Ţie, pentru că aşa ai socotit Tu să ne pedepseşti. Ceartă-ne, însă cu judecată, iar nu cu mânie.**

...după ce a zis: „Ştiu, Doamne, că nu-i în voia omului calea lui”, nu a tăcut, ci a adăugat: „Nici în voia celui ce merge, putinţa să-şi îndrepte paşii săi”. Iar ceea ce a zis aşa se tâlcuieşte: Nu în stăpânirea noastră este toată treaba, ci o parte într-a noastră, iar cealaltă într-a lui Dumnezeu. Căci a alege cele bune, a voi, a ne sârgui şi a suferi toată osteneala sunt ale voinţei noastre, iar a le duce pe acestea la sfârşit şi a nu le lăsa neterminate este al darului cel de sus. De aceea Dumnezeu a împărţit cu noi fapta bună, nelăsând ca toată lucrarea să fie în stăpânirea noastră, ca să nu ne înălţăm cu mândria, nici El n-a luat-o toată, ca să nu cădem în trândăvie şi nebăgare de seamă, ci lăsându-ne nouă o mică parte ca să ne ostenim, cea mai mare parte o lucrează El. Şi cum că de ar fi fost toată lucrarea faptei bune în stăpânirea noastră, ne-am fi înălţat cu mândria, să auzim pe fariseul acela ce zice, la câtă trufie s-a ridicat, cum cugeta şi vorbea mai presus decât toată lumea. De aceea, deci, nu a

îngăduit Dumnezeu ca să fie toată treaba a noastră, ci numai o mică parte ne-a lăsat, ca din aceasta să ne încununeze pe noi cu dreptate. Iar lucrul acesta l-a arătat din pilda aceea, care zice: „Şi ieşind pe la ceasul al unsprezecelea a găsit pe alţii stând fără de lucru”; şi i-a trimis şi pe ei să lucreze în vie. Dar ce au putut să lucreze într-un ceas? De ajuns este lui Dumnezeu ca şi pentru o clipă să dea plată desăvârşită. Şi ca să cunoşti că aşa zice şi prorocul şi nu ne lipseşte pe noi de stăpânire, ci filozofează aici despre sfârşitul lucrărilor, ascultă ceea ce adaugă. Căci după ce a zis: „Ştiu, Doamne, că nu-i în voia omului calea lui...” zice: „Pedepseşte-ne pe noi, Doamne, dar cu dreptate, şi nu cu mânia Ta” (10, 24). Iar de nu era nimic în stăpânirea noastră de prisos ar fi fost cuvântul acesta. Şi ce lucru ar fi mai nedrept decât a pedepsi pe cei ce nu sunt stăpâni pe cele ce se cuvin să facă; şi să fie pedepsiţi oamenii al căror drum al vieţii lor nu este în stăpânirea lor? De aceea prorocul când se roagă lui Dumnezeu ca să nu mărească pedeapsa asupra lor, nu arată altceva decât adeverirea faptului că sunt vrednici a fi pedepsiţi şi osândiţi. Iar aceasta nu face altceva, decât să întărească stăpânirea de sine. Şi de nu ar fi fost ei stăpâni peste cele ce se cuvin să facă, nu ar fi trebuit să se roage ca să li se facă pedeapsa mai blândă, şi nici n-ar fi trebuit să-i pedepsească; şi nici n-ar fi fost trebuinţă de rugăciune, căci Dumnezeu nu are trebuinţă de cineva ca să-L roage să nu pedepsească pe cei nevinovaţi. Şi ce zic Dumnezeu, când nici omul cel ce are minte nu face aşa.

Deci văzând aici pe prorocul că se roagă lui Dumnezeu pentru iudei, dovedit este că se roagă pentru ei că sunt păcătoşi. Iar păcatul se arată atunci când noi fiind stăpâni să nu călcăm legea, o călcăm. Dovedit este, deci, din toate părţile că toate lucrările noastre sunt şi în stăpânirea noastră, şi a lui Dumnezeu.

În acest fel se înţelege şi cuvântul: „Nu este nici de la cel care voieşte, nici de la cel care aleargă, ci de la Dumnezeu care miluieşte” (Rm. 9, 26). Dar pentru care pricină voiesc? Şi pentru care pricină alerg, dacă sunt lipsit de stăpânire? Ca prin voinţă şi alergare să tragă ajutorul lui Dumnezeu ca să ajute, să lucreze şi să ducă la sfârşit ceea ce vreau. Iar de vei înceta a voi şi a alerga, nici Dumnezeu nu-ţi va da ajutor, ci se va depărta şi El.

– Dar de unde este dovedit asta?

– Ascultă ce zice către Ierusalim: „De câte ori am voit să adun pe fiii tăi..., dar nu aţi voit. Iată, casa voastră vi se lasă pustie” (Mt. 23, 37-38). **Vezi că Dumnezeu S-a depărtat fiindcă**

ei n-au voit? De aceea avem trebuinţă şi de a voi, şi de a alerga, ca să tragem pe Dumnezeu spre noi. Acest lucru îl zice şi prorocul că a săvârşi nu este în puterea noastră, ci în ajutorul lui Dumnezeu, iar în puterea şi în voinţa noastră cea liberă este a alege.

– Dar dacă a săvârşi este a lui Dumnezeu, nicio vină nu voi avea, de nu voi face ceva.

– Când voi face toate cele ce depind de mine, voi vrea, voi alege şi mă voi apuca să lucrez, iar Dumnezeu, Cel ce este Stăpân peste sfârşit, nu-mi va ajuta, numai atunci sunt izbăvit de orice vină. Dar nu va fi aşa, căci cu neputinţă este să ne părăsească Dumnezeu când noi vom vrea şi vom alege. Şi dacă pe cei ce nu voiesc îi sfătuieşte şi îi îndeamnă ca să voiască, cu mult mai mult nu va părăsi pe cei ce au ales, căci zice: „Uitaţi-vă la neamurile cele din început şi vedeţi cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat? Sau cine a petrecut în frica Lui şi a fost părăsit?” (Înţ. lui Sirah 2, 10-11). Iar Pavel spune: „Iar nădejdea nu ruşinează” (Rm. 5, 5), adică nădejdea cea către Dumnezeu, căci cu neputinţă este ca cel ce nădăjduieşte din tot sufletul spre Dumnezeu şi face totul din partea sa, să nu dobândească scopul lui. Şi iarăşi: „Dar credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda” (1 Cor. 10, 13). Iar un oarecare bărbat înţelept zice: „Fiule, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului, pregăteşte-ţi sufletul tău spre ispită. Îndreaptă-ţi inima ta şi rabdă şi să nu te tulburi în vremea încercării. Lipeşte-te de Dânsul şi nu te depărta” (Înţ. lui Sirah 2, 2-3). Iar un alt cuvânt sfătuieşte: „Iar cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui” (Mt. 10, 22). Iar toate acestea sunt canoane, hotare şi dogme nemişcate, şi ele trebuie să se înfigă în sufletul nostru. Şi **trebuie să se ştie că este cu neputinţă ca cineva să fie părăsit de Dumnezeu când va pune osârdie, se va îngriji de mântuirea sa şi va face toate cele ce depind de el.** Nu auzi ce zice către Petru? „Simone, Simone, iată, satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credinţa ta” (Lc. 22, 31). **Căci Dumnezeu când va vedea că povara este mai grea decât puterea noastră, întinde mâna şi uşurează ispita, iar când va vedea că din trândăvia noastră nu voim să ne mântuim, ci ne vindem mântuirea noastră, ne lasă şi ne părăseşte. Căci nu ne sileşte, nici nu ne trage, ci ceea ce făcea când învăţa, face şi aici. Fiindcă atunci nu trăgea, nici nu silea pe cei ce**

nu voiau să audă şi fugeau, iar celor ce luau aminte le lumina cele neluminate şi le dezlega pildele; şi nici acum nu trage, nici nu sileşte pe cei nesimţitori şi care nu voiesc, dar pe cei ce voiesc îi trage cu multă tărie. De aceea şi Petru zicea: „Cu adevărat cunosc... că în orice neam, cel ce se teme de El şi face dreptate este primit la El” (F. Ap. 10, 34-35). Iar prorocul sfătuieşte acelaşi lucru zicând: „Şi de veţi vrea şi mă veţi asculta, bunătăţile pământului veţi mânca. Iar de nu veţi vrea şi nu mă veţi asculta, sabia vă va mânca pe voi” (Is. 1, 19-20).

OMILIE la zisa proorocului David: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui” (Ps. 48, 17) / iubirea de străini

Dar unde petreci acum, o, omule? În târg? Dar ce să strângi tu de acolo? Noroi şi pământ? Vino de ia de la mine mir. De ce aduni bani fără valoare şi te dedai la iubirea de argint, care este tirana dregătoriei celei pieritoare; la agonisire de griji lumeşti, care acum este, dar mâine nu. De ce culegi florile şi laşi rodul? De ce alergi după umbră şi nu apuci adevărul? De ce fugi după cele pieritoare şi nu cauţi pe cele stătătoare? „Căci tot trupul este iarbă şi toată slava omului ca floarea ierbii”. „Uscatu-s-a iarba şi floarea a căzut, iar cuvântul Domnului nostru rămâne în veac” (Is. 40, 7-8). Şi ce folos este sufletului că te-ai îmbogăţit cu bani? Eşti bogat cu banii, dar cu sufletul eşti sărac; eşti îmbrăcat cu frunze, dar fără roade. Ce folos ai din acestea, spune-mi? Ai luat bani care-i vei lăsa aici; ai luat dregătorie din care se naşte vrăjmăşie. Vino de te îndulceşte cu cuvinte filozofeşti, cheltuieşte-ţi păcatele, mistuieşte-ţi fărădelegile, fă-ţi conştiinţa curată, înalţă-ţi gândul tău, fă-te înger din om, lasă firea trupului şi ia-ţi aripa cea uşoară a vieţii, izbăveşte-te de cele văzute şi te lipeşte de cele nevăzute; suie-te în cer, dănţuieşte împreună cu îngerii, stai înaintea Tronului celui de sus; lasă fumul, umbra, iarba şi păianjenul, căci nu mai ştiu ce nume vrednic să pun acestora de aici. ..Vino şi te fă om, ca nu cumva să porţi un nume mincinos. Oare aţi înţeles ceea ce am zis? Eşti om, dar de multe ori numai cu numele, iar nu cu înţelegerea. Căci când te văd pe tine petrecând dobitoceşte, cum te voi numi om, şi nu mai degrabă bou? Când te văd pe tine răpind, cum te voi numi om, şi nu lup? Când te văd pe tine desfrânând, cum te voi numi om, şi nu porc? Când te văd pe tine făcând vicleşug, cum te voi numi om, şi nu şarpe? Când te văd pe tine purtând otravă, cum te voi numi om, şi nu aspidă? Când te văd pe tine fără minte, cum te voi numi om, şi nu măgar? Când te văd pe tine preadesfrânând, cum te voi numi om, şi nu cal turbat asupra părţii femeieşti? Când te văd pe tine nesupus şi nepriceput, cum te voi numi om, şi nu piatră? Ai luat cinste de la Dumnezeu, de ce vinzi darurile firii? Ce faci, spune-mi? Unii

oameni au meşteşugul de a schimba dobitoacele cele necuvântătoare, pe cât se poate, dăruindu-le unele daruri omeneşti. Pe papagali îi învaţă să vorbească cu glas omenesc silindu-le firea cu meşteşug, pe lei îi fac blânzi şi-i trag prin târg. Pe leu, care este un dobitoc neîmblânzit, îl îmblânzeşti, iar pe tine te faci mai sălbatic decât lupul? Dar ceea ce este mai rău e că fiecare din dobitoacele cele necuvântătoare are o singură răutate, lupul este răpitor, şarpele viclean, aspida otrăvitoare, dar la omul rău nu este aşa, căci uneori nu numai o răutate îl stăpâneşte, ci se face şi răpitor, şi viclean, şi otrăvitor, adunând în sufletul său răutăţile dobitoacelor celor necuvântătoare. Cum, dar, te voi numi om pe tine, care nu ai semnul Împărăţiei, nu ai coroana, nu ai porfira? „Să facem pe om după chipul nostru şi după asemănare" (Fac. 1, 26), zice Scriptura. Cugetă, o, omule după al Cărui chip ai fost făcut şi nu te pogorî la prostimea dobitoacelor necuvântătoare. Dacă vei vedea vreun împărat că a aruncat porfira şi coroana şi petrece împreună cu ostaşii, lăsându-şi dregătoria sa, cum vei numi împărat pe omul acesta? Şi tu eşti om. Să nu-mi arăţi că ai suflet de om, ci de eşti om cu înţelegerea şi cu înţelepciunea. Eşti stăpân al dobitoacelor celor necuvântătoare, dar te-ai făcut rob al patimilor tale celor dobitoceşti.

Să nu te temi când se va îmbogăţi omul". Ia stihul acesta ca o vistierie; ia stihul acesta ca o pricină a îmbogăţirii şi a îndestulării. Că **bogăţie nu este a se îmbogăţi, ci a nu voi a se îmbogăţi. Oare aţi înţeles acestea? Cel ce voieşte să se îmbogăţească are trebuinţă de averi şi de bani, iar cel ce nu voieşte să se îmbogăţească totdeauna este în îndestulare.** „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui". **Te temi de cei ce se îmbogăţesc căci sunt înfricoşaţi? De ce te temi de omul care este îmbrăcat cu frunze şi lipsit de roade? De ce te temi de omul care este în nesiguranţă? De ce te temi de omul care pururea tremură? De ce te temi de omul care totdeauna petrece cu frică? Sluga ta nu se teme de tine când lipseşti, dar acela poartă înăuntrul său pe stăpânul lui. Oriunde va merge, pofta iubirii de argint urmează după el. Acesta pe prieteni, pe vecini, pe slugi, pe făcătorii de bine şi pe zavistnici, pe toţi îi are de vrăjmaşi. Iar cel sărac petrece netemându-se de nimeni, că este bogat**

numai cu filozofia şi cu răbdarea. Cel bogat, fiindcă petrece împreună cu lăcomia şi cu asuprirea, este urât de toţi şi numai pe faţă, în adunările cele de obşte, pizmaşii îl laudă şi-l măgulesc, dar cu mintea îl urăsc. Şi că acestea sunt aşa, atunci când va veni vântul şi va scutura frunzele, adică se va face o prefacere a lucrurilor, se vor cunoaşte prietenii cei prefăcuţi; atunci se vor lua măştile linguşitorilor, atunci se va arăta ceata făţarnicilor, atunci se vor deschide gurile tuturor şi vor zice: „Spurcatul acela, vicleanul, preaînrăutăţitul". Ce zici? Oare nu-l linguşeai şi nu-i sărutai mâinile?

...Este bogat care răpeşte cele ale tuturor, dar este şi bogat care dă săracilor toate cele ale lui. Acela se îmbogăţeşte strângând, iar acesta cheltuind, acela seamănă pământul, iar acesta lucrează cerul. Şi pe cât este pământul mai jos decât cerul, pe atât îndestularea aceluia este mai slabă decât bogăţia acestuia. Acesta are nenumăraţi îndrăgitori, iar acela pe toţi clevetitori. Şi ce este de mirare că pe asupritor şi răpitor îl urăsc nu numai cei ce au fost nedreptăţiţi, ci şi cei ce nu au pătimit niciun rău de la el, care împreună pătimesc şi se scârbesc cu cei ce au pătimit rău. Iar pe cel milostiv îl iubesc nu numai cei ce au fost miluiţi, ci şi cei ce nu au fost. Şi mai bună este fapta bună decât răutatea, fraţilor. Răutatea are vrăjmaşi şi pe cei ce nu au fost nedreptăţiţi, iar fapta bună are îndrăgitori şi pe cei ce nu au dobândit faceri de bine, căci toţi zic: „Dumnezeu să-i facă lui bine! Ce binefacere ai dobândit". Nu eu, ci fratele meu, răspunde acela; nu eu, ci mădularul meu. Căci facerea de bine făcută aceluia vine tot la mine. Ai văzut ce lucru mare este fapta bună? Cât de poftită? Cât de dorită? Cât de bună? Cel milostiv este limanul cel de obşte, tatăl tuturor, toiagul celor bătrâni. Şi de va pătimi ceva mâhnire toţi se roagă pentru el, zicând: „Dumnezeu să-l miluiască, să-i facă bine, să rămână la el cele bune". Iar pe cel răpitor toţi îl prihănesc, zicând: „Spurcatul, răul, pângăritul". Şi se fac strigări nenumărate în toate zilele. Şi de va cădea, toţi se pornesc împotriva lui. Aceasta este viaţă? Aceasta este bogăţie? Această stare nu este mai bună ca a unui osândit. Cel osândit este legat cu trupul, iar acesta cu sufletul.

...Vino aici şi te voi preface, voi preface vrajba în vicleşug, primejdia în siguranţă. Şi acestea aici, iar acolo îţi voi da Împărăţia cerurilor, ca să nu te duci în muncile cele fără de sfârşit, ci ca să iei bunătăţile cele pe care „ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a

auzit şi la inima omului nu s-au suit” (I Cor. 2, 9). Oare acestea sunt ale celui ce alungă sau ale celui ce sfătuieşte? Ale celui ce te urăşte sau ale celui ce te iubeşte? Dar tu mă urăşti, iar eu te iubesc, căci am porunca Stăpânului meu ce zice: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri” (Mt. 5, 44). Şi nu mă depărtez de la tine, fiindcă voiesc să te vindec. Stăpânul nostru Se răstignea, dar zicea: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac” (Lc. 23, 34). **Oare te alung pe tine? Nu pe tine, ci patima ta. Şi oare mă lupt cu tine? Cu răutatea ta. Să nu mă socoteşti făcător de bine? Să nu mă socoteşti purtător de grijă? Să nu mă socoteşti un apărător al tău mai bun decât toţi? Cine altul îţi va vorbi ţie despre acestea? Stăpânitorul? Nimic din acestea, ci va vorbi despre învinuiri şi despre pâri. Oare femeia? Ea îţi va vorbi despre podoabe şi despre aur. Oare copilul? Dar el îţi va spune despre moştenire, despre testament şi despre viitorul lui. Sau poate sluga? Ea îţi va grăi despre slujbă, despre robie şi despre libertate. Dar poate linguşitorii? Ei vor spune despre ospeţe, despre prânzuri şi despre cine. Poate cei ce sunt la teatru? Aceia vor vorbi despre râsul cel de ocară şi despre pofta cea desfrânată. Sau poate judecătorul? Acela îţi va spune numai despre testament, despre moştenire, despre eliberări, despre cele în care se petrece.** Unde poţi deci să auzi acestea, dacă nu la mine? Toţi se tem de tine, dar eu te defăimez. Cât timp vei petrece astfel te voi defăima, te voi trece cu vederea, voi defăima patima ta. Eu tai, şi tu strigi, dar nu mă tem de glasul tău, căci îţi doresc mântuirea, fiindcă sunt doctor. Oare având rană şi chemând pe doctor ai fi văzut că ascute cuţitul, nu ai zis: „Taie, deşi mă doare!”, aşteptând tămăduirea prin tăiere? Dar de mine fugi, care nu tai, ci curăţ mintea ta cu cuvântul. Şi doctorul de multe ori taie, dar face rana mai rea, dar eu nu o fac mai rea, ci o tămăduiesc, căci acolo şi firea este slabă, şi doctorii neputincioşi, dar aici este putere a cuvintelor. Doctorul nu-ţi făgăduieşte mântuirea, dar eu ţi-o făgăduiesc, deci ascultă-mă: Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, S-a pogorât ca pe noi să ne înalţe şi să ne facă mai presus de cele omeneşti. De un lucru trebuie să mă tem: de păcat. Celelalte toate ducă-se, prăpădească-se, şi bogăţia, şi sărăcia, şi stăpânirea, şi orice. Acestea le zic şi nu voi înceta a le zice. Căci voiesc ca nimeni să nu piară din turma mea.

Unde sunt femeile cele de acum? Să le comparăm cu Sarra. Oare primesc ele astfel de porunci? **Uită-te la mâna**

femeii celei iubitoare de podoabe şi vezi că pe dinafară este aurită, iar pe dinăuntru e plină de jefuire. Asuprirea a câtor săraci poartă mâna ta? Întinde mâna ta, arat-o! Cu ce este îmbrăcată? Cu răpire. Uită-te la mâna Sarrei. Cu ce este îmbrăcată? Cu iubirea de străini, cu milostenia, cu dragostea, cu iubirea de săraci. O, dreaptă frumoasă! Sunt mâini şi mâini. Una este forma ei, dar deosebirea lor este mare. Acolo izvoare de lacrimi, aici cununi şi daruri. Şi acestea le zic, ca nici femeile să ceară de la bărbaţi unele ca acestea, nici bărbaţii să sufere pe femei să ceară unele ca acestea. Iată Sarra, iată bogata, a frământat trei măsuri de făină curată. Mare era osteneala, dar n-a simţit-o pentru nădejdea rodului şi a câştigului. „Grăbeşte de frământă trei măsuri de făină curată". Ce faci? Te împodobeşti, o, femeie? Rea socoteală dacă astfel voieşti să placi bărbatului, dacă aşa te sileşti să-i placi lui.

– Dar cum voi plăcea?

– Cu înfrânarea şi curăţenia, cu blândeţea, cu filozofia, cu supunerea, cu dragostea şi cu unirea într-un gând. Acestea sunt podoabele tale, o, femeie; aceste fapte bune fac unirea. Iar podoabele acelea nu pricinuiesc plăcere, ci te fac împovărătoare bărbatului tău, căci când îi vei zice: „Răpeşte şi adu-mi!", puţină vreme îi vei plăcea, dar mai pe urmă îl ai vrăjmaş. Dar ca să-ţi arăt că nu placi bărbatului, acasă le lepezi şi numai când vii la Biserică te îmbraci cu ele. De plăceai bărbatului le-ai fi purtat acasă. Şi intri în Biserică aurită cu mâinile şi cu gândul. De va veni Pavel, înfricoşatul şi doritul acela, înfricoşat păcătoşilor şi dorit celor binecredincioşi, va striga aceleaşi cuvinte: „Femeile trebuie să se împodobească nu cu aur, cu mărgăritare sau cu haine scumpe" (I Tim. 2, 9). Apoi de va intra elinul şi va vedea pe femei sus purtând acestea, iar jos pe Pavel grăind cele împotrivă, nu va zice că cele ale credinţei noastre sunt basme şi făţărnicie? Dar ele nu sunt făţărnicie, cu toate că se petrec unele ca acestea. Iar elinul se vatămă şi zice: „Am intrat în Biserica creştinilor şi am auzit pe Pavel zicând: «Nu cu aur şi cu mărgăritare să se îmbrace femeile, dar femeia aceasta cu lucrul dovedeşte cele potrivnice»".

Dar ce folos ai tu de la aur, o, femeie? Ca să te arăţi frumoasă şi chipeşă? Dar acestea cu nimic nu te foloseşte la frumuseţea sufletului. Fă-te frumoasă cu sufletul şi vei fi poftită şi cu trupul. „Înţelepciunea omului va lumina faţa lui" (Eccles. 8, 1), cu toate că înţelepciunea este a sufletului. Nimic nu aduce dorinţa şi îndrăgirea ca dragostea. Şi de te va iubi pe tine bărbatul tău, dorită îi vei fi, cu toate că vei fi urâtă, iar de te va urî, nu va voi să te vadă, cu toate că vei fi

frumoasă. Căci urâţirea sufletului nu lasă să se vadă frumuseţea feţei. Şi când îi vei cere podoabe de aur, te va urî şi va fugi de tine ca de cerşetorul care stă în târg. Dar de acela poate să fugă, dar de tine nu, fiindcă totdeauna eşti împreună cu el şi-i ceri lucruri care nu au niciun rost.

Şi acestea le zic nu numai să le auzi, o, femeie, ci ca să se prefacă mintea ta. Cuvintele mele sunt doctorii care ustură. Ustură puţină vreme, dar veselesc totdeauna. Căci eu sunt doctor şi zgândăresc rănile, ca nu învechindu-se, să se întindă mai mult. Dar eu vindec dăruind sănătatea cea prin cuvânt, iar cei trupeşti vindecă vremelnic şi uneori cu greşeală numai pentru viaţa aceasta.

„Nu te teme când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui”. Nu a zis, când se va înmulţi slava lui, ci „slava casei lui”. Căci când vei intra în casa vreunui bogat şi vei vedea în ea stâlpi înalţi cu capetele poleite cu aur, marmure înfipte în zid, izvoare curgând şi fântâni, încăperi, pomi clătinându-se de vânt, şi pe toate pline de mozaicuri, cireadă de eunuci îmbrăcaţi în fir şi mulţime de slugi, covoare puse pe jos, mese strălucite cu aur şi camere împodobite, acestea toate sunt slava casei, iar nu a omului. Căci slava omului este cucernicia, blândeţea, milostenia, bunătatea, smerenia, pacea, dreptatea, dragostea cea nefăţarnică către toţi; acestea toate sunt slava omului. De ce te temi de cel bogat? Teme-te mai mult de casa lui, că aceea este bogată, nu cel ce locuieşte în ea.... Oare bogăţia este a lui? Slava este a casei. Pereţii au marmură, dar ce ajută acestea celui ce locuieşte acolo? Tavanul este poleit cu aur, dar ce-l ajută pe cel ce-l are? Capetele stâlpilor sunt suflate cu aur, dar ce împărtăşire au acestea cu capul cel întinat de păcate al aceluia? Pardoseala este curată, dar conştiinţa lui nu este curată. Hainele lui sunt de mătase, dar sufletul îi este plin de rupturi. Casa este bogată, dar cel ce o are este sărac. „Când se va înmulţi slava casei lui”. Şi ca să vă încredinţaţi mai bine că slava este a casei, iar nu a omului, vă vom dovedi acestea din cuvintele voastre.

Intrând de cele mai multe ori în vreo casă frumoasă a cuiva, când ieşiţi ce ziceţi? „Am văzut marmure frumoase” şi nu ziceţi: „Am văzut un om frumos”; „minunaţi sunt stâlpii, minunate ferestrele” şi nu zici „minunat este cel ce locuieşte aici”; „mult aur are pe tavan” şi nu zici: „milostenia este multă”; „fântâni sunt multe şi îndestulare mare” şi nu zici „multă îndestulare are omul acesta”. Peste

tot vorbeşti despre pereţi, peste tot despre marmure, peste tot despre fântâni, peste tot despre izvoare. Apoi vezi un cal cu frâul poleit cu aur şi zici „frumos este frâul”, dar lauda o dai argintarului; de zici „minunată este haina”, lauda o dai ţesătorului; de zici „frumoase sunt slugile”, dai lauda celui ce le-a vândut. Şi numai lucrurile cele dimprejurul omului dobândesc lauda, iar acela rămâne neîncununat.

Dar când vei vedea vreun om bun zici: „Acesta este om bun, frumos, blând, minunat, milostiv, smerit, zdrobit cu inima, ia aminte totdeauna la rugăciuni, totdeauna petrece în postiri, totdeauna petrece la Biserică, totdeauna este nedespărţit de învăţătura cea dumnezeiască”. Acestea da, sunt laudele lui, sunt cununile lui. Deci învaţă care este bogăţia omului şi care este bogăţia casei şi să nu te temi. Căci de te vei învăţa să deosebeşti bine bogăţia nu te vei mai teme. Vezi că acela pe care-l socoteşti bogat este lipsit şi sărac? „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul”. Şi dacă cumva crezi că te amăgesc, priveşte la cel bogat în vremea morţii lui, oare ia ceva din toate acestea şi se duce cu ele? Apoi moare, şi cel îmbrăcat cu haine de mătase zace gol jos, iar slugile se duc şi vin şi nimeni nu îngrijeşte de el, căci slugile nu au fost ale lui. S-a dus şi nimic din cele rămase nu mai este al lui. Femeia plânge de se sfărâmă, dezleagă părul, o mângâie toţi, dar nu ascultă. Copiii sunt sărmani, femeia văduvă, toţi sunt smeriţi, paharnicii, linguşitorii, eunucii. Şi a luat ceva din vasele casei şi a se duce mortul nu poate, ci el singur este dus şi-l înalţă cu laude. Dar ce pot laudele? Slava deşartă îl poate slăvi? Oare poate să ia ceva din ea? Nimic din cele de aici nu poate să stea lângă el în ziua aceea. Cel ce răpea toate se duce la mormânt, este îngropat în trei coţi de pământ şi mai mult nimic. Pământ se pune peste obrazul lui, apoi capacul sicriului; se duc apoi toţi de acolo. Unde este bogăţia? Unde sunt slugile? Unde este pompa? Unde este casa cea mare şi frumoasă? Îl părăsesc toate. Îl lasă şi femeia cu toate că nu vrea, că putoarea şi mulţimea viermilor o alungă. Dar aceasta este totul? Da, căci neluând nimic aşa s-a dus, şi s-a dus neavând nimic.

Dar fericiţii mucenici, fiindcă iau cele ale lor cu ei, mergem la mormintele lor şi nu ne depărtăm de ele. Căci şi împăratul leapădă coroana şi stăruie lângă mormântul mucenicului, cucerindu-se şi rugându-se ca să i se dea lui dezlegare de cele rele şi biruinţă asupra vrăjmaşilor.

Deci „să nu te temi când se va îmbogăţi omul”. Şi luând stihul acesta să cântăm Domnului şi pentru toate să mulţumim Tatălui şi

Fiului şi Sfântului Duh, că Lui I Se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la zisa: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul” şi despre milostenie / care s-a rostit la Constantinopol, în Biserica cea Mare, după ce a vorbit altul mai înainte, şi unde puţini au fost adunaţi

...să ne scăldăm auzurile cu citirea Scripturilor, ca şi cu ape de râuri. La fel fac şi corăbierii: după ce scapă de furtună, trecând mult noian de apă şi ajungând la un port, coboară pânzele şi lasă vâslele, şi, ieşind din corabie, îşi întăresc trupul cu băi, cu mâncăruri şi băuturi, cu somn şi cu odihnă, pregătindu-l pentru cealaltă parte de călătorie. Acestora să urmăm şi noi şi, izbăvindu-ne de tulburarea cea de mai înainte, de vifor şi de valuri, să adăpostim sufletul nostru în citirea Scripturilor ca într-un port liniştit. Căci cuvintele Dumnezeieştilor Scripturi sunt liman neînviforat, zid nebiruit, turn neclădit, slavă care nu se poate fura, armă puternică, veselie şi dulceaţă netrecătoare şi orice bine va zice cineva. Ele alungă întristarea şi păstrează bucuria; pe sărac îl fac mai bogat decât cei bogaţi, iar pe cei bogaţi îi întăresc; pe cel păcătos îl fac drept, iar pe cel drept îl îngrădesc cu pază întărită; smulg răutăţile cele ce sunt şi sădesc bunătăţile cele ce nu sunt; izgonesc răutatea şi întorc către fapta bună, şi nu numai întorc, ci şi înrădăcinează şi fac a petrece pururea în ea. Ele sunt doctorie duhovnicească şi cântare dumnezeiască negrăită, surpătoare de patimi, pentru că smulg rădăcinile păcatelor şi, făcând ţarina curată, seamănă seminţele dreptei credinţe şi aduc rodul până la coacere.

Când cineva se depărtează de fapta bună, lucrurile vieţii acesteia le vede mari, iar când se va aşeza întru lumina cea strălucitoare a dumnezeieştilor Scripturi, atunci vede şi prostimea şi scurtimea şi netrebnicia acestor lucruri stricăcioase şi cunoaşte luminos că toate acestea nu sunt mai stabile decât apele râurilor, căci cum se arată îndată trec. De aceea proorocul, filozofând şi îndreptând pe cei mici la suflet, care se târăsc pe jos, se uimesc de slava bogăţiei şi se tem şi se cutremură de cei îndestulaţi în aceste lucruri, şi

depărtându-ne pe noi de la această frică şi înduplecându-ne să defăimăm acestea ca pe nişte lucruri de nimic, zice: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui, căci când va muri el nu va lua toate”.

Ai văzut ce sigur este cuvântul şi ce luminat a despărţit lucrurile? Căci nu a zis, când se va înmulţi slava lui, ci „slava casei lui”, arătând că una este slava omului şi alta a casei. Dar care este slava omului şi care este slava casei? Căci trebuie să le ştim pe acestea luminat ca să nu îmbrăţişăm visurile mai înainte de adevăr. Slava casei sunt sălile, pridvoarele, tavanele poleite cu aur, pardoseala împodobită cu mozaicuri, livezile, grădinile, cirezile de robi, vasele cele scumpe, dar care nimic nu ajută omului. Iar slava omului este credinţa cea dreaptă, râvna cea după Dumnezeu, dragostea, blândeţea, bunătatea, îndeletnicirea în rugăciuni, milostenia, înfrânarea, cucernicia şi toate celelalte mădulare ale faptei bune. Şi ca să cunoşti că acestea aşa sunt, să ştii că cel ce are casă bună, sau grădină, sau livadă, sau mulţime de robi, sau haine scumpe nu culege slavă din ele, nici nu se poate numi om bun cel ce le are numai pe acestea. Căci toată lauda rămâne împrejurul acelui lucru şi nu trece la cel ce îl are. Şi ne minunăm de casă, de grădină, de livadă, şi de frumuseţea hainelor, dar acestea sunt lauda meşterului celui ce le-a lucrat, nu a faptei bune a celor ce le au. Şi atât de departe este ca firea averilor să îmbrace cu slavă pe cei ce le au, încât nu numai că o dă acelora, ci o şi alungă departe de ei, căci pe toţi cei ce-şi arată bogăţia în astfel de lucruri toţi îi ocărăsc ca pe nişte cruzi şi nemilostivi şi străini de filozofie. Căci acestea nu sunt slava omului, precum am zis, ci a casei. Iar pe cei ce petrec întru înfrânare, cucernicie, blândeţe, bunătate, care sunt afierosiţi cu totul lui Dumnezeu, îi lăudăm, îi vestim peste tot şi ne minunăm de ei, pentru că aceasta este slava omului. Deci ştiind acestea să nu socotiţi fericit pe nimeni din cei îndestulaţi întru acelea, care nicio împărtăşire nu au cu ele. Şi de vei vedea pe cineva şezând în caretă, ridicându-şi sprâncenele, înălţându-se, atingându-se de nori, nu cu trupul, căci nu este cu putinţă, ci cu mândria sufletului, dar mai bine zis cu nebunia, nu-l socoti pe acesta slăvit, nici înalt şi mare. Căci pe om îl fac înalt nu trăgându-l asinii, ci suindu-se la crugul cerurilor prin vârful faptei bune. Iar de vei vedea pe altul călare pe cal având mulţi purtători de toiege şi umblând cu trufie prin târg, nici pe acesta să nu-l

fericeşti pentru acelea, ci deschide-i sufletul şi după aceea hotărăşte pentru el de la cele ce vei vedea în sufletul lui; căci cele ce se văd acum sunt vrednice de râs. Şi de ce umbli prin târg cu mândrie? Spune-mi! Şi de ce împingi pe oamenii cei ce-i întâlneşti, om fiind şi tu? Ce trufie? Ce mândrie? Oare eşti lup, sau leu, ca, intrând în cetate, să pui pe toţi pe fugă? Dar niciodată nu va alunga lup pe lup, sau leu pe leu, ci petrec împreună legându-se de asemănarea firii, dar tu, cel ce pe lângă fire mai ai şi alte însuşiri ca să fii blând şi smerit cu cei deopotrivă, te faci mai fiară decât fiarele, şi pentru dobitocul cel necuvântător defăimezi pe cel cuvântător. Stăpânul tău a înălţat pe om până la cer, iar tu nu-l împărtăşeşti nici de târg? Şi ce zic cer, că l-a pus să şadă pe scaun împărătesc, iar tu îl alungi din cetate? Dar ce-ţi ajută ţie frâul cel de aur cu care împodobeşti calul? Ce cuvânt de îndreptare sau ce iertare vei dobândi când pe cal, care nu simte cheltuiala cea mare, îl împodobeşti mai presus de trebuinţă − căci aceluia tot una îi este ori aurul ori plumbul −, iar pe Hristos văzându-L topit de foame nu-I dai nici hrana cea de nevoie? Şi de ce nu suferi, om fiind, să petreci cu oamenii, ci cauţi singurătate în mijlocul cetăţenilor şi nu cugeţi că şi Stăpânul tău a mâncat cu vameşii, a vorbit cu desfrânata, a petrecut cu oamenii şi a fost răstignit cu tâlharii. Ci, muncit fiind de trufie şi de mândrie, pierzi şi însuşirea de om. De aici se naşte în noi trecerea cu vederea cu totul a milosteniei, de aici pofta răpirii, de aici cruzimea şi nemilostivirea. Căci când pui frâu poleit cu aur la cal şi zgardă aurită la slugă, şi tăbliţe poleite cu aur peste piatră; când îţi pui haine de fir, brâu de aur, piei cusute cu aur, încălţăminte şi alte nevoi ale acestei răutăţi, le pui pe tine, vrând să-ţi plineşti pofta cea nesăţioasă şi să dai hrană fiarei celei mai crude decât toate, adică iubirii de argint, atunci sărmani dezbraci, şi văduve despoi, făcându-te vrăjmaşul de obşte al tuturor, lucrând o osteneală zadarnică şi mergând pe un drum care nu are niciun sfârşit bun. Şi ce voieşti să arăţi când îmbraci cu fir sluga ta cea barbară? Care este câştigul? Care este folosul sufletului? Care este folosul trupului? Ce venit aduce casei? Ci toate sunt împotrivă, cheltuială plină de necuviinţă şi nesocotită, pricină de desfrânare, învăţare a răutăţii, stricare de suflet, cale care duce la nenumărate răutăţi. Şi cu ce pot să-ţi îndrepte viaţa paturile cele ferecate cu argint, aşternuturile cele cusute cu fir, covoarele ce le calci

cu picioarele şi toate dezmierdările ce se nasc de aici? Sau cum te-au făcut mai bun pe tine, pe soţia ta sau pe altcineva din casnicii tăi toate acestea? Oare nu de aici sunt tâlhari şi spărgători atât de mulţi? Oare nu din pricina aceasta fug slugile? Căci întorcându-şi ele ochii peste tot văd numai argint strălucind şi se naşte în ei boala furtişagului. Şi dacă pe tine, cel liber şi care cugeţi înalt din pricina cinstei ce o ai, te trage spre poftă argintul ce străluceşte prin târg, cu atât mai mult pe slugă. Iar acestea le zic, nu izbăvind de vină slugile care fug şi pe cei ce fac unele răutăţi ca acestea, ci sfătuindu-vă pe voi să nu puneţi înaintea lor hrana acestor felurite boli.... Dar tu împodobeşti pe cele nesimţitoare, căci nesimţitoare este piatra, cu toate că vei pune împrejurul ei nenumăraţi talanţi de aur, iar pe cel ce simte şi se topeşte de foame nu-l împărtăşeşti nici de hrana cea de nevoie. Ce vei zice atunci când va veni Judecata cea înfricoşată, când va curge râul cel de foc şi ţi se va cere socoteală pentru cele lucrate? Ce pricină binecuvântată vei aduce pentru atâta lenevire, nebunie, cruzime şi nemilostivire? Toţi oamenii care se ocupă cu meşteşugurile au o pricină binecuvântată şi un scop pentru care îşi lucrează meşteşugul lor. Plugarul, de vei cere socoteală de la el, îţi va spune pentru care pricină a înjugat boii, a tras plugul şi a tăiat brazda. Negustorul îţi va spune pentru care pricină a tras corabia, a tocmit lucrători şi a cheltuit bani. Zidarul, cizmarul, căldărarul, brutarul şi fiecare din cei ce lucrează vreun meşteşug îţi va spune pricina lucrului lor, dar tu, cel ce îmbraci patul cu argint, cel ce poleieşti calul şi piatra cu aur, cel ce faci haine împodobite, ce pricină vei spune dacă ţi se va cere seama pentru ce le faci pe acestea? Oare vei zice că somnul este mai dulce culcându-te pe acest fel de pat? Dar nu este aşa, ci vom zice, deşi de mirare, că somnul în acest pat este fără de dulceaţă pentru că înmulţeşte grija. Dar oare este mai întărită clădirea dacă pui aur pe ea? Dar nici acest lucru nu este adevărat. Şi oare mai bun este calul, dacă-i pui astfel de frâu? Sau mai bună se face sluga? Deci pentru care pricină arăţi atâta necuviinţă şi necunoştinţă făcând toate acestea? Negreşit veţi zice: „Ca să ne facem mai slăviţi, mai străluciţi". Dar n-ai auzit la începutul cuvântului că acestea nu sunt slava omului, ci dimpotrivă necinste, ocară, prihănire şi râs. Din acestea se nasc zavistia şi pizma şi toate celelalte nenumărate rele, şi pe cât averile stau mai mult, pe atât şi prihănirea petrece

mai mult. Şi casele acestea mari şi strălucite rostesc prihăniri amare şi după moartea celui ce le-a avut. Trupul se dă pământului, dar vederea caselor nu lasă ca odată cu trupul să se îngroape şi pomenirea răpirii, ci oricine va trece şi va privi la mărimea şi înălţimea casei celei strălucite va zice către sine sau către cel de aproape: „Din câte lacrimi s-a zidit această casă? Câţi sărmani s-au dezbrăcat? Câte văduve s-au nedreptăţit? Câţi au fost lipsiţi de plată?" De aceea toate ţi se întâmplă împotrivă, căci voind să dobândeşti slavă cât trăieşti în viaţă, nici după sfârşitul vieţii nu eşti liber de prihăniri, ci casa purtând numele tău, ca un stâlp de aramă, face ca şi pe cei ce nu te-au văzut când erai viu să te împroaşte cu nenumărate ocări.

...Deci, ca să nu pătimim acestea, să dăm multă milostenie, căci aceasta este împărăteasa faptelor bune, care, acolo, va sta înainte cu multă îndrăzneală şi va izbăvi de muncă şi pedeapsă, căci nimeni nu va sta împotriva celui ce se suie cu ea la cer. Şi ea este uşoară şi se suie chiar la scaunul cel împărătesc ducând cu ea cu multă uşurinţă pe ucenicii săi; şi are şi multă îndrăzneală către Dumnezeu. „Căci rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu" (F. Ap. 10, 4). Pentru ce, dar, să nu ne suim şi noi la înălţimea aceea, izbăvindu-ne de această răpire necuvioasă, de desfătarea cea nefolositoare şi de iubirea de slavă? Cele de prisos să le facem folositoare dând acea multă bogăţie şi încredinţând-o în Dreapta Judecătorului, Care o poate păzi cu dinadinsul şi în ziua Judecăţii ni se va face blând şi milostiv. Şi cu toate că am fi greşit multe, ne va da iertare şi îndreptare, pe care fie ca s-o dobândim noi toţi cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIE ce s-a zis în Săptămâna Mare, care arată pentru care pricină se numeşte Săptămâna Mare / despre cuvântul: „Laudă suflet al meu pe Domnul” (Ps. 145, 1) / despre temnicerul de la fapte

...ceea ce este pentru corăbieri limanul, pentru alergători darurile şi pentru luptători cununile, aceasta este pentru noi Săptămâna aceasta, căci luptele cele pentru cununi şi răsplătirea bunătăţilor sunt acum. Şi o numim pe ea mare nu pentru că zilele ei sunt mai lungi, că sunt altele mai lungi, nici pentru că sunt mai multe cu numărul, ci pentru că lucruri mari s-au făcut de Stăpânul în ea. Că în această Săptămână, numită Mare, s-a stricat tirania cea veche a diavolului, moartea a fost biruită, cel tare a fost legat, vasele lui au fost răpite, păcatul s-a nimicit, blestemul s-a ridicat, raiul s-a deschis, cerul s-a făcut cale umblată, oamenii s-au amestecat cu îngerii, peretele cel din mijloc al vrajbei s-a surpat, îngrădirea a fost luată şi Dumnezeul păcii a împăcat pe cele de sus cu cele de pe pământ. Pentru acestea Săptămâna aceasta se numeşte Mare. Şi precum aceasta este cap al celorlalte săptămâni, aşa şi Sâmbăta cea Mare este cap al acesteia; şi precum este capul pentru trup, aşa este Sâmbăta cea Mare pentru Săptămâna aceasta. De aceea mulţi întind osârdia acum, unii lungesc postul, alţii privegherile cele sfinte, alţii fac milostenie mai bogată, mărturisind mărimea facerii de bine făcută nouă de Dumnezeu prin silinţa către faptele bune şi prin cucernicia cea osârdnică a vieţii lor. Şi precum atunci când a înviat Domnul pe Lazăr, L-au întâmpinat toţi cei din Ierusalim mărturisind prin mulţimea cea mare a lor că a înviat pe cel mort, că osârdia celor ce ieşiseră era dovadă a minciunii, aşa şi osârdia cea de acum, care se face în această Săptămână Mare, este semn şi dovadă a mărimii faptelor celor din ea.

Şi nu ieşim numai dintr-o cetate, nici numai din Ierusalim, cei ce întâmpinăm astăzi pe Hristos, ci din Bisericile cele din toată lumea nenumăraţi oameni ies întâmpinând pe Hristos, nu ţinând şi clătinând stâlpări de finic, ci milostenie, iubire de oameni, post, lacrimi, rugăciuni, privegheri şi toată fapta bună aducând-o cu toată evlavia Stăpânului Hristos. Şi nu numai noi cinstim Săptămâna aceasta, ci şi împăraţii lumii noastre, şi nu la întâmplare o cinstesc pe ea, ci poruncesc încetare şi nelucrare

tuturor lucrurilor de obşte ale cetăţilor, ca, dobândind linişte, să ia aminte în toate zilele la slujba cea duhovnicească. De aceea şi uşile judecătoriilor s-au închis, ca să înceteze orice prigonire şi toate felurile de gâlceavă şi să nu se mai dea nicio pedeapsă ca să se odihnească puţin şi mâinile gealaţilor. Faptele Stăpânului s-au făcut pentru noi toţi, să se facă ceva bun şi de la noi robii Lui. Şi nu numai astfel au cinstit împăraţii Săptămâna aceasta, ci şi cu altă faptă bună, nu mai mică decât cealaltă, căci au trimis scrisori împărăteşti care zic: „Să se libereze din legături cei din temniţe”. Căci precum Stăpânul nostru, mergând la iad, i-a eliberat pe toţi cei ce erau ţinuţi de moarte, aşa şi robii, aducând cele după putere şi urmând iubirii de oameni a Stăpânului, liberează din legăturile cele simţite, căci din cele nematerialnice nu pot.

– Dar arată-mi unde este chemat şi trupul să laude?

– Ascultă ce zice tot el: „Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul, şi toate cele dinlăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui” (Ps. 102, 1). Ai văzut şi pe trup că se împărtăşeşte de laudă? Dar care sunt „toate cele dinlăuntrul meu”? Oasele, vinele, arterele, nervii şi toate părticelele cele dinăuntru. Şi cum pot cele dinlăuntrul nostru să binecuvânteze pe Dumnezeu, căci nu au glas, nu au gură, nu au limbă? Sufletul poate, dar cele dinăuntru cum pot să binecuvânteze pe Dumnezeu, neavând nici limbă, nici gură, nici glas? Precum „cerurile spun slava lui Dumnezeu” (Ps. 18, 1). Şi precum cerurile nu au nici ele limbă, nici gură, nici buze, ci cu frumuseţea lor uimesc pe cei ce privesc şi-i trimit să se minuneze şi să laude pe Făcătorul lor, aşa şi cele dinlăuntrul nostru, de le vei cerceta cu gândul, de vei vedea felurimea lor, lucrarea lor, puterea lor, unirea lor, vei rosti acel cuvânt prorocesc: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut” (Ps. 103, 25). Ai văzut cum cele dinăuntru binecuvântează pe Dumnezeu fără glas, gură, sau limbă?

...lucru mare şi bun este rugăciunea când se face cu minte mulţumitoare şi trează.

– Dar cum va fi mulţumitoare?

– Dacă ne vom învăţa pe noi înşine **să mulţumim lui Dumnezeu nu numai când luăm, ci şi când nu luăm. Căci Dumnezeu uneori dă, iar alteori nu, dar amândouă le face spre folosul nostru. De aceea ori de iei, ori de nu iei, ai luat pentru că nu ai luat; de dobândeşti, ai dobândit pentru că nu ai dobândit. Căci uneori a nu lua ceea ce cerem este mai**

de folos decât a lua. Şi dacă ne era de folos ceea ce nu am luat când am cerut de multe ori, negreşit că totdeauna ne-ar fi dat. Iar a nu dobândi spre folos, înseamnă a dobândi. Iar de multe ori Dumnezeu nu împlineşte cererea noastră, nu pentru că n-ar voi, ci prin zăbovirea împlinirii ei vânează stăruinţa noastră neîncetată. Şi fiindcă de multe ori luăm repede ceea ce cerem, dar după ce luăm încetăm osârdia în rugăciuni, de aceea vrând ca să ne întindem privegherea noastră în rugăciuni întârzie dăruirea. Aşa fac şi părinţii cei iubitori de fii. Pe copiii cei trândavi şi care aleargă la jucăriile cele copilăreşti îi ţin lângă ei, făgăduindu-le vreun lucru mare, pe care uneori îl dau, alteori nu. Şi fiindcă uneori cerem ceva vătămător nouă, Dumnezeu, Cel ce ştie mai bine decât noi cele ce ne sunt de folos, nu se pleacă la rugăciunile noastre, iconomisind folosul nostru şi neştiind noi. Şi ce lucru de mirare este dacă noi nu suntem ascultaţi, când însuşi Pavel a suferit aceasta? Căci şi el de multe ori cerând nu a dobândit. Şi nu numai că nu s-a mâhnit, ci a şi mulţumit lui Dumnezeu. Şi zice: „Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul..(II Cor. 12, 8). Iar acel „de trei ori" înseamnă de multe ori. Şi dacă Pavel cerând de multe ori nu a dobândit, cu mult mai mult noi trebuie să stăruim. Dar să vedem ce a făcut când n-a luat, deşi a cerut de multe ori? Nu numai că nu s-a mâhnit, ci se şi lăuda că n-a primit, căci auzind: „Îţi este destul harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune" spune: „Deci, foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales în slăbiciunile mele". Ai văzut cunoştinţă bună şi mulţumire de slugă? A cerut să se izbăvească de neputinţă şi Dumnezeu nu l-a ascultat, dar Pavel nu numai că nu s-a mâhnit, ci se şi lăuda în neputinţă. **Aşa şi noi să pregătim sufletele noastre şi ori de ne va da Dumnezeu, ori de nu ne va da ceea ce cerem, pentru amândouă să-I mulţumim Lui, că amândouă le face spre folosul nostru. Şi de are stăpânire de a da, are stăpânire să dea şi când voieşte, şi ce voieşte, şi are stăpânire să nu dea. Tu nu ştii cele de folos, precum le ştie El. De multe ori tu ceri cele vătămătoare, iar El, purtând grijă de mântuirea ta, nu ia aminte la cererea ta, iconomisind întru toate folosul tău. Şi dacă părinţii cei trupeşti nu dau copiilor lor orice ar cere ei, nu pentru că-i defăimează, ci pentru că poartă grijă multă de ei, cu mult**

mai mult Dumnezeu face aceasta, Care şi iubeşte mai mult, şi ştie mai bine folosul nostru.

Mare armă este rugăciunea, mare podoabă, întărire, liman, vistierie de bunătăţi şi bogăţie nejefuită este ruga. Rugându-ne oamenilor avem trebuinţă să cheltuim bani, să le cerşeşti mila ca o slugă, să umbli mult şi să te osteneşti. Şi de multe ori nu este cu putinţă să vorbeşti direct cu cei ce-ţi pot dărui ceea ce-ţi trebuie, ci mai întâi este nevoie să îndupleci pe miniştrii, iconomii şi epitropii lor cu bani, cu cuvinte rugătoare şi cu altele, şi atunci, prin aceia, poate să iei ceea ce doreşti. Dar la Dumnezeu nu este aşa. Şi mai mult Se pleacă a dărui rugându-ne noi direct Lui, decât prin alţii. Şi poate să se folosească şi cel ce primeşte, şi cel ce nu primeşte, iar la oameni de multe ori din amândouă ne vătămăm. Deci de vreme ce mai mare este folosul şi mai uşor ne apropiem de Dumnezeu, să nu defăimăm rugăciunea, căci atunci mai repede Se va împăca cu tine şi-ţi va da mai repede ceea ce ceri, când tu singur te rogi, când îţi vei da mintea curată şi gândul treaz şi nu te vei ruga cu nepăsare cum fac mulţi, care spun cuvintele rugăciunii cu limba, iar cu sufletul înconjură prin casă, prin târg şi pe drumuri, lucru şi meşteşugire a diavolului. Căci ştiind el că în vremea rugăciunii putem să dobândim iertarea păcatelor, ne împiedică să nu intrăm în limanul ei, smulgând mintea noastră de la cele ce se vorbesc, ca să ne ducem păgubiţi, decât să dobândim folos.

Deci ştiindu-le pe acestea, o, omule, **când te apropii de Dumnezeu, cugetă de cine te apropii şi destul îţi va fi ţie spre a te trezvi vrednicia Celui ce-ţi va da darul. Priveşte sus la cer şi cugetă către cine rosteşti cuvântul tău. Şi dacă cineva vorbeşte cu un om, puţin mai sus cu vrednicia lumească decât el, deşi va fi mai trândav decât toţi, tot se trezveşte şi-şi struneşte sufletul său, cu mult mai mult vom face aceasta când vorbim cu Stăpânul îngerilor, luând îndestulătoare pricină din aceasta pentru a lua aminte de noi înşine.**

Să vă spun un meşteşug prin care vom putea scăpa de această trândăvie. De multe ori rostind rugăciunea ne lăsăm duşi, fără să mai fi auzit ceva din cele ce am spus. De vom vedea că am pătimit acest lucru, îndată să repetăm rugăciunea. Şi dacă vom pătimi la fel, şi a treia oară, şi a patra oară, să o zicem şi să nu ne depărtăm de la rugăciune până ce nu o vom zice toată cu mintea trează. Iar diavolul de va vedea că nu ne depărtăm de rugăciune, până ce nu o

zicem cu osârdie şi cu mintea trează, se va depărta de noi pânditorul, ştiind că nimic altceva nu va face vrăjmăşuindune, fără numai să ne silească să repetăm de multe ori aceeaşi rugăciune. Multe răni luăm ziua, iubiţilor, de la ai noştri, de la cei străini, în casă, în târg, din întâmplările cele de obşte ale poporului, din cele deosebite ale noastre, de la vecini, de la prieteni, dar peste toate aceste răni să punem doctorii în vremea rugăciunii. Şi puternic este Dumnezeu ca să ne ierte toate greşelile, dacă ne vom apropia de El cu minte trează şi cu suflet înfocat şi vom cere iertare. Pe care fie ca s-o dobândim noi toţi cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slavă în vecii vecilor. Amin.

OMILIE despre blândeţe

Socotesc că voi toţi ştiţi prea bine că cei ce aud cuvintele lui Dumnezeu cu înţelegere, trebuie să aibă obicei bun împodobit cu fapta bună. Căci prin aceasta se deosebesc robii lui Dumnezeu de cei ce nu cunosc adevărul, adică cu a petrece în bunătate o viaţă vrednică de dreapta credinţă. **Cei ce nu cunosc pe Hristos nu este de mirare că sunt vicleni şi răi cu obiceiul, iar robul lui Hristos să fie numit mai mult după blândeţea obiceiurilor, decât cu numele cel pus de părinţi. Şi neamul omenesc nu este iubit aşa de mult de Dumnezeu pentru feciorie, pentru post, pentru defăimarea banilor, pentru ajutorul cel cu osârdie pentru săraci, precum pentru blândeţea şi buna rânduială a obiceiurilor. Cu toate că ajutorul cel cu osârdie către săraci nu se pricinuieşte celor ce iubesc pe Hristos, decât tot din bunătate şi blândeţe. Şi precum din izvoare curg pâraiele, aşa şi purtarea de grijă către săraci curge din bunătatea şi blândeţea obiceiurilor, căci tot cel blând şi bun se pleacă cu lesnire către iubirea de oameni şi nu suferă să treacă cu vederea pe cei ce sunt în lipsă, sărăcia celorlalţi socotind-o sărăcia sa. Zavistia este cea mai rea boală dintre toate, dar bărbatul cel bun şi blând nu primeşte în sufletul său această boală, ci văzând pe fraţii cei ce sporesc şi se slăvesc, se bucură şi se veseleşte împreună cu ei, slava celorlalţi gândind că este a sa, şi fiindcă pe toate le socoteşte de obşte, se bucură de cele bune şi se întristează de cele de mâhnire... Cel blând este tatăl sărmanilor, apărătorul văduvelor, purtătorul de grijă de cei săraci, ajutător celor ce se nedreptăţesc, făcând ca pretutindeni să biruiască dreptatea. Cel blând este cucernic şi cinstit, fiilor părinte, tatălui fiu şi stăpânului slugă. Pe stăpân nimic altceva nu-l face să dobândească dragostea slugilor, decât blândeţea. Căci dacă-l vor vedea că iubeşte blândeţea şi se poartă blând cu toţi, îl cinstesc, îl laudă şi-l socotesc pe el mai mult părinte decât stăpân.... Cel blând este prieten şi al celor ce-l cunosc, şi al celor ce-l ştiu numai din auzite, şi nimeni nu este care, de va auzi că este lăudat vreun om blând, să nu poftească să-l vadă şi să-l privească deseori, iubindu-l şi socotind mare dobândă prieteşugul cu unul ca acesta. Şi dacă vreunii se vor sfădi între ei pentru bani, se**

sârguiesc să meargă la cel blând, socotind că toată sfada şi cearta se va risipi degrabă prin bunătatea aceluia. Şi de se va întâmpla ca unii oameni să aibă între ei vrăjmăşie, blândeţea judecătorului îi îndeamnă să se facă blânzi, pe ei, care se pornesc lesne spre iuţime şi mânie... precum atunci când se arată raza soarelui îndată alungă întunericul, aşa şi cel bun şi blând schimbă degrabă tulburarea şi vrajba în pace şi linişte. Vrednic de luat în seamă este şi faptul că numai despre cei paşnici a zis Hristos că sunt fiii lui Dumnezeu (Mt. 5, 9). Dar pentru care pricină numai celor blânzi le-a dat numirea Sa? Pentru că numai cel ce este pricinuitor de pace şi de dragoste pentru ceilalţi urmează Fiului lui Dumnezeu, după putere. Căci Acela, ca un Dumnezeu şi Domn al tuturor, a împăcat pe sfinţii îngeri cu oamenii, care erau învrăjbiţi, arătându-Se nouă în trupul cel Dumnezeiesc. Iar omul cel bun pe fraţii, rudeniile şi casnicii săi ce se ceartă între ei îi îndeamnă să se cucernicească de legile lui Dumnezeu şi, lepădând vrajba, să se iubească unul pe altul, după porunca cea dumnezeiască. Şi ceea ce sunt în trupurile noastre vinele, aceea este omul cel bun în casă, în biserică, şi în cetate, căci trup şi mădulare unii altora obişnuieşte Pavel să numească pe fraţi (Efes. 4, 25). Iar cei ce aduc la dragoste pe cei despărţiţi şi învrăjbiţi, au împlinit cuvântul lui Pavel, îndemnând pe aceia să nu fie dezbinaţi de mădularele lor, mâncându-se unii pe alţii. Şi adevărat este cuvântul acela, că cel ce este pricinuitor de pace între fraţi are acelaşi rost în casă, în Biserică şi în cetate precum au vinele în trupuri, fiindcă acela lipeşte şi uneşte pe cei despărţiţi şi învrăjbiţi. Şi acest rost poate să-l ia oricine peste ceilalţi, când el mai întâi se va arăta că petrece cu blândeţe.

Iar cel ce se porneşte lesne spre iuţime va fi de râsul celor mulţi de se va ispiti să îmblânzească pe cei stăpâniţi de mânie. Căci ce poate fi mai rău decât oamenii robiţi iuţimii? Şi cine nu va întoarce ochii văzând pe unul ca acesta? Bărbatul mânios este urât şi greţos celorlalţi, vecinilor şi tuturor celor ce-l văd. De va avea trebuinţă cândva de bani nu va găsi lesne pe cei ce-i vor uşura sărăcia. El este vrăjmaş de obşte şi cetăţenilor, şi străinilor, căci strigă şi zbiară, bate pe cei ce-i întâlneşte şi vorbeşte vrute şi nevrute. Unuia ca acestuia i se tulbură vederea, faţa i se

umflă, limba îi turbează, mâinile i se pornesc cu lesnire la toate, lucrând cele ale îndrăciţilor. Şi cine vede un om mânios zice că ori diavolul îl poartă pe el, ori el singur, ticălosul, s-a prăpăstuit de voia sa în această turbare. Mânia este drac de bunăvoie, turbare voită, lipsire de minte. Şi cel mânios este jucăria diavolului şi slujitor vrednic al răutăţilor dracilor. Şi spune-mi, ce voiesc dracii ca oamenii să facă mai mult? Oare nu să ocărască pe părinţi? Oare nu să-şi întindă mâinile lor cele pângărite asupra născătorilor lor? Oare nu să hulească pe Dumnezeu? Şi toate acestea sunt fapte ale celor mânioşi. Iar cei ce sunt robiţi de iuţime, ea li se face pricinuitoare de a lucra cu lesnire chiar fapte păgâneşti, căci nu pot să se stăpânească pe sine degrabă, ci precum în vremea furtunii şi a tulburării mării valurile, luând corabia, o îneacă degrabă, de nu va fi cârmaciul de faţă, aşa şi mânia căzând ca un trăsnet şi vifor în suflet, degrabă face pe cel stăpânit de ea nebun şi ieşit din minte. Iar a opri de mai înainte boala, a-şi stăpâni sufletul, ca să nu primească mânia sau a alina cu sfătuirile din Scriptură este lucrare a oamenilor înţelepţi. Şi dacă fiarele se supun descântecelor vrăjitorilor, ce te minunezi dacă cuvintele lui Hristos liniştesc degrabă sufletul cel slăbănogit?...

Deci când tu vei pătimi ceva rău, venind mânie şi iuţime asupra ta, adu-ţi aminte de blândeţea lui Hristos şi degrabă vei fi bun şi blând, folosindu-te nu numai tu din blândeţe, ci şi pe vrăjmaş folosindu-l şi învăţându-l a fi bun. Căci de va vedea că pătimeşti relele cele mai de pe urmă şi suferi cu blândeţe, degrabă şi el se va face bun şi blând, lepădând mânia, şi dorind să fie următor blândeţii tale. Deci cel ce voieşte să biruiască pe cei mânioşi, să sufere cu vitejie ocările şi bătăile şi va vedea schimbarea acelora, iar **dacă şi el, biruindu-se de mânie, se va sârgui să răsplătească vrăjmaşului cele întocmai, niciodată nu va avea sfârşit mânia şi vrajba, ci pururea tulburându-se şi dorind să se biruiască unul pe altul cu ocările şi bătăile, se vor porni la război şi la ceartă fără de sfârşit, vrăjmăşuind unul altuia, împletind clevetiri, îndrăznind la jurăminte strâmbe, cugetând să vorbească de rău pentru cele ce nu le-a auzit şi nu le-au văzut, ziua muşcându-se ca nişte câini, iar noaptea cheltuind multă vreme meşteşugind cele rele şi născocind vrajbe. La unii ca aceştia nici somnul nu le este curat, ci socotind că vrăjmaşul este de faţă îl ocărăsc, îl bat,**

sar din somn, poftind mai mult decât de masă să se înjunghie unul pe altul. Iar alţii fiind beţi de mânie tocmesc năpăstuitori şi fac supărări nespuse unul altuia. Şi cu cât îşi fac mai multe supărări unul altuia, pe atât mai mult zădărăsc şi turbează. Ceea ce pătimesc beţivii, din beţia cea fără de saţiu ca dintr-o sete mai cumplită, acelaşi lucru pătimesc şi cei stăpâniţi de mânie, căci din cearta cea fără de sfârşit cad într-o turbare cumplită.

Acesta i-a zis rob, acela fecior de desfrânată, acesta nebun, acela turbat, acesta hoţ şi nedrept, acela plin de toată răutatea. Apoi îmbătându-se de mânie se încleştează unul cu altul şi puţin de nu se aseamănă cu fiarele, bătând, lovind cu picioarele, muşcând, sfărâmând tot trupul şi nelăsându-i nicio parte, nici ochi, nici urechi, nici nas, nici obraz şi nici alt mădular, ci apucându-se unul de altul, se sfărâmă între ei. Şi se duc de la încăierare, unul cu ochiul scos, alţii cu buzele rupte, alţii cu altă parte vătămată, dar mai mult cu sufletul se vatămă, se turbează, se înnebunesc neştiind legea lui Dumnezeu, Mântuitorul, care porunceşte că de ni se vor da palme, vom fi bătuţi şi altceva de vom pătimi, să suferim toate vitejeşte, cu suflet liniştit şi să biruim cu blândeţea mânia celor ce ne fac strâmbătate. Căci cel ce face aceasta este lăudat de oameni şi încununat de Dumnezeu, Mântuitorul. Pentru aceasta trebuie să răbdăm şi să suferim cu blândeţe pe cei mânioşi, privind la cununa pe care Dumnezeu o pregăteşte celor blânzi şi buni. Şi este cu necuviinţă ca luptătorii, în nevoinţele luptelor lor, să sufere aruncările cu pulbere, lovirile şi rănile pentru slavă deşartă pentru o cunună vrednică de nimic, iar noi cei ce voim să fim încununaţi de Hristos, să nu ne stăpânim mânia, nici să nu suferim vitejeşte, ci să alegem puţină dulceaţă, împlinindu-ne mânia cea nedreaptă în locul cinstei şi slavei celei din ceruri.

OMILIA 61 la Matei, despre pomenirea de rău

Deci care sunt facerile de bine ale lui Dumnezeu? Ne-a făcut pe noi din nimic, iar pe toate cele ce se văd pentru noi le-a creat, cerul, marea, pământul, aerul şi toate ce sunt în ele, dobitoacele, plantele şi seminţele; şi trebuie să vorbim mai pe scurt, căci mulţimea celor ce sunt este nemărginită. Suflet viu a insuflat numai întru noi, din toate cele ce sunt pe pământ, a sădit rai şi a dat ajutător. Şi a pus pe om mai mare peste toate cele necuvântătoare şi l-a încununat cu slavă şi cu cinste. Dar după toate acestea, omul, făcându-se nemulţumitor faţă de Făcătorul de bine, l-a învrednicit de mai mare dar. Şi să nu priveşti numai la aceasta că l-a scos din rai, ci cugetă şi la folosul ce s-a făcut din aceasta. Căci după ce l-a scos din rai, a dăruit acele nenumărate bunătăţi şi a săvârşit iconomiile cele în multe feluri, iar mai pe urmă a trimis pe Fiul său pentru cei ce au dobândit facerile de bine, deşi erau în păcat, descuind raiul şi deschizând cerul, iar pe noi, cei ce eram vrăjmaşi şi nemulţumitori, ne-a făcut fii ai Lui. Pentru aceasta pe bună dreptate se cuvine să zicem acum: „O, adâncul bogăţiei, al înţelepciunii şi al conştiinţei lui Dumnezeu”. Ne-a dat apoi botezul spre iertarea păcatelor, ne-a izbăvit de osândă, ne-a făgăduit moştenirea Împărăţiei şi a altor nenumărate bunătăţi de vom săvârşi fapte bune, ne-a întins mână de ajutor şi a vărsat Duh în inimile noastre. Dar după atâtea şi mari bunătăţi cum se cuvenea să ne aflăm noi? Oare de am fi murit în fiecare zi pentru Cel ce aşa de mult ne iubeşte pe noi, am fi adus mulţumirea cea cuviincioasă? Sau mai bine zis, am fi plătit o mică parte din datorie? Nicidecum. Şi de s-ar fi făcut aceasta, tot spre folosul nostru s-ar fi făcut. Dar cum suntem noi, cei ce eram datori în acest fel să fim? Noi în toate zilele ocărâm legile lui Dumnezeu.

Dar să nu vă mâniaţi, dacă voi slobozi limba asupra celor ce păcătuiesc, căci nu vă voi prihăni numai pe voi, ci şi pe mine însumi.

Dar de unde voiţi să încep? De la robi, de la cei liberi, de la ostaşi, de la cei simpli şi de rând, de la dregători, de la supuşi, de la femei, de la bărbaţi, de la bătrâni, de la tineri? De la care

vârstă? De la care rânduială? De la care dregătorie? De la care meşteşug? Voiţi să fac începutul de la ostaşi?

Dar ce nu păcătuiesc aceştia în toate zilele? Ocărăsc, ceartă, negustoresc necazurile celor străini, fiind asemenea cu lupii; niciodată nu sunt curaţi de greşeli; fără numai de va zice cineva că marea este fără valuri. Căci ce patimă nu-i supără pe ei? Ce boală nu înconjoară sufletul lor? Pe cei de o cinste cu ei îi zavistuiesc şi se mândresc în zadar faţă de ei, pe cei supuşi îi jefuiesc, iar pe cei ce au judecăţi şi aleargă la ei ca la un liman, îi vrăjmăşuiesc. Câte răpiri nu fac? Câte jafuri, câte năpăstuiri şi afaceri, câte linguşiri cuviincioase numai slugilor? Veniţi, dar, să alipim legea lui Hristos la fiecare. Şi zice Hristos: „Cine va zice către fratele său: nebunule, vrednic să fie de gheena focului”. „Oricine se uită la femeie, poftind-o a şi săvârşit adulter cu ea în inima sa” (Mt. 5, 22, 28). „De nu vă veţi întoarce, şi nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în Împărăţia cerurilor” (Mt. 18, 3). Dar aceştia se poartă cu trufie faţă de cei supuşi şi se fac mai cumpliţi decât fiarele faţă de cei ce-i au în pază, care se tem şi se cutremură de ei. Şi nu fac nimic pentru Hristos, ci toate pentru pântece, pentru bani, pentru slava deşartă. Dar oare este cu putinţă ca cineva să poată număra greşelile lor? Cine poate să arate batjocoririle lor, râsul, vorbirile cele necuviincioase, cuvintele cele de ocară. Dar despre asuprire nici nu este cu putinţă a vorbi. Şi precum monahii cei de prin munţi nu ştiu nici ce este asuprirea, aşa şi aceştia. Dar aceia nu ştiu de ea pentru că sunt departe de boală şi nu cunosc patima, pe când aceştia pentru că sunt foarte beţi de patimă, nu simt ce este răul. Şi aşa răutatea aceasta, care îi stăpâneşte, a alungat de la ei fapta bună, încât nici nu socotesc că sunt vinovaţi cei ce sunt turbaţi de ea. De voiţi îi vom lăsa pe aceştia şi vom veni la alţii mai măsuraţi.

Veniţi, dar, să cercetăm neamul meşteşugarilor, care-şi lucrează meşteşugurile lor cu mâinile, fiindcă aceştia se pare că trăiesc din osteneli drepte şi din sudorile lor. Dar şi aceştia când nu iau aminte de ei îşi adună multe rele din această pricină. Căci nedreptatea, cea din cumpărare şi din vânzare, o înjugă cu lucrarea ostenelilor lor celor drepte, iar peste asuprire adaugă de multe ori şi jurăminte nedrepte, şi cuvinte mincinoase. Şi sunt dedaţi numai la lucrurile vieţii acesteia şi pironiţi la pământ, făcând totul numai pentru a aduna bani. Dar ca să dea celor lipsiţi

nu se îngrijesc, ci numai ca să-şi crească averea lor. Dar poate cineva să spună necuviinţele ce le fac pentru a câştiga: certurile, împrumuturile, dobânzile, schimburile cele pline de înşelăciune, negustoriile cele neruşinate? Dar de voiţi, să-i lăsăm pe aceştia şi să mergem la alţii care par că sunt mai drepţi.

Dar care sunt aceştia? Cei ce au moşii şi-şi culeg bogăţia din pământ. Şi cine poate fi mai nedrept decât aceştia? Că de va cerceta cineva cum folosesc aceştia pe ticăloşii şi jalnicii lucrători de pământ, îi va afla pe ei mai cruzi decât barbarii. Şi asupra celor ce se topesc de foame şi se trudesc toată viaţa pun dajdii şi fără termen şi nesuferite şi le rânduiesc slujbe ostenitoare, întrebuinţând trupurile lor ca pe ale măgarilor sau ale catârilor, sau mai bine zis ca pe nişte pietre, nelăsându-i să răsufle cât de puţin, iar când le dau pământ sau nu le dau la fel îi muncesc, neînvrednicindu-i de nicio iertare. Şi ce poate fi mai jalnic când, după ce se trudesc toată iarna istovindu-se de ger, de ploaie şi de nesomn, merg acasă cu mâinile goale sau chiar rămânând datori, temându-se şi cutremurându-se mai mult de bătăile, cererile, jafurile şi slujbele cele nesfârşite ale arendaşilor, decât de foamete sau de spargerea de corabie? Ce se poate zice de negustoriile lor cu care îi asupresc pe supuşi sau de linguşirile cu care îi amăgesc, din a căror osteneli şi sudori îşi umplu linurile şi teascurile lor, nelăsându-i să-şi ducă acasă nicio mică măsură? Ci toată roada o toarnă în vasele fărădelegilor lor, dându-le acelora puţini bani pentru osteneala lor. Şi află încă felurite dobânzi noi, care n-au fost legiuite nici de legile păgânilor, şi alcătuiesc hârtii de împrumuturi pline de mult blestem, căci nu vor doisprezece la sută, ci se silesc să ceară jumătate, cu toate că acela de la care cer are şi femeie, hrăneşte şi copii, este şi sărac, şi din ostenelile sale umple şi ogorul, şi linul. Dar aceia nu-şi pun în minte nimic din acestea. De aceea pe bună dreptate este să aducem de faţă pe prorocul, care zice: „Înspăimântă-te, cerule, şi te cutremură, pământule!” La câtă sălbăticie s-a plecat neamul omenesc. Şi zic acestea nu prihănind meşteşugurile, lucrarea de pământ, ostăşia sau moşiile, ci pe noi înşine. Fiindcă şi Cornelie era sutaş, Pavel curelar, care şi în timpul propovăduirii îşi lucra meşteşugul, David a fost împărat, Iov a fost stăpân peste multe moşii şi avea nenumărate venituri, dar din acestea nu s-a făcut lor nicio piedică spre lucrarea faptei bune.

...Deci două lucruri ni se cer de aici; şi a ne prihăni păcatele, şi a ierta altora. Şi aceea pentru aceasta, ca mai lesnicioasă să se

facă aceasta. Căci cel ce-şi va prihăni păcatele sale, va fi mai iertător faţă de aproapele. Şi să nu iertăm simplu cu gura, ci din inimă. Deci să nu întoarcem sabia asupra noastră, pomenind răul. Căci nu te-a scârbit pe tine cel ce te-a supărat, pe cât îţi faci tu rău pomenind răul şi trăgând asupra ta hotărârea lui Dumnezeu, ca să te osândească. Iar de te vei trezvi şi vei filozofa, răul se va întoarce asupra capului aceluia şi acela va fi cel ce va pătimi răul, dar de vei petrece mâniindu-te şi necăjindu-te, atunci tu suferi vătămarea, nu de la acela, ci de la tine. Deci să nu zici că te-a ocărât, te-a prihănit şi ţi-a făcut nenumărate rele, căci pe cât vei zice mai mult, pe atât îl vei arăta pe el făcător de bine, fiindcă ţi-a dat prilej să te dezbraci de păcate. De aceea cu cât te-a nedreptăţit mai mult, cu atât ţi se face pricinuitor de iertare a mai multor păcate. Şi de vom voi nimeni nu va putea să ne nedreptăţească, ci şi vrăjmaşii foarte mult ne vor folosi.

Şi ce zic despre oameni? Ce poate fi mai viclean decât diavolul? Dar şi de la acela avem multă pricină de sporire, cum ne-a arătat Iov. Iar dacă diavolul s-a făcut pricină de cununi, de ce te temi de un om vrăjmaş? Vezi câte dobândeşti de vei suferi cu blândeţe ispitele vrăjmaşilor. Întâi, care este şi cea mai mare, izbăvirea de păcate, în al doilea rând suferirea şi răbdarea, iar în al treilea rând, blândeţea şi iubirea de oameni. Căci cel ce nu ştie să se mânie pe cei ce-l scârbesc, cu mult mai mult va fi blând cu cei ce-l iubesc; în al patrulea rând, va fi totdeauna curat de mânie, asemenea căruia nimic nu poate fi, căci cel ce este curat de mânie, dovedit este că s-a izbăvit şi de necazul cel de aici şi nu-şi va cheltui viaţa sa în osteneli deşarte şi în dureri. Căci cel ce nu ştie să urască, nici a se mâhni nu ştie, ci va dobândi desfătare şi nenumărate bunătăţi. De aceea, când urâm, pe noi înşine ne pedepsim, precum când iubim, nouă înşine ne facem bine. Pe lângă acestea vei ajunge cinstit chiar de vrăjmaşi, măcar de vor fi şi diavoli. Dar mai bine zis de vei fi aşa, nici vrăjmaşi nu vei avea, ci vei dobândi şi ceea ce este mai mare şi mai întâi, adică iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Şi dacă vei fi greşit, vei dobândi iertare, iar de vei fi isprăvit fapte bune, vei câştiga mai multă îndrăzneală. Deci să lucrăm şi noi aceasta, adică a nu urî pe nimeni, ca şi pe noi să ne iubească Dumnezeu, şi să se milostivească şi să ne miluiască, cu toate că vom fi vinovaţi cu zece mii de talanţi. Ai fost nedreptăţit de el? Miluieşte-l şi nu-l urî. Plânge-l şi tânguieşte-te pentru el, şi nu te întoarce dinspre el, căci nu eşti tu cel ce ai greşit lui Dumnezeu, ci el. Iar tu de vei suferi, ai şi sporit în cele bune. Gândeşte-te că Hristos când era să Se răstignească, pentru Sine Se bucura, iar pentru cei ce-L răstigneau lăcrima. Aşa trebuie să facem şi noi. Şi pe cât suntem de nedreptăţiţi, cu atât mai mult

trebuie să plângem pe cei ce ne nedreptăţesc, căci nouă ni se pricinuiesc multe bunătăţi din aceasta, iar acelora cele potrivnice. Dar poate te-a ocărât şi te-a necinstit înaintea tuturor? Pe sine însuşi s-a ruşinat şi s-a necinstit înaintea tuturor, deschizând gurile a nenumăraţi prihănitori, iar ţie ţi-a împletit multe cununi şi ai adunat mulţi propovăduitori ai îndelungii tale răbdări. Dar poate te-a clevetit către alţii? Şi ce poate aceasta, când Dumnezeu este Cel ce va hotărî pentru tine, iar nu cei ce au auzit? Căci aceia lor şi-au adus osânda, având să dea răspuns nu numai pentru greşelile lor, ci şi pentru acelea ce le-au grăit despre tine. Pe tine te-a clevetit către oameni, iar ei către Dumnezeu s-au clevetit. Iar de nu-ţi sunt îndeajuns pentru acestea gândeşte-te că şi Stăpânul tău a fost clevetit şi de satana, şi de oameni, şi de aceia pe care foarte îi iubea. La fel şi Cel Unul-Născut al Lui, căci „ziceau că are pe Beelzebul şi că, cu domnul dracilor, alungă pe draci” (Mc. 3, 22). Şi nu numai că a fost clevetit de acel diavol viclean, ci a şi fost crezut de oameni. Şi nu a fost clevetit de lucruri de nimic, ci cu învinuiri şi ocări mari, căci au zis că are drac, este înşelător şi potrivnic lui Dumnezeu.

Dar poate ai pătimit rău de la cel ce i-ai făcut bine? Plângi mai mult pentru aceasta, decât pentru cel ce ţi-a făcut rău, iar pentru tine te bucură că te-ai făcut asemenea cu Dumnezeu, Care răsare soarele şi peste cei buni, şi peste cei răi. Iar dacă aceasta, adică a urma lui Dumnezeu, covârşeşte puterile tale, cu toate că pentru cel ce se trezveşte nici aceasta nu este greu, şi dacă ţi se pare că aceasta este mai mare şi mai înaltă decât puterea ta, vino să te duc la robii cei împreună cu tine: la Iosif, care a pătimit nenumărate rele de la fraţii lui, dar cărora mai apoi le-a făcut bine, la Moise, care după nenumărate vrăjmăşii ale iudeilor, s-a rugat pentru ei; la fericitul Pavel, care nu putea nici număra pe cele ce le-a pătimit de la vrăjmaşi, dar care poftea să fie anatema pentru ei, la Ştefan, care deşi era împroşcat cu pietre, se ruga ca să li se ierte lor păcatul. Şi cugetând la aceste toate, leapădă toată mânia, ca şi Dumnezeu să-ţi ierte şi ţie toate greşelile cu darul şi cu iubirea lui de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună Tatălui şi Sfântului Duh, slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT care s-a rostit în Antiohia a doua zi după calende împotriva celor ce se îmbată / despre cei ce intră în cârciumi şi fac dansuri prin cetate / despre faptul că învăţătorul nu trebuie să se deznădăjduiască de ucenici, cu toate că nu se vor pleca îndată / despre Lazăr cel sărac şi bogatul

Veniţi, dar, astăzi să întrarmăm limba împotriva beţiei şi să surpăm viaţa cea dezmierdătoare şi desfrânată. Să prihănim pe cei ce petrec toată ziua în beţie, nu ca să-i ruşinăm, ci ca să-i izbăvim de ruşine; nu ca să-i ocărâm, ci ca să-i îndreptăm, nu ca să-i necinstim dându-i în vileag, ci ca să-i izbăvim de necinstea cea de ocară şi să-i răpim din mâinile diavolului. Căci cel ce petrece toată ziua în beţie, în desfrânare şi în îmbuibare, s-a dat sub tirania diavolului, o, de ar fi să se folosească din cuvintele noastre. Iar dacă şi după această sfătuire vor petrece în aceleaşi, nici aşa nu ne vom depărta a-i sfătui pe ei, căci şi izvoarele curg, cu toate că nu va lua nimeni apă din ele; şi fântânile izvorăsc, cu toate că nu va scoate nimeni apă din ele; şi râurile curg, cu toate că nu va bea nimeni din ele. Deci şi cel ce învaţă trebuie să facă ceea ce este dator, cu toate că nimeni nu va lua aminte. Căci este lege pusă de iubitorul de oameni Dumnezeu, nouă celor ce ni s-a încredinţat slujba cuvântului, ca niciodată să nu lăsăm cele ce se cuvin nouă, nici să tăcem, cu toate că va auzi cineva sau va defăima cele ce se zic.

Ce zici, omule? Oare am făgăduit ca să-i vânăm pe toţi într-o zi? Şi dacă numai zece au ascultat, sau cinci, sau unul, oare nu este aceasta de-ajuns spre mângâiere? Dar şi altceva mai covârşitor îţi pot spune: chiar nimeni de n-ar fi ascultat cuvintele noastre, lucru ce este cu neputinţă, căci nu se poate ca semănându-se cuvântul în atâtea auzuri să rămână neroditor, dar să fie şi aşa, nici aşa cuvântul nostru nu este nefolositor. Căci deşi au intrat ei în cârciumă, dar nu au intrat cu aceeaşi neruşinare, ci şi la masă şi-au adus aminte de multe ori de cuvintele noastre, de iertare, de mustrare. Şi aducându-şi aminte de ele, s-au ruşinat în mintea lor şi n-au mai făcut cu atâta obrăznicie cele ce obişnuiau să facă. Iar acest lucru este început de mântuire şi de schimbare preabună, dacă cineva cât de puţin se ruşinează, dacă cineva prihăneşte cât de puţin cele ce se fac.

Iar pe lângă acestea şi alt folos, nu mic s-a pricinuit din aceasta. Care este acesta? A face pe cei blânzi şi înfrânaţi mai cucernici şi a-i încredinţa prin cele ce s-au vorbit că s-au sfătuit mai bine decât toţi când nu s-au alăturat de cei mulţi. Nu am ridicat pe cei bolnavi? Dar pe cei sănătoşi i-am întărit mai mult. Cuvântul n-a depărtat pe unii de la răutate? Dar pe cei ce vieţuiesc în fapta bună i-a făcut mai luători aminte. Şi pe lângă acestea să zic şi al treilea folos. Nu i-am înduplecat astăzi? Mâine poate voi putea să-i înduplec. Nu voi putea nici mâine? Dar poate poimâine sau după aceea. Cel ce a auzit astăzi şi nu a primit, mâine auzind poate va primi. Iar cel ce astăzi şi mâine va defăima, după mai multe zile poate va lua aminte la cele ce se vorbesc. Căci şi pescarul de multe ori trage mreaja goală toată ziua, iar seara când vrea să se ducă vânează peştele pe care n-a putut să-l prindă toată ziua, şi aşa se duce. Şi dacă din pricina nereuşitelor care se întâmplă totdeauna, ne vom depărta de a lucra, toată viaţa noastră va pieri, şi toate se vor prăpădi, nu numai cele duhovniceşti, ci şi cele ce întreţin viaţa aceasta. Şi lucrătorul de pământ, dacă din pricina tulburării vânturilor care se întâmplă o dată, de două ori sau de mai multe ori, se va lăsa de lucrarea pământului, vom pieri toţi degrabă de foame. La fel şi corăbierul, dacă din pricina viscolului ce se face pe mare, nu va mai îndrăzni, nimeni nu va mai pluti pe mare, făcându-se şi din pricina aceasta viaţa noastră nefolositoare. Şi în toate meşteşugurile de se va face aceasta, toate se vor prăpădi cu desăvârşire şi pământul va fi nelocuit. Dar lucrurile acestea toţi ştiindu-le, cu toate că o dată, sau de două ori, sau de multe ori nu vor ajunge la sfârşitul lucrărilor lor, întru care se ostenesc, iarăşi se apucă de ele cu aceeaşi osârdie. Iar acestea toate ştiindu-le şi noi, iubiţilor, să nu vorbim, să nu vorbim acestea, rogu-vă, nici să nu zicem: „Ce trebuinţă este de atâtea cuvinte, căci niciun folos nu ni se face din ele”. Căci şi lucrătorul de pământ, semănând acelaşi ogor de mai multe ori în acelaşi an, scapă de paguba ce s-a pricinuit din netocmirea vremii. La fel şi corăbierul, deşi pătimeşte de multe ori sfărâmări de corabie, nu se depărtează de port, ci iarăşi trage corabia spre înotare, tocmeşte corăbieri şi împrumută bani, apucându-se de aceeaşi lucrare, cu toate că cele ce vor să fie îi sunt necunoscute. De asemenea, orice

om face la fel cu lucrătorul de pământ şi corăbierul. Şi dacă aceia pun atâta osârdie pentru lucrurile acestei vieţi, cu toate că cele ale sfârşitului ei sunt necunoscute, oare noi să ne lăsăm de a învăţa dacă nu vom fi ascultaţi? Ce iertare vom avea? Şi cu ce cuvânt ne vom îndreptăţi? Acelora, de nu vor dobândi cele pentru care s-au ostenit, nimeni nu este care să le mângâie paguba. Căci dacă marea va afunda corabia, nimeni nu va scăpa de sărăcie pe cel căruia i s-a spart corabia, iar dacă ploaia cea multă va acoperi câmpul şi va îneca semănăturile, de nevoie lucrătorul de pământ se va duce acasă cu mâinile goale. **Dar la noi, cei ce sfătuim, nu este aşa, ci de vei semăna seminţele şi ascultătorul nu va primi, nici nu va aduce rodul ascultării, tu ai plata sfătuirii desăvârşită de la Dumnezeu. Şi aceeaşi răsplată vei lua, deşi vor asculta toţi sau niciunul, căci ceea ce era de datoria ta ai împlinit. Dacă ascultătorii nu se pleacă, nu suntem vinovaţi, ci numai atunci suntem vinovaţi când nu sfătuim, căci datoria noastră este a sfătui, iar acelora este a se pleca. Şi precum, dacă nu vom sfătui noi, dar aceia vor săvârşi nenumărate fapte bune toată plata va fi a lor, iar noi nu vom avea niciun folos pentru că nu am sfătuit, la fel, dacă vom sfătui, dar aceia nu vor lua aminte, toată pedeapsa o vor trage ei, iar noi nu vom avea nicio vină, ci mai ales plată multă de la Dumnezeu, căci tot ce era de datoria noastră am împlinit. Nouă ni s-a poruncit numai să dăm bani la schimbători (Mt. 25, 27), adică să sfătuim. Zi şi tu şi sfătuieşte pe fratele. Dar nu te-a ascultat? Plata o ai desăvârşită, numai de vei face aceasta totdeauna şi nu te vei depărta de a-l sfătui până ce se va pleca, deşi va trebui să faci aceasta toată viaţa. Sfârşitul sfătuirii tale să fie ascultarea celui pe care l-ai sfătuit. ...Ce voi putea face eu singur? Nu pot singur, cu adevărat, ca în toate zilele să petrec cu voi, nici nu pot să vorbesc singur la atâta mulţime. Dar voi, de veţi vrea să împărţiţi mântuirea voastră între voi şi fiecare să ia pe unul din fraţii cei trândavi, degrabă va creşte zidirea noastră.** ...Şi dacă vi se pare de mirare ceea ce am zis, veniţi să adeverim cuvântul din ceea ce a făcut şi a zis Hristos. Noi, oamenii, nu ştim ce va fi, pentru aceea nici nu putem să fim siguri dacă cei ce aud se vor pleca sau nu se vor pleca la cele ce le vorbim, dar Hristos, ştiindu-le luminate pe amândouă, nu a încetat până la sfârşit a îndrepta pe cel care nu voia să asculte. Şi ştiind

pe Iuda că nu se va lăsa de vânzare, nu a încetat să-l oprească prin învăţături, prin sfătuiri, prin faceri de bine, folosind ca un frâu cuvântul. Şi face aceasta, învăţându-ne pe noi să împlinim totul ce stă în puterea noastră, deşi vom şti de mai înainte că fraţii nu se vor pleca, căci plata sfătuirii le este pregătită deplină. **...Şi vom spune ceva de mirare. Că nu este vrednic de laude cel ce ştie de mai înainte că cel ce primeşte sfătuirea se va întoarce negreşit şi aşa sfătuieşte, precum este cel ce a sfătuit de multe ori, deşi nu a fost ascultat, dar nu se depărtează de a sfătui. Şi cel dintâi, nădejdea de a îndupleca pe cel ce aude, îl deşteaptă spre sfătuire, cu toate că acela va fi mai trândav decât toţi, iar acesta care sfătuieşte neîncetat şi nu este ascultat, dar nu se depărtează, dă dovadă de o dragoste fierbinte şi adevărată, neaprinzându-se de niciun fel de nădejde, ci numai pentru dragostea celui ce aude nu se depărtează de purtarea de grijă cea către fratele. Şi că niciodată nu trebuie să ne depărtăm de cei căzuţi, cu toate că vom şti de mai înainte că nu se vor pleca nouă, am dovedit de-ajuns.**

...Cine dintre evanghelişti este cel ce a zis că Hristos a spus pilda aceasta? Cine este? Numai Luca. Şi este bine să se ştie că din faptele Stăpânului pe unele le-au zis toţi patru, iar pe altele fiecare deosebit. Pentru care pricină? Ca să citim pe toţi evangheliştii, nu numai pe unul, şi ca să se arate şi unitatea dintre ei. Şi de ar fi zis toţi toate la fel, nu am fi luat aminte cu osârdie la toţi, ci numai unul ar fi fost de ajuns să ne înveţe totul, iar dacă toţi le-ar fi zis pe toate diferite, nu s-ar fi arătat luminat unitatea dintre ei. De aceea au scris ei şi fapte asemenea, şi deosebite.

...„Nimeni, ostaş fiind, nu se amestecă cu lucrurile lumeşti” (II Tim. 2, 4). Eşti ostaş duhovnicesc, iar acest fel de ostaş nu doarme pe pat de elefant, ci pe pământ. Nu se unge cu miruri, căci aceasta o fac desfrânaţii şi stricaţii, cei de la teatre şi care petrec în nebăgare de seamă. Iar tu nu trebuie să răspândeşti miros de miruri, ci de fapte bune. Nimic nu este mai necurat ca sufletul când trupul are acest fel de mireasmă, căci buna mireasmă a trupului şi a hainelor este semn al putorii şi al necurăţiei celei dinlăuntru. Fiindcă atunci când va năvăli diavolul şi va slăbănogi sufletul cu

desfătarea, răsfăţându-l, şi pe trup îl mânjeşte şi-l spurcă, prin miruri, cu întinăciunea spurcăciunii sale. Şi precum cei bolnavi de curgerea nasului îşi întină şi hainele, şi mâinile, şi faţa ştergând neîncetat curgerea din nas, aşa şi sufletul mânjeşte trupul cu răutatea acestei curgeri rele. Şi cine mai poate spune ceva bun despre cel ce pute a mir şi se afemeiază, sau mai bine zis se desfrânează, petrecând viaţă de femeie ce joacă la teatru? Sufletul tău să scoată bună mireasmă duhovnicească, ca şi pe tine, şi pe cei ce petrec împreună cu tine să-i folosească foarte mult. Căci nimic nu este mai rău decât desfătarea. Şi ascultă ce zice Moise despre ea: „Îngroşatu-s-a, îngrăşatu-s-a, şi a azvârlit pe Dumnezeu” (Deut. 32, 15). N-a zis s-a depărtat, ci „a azvârlit”, dovedindu-ne prin aceasta semeţie şi nesupunerea aceluia. Şi iarăşi zice în altă parte: „Mâncând şi bând ia aminte la tine ca nu cumva să uiţi pe Domnul Dumnezeul tău”, căci desfătarea obişnuieşte să pricinuiască uitare. **Deci şi tu, iubitule, de vei sta la masă, adu-ţi aminte că după masă trebuie să te rogi. Şi aşa cu măsură vei umple stomacul tău, ca nu îngreuindu-te să nu-ţi poţi pleca genunchii şi să te rogi lui Dumnezeu. Nu vedeţi cum dobitoacele după ce mănâncă la iesle se pornesc în călătorie, poartă sarcini şi-şi împlinesc slujba lor? Iar tu după masă te faci netrebnic spre tot lucrul bun şi neîndemânatic. Şi cum nu vei fi mai necinstit decât măgarii? Dar pentru care pricină? Pentru că atunci mai ales trebuie să fii treaz şi să priveghezi, căci vremea de după masă este vreme de mulţumire. Iar cel ce mulţumeşte nu trebuie să se îmbete, ci să fie treaz şi să privegheze. De la masă să nu mergem la pat, ci să ne întoarcem la rugăciuni, ca să nu ne facem mai necuvântători decât dobitoacele cele necuvântătoare... Şi cum că după masă nu trebuie să urmeze somnul, ci rugăciuni şi citirea dumnezeieştilor Scripturi, a arătat-o Hristos mai luminat. Căci ospătând în pustie mulţimile cele nenumărate, nu le-a trimis după aceea la pat şi la somn, ci i-a chemat la ascultarea dumnezeieştilor cuvinte.** Şi nu le-a crăpat pântecele, nici nu i-a îmbătat, ci împlinindu-le trebuinţa, i-a adus apoi la hrana cea duhovnicească. **Aşa să facem şi noi să ne obişnuim să mâncăm atât încât numai să trăim, iar nu să ne spargem şi să ne îngreuiem. Căci nu pentru aceasta am fost făcuţi, să trăim ca să**

mâncăm şi să bem, ci să mâncăm ca să trăim. Încă de la început viaţa nu a fost făcută pentru mâncare, ci mâncarea pentru viaţă. Iar noi, ca şi cum pentru aceasta am venit în lume, numai pentru mâncare cheltuim toate.

Dar atât de multe fiind valurile şi venind unele după altele, corabia nu s-a înecat, ci ca şi cum ar fi fost într-un cuptor în care era rourat totdeauna, aşa filozofa. Căci n-a zis nimic întru sine din cele ce obişnuiesc să zică mulţi: „Bogatul acesta când va merge acolo va fi pedepsit şi osândit; unu la unu. Iar dacă şi acolo va dobândi aceeaşi cinste; doi la zero". Oare nu vorbiţi aşa prin târg, şi cele de la alergările de cai şi de la teatre le băgaţi în Biserică? Mă ruşinez cu adevărat vorbind despre acestea şi mi se roşeşte obrazul. Dar de nevoie le voi spune, ca voi să vă izbăviţi de râsul cel fără de rânduială, de ruşine şi de vătămarea cea din ele. Şi mulţi le zic pe acestea râzând, dar şi acesta este vicleşugul diavolului, ca prin cuvinte de glumă să bage în viaţa noastră dogme strâmbe. Şi le poartă în gură de multe ori prin târg, în prăvălii şi în case, dovedind necredinţa cea mai de pe urmă, nebunia cu adevărat şi mintea cea copilărească. Căci a zice că cei răi ducându-se de aici vor fi munciţi, dar a nu fi încredinţaţi de acest lucru, este a celor necredincioşi care se îndoiesc. Iar a socoti că cei răi vor dobândi aceeaşi răsplătire cu drepţii, aceasta este dovada nebuniei celei mai de pe urmă. Şi zici că dacă bogatul se va duce şi se va pedepsi este unu la unu? Cum va putea fi aceasta? Câţi ani voieşti să punem că s-a desfătat el aici? Voieşti o sută? Eu pun două sute, pun trei sute, pun şi încă pe atâţia, şi de voieşti, şi o mie. Dar este cu neputinţă, căci „zilele anilor noştri sunt şaptezeci de ani" (Ps. 89, 10). Dar fie şi o mie de ani. Oare poţi să spui că în aceştia este viaţă fără de sfârşit, precum este acolo aceea a drepţilor? Dacă cineva trăind o sută de ani, într-o noapte va vedea un vis frumos din care va dobândi multă desfătare, oare vei putea spune „una la una", adică o sută de ani petrecuţi în pătimire este la fel cu o noapte de vis? Nu este cu putinţă a zice aceasta. Şi ceea ce este visul în comparaţie cu viaţa aceasta, aceea este viaţa aceasta în comparaţie cu viaţa ce va să fie, dar, mai bine zis, cu mult mai mult. Aşa cum este o picătură în comparaţie cu noianul cel nemărginit, aşa este o mie de ani în comparaţie cu slava aceea. Şi atât cât este deosebirea între vise şi realitatea lucrurilor, atât este şi între starea cea de aici şi cea de acolo. Şi mai ales că cei ce viclenesc şi trăiesc în păcate se chinuiesc aici

mai înainte de osânda cea de acolo. Să nu-mi spui că cel ce se îndulceşte de masă cu multă cheltuială, cel ce se îmbracă cu haine de mătase şi poartă după el mulţime de slugi plimbându-se prin târg este în odihnă, ci deschide-i conştiinţa şi vei vedea înăuntru multă tulburare, frică neîncetată, viscol, învăluire din pricina păcatelor, iar pe minte că se suie pe scaunul cel împărătesc al conştiinţei şi şezând ca un judecător, pune gândurile de faţă ca pe nişte gealaţi, care spânzură cugetul şi-l zgârie pentru că a păcătuit, strigând tare, neştiind nimeni, ci numai Dumnezeu care le vede. Căci cel ce preadesfrânează, cu toate că va fi bogat de mii de ori şi cu toate că nu va fi nimeni care să-l prihănească şi să-l pârască, el însuşi se prihăneşte pe sine înăuntru. Dulceaţa este vremelnică, iar chinuirea de-a pururea, cuprinzându-l din toate părţile frică şi cutremur, bănuială şi părere. Se teme de uliţe, se cutremură chiar de umbre, de slugi, de cei ce ştiu şi de cei ce nu ştiu, de femeia cea nedreptăţită, de bărbatul ocărât. Şi merge peste tot purtându-şi conştiinţa ca pe un pârâş neiertător, osândindu-l şi nelăsându-l să răsufle câtuşi de puţin. Căci şi pe pat, şi la masă, în târg şi acasă, ziua şi noaptea, şi chiar în vise vede idolii păcatelor, trăind viaţa lui Cain, suspinând şi tremurând pe pământ. Şi neştiind nimeni, are înăuntru foc de-a pururea. **Acestea pătimesc şi cei ce răpesc, şi cei ce asupresc, şi cei ce se îmbată, şi, în scurt, fiecare din cei ce petrec în păcate, căci cu neputinţă este să se poată strica acel divan. Şi de nu vom face fapta bună, pătimim durere pentru că nu o facem, iar de vom lucra răutatea, la fel, pătimim durere după ce încetează dulceaţa ei. Deci să nu zicem „una la una”, adică cum că bogaţii şi cei ce fac vicleşuguri sunt asemenea cu drepţii care se desfată acolo, ci două la nimic. Căci drepţilor li se dă multă dulceaţă, şi cele de aici, şi cele de acolo, iar cei ce trăiesc în vicleşuguri şi în asupriri se pedepsesc şi aici, şi acolo. Căci aici se pedepsesc cu aşteptarea muncii de acolo, cu numele cel rău primit de la oameni şi cu faptul că păcătuiesc şi-şi strică sufletele lor, iar după ducerea de aici pătimesc alte nenumărate munci. Iar drepţii, cu toate că pătimesc aici nenumărate nevoi, se hrănesc însă cu nădejdi bune, având dulceaţă curată, întărită şi neschimbată, iar după cele de aici îi vor primi bunătăţile cele nenumărate, precum pe Lazăr. Şi să nu-mi zici că era plin de bube, ci socoteşte că avea înăuntru sufletul mai scump decât tot aurul, dar nu numai sufletul, ci şi trupul lui, căci preţuirea**

trupului nu o dă grosimea şi sănătatea lui, ci suferirea acestor felurite chinuri. Şi nu este dezgustător cel ce are pe trup astfel de răni, ci cel ce le are pe suflet şi nu poartă nicio grijă de ele, precum era bogatul acela, care pe dinăuntru era plin de bube. Şi precum câinii lingeau rănile acestuia, aşa dracii păcatele aceluia; şi precum acesta trăia în foame de hrană, aşa acela în foame de toată fapta bună.

CUVÂNTUL II despre Lazăr / despre faptul că sufletele celor ce mor cu moarte silnică nu se fac diavoli / despre judecată şi milostenie

..ca să zicem adevărul, bogat este nu cel ce are multe, ci cel care nu are trebuinţă de multe, iar sărac nu este acela care nu are nimic, ci cel care pofteşte multe. Aceasta este deci denumirea bogăţiei şi a sărăciei. Şi de vei vedea pe cineva că pofteşte multe, socoteşte-l pe el mai sărac decât toţi, cu toate că va avea banii tuturor. Iar de vei vedea pe cineva că nu are trebuinţă de multe, socoteşte-l pe acesta mai bogat decât toţi, cu toate că n-are nimic.

Şi nu numai din cele ce s-au zis s-a arătat că sufletele după ce ies din trup nu mai petrec aici, ci îndată se duc, ci din pilda ce ne stă înainte. Şi ascultă cum: „Şi a murit săracul şi a fost dus de îngeri”. Şi nu numai sufletele drepţilor pleacă îndată de aici, ci şi a celor ce petrec în răutate. Şi acest lucru s-a arătat de la celălalt bogat căruia i-au rodit ţarinile. Căci după ce a zis întru sine: „Ce voi face?”, tot el a răspuns: „Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi” (Lc. 12, 17-18). Dar nimic nu este mai ticălos ca socoteala aceasta. Cu adevărat a stricat jitniţele sale, căci jitniţe nejefuite nu sunt zidurile, ci pântecele săracilor. Iar acela lăsând pe acestea, se îndeletnicea la ziduri. Ce zice atunci Dumnezeu către el? „Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău”. Şi vezi, aici zice că îl „vor cere”, iar acolo că „a fost dus de îngeri”, căci pe acesta îl duce legat, iar pe acela ca un purtător de cunună, îl înconjoară. Şi precum pe cel ce a primit multe răni şi s-a umplut de sânge în locul de nevoinţă, îl duc acasă cei ce au stat de faţă, punându-i cunună pe cap, lăudându-l, bătând din palme şi grăindu-l de bine, aşa şi pe Lazăr îl duceau atunci îngerii. Iar pe sufletul celuilalt îl cereau oarecare puteri înfricoşate, trimise poate pentru aceasta. **Căci sufletul nu merge singur la viaţa aceea, pentru că este cu neputinţă. Şi dacă trecând noi din cetate în cetate avem**

trebuinţă de povăţuitori, cu cât mai mult sufletul, când se desparte de trup şi trebuie să se ducă la viaţa aceea, are trebuinţă de cei care să-l povăţuiască. De aceea de multe ori când trebuie să iasă din trup, se trage înapoi, se teme, tremură, căci cu adevărat totdeauna ne împunge conştiinţa mulţimea păcatelor, dar mai ales în vremea aceea, când trebuie să fim duşi la darea aceea de seamă şi la divanul cel înfricoşat. Atunci, dacă cineva a răpit, sau a asuprit, sau a supărat pe cineva, sau de a nedreptăţit pe cineva, sau altceva rău de a lucrat, toată mulţimea păcatelor lui vin de faţă şi stau înaintea ochilor lui, împungându-i cugetul. Şi precum cei ce locuiesc în temniţe, totdeauna sunt în mâhnire şi se chinuie, dar mai ales în ziua aceea în care trebuie să fie scoşi şi aduşi la judecător, care stând înaintea uşilor aceluia şi auzind dinăuntru glasul celui ce judecă, îngheaţă de frică nefiind cu nimic mai bun decât un mort, aşa şi sufletul în vremea păcatului foarte se chinuieşte şi se strâmtorează, dar cu mult mai mult atunci când este smuls de aici şi dus.

Şi precum la teatru unii îşi pun măşti şi se îmbracă în împăraţi şi voievozi, alţii în retori sau în filozofi, alţii în ostaşi şi doctori, nefiind ei în aceste ranguri, şi intră pe scenă; aşa şi în viaţa aceasta bogăţia şi sărăcia sunt numai nişte măşti. Şi dacă, văzând pe cel ce are mască de împărat nu-l fericeşti, nici nu socoteşti că este împărat şi nici nu pofteşti să fii ca el, căci ştii că este unul din târgoveţii cei simpli, împletitori de funii, lucrători de cazane sau altceva de acest fel, aşa şi aici în lumea aceasta, stând ca la teatru de vei vedea mulţi bogaţi, nu socoti că sunt bogaţi, ci cum că poartă măşti de bogat. Şi precum cel ce la teatru se făţărniceşte că este împărat sau voievod, de multe ori este vreo slugă sau vreunul din cei ce vând smochine sau struguri în târg, aşa şi bogatul acesta este cu mult mai sărac decât toţi. Că de vei ridica masca lui şi-i vei deschide conştiinţa, vei afla acolo multă sărăcie de fapte bune şi cum că este mai necinstit decât toţi oamenii. Şi precum la teatre, după ce soseşte seara şi ies toţi scoţându-şi masca făţărniciei, iar cei ce s-au părut tuturor că sunt împăraţi sau voievozi se arată ceea ce sunt, aşa şi aici, după ce va veni moartea şi se va risipi teatrul, lepădând toţi măştile bogăţiei şi ale sărăciei, fără ele vom merge acolo, judecându-ne numai din fapte, care suntem cu adevărat bogaţi şi care suntem săraci, care

suntem cinstiţi şi care necinstiţi. Şi de multe ori unul din cei bogaţi de aici s-a găsit acolo că este mai sărac decât toţi, precum şi bogatul acesta. Căci după ce a sosit seara, adică moartea, şi a ieşit din teatrul vieţii acesteia lepădând masca, s-a dovedit acolo că este mai sărac decât toţi, şi atât de sărac, încât nu era stăpân nici pe o picătură de apă, pentru care se ruga, dar nici cererea aceasta n-a dobândit-o.

Dar şi acest lucru, a nu da din avuţii, este răpire. Şi poate de mirare vi se va părea ceea ce s-a zis, dar nu vă miraţi. Că vă voi aduce mărturie din Sfânta Scriptură că nu numai a lua cele străine este răpire, asuprire şi jefuire, ci şi a nu da altora din cele ale sale. Dar care este aceasta? Dumnezeu imputând iudeilor zice prin prorocul: „Scos-a pământul roadele lui, dar nu aţi adus zeciuielile, ci asuprirea săracului este în casele voastre”. Darurile şi prinoasele cele obişnuite nu le-aţi dat şi aţi răpit acelea care sunt ale săracului. Şi zice acestea arătând celor bogaţi că au cele ale săracilor, cu toate că banii vor fi moştenire părintească sau adunaţi din altă parte. Şi iarăşi în altă parte zice: „Viaţa săracului să nu o lipseşti, iar cel ce ia cele străine, jefuieşte”. **Şi lipsire, şi jefuire este când ţinem la noi cele străine. Iar din aceasta învăţăm că atunci când nu vom da milostenie, vom fi pedepsiţi la fel cu cei ce lipsesc şi jefuiesc pe alţii. Căci banii sunt stăpâneşti, ori de unde îi vom aduna, pe care dându-i săracilor vom dobândi multă îndestulare. Şi Dumnezeu a îngăduit ca tu să ai mai multe, nu ca să le cheltuieşti în desfrânare, în beţie, în îmbuibare, pe haine scumpe şi în cealaltă dezmierdare, ci ca să-i împarţi săracilor. Şi dacă cel ce strânge banii cei împărăteşti îi cheltuieşte pentru desfătarea sa, în loc să-i dea cui i s-a poruncit, este pedepsit, aşa şi bogatul, care şi el este unul din cei ce strânge bani împărăteşti, va fi pedepsit de nu va da banii săracilor împreună robi cu el, precum i s-a poruncit. Şi de va cheltui pentru sine mai mult decât trebuinţa, va lua acolo pedepse cumplite. Căci cele ale lui nu sunt ale lui, ci ale celor împreună robi cu el. Deci să-i cruţăm ca pe nişte străini, ca să se facă ai noştri. Dar cum îi vom cruţa ca pe nişte străini? Când nu-i vom cheltui la cele de prisos, nici numai la ale noastre, ci îi vom împărţi în mâinile săracilor. Şi dacă eşti bogat şi de vei cheltui mai mult decât trebuinţa, vei da seamă pentru banii ce ţi s-au încredinţat. Acest lucru**

se întâmplă şi la casele cele mari, că mulţi şi-au încredinţat jitniţele lor la slugi. Dar aceia cărora li s-a încredinţat cele primite nu le întrebuinţează rău, ci le împart acelora pentru care porunceşte stăpânul. Acest lucru fă şi tu. Şi de ai luat mai multe decât alţii, le-ai primit nu ca să le cheltuieşti numai tu, ci ca să te faci şi altora iconom bun.

Cel milostiv este limanul celor din nevoi, iar limanul primeşte pe toţi cei ce au pătimit stricare de corabie şi-i izbăveşte din primejdii, şi cu toate că aceia sunt răi sau buni, sau cum ar fi, pe toţi îi primeşte în sânurile lui. Deci şi tu când vei vedea că pe uscat a căzut vreun om în sfărâmarea de corabie a sărăciei, nu-l judeca, nici nu-i cere socoteală, ci uşurează-i nevoia. De ce-ţi pricinuieşti ţie supărări? Dumnezeu te-a izbăvit de cercetare şi iscodire. Câte nu ar fi zis şi s-ar fi necăjit mulţi, dacă Dumnezeu ar fi poruncit să cercetăm viaţa, faptele şi petrecerea fiecăruia, şi după aceia să-i miluim? Dar acum ne-a izbăvit de toată această greutate. De ce tragem asupra noastră griji de prisos? Altul este judecătorul, altul milostivul. Milostenia pentru aceasta se cheamă aşa pentru că dăm şi celor nevrednici. Acest lucru ne sfătuieşte şi Pavel să facem, zicând: „Deci dar... să facem binele către toţi, dar mai ales către cei de o credinţă cu noi” (Galat. 6, 10). Şi dacă vom cerceta şi vom iscodi pe cei nevrednici, nu-i vom recunoaşte lesne pe cei vrednici. Iar de vom cerceta şi iscodi şi pe nevrednici, şi pe cei vrednici, de toate vor veni în mâinile noastre. Precum s-a făcut şi la Fericitul Avraam, care necercetând, nici iscodind pe cei ce treceau, a primit oarecând pe îngeri. ...Aşa să facem şi noi, rogu-vă, nimic cercetând peste trebuinţă, căci vrednicia săracului este numai trebuinţa. Şi oricine va veni la noi pentru aceasta, nimic să nu iscodim mai mult. Că nu dăm obiceiului, ci omului, nici pentru fapta bună îl miluim, ci pentru nevoia lui. Să facem aşa, ca şi noi să tragem de la Stăpânul mila Sa cea multă şi să dobândim iubirea Sa de oameni, cu toate că şi noi suntem nevrednici. Şi de vom cerceta vrednicia robilor celor asemenea nouă, la fel va face şi Dumnezeu cu noi, şi căutând, şi cerând socoteală de la cei împreună cu noi, vom cădea din iubirea de oameni cea de sus, „căci cu judecata cu care judecaţi, veţi fi judecaţi” (Mt. 7, 2).

CUVÂNTUL III despre Lazăr / pentru care pricină nu a zis „ai luat cele bune ale tale în viaţa ta”, ci „ai luat înapoi” / de ce oamenii drepţi cad de multe ori în primejdii, iar oamenii păcătoşi scapă de acestea

...totdeauna vă rog şi nu voi înceta a vă ruga, că nu numai aici să luaţi aminte la cele ce se grăiesc, ci şi acasă mergând, să petreceţi neîncetat în citirea Dumnezeieştilor Scripturi. Şi acest lucru nu am încetat poruncindu-l şi celor ce se întâlnesc cu noi îndeosebi, ca să nu-mi zică cineva acele cuvinte fără socoteală şi vrednicie de multă osândire şi prihănire: sunt ocupat la judecătorie, ocârmuiesc lucrurile de obşte, lucrez meşteşug, am femeie, hrănesc copii, port grijă de casă, sunt mirean şi nu este lucrul meu a citi Scripturile, ci al celor care s-au lepădat de lume, care s-au dus şi petrec în vârfurile munţilor, petrecând tot timpul această viaţă. Ce zici, o, omule? Nu este lucrul tău a citi Scripturile pentru că eşti înconjurat de nenumărate griji? Al tău este mai mult decât al acelora. Căci nu au trebuinţă aceia aşa de mult de ajutorul din Dumnezeieştile Scripturi, precum cei ce petrec în mijlocul pricinilor celor multe de a păcătui. Pentru că monahii izbăvindu-se de târg şi de tulburările cele din târg şi înfigându-şi colibele în pustie, neavând nimic cu nimeni, ci filozofând cu libertate în acea linişte ca într-un liman, au multă întărire. Iar noi cei ce plutim ca în mijlocul noianului, având pricini de nenumărate păcate, avem trebuinţă de mângâierea cea deasă şi permanentă din Scripturi. Aceia stau departe de război şi de aceea nu primesc multe răni, iar tu totdeauna eşti în război şi primeşti răni dese, pentru aceea ai trebuinţă şi de mai multe leacuri. Căci şi femeia te zădărăşte, şi fiul te mâhneşte, şi sluga te aduce la mânie, şi vrăjmaşul te pizmuieşte, şi prietenul te zavistuieşte, şi vecinul te supără, şi cel ce se oşteşte împreună cu tine îţi pune piedică, de multe ori şi judecătorul te îngrozeşte, şi sărăcia te scârbeşte, şi moartea celor de casă te face să plângi, îndestularea te umflă, iar ticăloşia te strânge. Şi ne înconjoară din toate părţile multe pricini de a ne mânia, multe griji, multe necazuri şi mâhniri, multe pricini ale slavei deşarte şi ale trufiei şi de pretutindeni ni se slobod

asupra noastră multe săgeţi. De aceea totdeauna este trebuinţă de toată înarmarea cea din Scripturi. Şi să ştii că treci prin mijlocul laţurilor şi să umbli pe aripile cetăţii. Căci poftele trupului celor ce petrec împreună se ridică mai cumplit asupră-ne, fiindcă şi faţă frumoasă, şi trupul strălucit au rănit prin ochi, şi cuvânt de ocară intrând prin auz a tulburat gândul nostru. Iar de multe ori şi cântec dezmierdător a înmuiat puterea sufletului. Şi ce zic despre acestea? Că de multe ori şi lucrul cel ce se pare că este mai simplu decât toate, o mireasmă de miruri venind de undeva în treacăt de la femei desfrânate, ia rob pe cel care l-a întâlnit şi se duce. Şi multe ca acestea sunt cele ce înconjură sufletul nostru, de aceea avem trebuinţă de leacuri dumnezeieşti, ca şi rănile cele ce s-au făcut să le vindecăm, şi pe cele ce încă nu s-au făcut, dar vor să se facă, să le oprim de mai înainte, stingând de departe săgeţile diavolului şi depărtându-le prin deasa citire a Dumnezeieştilor Scripturi. Căci nu este cu putinţă, cu adevărat, nu este cu putinţă să se mântuiască cineva de nu va petrece neîncetat în citirea cea duhovnicească. Fiindcă şi împărtăşindu-ne neîncetat de această doctorie, abia ne vom putea mântui. Iar când ne rănim în toate zilele, fără să dobândim tămăduire, ce nădejde de mântuire avem? Oare nu vezi arămarii, aurarii şi argintarii şi pe toţi cei ce lucrează vreun meşteşug că au pregătite şi întregi toate uneltele meşteşugului lor? Şi de-i va sili foametea, de-i va strâmtora sărăcia, aleg mai bine să sufere orice decât să vândă ceva din uneltele meşteşugului lor ca să se hrănească. Căci mulţi de multe ori au ales mai bine să se împrumute şi să-şi hrănească şi casa, şi copiii, decât să-şi vândă din uneltele meşteşugului lor, deşi ar fi cel mai mic. Şi pe bună dreptate. Căci ştiu că de se vor vinde acelea, meşteşugul lor se face netrebnic şi se înlătură toată pricina de îndestulare. Iar de vor rămâne acelea, este cu putinţă ca datoriile ce s-au făcut să se plătească cu vremea, lucrând neîncetat meşteşugul, iar de vor apuca să le vândă altora, nu vor putea să afle de nicăieri vreo mângâiere a sărăciei şi foametei lor. Deci aşa trebuie să fim şi noi. Şi precum la aceia uneltele meşteşugului lor sunt ciocanul, nicovala şi cleştele, aşa şi la noi uneltele meşteşugului nostru sunt cărţile cele

apostoleşti şi proroceşti şi toată Scriptura cea de Dumnezeu insuflată şi folositoare. Şi precum aceia prefac toate vasele ce le iau, prin acele unelte, aşa şi noi, prin acestea, să întocmim sufletul nostru, şi, de va fi răzvrătit, să-l îndreptăm, iar de va fi vechi, să-l înnoim. Şi aceia merg cu meşteşugul lor până la forme, căci nu pot să schimbe materia vaselor, argintul să-l facă aur, ci numai forma lor o schimbă. Dar tu nu aşa, ci ai ceva mai mult decât aceia, căci de vei lua un vas de lemn îl vei putea preface în vas de aur. Şi martor la aceasta este Pavel, care zice: „Iar într-o casă mare nu sunt numai vase de aur şi de argint, ci şi de lemn, şi de lut... Deci de se va curăţa cineva pe sine de acestea, va fi vas de cinste, sfinţit, de bună trebuinţă stăpânului, potrivit spre tot lucrul bun" (2 Tim. 2, 20-21). Deci să nu defăimăm câştigarea cărţilor, ca să nu primim rană la părţile cele sensibile ale sufletului, nici să îngropăm aurul, ci să ne agonisim cărţi duhovniceşti. Căci aurul când se înmulţeşte, obişnuieşte să vrăjmăşuiască pe cel ce-l are, iar cărţile adunându-se dau mult folos celor ce le au. Şi precum acolo unde sunt aşezate arme împărăteşti, este multă siguranţă pentru cei ce locuiesc înăuntru, cu toate că nu le va întrebuinţa nimeni, pentru că nici tâlharii, nici spărgătorii, nici altcineva din făcătorii de rele nu îndrăznesc să se atingă de casa aceea, aşa şi de unde vor fi cărţi duhovniceşti se izgoneşte toată lucrarea diavolească, făcându-se şi multă mângâiere şi îndemânare la fapta bună celor ce locuiesc acolo. Pentru că şi singură vederea cărţilor ne face pe noi mai pregetători şi mai nealunecători spre păcat. Şi de vom îndrăzni să facem ceva din cele oprite, făcându-ne necuraţi, dar întorcându-ne acasă şi văzând cărţile, ne osândim în conştiinţa noastră şi ne facem mai pregetători ca să nu cădem în aceleaşi păcate. Iar dacă vom petrece în sfinţenie şi mai mult folos vom lua din ele, căci îndată ce s-a atins cineva de Evanghelie, şi-a schimbat mintea şi a depărtat-o de la lucrurile vieţii acesteia. Şi aceasta numai din vedere. Iar dacă se va adăuga şi citire cu luare aminte, sufletul se învaţă cele de taină ca în locurile sfinte dinăuntrul Bisericii şi aşa se curăţă şi se face mai bun, fiindcă Dumnezeu vorbeşte cu el prin Scripturile acelea. Dar dacă nu vom înţelege cele din ele? Şi deşi nu vei înţelege cele din ele, dar

numai citirea singură dă multă sfinţenie. Dar nu este cu putinţă ca să nu înţeleagă ceva, căci pentru aceasta darul Duhului a iconomisit ca vameşii, şi pescarii, şi făcătorii de corturi, şi păstorii, şi păzitorii de capre, şi cei simpli, şi necărturari să alcătuiască cărţile acestea, ca nimeni din cei de rând să nu alerge la îndreptăţirea aceea. Şi tuturor sunt lesne de înţeles cele ce se grăiesc, ca şi meşterul, cel ce lucrează cu mâinile, şi sluga, şi femeia cea văduvă, şi cel mai neînvăţat decât toţi oamenii, să se folosească din ascultare. Căci aceia, care dintru început s-au învrednicit de darul Duhului, le-au alcătuit pe acestea nu spre slava deşartă, cum fac cei profani, ci spre mântuirea oamenilor. Căci cei profani, filozofii, retorii şi scriitorii de cărţi au scris nu căutând folosul cel de obşte, ci socotind ca numai ei să fie minunaţi şi lăudaţi. Şi dacă au scris ceva de folos, l-au ascuns în nesiguranţa cea obişnuită lor, ca într-un întuneric. Dar apostolii şi prorocii au făcut cu totul împotrivă, căci cele ce le-au scris, le-au scris luminate pentru toţi, ca fiecare şi singur să poată înţelege numai din citire cele din ele, căci au fost Dascăli ai lumii. Iar prorocul, vestind aceasta de mai înainte, zicea: „Vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu”. Şi nu va zice nimeni către aproapele său: „Cunoaşte pe Domnul. Căci toţi Mă vor cunoaşte de la cel mic până la cel mare al lor”. Pavel zice: „Şi eu, fraţilor, când am venit la voi şi v-am vestit taina lui Dumnezeu, n-am venit ca iscusit cuvântător sau ca înţelept”; şi iarăşi: „Cuvântul meu şi propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte convingătoare ale înţelepciunii omeneşti, ci întru dovada Duhului şi a puterii”; şi iarăşi: „Şi înţelepciunea o propovăduim..., dar nu înţelepciunea acestui veac, nici a stăpânitorilor acestui veac care sunt pieritori” (I Cor. 2, 1, 4, 6). **Şi cărora nu sunt dovedite toate cele scrise în Scripturi? Şi cine auzind că, „fericiţi sunt cei blânzi, fericiţi cei milostivi, fericiţi cei curaţi cu inima” (Mt. 5, 5, 7, 8), sau altceva de acest fel, va avea trebuinţă de învăţător, ca să-i lămurească cele spuse? Oare semnele, minunile şi istoriile nu sunt cunoscute luminat fiecăruia? Dar toate acestea sunt pricini şi îndreptăţiri ale trândăviei. Nu înţelegi cele ce sunt înăuntru? Cum vei putea înţelege vreodată, când nu vrei să citeşti nici câtuşi de puţin. Ia Cartea în mâini, citeşte toată istoria, pe cele înţelese păstrează-le, iar pe cele neînţelese şi neluminate**

citeşte-le de multe ori. Şi dacă cu deasa citire nu vei putea afla ce vrea să zică, mergi la cel mai înţelept, du-te la învăţător, arată multă sârguinţă şi spune-i cele ce nu înţelegi, iar Dumnezeu văzând că pui atâta osârdie, nu va trece cu vederea privegherea şi grija ta, ci de nu vei găsi vreun om care să te înveţe ceea ce cauţi, El îţi va descoperi negreşit. …Să nu defăimăm mântuirea noastră, iubiţilor, căci toate acestea s-au scris pentru noi, pentru învăţătura noastră, care am ajuns la sfârşitul veacurilor. Mare întărire spre a nu păcătui este citirea Scripturilor. Mare şi adâncă prăpastie este neştiinţa Scripturilor. Vânzare mare a mântuirii este a nu şti nimic din legile cele dumnezeieşti. Ea a născut şi eresuri, ea a adus şi viaţă stricată, ea a prăvălit jos cele de sus. Căci cu neputinţă este cu adevărat, cu neputinţă este a pleca cineva fără rod dacă va citi cineva adeseori cu luare aminte. Iar o pildă cât ne-a folosit? Cum ne-a făcut sufletul mai bun? Şi ştiu bine că mulţi s-au dus de aici luând mult folos din ascultare. Şi deşi unii nu s-au folosit până acum, dar în ziua aceasta în care au auzit, negreşit s-au făcut mai buni. Şi nu este mic lucrul acesta, a petrece umilindu-se de păcatele făcute şi a filozofa la cele de sus, dând sufletului măcar puţină răsuflare de grijile vieţii acesteia. Şi de vom face aceasta totdeauna când ne adunăm şi nu vom pleca mai degrabă, ascultarea cea deasă va lucra în noi un bun mare şi întărit.

Veniţi, dar, să vă dăm iarăşi şi cele ce urmează ale pildei. Care sunt cele ce urmează? După ce a zis bogatul: „Trimite pe Lazăr să-şi ude vârful degetului în apă şi să-mi răcorească limba”, Avraam îi răspunde: „Fiule, adu-ţi aminte că ai luat înapoi cele bune ale tale în viaţa ta, şi Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuieşti. Şi peste toate acestea, între noi şi între voi s-a întărit prăpastie mare, ca cei ce voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo să treacă la noi” (Lc. 16, 24-26). Grele sunt cele ce s-au zis şi multă durere a vărsat asupra noastră. Ştiu şi eu. Dar pe cât împung conştiinţa, pe atât folosesc pe cei împunşi. Şi de s-ar fi zis acestea nouă acolo, precum bogatului, cu adevărat trebuie să plângem, să ne tânguim şi să ne văităm pentru că nu am mai fi avut vreme de pocăinţă. Dar de vreme ce auzim acestea fiind aici, unde este cu putinţă să ne deşteptăm, să spălăm cele greşite, să dobândim multă îndrăzneală şi să ne schimbăm înfricoşându-ne de relele ce s-au întâmplat altora, să mulţumim iubitorului de oameni Dumnezeu, Cel ce

pedepsindu-i pe alţii ridică trândăvia noastră şi ne deşteaptă pe noi cei ce dormităm. Şi pentru aceasta s-au spus de mai înainte acestea, ca să nu pătimim aceleaşi. Şi fiindcă nu voieşte să ne arunce în muncă, de mai înainte spune munca, ca înţelepţindu-ne din auzire, să scăpăm de cercare prin lucru.

Dar pentru care pricină nu a zis „ai luat cele bune ale tale”, ci „ai luat înapoi”. Ştiu că vă aduceţi aminte bine că v-am zis cum că de aici ni se deschide nouă un noian mare şi nemăsurat de înţelegeri. Acel cuvânt „ai luat înapoi”, dovedeşte că e vorba de o datorie. Că ia înapoi cineva cele ce i se cuvin lui. Deci dacă bogatul acesta era spurcat, crud şi nemilostiv, de ce nu i-a zis lui „ai luat cele bune ale tale”, ci „ai luat înapoi”, ca şi cum acelea i se cuveneau lui ca datorie? Ce învăţăm de aici? Cu toate că vor fi unii spurcaţi şi au ajuns la răutatea cea mai de pe urmă, dar au făcut unul, două sau trei lucruri bune. Şi cum că aceasta nu o spun după socoteala mea este dovedit de acolo. Cine a fost mai spurcat decât acel judecător al nedreptăţii? Cine mai nemilostiv? Cine mai crud? Căci nici de Dumnezeu nu se temea, nici de oameni nu se ruşina. Dar trăind atâta răutate, a făcut totuşi un oarecare bine, căci a miluit pe văduva aceea ce-l supăra pe el neîncetat, plecându-se la rugămintea ei şi certând pe cei ce au nedreptăţit-o. La fel se întâmplă să fie cineva desfrânat, dar de multe ori este milostiv, sau nemilostiv, dar înfrânat. Iar dacă va fi şi desfrânat şi crud, poate a făcut vreun alt bine în viaţa sa.

La fel trebuie să socotim şi despre cei buni. Şi precum cei răi fac câte ceva bun de multe ori, aşa şi cei îmbunătăţiţi şi împodobiţi cu fapte bune greşesc câte ceva de multe ori, căci „cine se poate lăuda că are inimă curată? Sau cine va cuteza a zice că este curat de păcate?” (Pilde 20, 9). Deci de vreme ce şi bogatul, deşi a ajuns la răutatea cea mai de pe urmă, poate să fi făcut vreun bine, şi Lazăr, deşi ajunsese la vârful faptei bune, să fi greşit ceva puţin, vezi cum pe amândouă acestea le-a însemnat patriarhul zicând: „Ai luat înapoi cele bune ale tale în viaţa ta, şi Lazăr, asemenea, pe cele rele”. Iar cele zise aşa sunt: De ai făcut şi tu vreun bine şi ţi se cuvenea după dreptate plată, toate acestea le-ai luat înapoi în lumea aceea, îmbogăţindu-te, desfătându-te, îndulcindu-te de multă îndestulare şi îmbelşugare. Iar acesta de a făcut vreun rău, toate le-a luat înapoi, ticăloşindu-se cu sărăcia şi cu foamea şi cu relele cele mai de pe urmă. Şi amândoi v-aţi dus goi din lumea aceea, acela de păcate, iar tu de faptele dreptăţii. De-asta, acesta are mângâiere desăvârşită, iar tu suferi osândă nemângâiată.

Iar când faptele noastre vor fi mici şi proaste, iar povara păcatelor mare şi grea, apoi aici vom dobândi îndestulare şi nu vom pătimi niciun rău, dar negreşit ne vom duce pustii şi lipsiţi de

răsplata celor bune, pentru că aici le-am luat înapoi pe toate. Iar când faptele vor fi mari şi multe, iar păcatele mici şi proaste, noi vom pătimi ceva rău, lepădând aici aceste păcate mici, dar acolo vom lua răsplata deplină a lucrurilor celor bune.

Deci când vei vedea pe cineva că trăieşte în răutate şi nu pătimeşte aici niciun rău, să nu-l fericeşti, ci lăcrimează şi plângi, pentru că toate relele le va plăti acolo, precum şi bogatul acesta. Iar când vei vedea pe cineva că se sileşte pentru fapta bună şi pătimeşte nenumărate rele, fericeşte-l, râvneşte-l, pentru că şi păcatele lui toate aici i se dezleagă şi răsplătirile răbdării multe i se pregătesc acolo, precum s-a făcut şi la Lazăr.

Dintre oameni unii se chinuiesc numai aici, alţii nu pătimesc niciun rău aici, ci toată osânda o vor lua acolo, iar alţii se pedepsesc şi aici, şi acolo. Dar pe care din aceştia îi fericeşti? Ştiu bine că întâi pe cei ce sunt pedepsiţi aici, căci aşa îşi leapădă păcatele. Dar în al doilea rând pe care? Poate ziceţi de cei ce nu pătimesc aici nimic, ci toată munca o vor suferi acolo. Iar eu nu pe aceştia îi pun mai întâi, ci pe cei ce se pedepsesc şi aici, şi acolo. Căci cel ce era pedepsit aici, acolo îi va fi pedeapsa mai uşoară, iar cel ce va trebui să sufere toată osânda acolo nesuferită şi nesfârşită îi va fi, precum a pătimit şi bogatul acesta. Şi fiindcă niciun păcat nu l-a dezlegat, aşa de cumplit se chinuia, încât nicio picătură de apă n-a putut dobândi. Dar cu mult mai mult ticăloşesc pe aceia care pe lângă că nu se pedepsesc aici, mai dobândesc şi desfătare, şi îmbelşugare, decât pe cei ce păcătuiesc şi nu pătimesc niciun rău. Şi dacă a nu fi pedepsit aici pentru păcate, face munca de acolo mai cumplită, cu adevărat îndulcirea de multă odihnă, desfătare şi îmbelşugare li se face pricină acolo de mai mare pedeapsă şi osândă. Căci doar necinstindu-ne prin păcat şi Dumnezeu va putea să ne arunce în foc. Şi dacă cineva dobândind îndelungă răbdarea lui Dumnezeu şi nu o va întrebuinţa cum se cuvine va avea muncă cumplită, dar dacă împreună cu îndelunga răbdare va avea şi cinstiri mari, şi va petrece în răutate, cine îl va izbăvi pe el de osânda aceea? Şi cum că cei ce dobândesc aici îndelungă răbdare îşi asumă acolo tot răul, de nu se vor pocăi, ascultă ce zice Pa vel: „Şi socoteşti tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar le faci şi tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?” Şi dispreţuieşti tu bogăţia bunătăţii Lui şi a îngăduinţei şi a îndelungii Lui răbdări, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă? Dar după învârtoşarea ta şi după inima ta nepocăită, îţi aduni mânie în ziua mâniei şi a arătării dreptei judecăţi a lui Dumnezeu” (Rm. 2, 3-5). Deci când vom vedea pe vreunii îmbogăţindu-se, desfătându-se, puţind a miruri, petrecând toată ziua în beţie, fiind în stăpânire cu slavă multă,

strălucire şi pompă mare şi păcătuind, dar niciun rău pătimind, să-i plângem şi să-i tânguim pentru că păcătuind nu sunt pedepsiţi. Şi dacă vei vedea pe cineva bolnav de idropică sau având răni nenumărate peste tot trupul, că se îmbată şi se desfată mărind boala, nu numai că nu te vei minuna de el şi nu-i vei ferici desfătarea, ci mai ales îl vei ticăloşi. Aşa socoteşte şi la suflet. Când vei vedea pe vreun om trăind în multă răutate şi dobândind multă îndestulare, dar nu pătimeşte niciun rău, pentru aceasta plânge-l mai mult, că fiind cuprins de neputinţă şi de boală cumplită şi-o măreşte prin desfătare şi odihnă, şi se face mai rău. Şi lucru rău nu este pedeapsa, ci păcatul. Căci acesta ne desparte de Dumnezeu, iar aceea ne trage lângă Dumnezeu şi încetează urgia Lui. Dar de unde este arătată aceasta? Ascultă ce zice prorocul: „Mângâiaţi, mângâiaţi pe poporul Meu... Preoţi grăiţi la inima Ierusalimului... că au luat din mâna Domnului păcatele lor îndoite” (Is. 40, 1-2); şi iarăşi: „Doamne Dumnezeul nostru, pace dă-ne nouă, că toate ne-ai dat nouă” (Is. 26, 22). Şi ca să cunoaşteţi că unii se pedepsesc aici, alţii acolo, iar alţii şi aici, şi acolo, ascultaţi ce zice Pavel când prihăneşte pe cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie cu Tainele. Căci după ce a zis că „oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat faţă de Trupul şi de Sângele Domnului”, a adăugat: „De aceea, mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit. Căci de ne-am fi judecat pe noi înşine, nu am mai fi judecaţi. Dar, fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea” (2 Cor. 11, 27, 30-32). Vezi cum pedeapsa de aici ne răpeşte din osânda cea de acolo? Încă şi pentru cel desfrânat zice: „Să daţi pe unul ca acesta satanei, spre chinuirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus” (2 Cor. 5, 5). Acest lucru este arătat şi de la Lazăr, căci orice rău a făcut, spălându-se de el aici, s-a dus curat acolo. Încă şi de la slăbănogul este dovedit acest lucru, care petrecând în boală treizeci şi opt de ani, a lepădat păcatele prin suferirea ei. Şi cum că din pricina păcatelor se afla aşa, ascultă ce zice Hristos: „Iată, că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău” (In. 5, 14). Şi cum că unii se pedepsesc aici şi-şi lasă păcatele am dovedit din acestea. Iar cum că unii se pedepsesc şi aici, şi acolo, pentru că aici n-au luat pedeapsă pe măsura păcatelor lor, ascultă ce zice Hristos despre sodomiteni. Căci după ce a zis: „Cine nu vă va primi pe voi... scuturaţi praful de pe picioarele voastre”, a adăugat: „Mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei, în ziua judecăţii, decât cetăţii aceleia” (Mt. 10, 14, 15). Şi zicând „mai uşor”, a arătat că şi aceia se vor pedepsi, dar mai uşor, pentru că şi aici au luat pedeapsă.

Şi cum că sunt unii care aici nu pătimesc niciun rău, ci acolo suferă toată osânda, ne-a dovedit bogatul acesta, care suferea acolo pedeapsă cumplită, nedobândind nicio mică mângâiere, pentru că i s-a păstrat pentru acolo. Şi precum cei ce păcătuiesc aici şi nu pătimesc niciun rău, vor suferi osândă mare acolo; aşa şi cei ce fac fapte bune, pătimind aici multe nevoi, multă cinste vor dobândi acolo. Şi precum dintre doi păcătoşi mai fericit este cel ce s-a pedepsit aici, decât cel ce nu s-a pedepsit; aşa dintre doi drepţi mai fericit este cel ce a suferit mai multe necazuri, decât cel ce a suferit mai puţine; pentru că fiecăruia i se va răsplăti pentru lucrurile lui.

Dar nu este cineva care şi aici, şi acolo să dobândească odihnă? Cu neputinţă este lucrul acesta, o, omule. Căci nu este cu putinţă, nu este, ca cel ce se îndulceşte aici de trândăvie, de desfătare neîncetată întru toate şi petrece o viaţă fără băgare de seamă, să dobândească acolo cinste. Şi dacă nu-l supără sărăcia, îl supără pofta şi prin ea este biruit, şi nu puţină osteneală îi pricinuieşte aceasta; deşi nu-i vine boală, dar mânia îl aprinde şi nu este puţină chinuire a o birui; deşi ispite nu vor năpădi asupră-i, dar gânduri rele neîncetat se ridică şi nu este mic lucru a înfrâna pofta cea necuvioasă, a înceta slava deşartă, a potoli mândria, a se depărta de desfătare, a nu petrece în reaua pătimire. Iar cel ce nu face acestea şi cele ca acestea, cu neputinţă este a se mântui. Şi că cei ce se desfată nu se mântuiesc ascultă ce zice Pavel despre femeia văduvă: „Iar cea care petrece în desfătări, deşi vie, e moartă” (I Tim. 5, 6). Iar dacă despre femeie s-a zis aceasta, cu mult mai mult despre bărbat. Şi cum că nu este cu putinţă ca cel ce petrece viaţă în dezmierdare să dobândească cerurile şi Hristos a arătat, zicând: „Strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt cei care o află” (Mt. 7, 14).

Viaţa aceasta este loc de nevoinţă, iar cel ce vrea să se încununeze nu se odihneşte în locul cel de nevoinţă şi în lupte. De aceea cel ce vrea să se încununeze să aleagă viaţa cea aspră şi ostenicioasă, ca ostenindu-se aici puţină vreme, să dobândească acolo cinstea cea de-a pururea. Câte necazuri nu se întâmplă în toate zilele? Şi care este sufletul care nu se necăjeşte şi nu se supără, ci mulţumeşte, proslăveşte şi se închină Celui ce a îngăduit să vină asupră-i ispitele? Câte necazuri, câte întâmplări nenădăjduite? Dar trebuie să strâmtorăm gândurile cele rele şi să nu lăsăm limba să grăiască ceva din cele necuviincioase. Precum şi

fericitul Iov mulţumea lui Dumnezeu, deşi pătimea nenumărate rele.

Dar sunt unii care de se vor împiedica sau se vor lovi de ceva, sau îi va ocărî cineva, sau vor cădea într-o neputinţă, durere de picioare, de cap sau altă boală de acest fel, îndată hulesc, şi suferă şi durerea bolii şi de folos se lipsesc. Ce faci, o, omule? Huleşti pe Făcătorul de bine, Mântuitorul, Apărătorul şi Purtătorul de grijă? Nu simţi că te arunci singur în prăpastia pierzării celei mai cumplite? Oare, dacă vei huli, îţi faci durerea mai uşoară? Nu. Ci mai mult o măreşti şi o faci mai cumplită. Şi pentru aceasta diavolul aduce asupra ta nenumărate nevoi, ca să te arunce în prăpastia aceea. Şi de va vedea că huleşti, îţi creşte durerea şi o face mai mare, ca împungându-te, să te necăjeşti iarăşi. Iar de te va vedea că suferi vitejeşte şi pe măsură ce creşte durerea mulţumeşti lui Dumnezeu, se depărtează îndată, căci în zadar mai stăruie. Şi precum un câine ce stă lângă masă, de-i va arunca cel ce mănâncă câte ceva din cele puse pe masă, rămâne acolo, iar dacă de două şi de trei ori va sta neluând nimic, se depărtează căci aşteaptă în zadar, aşa şi diavolul neîncetat cască la noi. Şi de-i vei arunca lui, ca unui câine, cuvânt de hulă, îl primeşti şi nu se depărtează, iar de vei sta mulţumind, l-ai sugrumat cu foamea şi degrabă, îl depărtezi punându-l pe fugă. Dar nu poţi să taci, fiindcă te împungi de durere? Nici eu nu te opresc să nu vorbeşti. Dar în loc de a huli, mulţumeşte, în loc de a te necăji, laudă. Mărturiseşte-te Stăpânului, strigă tare rugându-te şi proslăvind pe Dumnezeu. Şi astfel şi durerea se uşurează, căci mulţumirea depărtează pe diavolul, şi cheamă ajutorul lui Dumnezeu. Iar de vei huli, şi ajutorul lui Dumnezeu l-ai împins de la tine, şi pe diavolul l-ai făcut mai cumplit asupra ta, şi pe tine te-ai împletit mai mult cu durerile. Dar de vei mulţumi, şi vrăjmăşiile vicleanului drac le-ai alungat de la tine, şi vindecarea de la Dumnezeu, Purtătorul de grijă, ai tras-o asupra ta. Dar poate din obicei limba se porneşte de multe ori să grăiască acel cuvânt rău. Atunci când se porneşte, mai înainte de a scoate cuvântul, muşc-o cu dinţii din toate părţile. Căci mai bine este ca acum să curgă sânge din ea, decât atunci să poftească o picătură de apă şi să nu dobândească această mângâiere. Mai bine este să pătimească ea durere vremelnică, decât să sufere atunci

pedeapsa cea veşnică, precum şi limba bogatului care ardea, dar n-a primit nicio mângâiere. Dumnezeu a poruncit să iubeşti pe vrăjmaşii tăi, iar tu te întorci de la Dumnezeu, Cel ce te iubeşte? Dumnezeu a poruncit să grăieşti de bine pe cei ce-ţi fac supărare, să binecuvântezi pe cei ce te ocărăsc, iar tu grăieşti de rău pe Făcătorul de bine şi Purtătorul de grijă, deşi nu te-a nedreptăţit cu nimic? Oare nu putea să alunge ispita? A îngăduit-o să te faci mai lămurit.

— Dar pentru care pricină, zici, unii se pedepsesc aici, iar alţii acolo? De ce nu toţi aici?

— Pentru care pricină? De s-ar fi făcut aceasta toţi ne-am fi prăpădit, pentru că toţi suntem vinovaţi de pedeapsă. Şi dacă nimeni nu ar fi fost pedepsit aici, cei mai mulţi s-ar fi făcut trândavi şi mulţi ar fi zis că nu este pronie, adică purtare de grijă a lui Dumnezeu. Căci dacă acum când văd că mulţi din cei răi sunt pedepsiţi, hulesc multe, de nu ar fi fost nici asta, ce nu ar fi zis? La ce răutate nu s-ar fi pornit? De aceea Dumnezeu pe unii îi pedepseşte aici, iar pe alţii nu. Şi pedepseşte pe unii curmând răutatea lor, făcându-le mai uşoară osânda cea de acolo sau izbăvindu-i cu desăvârşire de ea, şi pe cei ce trăiesc în răutate îi face mai înfrânaţi cu pedeapsa acelora. Iar pe alţii nu-i pedepseşte ca, de vor lua aminte de ei pocăindu-se şi se vor cuceri de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, să se izbăvească şi de pedeapsa cea de aici şi de osânda cea de acolo. Iar de vor rămâne, nefolosindu-se de blândeţea şi bunătatea lui Dumnezeu, mai mare osândă să sufere pentru defăimarea lor cea multă.

Iar de va zice cineva: De ce sunt pedepsiţi unii şi pătimesc ispite şi primejdii, că se pocăiau şi fără acestea, îi vom zice: De i-ar fi cunoscut Dumnezeu că aveau să se pocăiască nu i-ar fi pedepsit. Căci dacă îi lasă pe cei care ştie că nu se vor îndrepta, cu mult mai mult i-ar fi lăsat în viaţa aceasta pe cei pe care i-ar fi cunoscut că se vor folosi de îndelunga Lui răbdare, ca să-şi împlinească pocăinţa. Dar acum, răpindu-i mai înainte pe ei, şi acelora le face mai uşoară osânda cea de acolo şi pe aceştia mai înfrânaţi îi lucrează prin pedepsele acelora.

— Dar pentru care pricină nu face aceasta cu toţi cei răi?

— Ca cei ce rămân să se facă mai înfrânaţi şi să se îndrepte prin frică şi pedepsele acelora şi lăudând îndelunga răbdare a lui Dumnezeu şi cucernicindu-se de blândeţea Lui, să se depărteze de la răutate.

— Dar nu fac nimic din acestea.

– Nu este Dumnezeu pricina, ci trândăvirea şi nebăgarea de seamă a celor ce nu voiesc să folosească atâtea înlesniri pentru mântuirea lor.

CUVÂNTUL IV la bogatul şi la Lazăr / despre faptul că conştiinţa obişnuieşte să ne aducă aminte de păcatele vechi / la Iosif

...potrivit iubirii de oameni a lui Dumnezeu, trebuie să avem nădejdea mântuirii noastre în isprăvile noastre, nu enumerând părinţii, moşii şi strămoşii, nici rudeniile, prietenii, casnicii şi vecinii. Căci „fratele nu izbăveşte; izbăvi-va, oare, omul?”. Şi toate cele ce le vor cere cei ce s-au dus cu păcate de aici, în zadar le vor cere. Pentru că şi cele cinci fecioare s-au rugat pentru untdelemn celor cinci de o vârstă cu ele, dar nu au dobândit. Cel ce a ascuns talantul în pământ s-a osândit, deşi s-a îndreptăţit mult. Cei ce nu L-au hrănit pe Iisus când era flămând, nici nu I-au dat de băut când era însetat, deşi se îndreptăţeau cu neştiinţa, n-au dobândit nici ei iertare şi îndreptare. Iar alţii n-au putut zice nimic, precum acela ce era îmbrăcat în hainele cele întinate, căci învinuit fiind, tăcea. Şi nu numai acesta, ci şi cel ce a ţinut minte răul asupra aproapelui, cerându-i cei o sută de dinari, pentru care mustrat fiind de Stăpânul pentru cruzime şi nemilostivire, nimic nu putea să zică. Nimic deci nu ne va putea ajuta acolo, de nu vom avea lucruri bune. Şi ori de vom cere, ori de vom tăcea, va veni asupra noastră pedeapsa şi osânda. Căci ascultă cum şi acesta cerând două lucruri de la Avraam, niciunul n-a dobândit, fiindcă mai întâi făcea cerere pentru sine, zicând: „Trimite pe Lazăr”, iar mai pe urmă nu mai făcea pentru sine, ci pentru fraţii lui. Şi una era cu neputinţă, cea dintâi, iar a doua era de prisos.... Deci să luăm aminte cu dinadinsul la cele ce grăiesc, căci înadins zăbovesc la această pildă, deşi am patru zile, pentru că mare este folosul din ea şi pentru săraci, şi pentru bogaţi, şi pentru cei ce se tulbură de îndestularea celor răi şi de sărăcia şi necazul celor drepţi. Şi într-adevăr nimic nu obişnuieşte a sminti şi a tulbura pe oamenii de rând, precum faptul că bogaţii care trăiesc în răutate dobândesc multă îndestulare şi cei ce trăiesc în fapte bune ajung la cea mai de pe urmă sărăcie şi suferă şi alte nenumărate nevoi ale lipsei. **Dar pilda aceasta este de ajuns să lămurească lucrurile, pe cei bogaţi înţelepţindu-i, iar pe cei săraci mângâindu-i; pe aceia învăţându-i să nu cugete înalt, iar pe cei săraci mângâindu-i pentru cele ce vor fi; pe aceia sfătuindu-i să nu se semeţească când cei răi nu sunt pedepsiţi aici, căci îi va aştepta acolo osândă cumplită, iar pe aceştia mângâindu-i, ca să nu se tulbure pentru îndestulările altora, nici să nu socotească că lucrurile noastre omeneşti sunt fără de**

purtarea de grijă a lui Dumnezeu, când vede că dreptul pătimeşte aici rău, iar omul cel rău şi spurcat dobândeşte îndestulare nesfârşită. Că amândoi vor lua acolo după vrednicie, unul cununile răbdării şi ale suferirii, iar altul pedepsele şi chinurile răutăţii. Această pildă scrieţi-o şi săracii, şi bogaţii, bogaţii pe zidurile casei voastre, iar săracii pe zidurile minţii. Şi de se va şterge cândva prin uitare, scrieţi-o din nou prin aducerea aminte. Dar şi bogaţii scrieţi-o în minţile voastre, mai mult decât pe zidurile casei, purtaţi-o neîncetat şi va fi vouă învăţătură şi pricină de toată filozofia. Şi de o vom avea pe ea scrisă în minte totdeauna, nici cele de bucurie ale vieţii acesteia nu ne vor putea îngâmfa, nici cele de întristare nu ne vor surpa, ci ne vom afla faţă de ele ca faţă de zugrăvelile de pe pereţi..... Dar este vremea să auzim şi cuvintele bogatului. „Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiţi în casa tatălui meu, căci am cinci fraţi, să le spună lor acestea, ca să nu vină şi ei în acest loc de chin” (Lc. 16, 27-28). După ce n-a dobândit cele pentru sine, face rugăminte pentru alţii. Vezi cum s-a făcut iubitor de oameni şi blând din pricina pedepsei? Căci cel ce defăima pe Lazăr fiind de faţă, poartă grijă acum de alţii; cel ce trecea pe lângă cel ce zăcea înaintea ochilor lui, îşi aduce aminte de cei ce nu se văd şi se roagă cu multă osârdie ca să se facă cu ei vreo purtare de grijă spre izbăvirea de relele ce-i aşteaptă. Şi se roagă ca să fie trimis Lazăr în casa tatălui său, acolo unde a fost locul de nevoinţă al lui şi arena faptei bune. Şi zice să meargă aşa încununat ca să-l vadă cei ce l-au văzut atunci chinuindu-se, ca o mărturie a sărăciei, a foamei şi a relelor celor nenumărate, care s-au schimbat în slavă şi în cinste. Ca înălţându-se ei şi cunoscând că lucrurile noastre nu se vor sfârşi odată cu viaţa, să se pregătească pentru ca să scape de această pedeapsă şi osândă.

Dar ce zice Avraam? „Au pe Moise şi pe proroci; să asculte de ei”. Tu porţi mai multă grijă de fraţii tăi, decât Dumnezeu, cel ce i-a făcut? Le-a dat nenumăraţi dascăli care-i sfătuiesc, îi învaţă şi-i îndeamnă. Dar ce zice bogatul? „Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morţi se va duce la ei, se vor pocăi”. **Acestea sunt cuvintele celor de rând. Unde sunt acum cei ce zic: „Cine a venit de acolo? Cine a înviat din morţi? Cine a spus cele din iad?” Câte ca acestea nu zicea întru sine bogatul când se desfăta? Şi nu se ruga aşa simplu să învie cineva din morţi, ci fiindcă atunci când trăia, auzind Scripturile, defăima, râdea şi socotea basme cele ce se ziceau, de aceea se ruga să fie trimis Lazăr, căci astfel pătimeau şi fraţii lui. Şi de se**

va duce cineva dintre morţi îl vor crede şi nu vor mai râde, ci vor lua aminte la cele ce se grăiesc.

Dar Avraam ce zice? „Dacă nu ascultă de Moise şi de proroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morţi”. Şi cum că este adevărat că cel ce nu ascultă Scripturile, nici pe morţi, de vor învia, nu-i ascultă, o dovedesc iudeii, care neascultând pe Moise şi pe proroci, nici pe morţii care i-au văzut aduşi la viaţă n-au crezut. Ci odată voiau să omoare pe Lazăr, iar altă dată săreau asupra Apostolilor, cu toate că în vremea Crucii au înviat mulţi morţi. Dar ca să cunoşti cu lesnire că mai vrednică de credinţă este învăţătura prorocilor, decât dacă ar vesti cineva sculându-se din morţi, socoteşte că orice mort este rob, iar cele grăite de Scripturi le-a spus Stăpânul. De aceea deşi va învia vreun mort sau se va pogorî vreun înger din cer, decât toţi mai vrednice de credinţă să-ţi fie Scripturile. Căci Stăpânul îngerilor şi Domnul viilor şi al morţilor a legiuit Scripturile şi de prisos sunt cererile de a veni morţi de dincolo. Pe lângă acestea, cele de mai sus sunt dovedite şi din judecăţile cele de aici. Gheena nu se arată celor necredincioşi, ci numai celor credincioşi este dovedită şi luminată. Dar judecăţile sunt arătate tuturor şi în toate zilele auzim că s-a pedepsit cutare, s-a luat avuţia cutăruia, altul a fost osândit la ocnă, altul a fost ars cu foc, iar altul a fost prăpădit cu alt fel de pedeapsă. Dar auzindu-le pe acestea, cei răi, tâlharii şi fermecătorii nu se înţelepţesc. Şi ce zic că nu se înţelepţesc cei ce n-au căzut niciodată în unele ca acestea? Că de multe ori mulţi prinzându-se, dar scăpând de pedeapsă şi fugind din temniţă, iarăşi s-au apucat de aceleaşi, făcând lucruri mult mai cumplite. Deci **să căutăm să auzim de la morţi acestea, care mai luminat ne învaţă Scripturile în toate zilele. Că de ar fi ştiut Dumnezeu că, sculându-se morţii ar fi folosit pe cei vii, nu ar fi lăsat, nici nu ar fi trecut cu vederea folosul nostru, Cel ce pe toate le lucrează spre folosul nostru. Şi pe lângă aceasta de ar fi înviat adeseori morţii şi ne-ar fi vestit nouă toate cele de dincolo, şi acest lucru s-ar fi defăimat cu vremea. Şi încă şi învăţături rele ar fi băgat diavolul cu lesnire, că de multe ori ar fi arătat năluciri, iar pe alţii că se îngroapă numai aparent şi apoi făcându-i ca şi cum ar fi înviat din morţi, să înduplece minţile cele înşelate să creadă ce ar fi voit el. Căci dacă acum nefiind acestea se închipuie, în vise, de multe ori în chipul celor ce s-au dus de aici,**

amăgind şi prăpădind pe mulţi, cu mult mai mult de s-ar fi făcut acestea, adică să vină mulţi la viaţă din cei ce au murit, nenumărate vicleşuguri ar fi împletit dracul cel spurcat şi multă amăgire ar fi băgat în viaţa aceasta. De aceea Dumnezeu a închis uşile şi nu lasă pe nimeni din cei morţi să se întoarcă şi să spună cele de acolo, ca nu cumva diavolul, luând pricină de aici, să bage toate meşteşugirile sale. Când erau proroci a ridicat proroci mincinoşi; când erau apostoli, apostoli mincinoşi; când S-a arătat Hristos, hristoşi mincinoşi; iar când s-au adus dogme sănătoase, a băgat cele stricate, semănând zâzanii pretutindeni. De aceea dacă şi aceasta s-ar fi întâmplat s-ar fi ispitit ca, prin organele lui, să făţărnicească învieri neadevărate, amăgind cu oarecare farmece ochii celor ce văd şi să facă morţi false, precum am zis, amestecându-le pe toate şi răsturnându-le cu susul în jos. Dar Dumnezeu, ştiindu-le pe toate acestea de mai înainte, i-a oprit calea aceasta, şi fiindu-I milă de noi, nu a îngăduit nimănui să vină cândva de acolo şi să spună oamenilor celor vii despre cele de acolo, învăţându-ne pe toţi ca să socotim mai vrednice de credinţă Scripturile cele dumnezeieşti decât altceva. Căci ele ne-au arătat lucruri mult mai luminate decât învierea morţilor. A întors toată lumea, a izgonit înşelăciunea, a adus iarăşi adevărul, isprăvind toate acestea prin pescari şi oameni simpli şi dându-ne de peste tot suficiente dovezi ale purtării Sale de grijă. Deci să nu socotim că lucrurile noastre se termină odată cu viaţa aceasta, ci să credem că va fi negreşit judecată şi răsplătire pentru toate cele ce se fac de noi aici. Şi aceasta atât de dovedită şi luminată este, încât şi iudeii, şi păgânii, şi ereticii, şi orice om se unesc la socoteală. Şi deşi nu toţi filozofează despre înviere precum se cuvine, însă despre judecată şi osânda cea de acolo toţi se unesc, zicând că acolo va fi o oarecare răsplătire pentru cele ce se fac aici. Şi de nu ar fi fost aceasta pentru care pricină Dumnezeu ar fi întins atât cer, ar fi aşternut atât pământ, ar fi lăţit marea, ar fi revărsat aerul şi ar fi arătat atâta purtare de grijă? Pentru a nu avea grijă de noi până în sfârşit? Oare nu vezi câţi, petrecând în fapta bună, s-au dus din viaţă după ce au pătimit nenumărate rele, neprimind niciun bine? Iar pe alţii, care petrecând în răutate, răpind avuţiile altora, dezbrăcând

şi silnicind văduve şi orfani, s-au dus din viaţa aceasta, după ce s-au desfătat de nenumărate bunătăţi, de bogăţie şi de dezmierdări, nepătimind nici cel mai mic rău? Când, dar, vor lua cei dintâi răsplătirile pentru fapta bună sau ceilalţi pedepsele pentru răutate, dacă lucrurile noastre se termină cu viaţa aceasta? Şi cum că este dovedit că există Dumnezeu şi încă drept şi oricine va mărturisi aceasta, dovedit este că, fiind drept, va şi răsplăti şi acelora, şi acestora cele după vrednicie. Şi dacă va răsplăti cele după vrednicie şi acestora, şi acelora, iar aici nimeni n-a fost răsplătit, nici acesta cinste pentru fapta bună, nici acela pedeapsă pentru răutate, dovedit este că va fi o vreme în care amândoi vor lua răsplătirea cea cuviincioasă.

Dar pentru care pricină Dumnezeu ne-a pus în mintea noastră un judecător care totdeauna priveghează şi este treaz? Spun despre conştiinţă. Şi nu este niciun judecător atât de treaz între oameni cum este conştiinţa noastră. Căci judecătorii cei lumeşti se strică de bani, se slăbănogesc de linguşitori, se făţărnicesc de frică şi multe alte sunt care strică hotărârea lor cea dreaptă. Dar divanul conştiinţei nu se supune la niciuna din acestea, ci cu toate că o vei mitui, cu toate că o vei linguşi şi o vei măguli, cu toate că o vei îngrozi sau altceva de-i vei face, dă hotărârea cea dreaptă contra celor ce au greşit. Şi chiar cel ce a făcut păcatul el însuşi se va osândi pe sine, cu toate că nu-l va pârî altcineva. Iar aceasta nu o face de două sau de trei ori, ci în toată viaţa. Şi cu toate că va trece multă vreme, dar nu va uita niciodată cele făcute, ci şi mai înainte de a se face păcatul, şi când se face, şi după ce s-a făcut stă asupra noastră ca un pârâş cumplit, dar mai ales după ce se face păcatul. Căci atunci când lucrăm păcatul fiind beţi de dulceaţă nu simţim, dar după ce se face şi după ce se stinge toată dulceaţa, atunci intră boldul cel amar al căinţei, invers ca la femeile cele ce se chinuiesc. Căci la acelea, mai înainte de naştere, durerea le este cumplită şi nesuferită, iar după naştere au odihnă, fiindcă durerea iese odată cu pruncul. Dar aici nu aşa, ci până când chinuim şi zămislim sfaturile cele stricate ne veselim şi ne bucurăm, iar după ce naştem copilul cel rău, adică păcatul, atunci văzând urâciunea şi grozăvia celui născut ne chinuim şi ne rupem mai cumplit decât femeile

cele ce nasc. De aceea vă rog de la început să nu primiţi pofta cea stricată, iar dacă aţi primit-o, să sugrumaţi semînţele ei înăuntru, iar dacă şi de aceasta vă veţi lenevi, după ce păcatul se va face lucru să-l omorâţi prin mărturisire şi prin lacrimi şi prin prihănirea de sine, căci nimic nu este aşa pierzător de păcat ca prihănirea şi osândirea de sine împreună cu pocăinţa şi lacrimile. Ţi-ai prihănit şi osândit păcatul? Ai lepădat sarcina. Dar cine zice aceasta? Însuşi Dumnezeu Judecătorul. „Spune tu întâi păcatele tale ca să te îndrepţi". Dar pentru care pricină te ruşinezi şi ţi se roşeşte faţa voind să spui păcatele? Oare le spui la vreun om, ca să te înfrunte? Oare le mărturiseşti la robul cel asemenea ţie ca să te vădească? Stăpânului, Purtătorului de grijă, Iubitorului de oameni şi Doctorului îţi arăţi rana. Şi dacă nu o vei spune, oare Acela nu o cunoaşte, Care ştia de mai înainte cele ce se vor face? Pentru care pricină n-o spui? Oare din prihănirea ta păcatul se face mai greu? Nu. Ci mai uşor şi mai blând. Şi pentru aceasta spune-I, nu pentru ca să fii pedepsit, ci pentru ca să fie iertat; nu pentru ca El să cunoască păcatul, pe care îl ştie de mai înainte, ci ca să cunoşti tu câtă datorie îţi iartă. Şi El voieşte ca tu să cunoşti mărimea darului, ca să petreci mulţumind, ca să fii mai tare faţă de păcat, ca să fii mai osârduitor spre fapta bună. De nu vei spune mărimea datoriei, nu vei cunoaşte mulţimea darului. Nu te silesc, zice, să vii în mijlocul priveliştii şi să pui împrejur mulţi martori, ci spune-Mi păcatul numai Mie îndeosebi, ca să vindec buba şi să te izbăvesc de usturime. De aceea Dumnezeu a pus în noi conştiinţa, mai cu dragoste decât tatăl. Că tatăl o dată, de două ori, de trei ori sau de zece ori certând copilul şi văzând că nu se îndreaptă, îl leapădă deznădăjduindu-se de el, scoţându-l din casă şi tăindu-l din rudenie. Dar conştiinţa nu face aşa, ci o dată, de două ori, de trei ori şi de nenumărate ori de-ţi va zice şi tu nu vei asculta, ea grăieşte iarăşi şi nu se depărtează până la răsuflarea cea mai de pe urmă. Şi ne arată chipurile păcatelor în casă, pe uliţă, la masă, în târg, în călătorie şi de multe ori şi în vise. Şi uită-te la înţelepciunea lui Dumnezeu, căci n-a făcut ca totdeauna conştiinţa să prihănească, pentru că nu am fi suferit sarcina dacă am fi fost pârâţi neîncetat, nici ca ea să fie slabă, ca să

ostenească după cea dintâi sau după cea de-a doua sfătuire. Şi de era să ne împungă pe noi în toate zilele şi ceasurile, ne-am fi sugrumat de scârbă, iar dacă s-ar fi depărtat după una sau două mustrări, nu am fi dobândit niciun folos. De aceea a făcut ca această mustrare să fie totdeauna, dar nu continuă; totdeauna ca să nu cădem în trândăvie şi nebăgare de seamă, ci să ne trezvim mereu până la moarte, dar nu continuă ca să nu ne chinuim cu mintea, ci să răsuflăm primind perioade de odihnă şi mângâieri. Şi precum a nu pătimi nicidecum durere pentru păcate este lucru primejdios şi naşte în noi nesimţirea cea mai de pe urmă, aşa a pătimi durere neîncetat şi peste măsură este lucru vătămător. Căci covârşirea scârbei scoţând de multe ori pe om din socotelile şi simţirile cele fireşti, poate îneca sufletul şi să-l facă netrebnic spre toate cele bune. De aceea a şi rânduit ca mustrarea conştiinţei noastre să fie în răstimpuri, pentru că este foarte aspră şi împunge pe cel ce a păcătuit mai dureros decât orice bold. Şi ea se scoală şi strigă cumplit şi cu multă tărie asupra noastră nu numai atunci când noi păcătuim, ci şi când alţii vor greşi cele asemenea cu noi. Pentru că desfrânatul, preadesfrânatul, tâlharul nu numai când el este pârât socoteşte că este certat cu bătăi, ci şi când aude că şi alţii care au făcut aceleaşi ca şi ei se pârăsc, aducându-şi aminte de păcatele lui din mustrările altora. Şi cu adevărat se pârăşte altul, dar se răneşte acesta, care nu este pârât, dacă a îndrăznit să facă unele ca ale aceluia. Precum şi la faptele cele bune, căci atunci când alţii se laudă şi se încununează, cei ce au isprăvit cele asemenea cu aceia se bucură şi se veselesc, ca şi cum ei ar fi lăudaţi mai mult decât aceia. Cine poate fi mai ticălos decât cel ce păcătuieşte, dacă alţii se pârăsc şi se învinuiesc, iar el leşină? Şi cine poate fi mai fericit decât cel ce petrece în fapta bună, dacă lăudându-se alţii, el se bucură şi se veseleşte, aducându-şi aminte de isprăvile sale din laudele acelora? Acestea sunt lucrurile înţelepciunii lui Dumnezeu, acestea sunt semnele purtării de grijă celei mari a Lui. Căci mustrarea conştiinţei este o ancoră sfântă, care nu ne lasă să ne afundăm desăvârşit în adâncul păcatului, fiindcă nu numai în vremea păcatului obişnuieşte să ne

aducă aminte de el, ci şi după multe înconjurări de ani ne aduce aminte de păcate vechi.

OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiţi, strâmtoraţi, rău primiţi. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, şi în munţi, şi în peşteri, şi în crăpăturile pământului” (Evr. 11, 37-38)

„Şi toţi aceştia, mărturisiţi fiind prin credinţă, n-au primit ce le fusese făgăduit, pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvârşirea” (Evr. 11, 39-40). Dar care este plata a atâtor nădejdi? Care este răsplătirea? Mare şi atât de mare, încât nu se poate arăta nici cu cuvântul. Căci „cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, acelea le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”. Dar încă nu le-au luat, ci aşteaptă, cu toate că au murit într-atâta necaz. Şi având ei atâţia ani după ce au biruit, încă n-au luat, iar voi fiind încă în nevoinţă, vă necăjiţi? Gândiţi-vă la Avraam şi la Pavel de cât timp stau aşteptând desăvârşirea noastră, ca să poată şi ei lua plata? Şi dacă noi nu o vom duce, nu vor lua plata, cum le-a spus de mai înainte Mântuitorul. Precum face şi un părinte iubitor de fii care zice fiilor lui celor buni că nu le dă să mănânce până ce nu vor veni şi fraţii lor. Iar tu te necăjeşti că încă n-ai luat plata? Ce zice Abel, cel care a biruit înaintea tuturor şi stă neîncununat? Ce zice Noe? Ce zic cei ce au fost în vremurile acelea, care te aşteaptă pe tine şi pe cei ce vor fi după tine? Vezi că noi îi întrecem pe ei şi suntem mai bine? Căci bine a zis: „Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun”. Şi pentru ca să nu pară că aceia ne întrec pe noi prin faptul că s-au încununat mai întâi, a hotărât tuturor o vreme a cununilor; şi cel ce a biruit cu atâţia ani mai înainte, va lua cununa împreună cu tine. Vezi purtare de grijă? Şi n-a zis „ca ei să se încununeze fără noi”, ci „ca ei să nu ia fără de noi desăvârşirea”. Deci şi desăvârşiţi atunci se vor arăta. Au

apucat mai înainte nevoinţele, dar n-au primit mai înainte cununile, nu nedreptăţindu-i pe aceia, ci cinstindu-ne pe noi. Şi ei aşteaptă pe fraţi, căci dacă toţi suntem un trup, mai mare bucurie se face trupului acestuia când toţi de obşte se încununează, iar nu în parte. Iar drepţii sunt minunaţi şi pentru aceasta, că se bucură pentru cele bune ale fraţilor lor ca pentru ale lor. De aceea şi voia lor este ca să se încununeze împreună cu mădularele lor, căci a se slăvi împreună mare dulceaţă pricinuieşte.

...Acest lucru nu este ruşine a umbla cu două slugi, ci ruşine este a umbla cu multe. Poate veţi râde auzind acestea. Credeţi-mă că a umbla cu multe slugi este ruşine, căci este asemenea cu cel ce vinde oile şi negustoreşte robii, ca să zic aşa. Mândrie şi slavă deşartă este lucrul acesta, iar acela filozofie şi cinste. Căci cinstea celei libere şi credincioase nu trebuie să se arate din mulţimea celor ce umblă după ea. Fiindcă ce faptă bună este a avea slugi multe? Lucrarea aceasta nu este a sufletului, iar ceea ce nu este a sufletului nu poate arăta libertatea şi credincioşia. Când se va îndestula cu puţin atunci este cu adevărat liberă, iar când va avea trebuinţă de mulţi, este slujnică şi mai roabă decât robii.

Spune-mi, oare îngerii nu înconjoară lumea singuri, neavând trebuinţă de nimeni să umble după ei? Dar pentru aceasta sunt mai răi cei ce nu au trebuinţă decât noi cei ce avem? Şi dacă a nu avea trebuinţă nicidecum de următori este lucru îngeresc, care oare este mai aproape de viaţa îngerească, ceea ce are trebuinţă de mulţi sau ceea ce are trebuinţă de puţini? Oare nu este ruşinos acest lucru? Căci ruşinos este a face ceva necuviincios. Spune-mi, care întoarce spre sine privirile celor ce sunt în târg, ceea ce poartă după ea mulţi sau ceea ce poartă puţini? Şi oare ceea ce umblă singură, neavând nevoie de vestitori, nu este mai cinstită decât ceea ce poartă după ea puţini? Vezi că lucrul acela este ruşinos. Care întoarce către sine privirile celor ce sunt în târg, ceea ce poartă hainele cele frumoase sau ceea ce este îmbrăcată simplu şi fără de nicio găteală şi podoabă? Care întoarce spre sine privirile celor ce sunt în târg, ceea ce se poartă pe asini şi pe aşternuturi de fir sau ceea ce umblă cu cinste şi cu cuviinţă? Dar la aceasta nici măcar nu vrem să privim, iar la aceea nu numai că cei de rând se silesc să o vadă, ci şi întreabă cine este şi de unde? Şi nu

mai zic câtă zavistie se naşte din aceasta. Spune-mi, dar, care lucru este de ruşine, a fi văzută sau nu? Când este mai mare ruşinea, când toţi privesc la ea sau când nu priveşte nimeni? Când întreabă să se înştiinţeze cine este sau când nici nu se îngrijesc? Vezi că pe toate nu le facem pentru ruşine, ci pentru slava deşartă? Dar de vreme ce nu este cu putinţă a vă depărta pe voi de la aceasta, de-ajuns îmi va fi ca să vă fac a cunoaşte că numai păcatul este ruşine, pe care nimeni nu-l socoteşte că este ruşine, ci numai pe toate celelalte în afară de el.

Haine să avem numai pentru trebuinţă, iar nu de prisos. Dar ca să nu vă strâmtorăm tare, numai atât vă sfătuiesc şi vă poruncesc să nu aveţi podoabe ţesute cu fir, nici cearceafuri subţiri, căci acestea nu sunt de trebuinţă. Iar acestea nu le zic eu, ci, ca să vezi că acestea nu sunt cuvintele mele, ascultă pe Pavel fericitul, care porunceşte femeilor să nu se împodobească cu împletiturile părului, cu aur, cu mărgăritare sau cu haine scumpe. Dar, spune, o, Pavele, cum voieşti să se împodobească? Căci poate vor zice unele că numai hainele cele cu fir sunt scumpe, iar cele de mătase nu? Spune cum voieşti să se împodobească? „Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulaţi” (I Tim. 1, 8). Haina să fie numai pentru a acoperi. Căci pentru aceasta ni le-a dat Dumnezeu, ca să ne acoperim goliciunea. Iar aceasta poate s-o facă orice haină, cu toate că va fi de puţin preţ.

Poate voi, cele ce purtaţi haine de mătase, râdeţi. Şi cu adevărat trebuie să râdem, când vom socoti ce a poruncit Pavel şi ce facem noi. Dar cuvântul meu nu este numai pentru femei, ci şi pentru bărbaţi. Toate cele ce sunt peste trebuinţă sunt de prisos. Numai săracii nu au de prisos. Dar poate şi aceia de nevoie, căci de le-ar fi fost cu putinţă, nu s-ar fi depărtat nici ei de a avea de prisos. Dar oricare ar fi pricina, aceia nu au acum cele de prisos. Deci să purtăm astfel de haine, care să împlinească numai trebuinţa. Ce trebuinţă este de aurul cel mult? Acestea se potrivesc celor de la teatru: hainele cele împodobite sunt ale femeilor acelora, adică ale desfrânatelor, care pe toate le fac ca să fie admirate. Să se împodobească femeia aceea de la teatru, căci voieşte ca pe toţi să-i tragă la ea. Iar cea ce a făgăduit să petreacă cu frică de Dumnezeu, să nu se împodobească aşa, căci ea are o altfel de podoabă mult mai frumoasă decât aceea. Trebuie şi tu să mergi la spectacol. Pentru acel

spectacol împodobeşte-te. Dar care este spectacolul? Cerul cu mulţimea îngerilor. Şi nu zic numai pentru fecioare, ci şi pentru toate femeile. Toate câte cred în Hristos au acest spectacol. Şi să vorbim astfel de cuvinte, ca prin ele să veselim pe cei ce privesc. Cu aşa fel de haine îmbracă-te, ca să-i faci pe aceia să se veselească. Spune-mi, dacă femeia cea desfrânată va lăsa podoabele cele de aur, hainele, râsul, glumele şi se va îmbrăca cu o haină proastă şi, fără podoabă şi gătează, va intra în spectacol, vorbind despre frica de Dumnezeu, despre curăţie şi înfrânare, oare nu se vor scula toţi? Oare nu se va risipi acel spectacol? Oare nu o vor scoate pe aceea afară ca pe una ce nu ştie să se potrivească cu poporul, grăind lucruri străine de acel spectacol satanicesc? Dar ce este mai fără socoteală, decât a face podoabe de aur, ca, îmbrăcându-se cu ele, să le mânjească prin târguri şi prin băi? Poate prin târguri şi prin băi de se poartă nu este niciun lucru de mirare, dar mare este râsul când, aşa împodobită, merge la Biserică. Pentru ce intră aici, purtând podoabe de aur, cea ce este datoare să intre ca să audă că trebuie să se împodobească „nu cu podoabă din aur, sau din mărgăritare, sau din veşminte de mult preţ" (I Tim. 2, 9).

Dar pentru care pricină intri aici, o, femeie? Oare ca să te împotriveşti lui Pavel, arătând că deşi se vor zice aceste cuvinte de nenumărate ori, tu nu te înduplecI? Sau poate ca să ne mustre pe noi dascăli (cei necredincioşi) că vorbim acestea în zadar? Spune-mi, dacă vreun necredincios va auzi citindu-se textul acesta unde fericitul Pavel porunceşte femeilor ca să nu se împodobească nici cu aur, nici cu mărgăritare, nici cu veşminte de mult preţ şi având el femeie credincioasă, o va vedea că arată multă purtare de grijă pentru împodobire şi se îmbracă cu podoabe de aur ca să meargă la Biserică, oare nu va zice întru sine, văzând-o în cămara ei că se îmbracă şi se găteşte frumos: „De ce stă atât în cămară? De ce zăboveşte? De ce se îmbracă cu podoabele cele de aur? Oare unde are să meargă? La Biserică? Pentru ce? Ca să audă că nu se cuvine a se îmbrăca cu haine scumpe?" Oare nu va râde? Oare nu va leşina râzând, socotind că cele ale noastre sunt minciuni? De aceea, vă rog, să lăsăm podoabele cele de mult preţ la teatre şi la acei care le pun în prăvăliile lor. Iar chipul lui Dumnezeu să nu se împodobească cu acestea. Cea liberă şi credincioasă să se împodobească cu libertatea. Iar liberă şi credincioasă este

cea ce nu are mândrie, cea ce nu are podoabă lumească. Iar dacă voieşti să dobândeşti slavă de la oameni, numai aşa vei dobândi. Nu ne minunăm de femeia bărbatului bogat că poartă haine de fir şi de mătase, că lucrul acesta este de obşte tuturor femeilor, ci ne minunăm de ea când este îmbrăcată cu haină simplă făcută din lână. De ea se vor minuna toţi şi o vor lăuda. Că împodobindu-se cu podoabe de aur şi cu haine scumpe are multe concurente. Şi de o va întrece pe aceasta, va fi mai prejos decât cealaltă. Şi deşi le va întrece pe toate, va fi biruită de împărătească. Dar îmbrăcându-se simplu pe toate le biruieşte, chiar şi pe femeia împăratului. Căci numai ea, având multă bogăţie, a ales cele ale săracilor. De aceea de poftim slavă, în acest fel o vom dobândi mai mare. Şi nu grăiesc numai către văduve şi cele bogate, căci văduvelor, nevoia văduviei le pricinuieşte acest lucru, adică a nu se împodobi. Ci zic tuturor celor măritate.

– Dar altfel nu plac bărbatului?

– Nu bărbatului voieşti să placi, ci mulţimii femeilor celor sărace. Dar mai bine zis nu să placi, ci să le topeşti, să le chinuieşti şi să le faci sărăcia mai mare. Câte cuvinte de hulă nu grăiesc ele din pricina ta? „Să nu fie sărăcie!”, „Dumnezeu urăşte pe cei săraci”, „Dumnezeu nu iubeşte pe cei ce sunt în sărăcie”. Şi cum că te împodobeşti nu ca să placi bărbatului, ci pentru pricina pe care am zis-o, din cele ce faci o dovedeşti arătat tuturor. Pentru că atunci când treci pragul cămării tale de afară, pe toate le lepezi, şi hainele, şi podoabele de aur, şi mărgăritarele, nevoind să le porţi în casă. Iar de voieşti cu adevărat să placi bărbatului, ai cu ce să-i placi, cu blândeţea, cu bunătatea, cu purtarea cea cinstită. Şi crede-mi mie, o, femeie, deşi bărbatul tău va fi foarte plecat la cele de jos şi neînfrânat, blândeţea, purtarea cinstită, a nu fi mândră, a nu fi cheltuitoare, a fi supusă mai mult îl vor trage spre înfrânare. Iar de te vei împodobi cu nenumărate podoabe, nu-l vei putea înfrâna, căci oricum te vei împodobi, acela, înverşunat fiind, se va duce la alta. Şi toate acestea le ştiu cele ce au avut astfel de bărbaţi. Iar pe cel înfrânat şi cinstit cu aceste podoabe nu-l vei mulţumi, ci cu cele de care am spus. Iar cu acestea îl vei mâhni şi ţie îţi vei adăuga numele de iubitoare de lume. Şi cu toate că bărbatul tău se sfieşte şi nu-ţi zice aceasta ca un înţelept, dar în sinea sa te va prihăni. Şi pe lângă aceasta nu

vei scăpa de zavistie. Dar oare nu vei pierde toată dulceaţa aceea prin ridicarea zavistiei asupra ta? Poate cu greu auziţi cele ce se grăiesc şi vă mâhniţi zicând: „De ce zădărăşti pe bărbaţi asupra femeilor?” Nu spun acestea ca să întărât pe bărbaţi, ci voiesc ca de la voi să se facă aceasta, de bunăvoie. Şi nu spun ca pe bărbaţi să-i izbăvesc de zavistie, ci ca pe voi să vă izbăvesc de fala lumii acesteia. Voieşti să te arăţi frumoasă? Şi eu voiesc, dar cu frumuseţea aceea pe care o cere Dumnezeu, cu frumuseţea aceea pe care o pofteşte împăratul. Pe cine voieşti să ai admirator, pe Dumnezeu sau pe oameni? De vei fi frumoasă cu frumuseţea aceea, Dumnezeu va pofti frumuseţea ta. Iar de vei fi frumoasă cu frumuseţea aceasta, Dumnezeu te va urî, iar îndrăgitorii tăi vor fi nişte oameni spurcaţi. Căci nimeni nu este bun care îndrăgeşte o femeie măritată. Gândeşte-te şi la podoaba cea dinafară. Podoaba sufletului atrage pe Dumnezeu, iar cea dinafară pe bărbaţii cei spurcaţi.

OMILIE la cuvântul Apostolului, ce zice: „De aceea, fraţilor, vă rugăm şi vă îndemnăm în Domnul Iisus, ca aşa cum aţi primit de la noi dreptar cum se cuvine să umblaţi şi să plăceţi lui Dumnezeu − în care chip şi umblaţi − aşa să sporiţi mai mult. Fiindcă ştiţi ce porunci v-am dat, prin Domnul Iisus. Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfinţirea voastră” (I Tes. 4, 1-3)

...precum un porc plin de noroi oriunde va intra pe toate le umple de putoare, aşa şi **desfrânarea**. Iar răul acesta este cu anevoie de spălat. Şi dacă unii fac aceasta având şi femei legiuite, cât de mare este necuviinţa? „Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfinţirea voastră; să vă feriţi de toată desfrânarea”. Şi zice aşa pentru că multe sunt felurile neînfrânării, de multe feluri sunt dezmierdările desfrânării şi ale necurăţiei, pe care nici a le spune nu sunt de suferit. Deci zicând „toată desfrânarea” lasă pe fiecare să înţeleagă. „Ca să ştie fiecare dintre voi să-şi stăpânească vasul său în sfinţenie şi cinste, nu în patima poftei cum fac păgânii care nu cunosc pe Dumnezeu”. „Ca să ştie fiecare dintre voi să-şi stăpânească vasul său”. Ca să nu desfrânăm este o lucrare a învăţăturii şi încă a celei multe. Deci noi îl stăpânim când este curat şi rămâne în sfinţenie, iar când este necurat, nu-l mai stăpânim. Şi pe bună dreptate, că nu mai face cele ce voim noi, ci cele ce porunceşte păcatul. „Nu în patima poftei”, zice. Aici arată şi chipul în care trebuie să ne înfrânăm, să tăiem patimile poftei. Căci şi desfătarea, şi bogăţia, şi trândăvia, şi nelucrarea, şi petrecerea în zadar, şi toate de acest fel ne duc la pofta cea necuvioasă. „Cum fac păgânii care nu cunosc pe Dumnezeu”. Căci aceia sunt astfel, cei care nu aşteaptă să fie osândiţi în veacul viitor. „Şi nimeni să nu depăşească şi să nu ia mai mult de la fratele său”. Bine a zis „să nu depăşească”, că Dumnezeu fiecăruia i-a dat femeie, punând hotar firii, adică împreunarea numai cu una. De aceea împreunarea cu alta este călcare a însoţirii, lăcomie şi tâlhărie, sau mai bine zis mai cumplită decât orice tâlhărie. Căci nu ne mâhnim aşa de mult când ni se vor jefui bani, precum când ni se jefuieşte nunta. Îl numeşti frate, dar te lăcomeşti asupra lui întru cele ce nu se cuvine? Aici vorbeşte despre preadesfrânare, iar mai sus despre toată desfrânarea. Şi de vreme ce zice: „să nu depăşească, nici să nu ia mai mult de la fratele său”, să nu socoteşti că acestea le zice numai ca să nu se lăcomească la femeile fraţilor lor, ci nici la cele ale altora, nici la cele lipsite de

bărbaţi, nici la desfrânatele de obşte. Căci trebuie a se feri de „toată desfrânarea”.

„Căci Dumnezeu este răzbunător pentru toate acestea”. Mai întâi i-a rugat, apoi i-a ruşinat asemănându-i cu păgânii, după care le-a dovedit prin cuvinte cât de mare este necuviinţa aceasta, adică a te lăcomi asupra fratelui. Peste toate acestea a pus apoi frica, căci zice: „Domnul este răzbunător pentru toate acestea, după cum v-am şi spus mai înainte şi v-am dat mărturie”. Pentru că nu atât este dezmierdarea pe cât este pedeapsa ce o vom suferi. „Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăţie, ci la sfinţire”. Şi zicând: „să nu ia mai mult de la fratele său” şi că „Dumnezeu este răzbunător”, a arătat că, deşi necredincios va fi, cel ce face acestea va fi pedepsit. Şi nu te pedepseşte pe tine, cel ce ai păcătuit, răzbunând pe fratele, ci fiindcă L-ai ocărât pe Dumnezeu. El te-a chemat, dar tu ai ocărât pe Cel ce te-a chemat. De aceea a adăugat: „Cel ce defăimează, nu defăimează un om, ci pe Dumnezeu, Care v-a dat pe Duhul Său cel Sfânt”. De aceea zice: Ori de vei necinsti pe împărăteasa, ori pe slujnica ta cea măritată, la fel este vina. De ce? Pentru că Dumnezeu nu răsplăteşte pentru feţele cele nedreptăţite, ci pentru Sine. Căci la fel ai necinstit, la fel ai ocărât pe Dumnezeu. Fiindcă şi aceasta, şi aceea este preadesfrânare, de vreme ce şi aceea, şi aceasta este nuntă. Şi deşi nu vei preadesfrâna, ci numai vei desfrâna, căci desfrânata nu are bărbat, dar Dumnezeu pedepseşte pentru că se răzbună pentru Sine. Căci făcând aceasta nu defăimezi atât pe aceea, precum pe Dumnezeu. Şi o vom dovedi îndată. Tăinuindu-te de bărbatul aceleia faci păcatul, dar nu vei îndrăzni să zici că Dumnezeu nu vede fapta ta. Şi spune-mi, dacă împăratul te va învrednici de multă cinste şi-ţi va porunci să petreci după vrednicia cinstei, dar tu defăimând vei cădea cu vreo femeie, pe cine ai ocărât? Pe aceea sau pe împăratul? S-a ocărât cu adevărat şi aceea, dar nu cum a fost ocărât împăratul.

De aceea, vă rog, să ne păzim de păcatul acesta. Căci precum noi pedepsim pe femei când locuind împreună cu noi, se vor da altora, aşa şi noi vom fi pedepsiţi, dacă nu de legile romanilor, dar de ale lui Dumnezeu. Şi preadesfrânare este nu numai a preadesfrâna cu cea însoţită de bărbat, ci şi cu cea lăsată, când tu eşti însoţit cu femeie. Ia aminte cu dinadinsul la ceea ce zic. Şi deşi ceea ce spun este greu şi aduce supărare multora, dar este nevoie s-o zic ca să ştie despre aceasta de acum înainte. Preadesfrânare nu este numai când cădem cu femeie însoţită cu bărbat, ci şi cu cea lăsată şi liberă, noi fiind legaţi cu femeie.

– Cum este preadesfrânare când aceea nu este legată?

– Ea nu, dar tu eşti legat. Ai călcat legea; ţi-ai nedreptăţit trupul. De ce, spune-mi, îţi pedepseşti femeia cu toate că va desfrâna cu un bărbat ce nu are femeie? Pentru că este preadesfrânare. Şi deşi cel ce a preadesfrânat nu are femeie, dar ea este legată cu bărbat. Şi tu eşti legat cu femeie. Deci şi fapta ta este preadesfrânare, „căci oricine va lăsa pe femeia sa, afară de cuvânt de desfrânare, o face să săvârşească preadesfrânare, şi cine va lua pe cea lăsată săvârşeşte preadesfrânare” (Mt. 5, 32). Şi dacă cel ce ia pe cea lăsată preadesfrânează, oare cel ce are femeie şi cade cu aceea nu preadesfrânează? Dovedit este tuturor.

Dar pentru voi, bărbaţilor, destule sunt acestea. Dar să ştiţi că „viermele lor nu adoarme şi focul nu se stinge” pentru cei ce fac acestea. Iar **despre cei tineri de nevoie este să vă zic tot vouă, căci cele ce le voi zice se îndreaptă mai mult înspre voi decât la aceia. Dar cum. Acum voi grăi. Cel ce nu s-a învăţat a desfrâna, nici a face preadesfrânare nu ştie. Iar cel ce se tăvăleşte cu desfrânatele, va veni repede şi la preadesfrânare, cu toate că nu va cădea cu femei însoţite cu bărbat, ci cu cele lăsate. Ce sfătuiesc? Voi cei ce aveţi copii tineri, tăiaţi degrabă rădăcinile păcatului, trăgându-i sub jugul nunţii, de voiţi să-i băgaţi în viaţa lumească. Şi de vreme ce încă tineri fiind îi supără poftele, în vremea cea mai dinainte de nuntă ţineţi-i cu sfătuiri, cu îngroziri, cu înfricoşări, cu făgăduinţe, iar la vremea nunţii nimeni din voi să nu amâne – iată că grăiesc cuvinte ale aducătorilor de mireasă – a-şi însura fiii. Şi nu mă ruşinez a grăi acestea, pentru că nici Pavel nu s-a ruşinat, ci a spus: „Să nu vă lipsiţi unul de altul” (I Cor. 7, 5). Şi deşi se pare că este ruşinos, dar nu s-a ruşinat, pentru că nu lua aminte la cuvinte, ci la lucrurile ce se isprăveau din cuvinte.**

Deci când copilul va creşte poartă grijă de nunta lui mai înainte de a merge la oştire şi mai înainte de oricare alt lucru al vieţii. Şi de va vedea el cum că degrabă îi aduci mireasă şi scurtă vreme mai are până la nuntă, va putea răbda flacăra. Iar de va înţelege că te leneveşti, zăboveşti şi aştepţi ca să dobândeşti venituri multe şi atunci să-i faci nunta, deznădăjduindu-se de îndelungarea vremii, degrabă va aluneca în desfrânare. Ci, vai mie! Şi aici rădăcina răutăţii este iubirea de argint, căci nimeni nu se îngrijeşte de va fi copilul înţelept, înfrânat şi blând, ci toţi turbează la aur. De aceea vă rog ca întâi să puneţi la rânduială sufletele lor. Căci de se vor apropia de o mireasă curată, de va şti numai trupul aceleia şi dragostea va fi mai tare şi frica lui Dumnezeu mai mare, se vor supune unul altuia, şi mirele, şi

mireasa, iar nunta va fi cinstită cu adevărat, căci uneşte trupuri curate şi neîntinate, iar cei ce se nasc vor fi plini de multă binecuvântare. Şi neştiind ei alte obiceiuri se vor pleca unul altuia. Iar dacă de tânăr va începe a desfrâna şi va deprinde obiceiuri desfrânate, întâia şi a doua seară îşi va lăuda mireasa, după care degrabă va aluneca la desfrânarea şi necurăţia aceea, la râsul cel fără de rânduială, va căuta cuvintele cele pline de ocară şi necuvioase, va învăţa mişcări desfrânate şi toată cealaltă răutate, pe care nu este îngăduit a o spune. Iar femeia cea cinstită nu suferă acestea ca să se întineze, căci pentru ajutorarea vieţii şi facerea de copii s-a încredinţat bărbatului, nu pentru ocară şi râs; pentru ca să petreacă în casă şi să-l înveţe şi pe bărbat să fie cinstit, nu ca să-l întărâte spre desfrânare. Dar, zici că dulci ţi se par ademenirile desfrânatei. Ştiu şi eu. Căci şi Scriptura zice aceasta: „Miere pică din buzele femeii desfrânate”. Dar eu fac totul ca să nu guşti mierea aceea, căci îndată se schimbă în fiere. Şi zice apoi Scriptura: „Care până la o vreme îndulceşte gâtlejul tău. Iar mai pe urmă mai amară decât fierea o vei afla şi mai tăioasă decât sabia cea ascuţită pe amândouă părţile” (Pilde 5, 3-4). Mă suferiţi să spun ceva murdar, ca să zic aşa, neruşinându-mă şi neroşindu-mă la faţă? Şi nu de voie fac aceasta, ci pentru cei ce nu se ruşinează de fapte sunt silit să grăiesc aceste cuvinte. Dar acest fel de cuvinte găsim şi în Scripturi. Căci Iezechiel înfruntând Ierusalimul, grăia multe ca acestea şi nu se ruşina. Şi pe bună dreptate. Că nu le zicea din patimă, ci din purtare de grijă. Şi deşi cuvintele se par a fi necuviincioase, dar scopul nu este necuviincios, ci foarte potrivit pentru cel ce vrea să scoată din suflet necurăţia. Căci sufletul neruşinat de nu va auzi cuvintele acestea nu se va ruşina. Şi doctorul, voind să scoată partea vătămată, întâi pune degetele în rană. Iar de nu-şi va mânji mai întâi mâinile sale, nu va putea tămădui. Aşa şi eu, de nu-mi voi mânji mai întâi gura, care vindecă patimile voastre, nu voi putea să vă vindec. Dar mai bine zis nu se mânjeşte nici gura mea, nici mâinile aceluia. De ce? Pentru că necurăţia nu este firească din trupul meu, precum nici la acela din mâinile lui, ci din trupuri străine. Şi dacă acela nu se leapădă a-şi atinge mâinile sale de trup străin, cum să mă lepăd eu de trupul meu, spune-mi? Căci voi sunteţi trupul meu, slab cu adevărat şi necurat, dar al meu.

...Am zis către părinţii voştri că trebuie să vă însoare degrabă. Dar nici voi nu sunteţi nevinovaţi, căci de nu ar fi fost şi mulţi alţi tineri care să petreacă în curăţie, şi mai înainte, şi acum, poate aţi fi avut vreun cuvânt de îndreptare. Şi de vreme ce sunt, cum puteţi zice că nu am putut stăpâni flacăra poftei? Căci cei ce

au putut vă prihănesc pe voi, fiindcă sunt părtaşi aceleiaşi firi ca şi voi. Ascultaţi pe Pavel că zice: „Căutaţi pacea cu toată lumea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evr. 12, 14). Oare îngrozirea aceasta nu este de ajuns să vă înfricoşeze? Vezi pe alţii că totdeauna sunt înfrânaţi şi petrec întru cinste, iar tu nici până la anii tinereţii nu rabzi? Vezi pe alţii că de nenumărate ori s-au luptat cu dezmierdarea, iar tu niciodată nu suferi să te lupţi? De voiţi eu vă voi spune pricina. Nu tinereţea este pricina, pentru că trebuia ca toţi tinerii să fie desfrânaţi, ci noi înşine ne aruncăm în foc. Căci atunci când te sui la teatru şi stai hrănindu-ţi ochii cu mădulare goale ale femeilor, o vreme te veseleşti, dar mai pe urmă foc vine de acolo. Când vezi femei, când auzi cântece, care nimic altceva nu au fără numai pofte necuvioase, când vezi că cutare a sărutat pe cutare şi nu şi-a dobândit dorinţa, pentru care s-a sugrumat, când vezi iubirile cele necuvioase întoarse spre maici; când toate acestea le primeşti şi prin auz, şi prin văz, reale sau închipuite, căci şi mulţi bărbaţi bătrâni se maschează în femei, de unde, spune-mi, vei putea petrece în curăţie? Pentru că povestirile acelea, privirile acelea, auzurile acelea stăpânesc sufletul tău, pricinuind şi vise de acest fel. Căci sufletul obişnuieşte ca să-şi închipuie noaptea cele ce voieşte şi pofteşte ziua. Deci când acolo vezi lucruri de ruşine şi auzi vorbe şi mai de ruşine, primind răni, nepunând asupra lor doctorii, cum nu va creşte putreziciunea? Cum nu se va lăţi boala mai uşor decât cea din trupurile noastre? Căci voinţa este ceea ce poate primi, de vei voi, îndreptarea. La trupuri este nevoie de doctori, de doctorii şi de vreme, iar aici numai de vei voi de-ajuns este să te faci ori bun, ori rău.

Iată, dar, că mai mult ai primit boala. Şi **când adunăm pe cele ce ne vatămă, iar pentru cele ce ne folosesc nu facem nicio purtare de grijă, când vom dobândi sănătate? Şi bine zice Pavel: „Cum fac păgânii, care nu cunosc pe Dumnezeu” (I Tes. 4, 5). Să ne ruşinăm, să ne temem, căci mulţi păgâni care nu cunosc pe Dumnezeu sunt curaţi şi înfrânaţi. Să ne ruşinăm, căci suntem mai răi decât aceia. Şi, de vom voi, lesne vom putea fi curaţi şi înfrânaţi, depărtându-ne de la cele vătămătoare. Precum de nu vom voi, nu lesne vom scăpa de desfrânare. Ce este mai uşor ca a merge în târg? Dar din pricina multei leneviri şi moleşiri s-a făcut greu, nu numai femeilor, ci şi bărbaţilor. Ce este mai uşor decât a dormi? Dar şi acest lucru l-am făcut greu. Căci mulţi dintre cei bogaţi toată noaptea se întorc, pentru că nu aşteaptă vremea somnului ca să se culce. Pe scurt, nimic nu este greu de vom voi, precum nimic nu este uşor de nu vom voi, căci**

toate sunt în stăpânirea noastră. De aceea şi Scriptura zice: „De veţi vrea şi mă veţi asculta”, sau: „De nu veţi vrea şi de nu mă veţi asculta” (Is. 1, 19, 20). Deci totul stă în a vrea sau în a nu vrea, pentru care suntem pedepsiţi sau lăudaţi. Şi fie ca, făcându-ne din cei lăudaţi, să dobândim bunătăţile cele făgăduite, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul Apostolului ce zice: „Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiţi, pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer, şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi. După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul” (I Tes. 4, 15-17).

Prorocii, vrând să arate că cele grăite de ei sunt vrednice de credinţă, mai înainte de toate celelalte, zic: „Vedenia pe care a văzut-o Isaia”, sau: „Cuvântul Domnului care s-a făcut către Ieremia”, sau: „Acestea grăieşte Domnul” şi multe asemenea. Iar mulţi dintre ei Îl văd pe Dumnezeu şezând, cât le-a fost cu putinţă să-L vadă. Dar Pavel, care nu L-a văzut şezând, ci petrecând în el, în loc de: „Acestea grăieşte Domnul”, zice: „De vreme ce voi căutaţi dovadă că Hristos grăieşte în mine” (II Cor. 13, 3), sau: „Pavel, apostol al lui Hristos Iisus” (II Cor. 1, 1), arătând că nimic nu este al lui, căci apostolul, adică trimisul, grăieşte cele ale Celui ce l-a trimis; şi iarăşi: „Şi socotesc că şi eu am Duhul lui Dumnezeu” (I Cor. 7, 40). Deci acelea toate aceia le grăiau cu Duhul, iar acestea ce s-au zis acum cu aceste cuvinte Pavel le-a auzit de la Dumnezeu. Precum şi cuvântul ce l-a grăit bătrânilor din Efes: „Mai fericit este a da decât a lua” (F. Ap. 20, 35).

Dar să vedem ce zice acum? „Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămaşi până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiţi, pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer”. Şi Hristos zice că atunci „puterile cerurilor se vor clătina” (Mt. 24, 29). Dar de ce întru trâmbiţă? Căci şi în muntele Sinai vedem că s-a făcut aceasta, şi îngeri erau şi acolo. Şi ce înseamnă glasul arhanghelului? Precum ziceau la pilda fecioarelor: „Sculaţi-vă, Mirele vine!” (Mt. 25, 6), sau cum se întâmplă şi la împăratul pământesc, aşa şi atunci va fi, căci îngerii vor sluji la Înviere. Şi zicându-le să învie morţii, vor împlini lucrul, nu îngerii având această putere, ci cuvântul lui Hristos. Şi precum împăratul ar fi poruncit să iasă cei închişi şi slujitorii i-ar fi scos, dar nu ar fi făcut aceasta din puterea lor, ci din puterea cuvântului împăratului, aşa şi acolo. Acest lucru îl zice Hristos şi în altă parte: „Şi va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare de trâmbiţă, şi vor aduna pe cei aleşi ai

Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor” (Mt. 24, 31). Şi peste tot îi vezi pe îngeri alergând.

Deci arhanghelul socotesc că este acela care merge înainte şi strigă către cei ce sunt trimişi: „Faceţi gata pe toţi, căci este de faţă Judecătorul”. Dar ce înseamnă trâmbiţa cea mai de pe urmă? Aici arată că sunt multe trâmbiţe, dar la cea mai de pe urmă Se va pogorî Judecătorul. „Şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi. După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul”. Mângâiaţi-vă unii pe alţii cu cuvintele acestea. Dacă Se va pogorî, pentru care pricină noi vom fi răpiţi? Pentru cinste. Căci şi acum când vreun împărat vrea să intre într-o cetate, cei cinstiţi ies în întâmpinarea lui, iar cei osândiţi aşteaptă înăuntrul cetăţii. La fel când vreun tată iubitor de fii vine de departe, fiii lui, care sunt cu adevărat fii, se suie în căruţă şi merg să-l întâmpine şi să-l sărute, iar slugile, cele care poate au greşit îl aşteaptă acasă. În căruţa Tatălui suntem purtaţi şi noi. Pe nori L-a luat pe Fiul Său, şi noi vom fi răpiţi pe nori. Vezi câtă este cinstea? Şi întâmpinarea Lui o facem când Se va pogorî şi, lucrul cel mai cinstit decât toate, aşa împreună cu El vom fi. „Cine va grăi puterile Domnului, auzite va face toate laudele Lui” (Ps. 105, 2). De câte bunătăţi a învrednicit neamul omenesc. Întâi, cei ce au murit vor învia, şi toţi împreună vor face întâmpinarea. Abel, cel ce a murit mai înainte decât toţi, împreună cu cei ce au rămas vii va întâmpina pe Domnul. De aceea, în privinţa aceasta cu nimic nu vor întrece aceia. Ci cel ce s-a stricat, cel ce are atâţia ani în pământ va întâmpina împreună cu cei rămaşi, la fel şi toţi ceilalţi adormiţi. Căci dacă aceia ne-au aşteptat pe noi ca să ne încununăm, precum zice în altă parte: „Pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvârşirea” (Evr. 11, 40), cu mult mai mult şi noi îi vom aştepta pe ei. Dar mai bine zis, numai aceia au aşteptat, iar noi deloc. Căci Învierea se va face într-o clipă, într-o clipire a ochiului. Şi când zice că se vor aduna, înseamnă că mai înainte toţi vor învia, iar ei vor fi adunaţi de îngeri. Deci ca să învie este o lucrare a puterii lui Dumnezeu, Care va porunci pământului să-şi dea ceea ce i-a fost încredinţat. Şi nimeni nu va fi ca să slujească, precum atunci a chemat pe Lazăr, zicând: „Lazăre, vino afară!” (In. 11, 43). Iar a-i aduce este lucrare a slujitorilor.

Iar dacă se adună şi se aleg de îngeri, cum zice aici că se răpesc? Se răpesc după ce Se pogoară Domnul şi după ce se adună toţi. Şi lucrul acesta se va face deodată, fără să ştie nimeni. Numai vor vedea pământul clătinându-se, ţărâna amestecându-se şi din toate părţile ridicându-se trupuri, neslujind nimeni la aceasta, ci

porunca va fi de-ajuns a ridica trupurile din pământul care este plin. Gândeşte-te câtă mulţime va fi, când toţi cei de la Adam şi până la venirea Lui vor sta împreună cu femeile şi copiii? Când vor vedea atâta tulburare pe pământ atunci vor cunoaşte ce se petrece. Deci precum la iconomia cea în trup nimic n-au văzut mai înainte, aşa şi aici.

Şi când se vor face acestea, atunci va răsuna şi glasul arhanghelului, care va porunci îngerilor, şi sunetul trâmbiţelor. Ce cutremur şi ce frică nu va cuprinde pe cei ce rămân pe pământ când vor vedea că „una se va lua şi alta se va lăsa” (Mt. 24, 21) şi că „Unul se va lua şi altul se va lăsa” (Lc. 17, 36)? Cum va fi sufletul acelora când vor vedea pe unii ridicându-se, iar ei rămânând? Oare nu va putea acest lucru să-i cutremure mai mult decât toată gheena? Dar să ne punem în minte că acest lucru se petrece acum. Şi dacă moartea cea năprasnică, cutremurele şi îngrozirile aşa fac sufletele noastre, cum va fi sufletul nostru când vom vedea pământul deschizându-se şi ieşind din el toţi oamenii, când vom auzi trâmbiţele, când vom auzi glasul arhanghelului, mai puternic decât toate trâmbiţele, când vom vedea cerul dându-se la o parte şi pe Însuşi Împăratul şi Dumnezeul nostru venind? Să ne cutremurăm, rogu-vă, şi să ne temem ca şi cum acestea acum s-ar petrece. Să nu ne mângâiem cu întârzierea, căci dacă negreşit lucrul trebuie să se împlinească, la nimic nu foloseşte nădejdea în întârziere.

Cât cutremur nu va fi atunci? Câtă frică? Aţi văzut vreodată pe cei ce sunt duşi la moarte? Cum socotiţi că este sufletul lor când merg până la poartă? Este mai mort decât multe morţi. Ce nu ar fi ales să facă şi să pătimească, numai ca să se izbăvească de acea negură? Eu pe mulţi din cei care s-au dus, dar pentru împărătească iubire de oameni s-au întors la viaţă, i-am auzit zicând că nici pe oameni nu-i vedeau ca oameni, fiind sufletul lor tulburat, înspăimântat şi uimit. Deci dacă moartea cea trupească astfel ne îngrozeşte, când va veni cea veşnică ce vom pătimi? Şi ce zic eu despre cei ce sunt duşi la moarte? În acel timp stă mult popor împrejur, cea mai mare parte din el necunoscând pe cei osândiţi. Dar de va lua aminte atunci cineva la sufletele acelora, ar vedea că nimeni nu va fi atât de crud, nimeni atât de îndrăzneţ, nimeni atât de viteaz, care să nu aibă sufletul său tulburat şi slăbănogit de frică şi de scârbă. Şi dacă atunci când alţii sunt pedepsiţi cu moartea aceasta, care nu se deosebeşte cu nimic de somn, cei de faţă, care nu au nicio împărtăşire cu ei, aşa se află şi pătimesc, oare cum vom fi, când noi înşine vom cădea în cele cumplite? Nu este cu putinţă, nu este cu putinţă, credeţi-mă, ca să arate cuvântul durerea.

...Voieşti să-ţi mai spun alta? De Faraon, împăratul egiptenilor, negreşit aţi auzit. Şi ştiţi pedeapsa pe care a pătimit-o şi cum împreună cu toată oastea, cu căruţele şi cu caii s-a înecat în Marea Roşie. Voieşti să auzi şi altele? Căci acela poate era păgân, şi nu că poate, ci cu adevărat era păgân. Voieşti să vezi pedepsindu-se şi din cei ce au crezut în Dumnezeu, dar nu aveau viaţă bună şi dreaptă? Ascultă pe Pavel zicând: „Nici să nu ne desfrânăm cum s-au desfrânat unii dintre ei, şi au căzut într-o zi douăzeci şi trei de mii; nici să nu ispitim pe Dumnezeu, precum L-au ispitit unii din ei şi au pierit de şerpi; nici să nu cârtiţi precum au cârtit unii din ei şi au pierit prin pierzătorul” (I Cor. 10, 8-10). Şi dacă desfrânarea şi cârtirea atât au putut, ce nu vor face cele ale noastre? Iar dacă nu pedepseşte acum, să nu te minunezi, pentru aceia ce nu ştiau de gheena şi de aceea s-au pedepsit aici cu pedepsele cele grabnice. Dar tu oricâte vei păcătui şi nu vei pătimi nicio pedeapsă, să ştii că vei pătimi acolo. Şi dacă aceia care erau mai prunci şi mai neînvăţaţi şi care nu greşiseră atât de cumplit au fost pedepsiţi, pe noi ne va cruţa? Nicidecum. Căci măcar de am şi greşi ca şi aceia de mai mare pedeapsă suntem vrednici. De ce? Pentru că am dobândit mai mult dar. Iar dacă greşim mai multe şi mai mari decât aceia, ce pedeapsă nu vom suferi noi? Aceia, şi să nu mă socotească cineva că-i laud sau îi scutesc − să nu fie! căci atunci când Dumnezeu pedepseşte, cel ce se împotriveşte hotărârii Lui o face din minte diavolească; deci nu lăudându-i, nici scutindu-i fac aceasta, ci arătând răutatea noastră. Aceia deşi cârteau, dar mergeau prin pustietate, iar noi, deşi avem patrie şi casele noastre, tot cârtim. Aceia, deşi desfrânau, făceau aceasta pentru că de curând ieşiseră din răutăţile egiptene şi nu auziseră legi ca ale noastre. Iar noi, luând de la strămoşi dogmele cele mântuitoare, de mai multă pedeapsă suntem vrednici făcând aceasta. Voieşti să auzi şi altele câte au pătimit ei în Palestina, foamete, ciume, războaie, robii de la babiloneni, de la asirieni, cele ce au pătimit de la macedoneni şi cele din vremea lui Adrian şi Vespasian? Voiesc, o, iubitule, să-ţi povestesc ceva, dar să nu te tragi înapoi. Dar mai bine, înainte de aceea îţi voi spune alta. Foamete s-a făcut oarecând şi împăratul umbla pe zid, iar o femeie venind la el i-a spus: „Cutare femeie mi-a spus, împărate, să frigem astăzi pe fiul meu şi să-l mâncăm, iar mâine pe al ei. Pe al meu l-am fript şi l-am mâncat, iar ea nu-l dă pe al său” (4, Împ. 6, 26-29). Ce este mai cumplit decât nevoia aceasta? Şi iarăşi prorocul zice în altă parte: „Mâinile femeilor celor neîndurătoare au fiert pe

pruncii lor” (Plâng. lui Ieremia 4, 10). Deci iudeii au luat acest fel de pedeapsă, oare noi nu vom lua una mai mare?

Voieşti să auzi şi alte nevoi ale lor? Citeşte pe Iosif Flaviu şi vei cunoaşte toată pătimirea cea jalnică a lor. Oare te vom îndupleca dintru acestea să crezi că este gheena? Gândeşte-te, dacă aceia au fost pedepsiţi, oare pentru ce noi n-am fi pedepsiţi? Şi cum este posibil ca noi să nu fim pedepsiţi greşind mai mult decât aceia? Oare nu este dovedit, că pentru că ni se păstrează acolo pedeapsa? Iar de voieşti îţi voi spune pe fiecare în parte cum a fost pedepsit. Cain a omorât pe fratele său. Cumplit a fost păcatul. Şi de ce nu? Dar a luat pedeapsă groaznică şi mai grea decât nenumărate morţi, pentru care ar fi ales să moară de mai multe ori. Căci ascultă ce zice: „De mă scoţi astăzi de pe faţa pământului şi de la faţa Ta mă voi ascunde, tot cel ce mă va afla mă va omorî” (Fac. 4, 14). Dar spune-mi, nu fac şi astăzi mulţi ca şi acela? Căci când ucizi un frate, nu trupesc, ci duhovnicesc, oare nu ai făcut ca şi acela? Că ce deosebire este că nu l-ai ucis cu sabia, ci în alt fel? Pentru că putând să potoleşti foamea, treci cu vederea. Ce, nimeni nu zavistuieşte acum pe fratele său? Nimeni n-a aruncat pe aproapele în primejdie? Dar de nu a luat aici pedeapsa, va lua. Şi dacă acela, neavând legi scrise, nici auzind proroci, nici văzând semne mari, a luat atâta pedeapsă, cel ce a lucrat aceleaşi rele, dar în alt fel şi nu s-a înţelepţit din atâtea pilde, oare va rămâne nepedepsit? Unde este dreptatea lui Dumnezeu? Sau unde este bunătatea lui?

OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Iar despre ani şi despre vremuri, fraţilor, nu aveţi nevoie să vă scriem, căci singuri ştiţi bine, că ziua Domnului vine aşa, ca un fur noaptea” (I Tes. 5, 1-2)

Nimic, precum se vede, nu este atât de iscoditor şi lacom spre a cunoaşte cele nearătate şi acoperite ca sufletul omenesc. Iar aceasta se întâmplă pentru că nu are mintea desăvârşită şi curată. Copiii cei mai simpli nu încetează de a supăra pe părinţi şi pe învăţători cu desele întrebări, care nu sunt altele decât: „Ce este aceasta?” Şi acest lucru se întâmplă pentru că petrec în desfătare şi nu fac nimic.

Deci mintea noastră se sileşte să înveţe şi să priceapă multe în timpul vieţii, dar mai mult la sfârşitul ei. Şi nu este de mirare

dacă noi pătimim aceasta, când înşişi sfinţii Apostoli au pătimit aceasta mai mult decât toţi, zicând către Hristos mai înainte de Patimă: „Spune nouă când vor fi acestea şi care este semnul venirii Tale şi al sfârşitului veacului?” (Mt. 24, 3). Iar după Patimă şi Învierea din morţi L-au întrebat iarăşi: „Doamne, oare în acest timp vei aşeza Tu la loc împărăţia lui Israel?” (F. Ap. 1, 6). Dar mai pe urmă, după ce s-au învrednicit de Duhul Sfânt, nu numai că nu-L mai întreabă şi nu-L mai supără cu Aceasta, ci şi pe cei ce bolesc cu această iscodire fără rost îi potoleşte. **Căci ascultă ce zice acum fericitul Pavel: „Iar despre ani şi despre vremuri, fraţilor, nu aveţi nevoie să vă scriem”. De ce nu a zis „că nu ştie nimeni”? De ce n-a zis „că nu s-a descoperit”, ci „nu aveţi nevoie să vă scriem”? Dacă ar fi scris aşa i-ar fi mâhnit, dar scriind cum a scris i-a mângâiat. Şi zicând „nu aveţi nevoie”, nu i-a lăsat să cerceteze pentru că lucrul este de prisos şi nefolositor. Căci care este folosul, spune-mi, să zicem că va fi sfârşitul după douăzeci, treizeci sau o sută de ani? Ce ne priveşte aceasta? Oare nu pentru fiecare sfârşitul lumii este sfârşitul vieţii sale? De ce iscodeşti şi de ce te chinuieşti pentru sfârşitul lumii? Dar ceea ce pătimim în celelalte, pătimim şi în aceasta. Şi precum la celelalte lucruri lăsăm păcatele noastre şi purtăm grijă de cele ale altora, zicând: „Cutare este desfrânat; cutare este preadesfrânat; acela a răpit; altul a nedreptăţit” neluând aminte la lucrurile noastre, ci de toate ne îngrijim mai mult decât de ale noastre; aşa şi aici nepurtând fiecare grijă de sfârşitul său, voim să ştim sfârşitul lumii. Ce te priveşte pe tine acela? De vei iconomisi bine sfârşitul tău, niciun rău nu vei pătimi de la acela, fie departe, fie aproape. Pentru aceasta nici Hristos nu l-a spus pentru că nu folosea.**

...Dar ascultă ce zice Pavel: „Căci singuri ştiţi bine, că ziua Domnului vine aşa, ca un fur noaptea”. Şi nu numai sfârşitul cel de obşte vine aşa, ci şi sfârşitul fiecăruia. Şi acesta are aceeaşi lucrare ca şi acela, dar ce face acela deodată, acesta face în parte. Vremea sfârşitului lumii a început de la Adam, iar sfârşitul vieţii fiecăruia din noi este închipuire a sfârşitului lumii. Şi nu va greşi nimeni de va zice că sfârşitul său este sfârşitul lumii. Oare când mor nenumăraţi în fiecare zi, când toţi aşteaptă ziua aceea şi când nimeni nu învie mai înainte de ea, lucrul acesta nu este al acelui sfârşit? Dar de voiţi să ştiţi pentru ce s-a ascuns aceasta şi pentru ce „vine aşa, ca un fur noaptea”, vă voi spune ceea ce socotesc că este bine. **Dacă sfârşitul lumii ar fi fost arătat, nimeni nu s-ar fi silit vreodată la fapta bună, ci fiindcă ştie ziua lui cea mai de pe urmă, lucrează nenumărate rele, şi venind la botez în**

acea zi aşa s-ar fi dus de aici. Căci dacă acum frica neştiinţei clatină sufletele multora, cheltuind toată viaţa lor în răutate, şi la răsuflarea cea mai de pe urmă vin la sfântul botez, cine s-ar fi silit la fapta bună când toţi ar fi fost încredinţaţi de sfârşit? Şi cu toate că frica stă deasupra, mulţi au plecat de aici neluminaţi, neînvăţându-i nici frica aceasta ca în viaţă fiind să se silească la cele ce plac lui Dumnezeu, cine s-ar fi făcut vreodată înfrânat, dacă şi aceasta s-ar fi ridicat? Cine ar fi fost bun şi blând? Nimeni.

...„Nu suntem ai nopţii, nici ai întunericului. De aceea să nu dormim ca şi ceilalţi, ci să priveghem şi să fim treji. Fiindcă cei ce dorm, noaptea dorm; şi cei ce se îmbată, noaptea se îmbată. Dar noi fiind ai zilei, să fim treji". Aici arată că a petrece în zi este lucrarea noastră şi depinde de noi. Iar ziua şi noaptea acestea nu sunt ale noastre, ci fără de voia noastră vine noaptea şi nevrând noi vine somnul. Iar noaptea şi somnul acela nu este aşa, ci se poate ca totdeauna să priveghem, totdeauna să avem ziuă. Că a închide ochiul sufletului şi a primi somnul cel din răutate nu este lucrul firii, ci al voinţei celei libere. „Ci să priveghem şi să fim treji". Se poate să dormi când priveghezi, atunci când nu faci niciun bine. De aceea a adăugat „să fim treji". Că deşi va priveghea cineva ziua, dar de nu va fi treaz, va cădea în nenumărate rele. De aceea trezvirea este prelungire a privegherii. „Cei ce dorm, noaptea dorm; şi cei ce se îmbată, noaptea se îmbată". Şi vorbeşte aici nu numai despre beţia cea din vin, ci despre cea din toate răutăţile. Pentru că şi bogăţia este beţie a sufletului, şi pofta banilor, şi îndrăgirea trupească, şi orice rău vei zice este beţie a sufletului. Şi de ce a numit răutatea somn? Întâi că unul ca acesta este nelucrător spre fapta bună. Apoi pentru că pe toate le năluceşte, dar nimic nu vede adevărat, ci este plin de visuri şi de multe ori de lucruri necuvioase. Şi deşi va vedea ceva bun, nu-l poate avea. Aşa este viaţa aceasta. Este plină de visuri şi de năluciri. Bogăţia este vis, slava la fel şi toate cele asemenea. Cel ce doarme nu poate vedea pe cele ce sunt şi există cu adevărat, iar pe cele ce nu sunt le năluceşte ca şi cum ar fi. Aşa este răutatea şi viaţa cea petrecătoare în răutate. Nu vede pe cele ce sunt, adică cele duhovniceşti, cele cereşti, cele stătătoare, ci pe cele curgătoare şi care zboară şi se duc degrabă de la noi.

Dar nu este de ajuns să priveghem şi să fim treji, ci trebuie să ne şi înarmăm, că deşi va priveghea cineva şi va fi treaz, dar dacă nu are arme, îl omoară degrabă tâlharii. Deci când trebuie să priveghem, să fim treji şi să fim înarmaţi, căci ce îl va împiedica pe tâlhar să înfigă sabia, când noi

suntem fără de arme goi sau când vom dormi? De aceea şi aceasta arătând Pavel că avem trebuinţă de arme a adăugat: „Dar noi, fiind ai zilei, să fim treji, îmbrăcându-ne în platoşa credinţei şi a dragostei şi punând coiful nădejdii de mântuire”. A credinţei şi a dragostei zice. Aici se referă la viaţa cea cu învăţături drepte. Vezi că a arătat cum să priveghezi şi să fi treaz, adică îmbrăcat în platoşa credinţei? Şi nu zice de credinţa cea întâmplătoare, ci de cea adevărată, fierbinte, pe cea ce face liberi pe cei ce o îmbracă. Precum platoşa cea de fier nimeni n-o poate tăia degrabă, ci apără pieptul ca un zid, aşa şi tu pune credinţă şi dragoste împrejurul sufletului tău şi niciuna din săgeţile cele înfocate ale diavolului nu va putea să se înfigă în tine. Că unde sufletul va fi cuprins de puterea armei dragostei, toate se fac în zadar de cei ce vrăjmăşuiesc. Şi nici răutatea, nici vrajba, nici zavistia, nici linguşeala, nici făţărnicia şi nimic altceva nu se va putea atinge de un astfel de suflet. Căci n-a zis simplu să se îmbrace cu dragostea, ci cu dragostea ca şi cu o platoşă. Apoi zice: „Şi punând coiful nădejdii de mântuire”. Precum coiful păzeşte partea cea mai de nevoie din cele ce sunt în noi, adică capul, îmbrăcându-l şi acoperindu-l din toate părţile, aşa şi nădejdea nu lasă gândul să cadă, ci îl ţine drept precum este capul, neîngăduind ca nimic din cele de afară să intre la el. Şi cât timp nu intră nimic la el, nici el nu alunecă, căci cel ce este întărit cu aceste arme nu este cu putinţă să cadă cândva, fiindcă zice: „Şi acum rămân acestea trei: credinţa, nădejdea, dragostea” (I Cor. 13, 13). Şi zicând „îmbrăcându-ne” şi „punând” ne dă armele, arătând de unde poate să se nască credinţa, nădejdea şi dragostea şi cum că armele se pot face mai tari. Apoi adaugă: „Că Dumnezeu nu ne-a rânduit spre mânie, ci spre dobândirea mântuirii, prin Domnul nostru Iisus Hristos, Care a murit pentru noi”. Deci nu ne-a chemat să ne piardă, ci ca să ne mântuiască. Dar de unde este arătat că voieşte aceasta? De acolo că pe Fiul Său L-a dat pentru noi. Şi aşa doreşte să ne mântuim, că L-a dat pentru noi, şi nu L-a dat simplu, ci la moarte. Din cugetările acestea se naşte nădejdea. De aceea să nu deznădăjduieşti, o, omule, căci Dumnezeu nici pe Fiul Său nu L-a cruţat pentru tine; să nu oboseşti din pricina relelor de aici. Cel ce

a dat pe Fiul Său cel Unu-Născut ca să te mântuiască pe tine şi să te izbăvească de gheena, ce nu va mai face pentru mântuirea ta? Şi aşa ne ducem la El, netemându-ne, ca la un judecător, care deşi trebuie să ne judece, dar atâta dragoste a arătat, încât a înjunghiat pe Fiul Său pentru noi. Deci să nădăjduim lucruri bune şi mari, căci am dobândit capul şi vârful de credem, cum s-a spus. Să iubim deci. Şi a nu iubi pe Cel ce atâtea a făcut pentru noi este dovada nebuniei celei mai de pe urmă.

Şi „fie că veghem în viaţă, fie că dormim în mormânt − cu El împreună să vieţuim". „De aceea, îndemnaţi-vă şi zidiţi-vă unul pe altul, aşa precum şi faceţi". Iar în altă parte zice: „Ori de priveghem, ori de dormim". Dar despre alt somn zice aici, şi despre altul acolo. Acolo somn înseamnă moartea cea trupească, iar aici neîngrijirea de viaţa aceasta. Adică ca şi cum ar zice: Nu vă temeţi de primejdii, că, deşi vom muri, vii vom fi. Nu te deznădăjdui că te primejduieşti, că de nu ne-ar fi iubit atât de mult pe noi, nu ar fi dat pe Fiul Său. De aceea, deşi vei muri, viu vei fi, căci şi El a murit. Deci, ori de vom muri, ori de vom trăi, împreună cu El vom vieţui, de aceea nu mă grijesc de trăiesc ori de mor, căci împreună cu Acela voi fi. Deci toate să facem pentru a câştiga viaţa aceea.

Răutatea este întuneric, o, iubitule, este moarte, este noapte, în care nu vedem deloc ceea ce se cuvine şi nu putem face cele ce trebuie. Şi precum morţii sunt grozavi şi împuţiţi, aşa şi sufletele celor ce petrec în răutate sunt pline de multă necurăţie. Li s-au închis ochii, li s-au încleştat gura şi petrec nemişcaţi pe patul răutăţii. Şi care sunt mai ticăloşi ca cei ce petrec aşa? Căci cei ce mor trupeşte sunt morţi şi pentru răutate, şi pentru fapta bună, iar aceştia sunt nesimţitori către fapta bună, dar la răutate sunt vii. Pe cel mort de-l va bate cineva nu simte, nici nu se răzbună, ci este ca un lemn uscat. Aşa şi unul ca acesta are sufletul cu adevărat uscat după ce leapădă viaţa cea bună. Primeşte nenumărate răni în toate zilele, dar nu simte deloc. Şi nu va greşi cineva de-l va asemăna cu cei nebuni, cu cei ieşiţi din minte, cu cei beţi. Iar toate acestea le lucrează răutatea, care este mai cumplită decât toate. Cel nebun este iertat de cei ce-l văd, pentru că boala lui nu este a voinţei, ci a firii. Iar cel ce petrece în răutate cum va fi iertat?

– Dar de unde este răutatea? De ce sunt răi cei mai mulţi?

– Întrebi de unde? Spune-mi tu de unde este răutatea bolilor? Oare nu din neluarea aminte? Dacă bolile cele fireşti au începutul din voinţă, cu mult mai mult cele ale voinţei? Beţia de unde este? Oare nu din neînfrânarea sufletului? Ieşirea din minţi, oare nu din mulţimea fierbinţelii? Iar fierbinţeala nu din elementele ce prisosesc în noi? Iar prisosul celor ce sunt în noi oare nu este din neluare aminte? Căci dacă, sau prin lipsă, sau prin prisos, stricăm măsura celor ce sunt în noi, atunci aprindem focul acela. Iar dacă după ce s-a aprins flacăra nu luăm aminte, asupra noastră se întăreşte focul pe care nu-l mai putem stinge. Aşa se face şi la răutate. Dacă atunci când ea este la început, nu o oprim sau n-o tăiem, nu ne mai putem lupta cu sfârşitul ei, căci se face mai tare decât puterea noastră. De aceea, vă rog să facem totul ca niciodată să nu toropim. Nu vedeţi ostaşii, cei ce păzesc, că de multe ori dându-se puţin somnului, nu s-au folosit cu nimic din multa lor străjuire? Căci prin puţinul acela au stricat toată treaba, dând multă libertate celui ce vrea să fure. Şi precum mai bine ne văd furii pe noi, decât noi pe ei, aşa şi diavolul mai mult decât toţi se luptă, pândeşte şi scrâşneşte din dinţi. Deci să nu toropim şi să nu zicem: „Nu ni se va întâmpla niciun rău din aceasta sau din aceea”, că de multe ori am fost jefuiţi de unde nu ne-am aşteptat. Aşa şi la răutate, de unde nu ne aşteptăm de acolo ne prăpădim. Să luăm aminte cu de-amănuntul la toate. Să nu ne îmbătăm şi nu vom toropi, să nu ne desfătăm şi nu vom dormi, să nu turbăm de cele materiale că vom petrece în trezvie. Să ne întărim pe noi înşine din toate părţile. Şi precum cel ce umblă pe funie întinsă nu este cu putinţă să se lenevească sau să fie fără luare aminte nicio clipă, fiindcă acel puţin face mare rău, răsturnând şi prăpădind pe acela, aşa nici noi nu este cu putinţă să trândăvim sau să petrecem cu neluare aminte. Umblăm pe cale îngustă, care are prăpăstii de amândouă părţile şi pe care nu încap două picioare. Vezi de câtă luare aminte avem trebuinţă? Vezi că cei ce călătoresc pe căi înguste, mărginite de amândouă părţile de prăpăstii, cum îşi întăresc nu numai picioarele, ci şi ochii? Că de va privi în altă parte, cu toate că piciorul va călca bine, dar ameţind din pricina înălţimii, totul se va surpa. Ci trebuie să ia aminte şi de sine, şi de mers. De aceea zice: „Nici la stânga, nici la dreapta”. Mare este

adâncul răutăţii, adânci sunt prăpăstiile, des este întunericul jos, îngustă este calea. Să luăm aminte cu frică şi să umblăm cu cutremur. Nimeni călătorind pe o cale ca aceasta nu se umflă de râs, nici nu se îngreuiază cu beţia, ci călătoreşte cu trezvie şi cu luare aminte pe ea. Nimeni călătorind pe o cale ca aceasta nu poartă ceva de prisos, căci plăcut lucru este să fii uşor şi fără povară când mergi. Nimeni nu-şi împiedică picioarele, ci le lasă libere. Dar noi legându-ne cu nenumărate griji şi purtând nenumărate sarcini ale vieţii acesteia, căscând la cele lumeşti şi desfrânându-ne, cum nădăjduim să umblăm pe calea cea îngustă? Şi n-a zis simplu îngustă, ci a accentuat zicând: „Îngustă este calea" (Mt. 7, 14) ca să luăm aminte, precum luăm aminte la toate lucrurile cele de mirare. Iar îngustă este calea care duce la viaţă. Şi bine a zis îngustă. Că de vreme ce şi pentru gânduri, şi pentru cuvinte, şi pentru fapte, şi pentru toate suntem datori a da seama, îngustă este cu adevărat. Dar mai îngustă o facem noi când ne întindem, ne lăţim şi răşchirăm picioarele. Calea cea îngustă pentru oricine este grea, dar mai ales pentru cei ce se îngraşă. Iar cel ce se topeşte pe sine nu va simţi strâmtorare. De aceea cel ce s-a deprins a se chinui, nu se va necăji de va fi strâmtorat. Deci să nu nădăjduiască cineva că va vedea cerul cu odihnă, că nu se poate. Nimeni să nu creadă că va călători pe calea cea îngustă în desfătare, căci nu este cu putinţă. Nimeni să nu nădăjduiască viaţa, umblând pe calea cea largă. Şi când vei vedea pe cutare că se desfată cu băi, cu masă scumpă, că este înconjurat de oameni înarmaţi, nu te ticăloşi pe tine că nu te împărtăşeşti şi tu din acelea, ci suspină pentru acela pentru că merge pe calea cea pieritoare. Şi ce folos este de calea aceasta când se sfârşeşte în necaz? Şi care vătămare pricinuieşte strâmtorarea aceea, când duce la odihnă? Spune-mi dacă cineva este chemat la palatele împărăteşti, dar va merge acolo pe uliţe strâmte şi prăpăstioase, iar altul este osândit la moarte, dar este dus prin mijlocul târgului, pe care vom ferici? Pentru care vom suspina? Oare nu pentru cel ce merge pe calea cea largă? Aşa şi acum, să nu fericim pe cei ce se desfată, ci pe cei ce nu se desfată. Aceştia se sârguiesc la cer, iar aceia la gheenă. Şi poate mulţi dintre aceia vor râde de cele grăite de noi, dar eu mai mult plâng şi mă tânguiesc că nu ştiu pentru ce trebuie să râdă şi pentru ce trebuie să plângă, ci toate le amestecă şi le tulbură. De aceea eu plâng pentru ei.

Ce faci tu, omule, care, când trebuie să învii, să dai seamă de cele ce ai lucrat şi să suferi osânda cea mai de pe urmă, tu nu te îngrijeşti deloc, ci numai îţi umpli pântecele cu bucate şi băuturi? Şi pe lângă acestea mai şi râzi? Nu te plâng ştiind relele ce te aşteaptă şi osânda ce te va primi. Ci te plâng mai ales pentru că râzi. Tânguieşte-te împreună cu mine, plângi împreună cu mine pentru relele tale. Spune-mi, dacă vreunul dintre ai tăi va muri, nu urăşti pe cei ce râd atunci şi-i socoteşti ca vrăjmaşi, iar pe cei ce lăcrimează şi plâng împreună cu tine îi iubeşti? Atunci când femeia ta zace moartă urăşti pe cel ce râde, dar când sufletul tău este mort, tu râzi şi urăşti pe cel ce lăcrimează? Vezi în ce stare ne-a adus diavolul pe noi? Ca să fim proprii noştri vrăjmaşi şi pizmaşi.

Să ne deşteptăm, să luăm aminte, să priveghem, să ne apucăm de viaţa cea veşnică, să scuturăm somnul cel mult. Este judecată, este osândă, este înviere, este cercetare ale celor ce s-au lucrat. Domnul vine pe nori. „Foc înaintea Lui va arde şi împrejurul Lui vifor mare” (Ps. 49, 4). Râu de foc curge înaintea Lui, apoi viermele cel neadormit, focul cel nestins, întunericul cel mai dinafară, scrâşnirea dinţilor. Cu toate că vă veţi scârbi de acestea, eu nu voi înceta a grăi. Căci dacă prorocii nu tăceau cu toate că erau împroşcaţi cu pietre, cu mult mai mult noi trebuie să suferim îngreuierea şi urâciunea unora. Şi nu vom putea grăi spre măgulire, ca nu cumva amăgindu-vă să fim şi noi tăiaţi în două. Acolo este osândă fără sfârşit, fără mângâiere, fără apărător, căci zice: „Cui îi va fi milă de descântătorul muşcat de şarpe” (Înţ. lui Sirah 12, 17). Dacă pe noi înşine nu ne miluim, cine ne va milui? De vei vedea pe cineva că-şi înfige dinţii în el, poţi să-i ierţi vreodată aceasta? Nicidecum. Cu atât mai mult nu vom fi iertaţi, că având putinţa a face isprăvi nu am făcut.

Când ne rugăm lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, miluieşte!”, zicem pentru noi, că pe noi ne miluim, deci a ne milui Dumnezeu stă în puterea noastră. El ne-a dăruit aceasta. Dacă vom face lucruri vrednice de milă, vrednice de iubirea Lui de oameni, ne va milui pe noi Dumnezeu. Iar dacă pe noi înşine nu ne vom milui, cine ne va mai milui? Miluieşte pe aproapele şi te va milui Dumnezeu. Câţi vin aici în toate zilele şi zic „miluieşte-mă!”, dar tu treci cu vederea? Câţi goi, câţi betegi, şi nu ne plecăm la rugăminţile lor? Cum tu te rogi să fii miluit, nefăcând nimic vrednic de milă? Să ne facem îndurători, să ne facem milostivi, ca aşa să plăcem lui Dumnezeu şi să dobândim bunătăţile cele făgăduite celor ce-L iubesc pe El, cu darul şi cu iubirea de

oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, slava, stăpânirea, cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Vă mai rugăm, fraţilor, să aveţi luare aminte pentru cei ce se ostenesc între voi, pentru cei ce vă cârmuiesc întru Domnul şi bine vă sfătuiesc; şi pentru munca lor să-i socotiţi vrednici de prisoselnică dragoste. Trăiţi între voi în bună pace” (I Tes. 5, 12-13)

Cel mare are multe pricini de împuţinare de suflet. Şi precum doctorii sunt siliţi întru multe să mâhnească pe cei bolnavi, făcându-le bucate şi doctorii fără dulceaţă, dar cu mult folos; şi precum de multe ori părinţii se par îngreuietori pentru fii, tot aşa şi cu mult mai mult învăţătorii, deşi doctorul scârbeşte pe cel bolnav, dar se află cu dragoste faţă de rudenii şi prieteni, iar de multe ori şi faţă de cel bolnav. Încă şi tatăl are stăpânire asupra fiului de la legile cele fireşti şi de la cele cetăţeneşti. Şi dacă îşi va mustra fiul fără voia lui, nimeni nu-l poate opri, şi nici acela nu va putea răsplăti cu rău. **Dar la preot greutatea este mai mare. Întâi că trebuie să fie recunoscut mai mare cu bună voia lor şi să-i mulţumească când foloseşte puterea acestei dregătorii. Dar a se întâmpla acest lucru degrabă nu se poate. Căci cel mustrat şi certat, negreşit nu va mulţumi, ci se va face vrăjmaş. Asemenea va face şi acela pe care-l învaţă, acela pe care-l sfătuieşte şi acela pe care-l îndeamnă. De voi zice: „Dă banii tăi la săraci”, am zis un cuvânt greu şi împovărător. De voi zice: „Potoleşte iuţimea, stinge mânia, încetează pofta cea necuvioasă, taie o mică parte din desfătare”, toate sunt grele şi împovărătoare. De voi învăţa pe cineva când se trândăveşte, sau îl voi depărta de la Biserică, sau îl voi opri de la rugăciunea cea de obşte, se mâhneşte şi-l doare, nu pentru că a căzut din acestea, ci din pricina durerii faţă de oameni. Că şi lucrul acesta pricinuieşte mărirea şi întinderea bolii. Şi oprindu-ne de la cele duhovniceşti ne mâhnim şi ne doare nu pentru lipsa atâtor bunătăţi, ci pentru ruşinea celor ce văd.** Nu ne cutremurăm şi nu ne temem de lucru în sine, despre care Pavel multe vorbeşte peste tot.

Hristos a hotărât ca toţi să fie supuşi celor mari, zicând: „Cărturarii şi fariseii au stat pe scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceţi-le şi păziţi-le; dar după faptele lor nu faceţi, că ei zic, dar nu fac” (Mt. 23, 2-3). Şi iarăşi atunci când a vindecat pe cel lepros, a zis: „Mergi şi arată-te preoţilor” (Mt. 8, 4). Dar poate vei zice: „Îl faceţi fiu al gheenei şi îndoit decât voi” (Mt. 23, 15). Pentru aceea am zis „dar după faptele lor nu faceţi”. Deci

Hristos a scos orice pricină de la cel supus. Iar lucrul lor să „trăiţi între voi în bună pace”. Pavel scriind către Timotei zicea: „Preoţii, care îşi ţin bine dregătoria, să se învrednicească de îndoită cinste” (I Tim. 5, 17). Încă şi către evrei zicea: „Ascultaţi pe conducătorii voştri şi vă supuneţi lor” (13, 17). **Iar aici zice: „Vă mai rugăm, fraţilor, să aveţi luare aminte pentru cei ce se ostenesc între voi, pe cei ce vă cârmuiesc întru Domnul”. Şi de vreme ce mai sus a zis „zidiţi-vă unul pe altul”, ca să nu socotească că pe cei ce zidesc i-a suit la înălţimea dregătoriei învăţătorilor, a adus cele ce îndeamnă de a asculta pe conducători. Şi a îngăduit ca şi cei supuşi să se zidească unul pe altul, fiindcă nu este cu putinţă ca învăţătorul să le poată spune pe toate. „Pe cei ce se ostenesc între voi, pe cei ce vă cârmuiesc întru Domnul şi bine vă sfătuiesc”.**

– Dar este cuviincios asta?

– Ce zici? Dacă vreun om va mijloci pentru tine la alt om şi te va apăra, nu faci totul pentru acesta şi-i mulţumeşti din toată inima? Iar acesta stând pentru tine şi apărându-te înaintea lui Dumnezeu, nu-i mulţumeşti?

– Dar cum stă pentru mine şi mă apără?

– Pentru că se roagă pentru tine, pentru că slujeşte darul cel duhovnicesc ce l-a primit la botez, te cercetează, te învaţă şi te sfătuieşte; şi în miezul nopţii de-l vei chema vine. Şi nu face altceva fără numai că se supune gurii tale şi suferă hulele tale. Tu ai şi femeie şi ţi-ai ales viaţă de negustorie, iar preotul toată viaţa lui o petrece la Biserică.

„Şi pentru munca lor, să-i socotiţi pe ei vrednici de prisoselnică dragoste. Trăiţi între voi în bună pace”. Vezi că ştie că se fac împuţinări de suflet? Şi nu zice simplu să-i iubiţi, ci cu „prisoselnică dragoste”, ca nişte copii pe părinţi. Că prin ei v-aţi născut la viaţa cea veşnică, prin ei aţi dobândit Împărăţia, prin mâinile lor se fac toate, prin ei vi se deschid porţile cerului. Nimeni să nu se împotrivească, nimeni să nu se certe. Cel ce iubeşte pe Hristos, va iubi şi pe preot oricum va fi el, căci prin el a dobândit Tainele cele înfricoşate. Spune-mi, dacă ai fi voit să vezi palatele împărăteşti cele împodobite cu mult aur şi strălucite de razele pietrelor şi, rugând pe cel ce are cheile, ţi-ar fi deschis îndată şi te-ar fi băgat înăuntru, oare nu l-ai fi cinstit pe el mai mult decât pe toţi? Oare nu l-ai fi iubit ca şi pe ochii tăi? Oare nu l-ai fi sărutat? Acesta ţi-a deschis cerul, şi nu-l săruţi, nici nu îl îmbrăţişezi? De ai femeie, oare nu pe cel ce ţi-a înlesnit s-o iei îl iubeşti mai mult decât pe

toţi? Şi dacă iubeşti pe Hristos, dacă iubeşti Împărăţia cerurilor, cunoaşte prin cine ai acestea? Apoi zice ca pentru lucrul lor să „trăiţi între voi în bună pace”.

„Vă rugăm însă, fraţilor, dojeniţi pe cei fără rânduială, îmbărbătaţi pe cei slabi la suflet, sprijiniţi pe cei neputincioşi, fiţi îndelung răbdători faţă de toţi”. Aici se referă la cei bogaţi. „Dojeniţi pe cei fără rânduială”, adică nu cu stăpânire, nici cu obrăznicie, ci cu blândeţe. Mângâiaţi cu bunătate pe cei împuţinaţi la suflet, „sprijiniţi pe cei neputincioşi, fiţi îndelung răbdători faţă de toţi”. Cel ce este mustrat aspru deznădăjduieşte şi se face mai îndrăzneţ defăimând. De aceea trebuie să facem doctoria dulce prin sfătuire. Dar care sunt cei fără rânduială? Cu adevărat cei ce lucrează cele ce nu plac lui Dumnezeu. Căci rânduiala Bisericii este mai întocmită şi mai cuviincioasă decât cea ostăşească. De aceea cel ce ocărăşte este fără rânduială, beţivul este fără rânduială, la fel răpitorul şi toţi cei ce păcătuiesc. Căci nu umblă în rând, ci ies afară şi de aceea se răstoarnă.

Dar este şi un altfel de răutate. Nu la măsura răutăţilor într-adevăr, dar răutate şi ea. Care este aceasta? Împuţinarea de suflet. Pentru că şi ea prăpădeşte sufletul la fel ca şi trândăvirea şi neluarea aminte. Cel ce nu suferă ocara este puţin la suflet. Cel ce nu suferă ispita este puţin la suflet. Aceasta este sămânţa cea semănată pe piatră. Este şi un altfel de răutate, cea a neputinţei. „Sprijiniţi pe cei neputincioşi”, neputincioşi în credinţă. Căci este neputinţă şi în credinţă. Dar vezi cum nu lasă ca să fie defăimaţi? Încă şi în altă parte scrie: „Primiţi pe cel slab în credinţă” (Rm. 14, 1). Căci şi în trupurile noastre nu lăsăm să se prăpădească partea cea slabă.

„Fiţi îndelung răbdători faţă de toţi”.

− Dar şi faţă de cei fără rânduială?

− Da, şi faţă de aceia. Căci nimic nu este asemenea cu această doctorie, potrivită mai ales învăţătorului şi cuviincioasă supuşilor. Fiindcă şi pe cel mai sălbatic şi mai neruşinat decât toţi poate să-l ruşineze şi poate să-l înduplece.

„Luaţi seama să nu răsplătească cineva cuiva rău cu rău”. Dacă rău pentru rău nu trebuie a răsplăti, cu mult mai mult rău pentru bine, şi mai ales dacă nu a fost vreun rău mai înainte.

– Dar cutare este viclean, m-a mâhnit şi mi-a făcut multe nedreptăţi.

– Voieşti să te răzbuni pe el? Nu fă aceasta. Lasă-l aşa. Dar crezi că este destul atât? Nicidecum. „Ci totdeauna să urmaţi cele bune unul faţă de altul şi faţă de toţi”. Aceasta este cea mai mare filozofie, să răsplăteşti cele rele cu bune, nu cu rele. Căci ea este răzbunarea cea adevărată care-l vatămă pe acela şi te foloseşte pe tine. Dar mai bine zis şi aceluia îi va aduce mult folos de va voi. Şi ca să nu socoteşti că acestea s-au zis numai pentru cei credincioşi, a spus „unul faţă de altul şi faţă de toţi”.

„Bucuraţi-vă pururea”. Aceasta s-a zis pentru ispitele care pricinuiesc necaz. Auziţi toţi cei ce aţi căzut în sărăcie şi în necazuri, că din acestea se naşte bucuria. Căci de vom avea un astfel de suflet, ca să nu ne răzbunăm pe nimeni, ci tuturor să facem bine, de unde va putea intra în el boldul mâhnirii, spune-mi? Şi cel ce se bucură că a pătimit rău şi răsplăteşte cu faceri de bine celui ce i-a făcut rău, cum se va mai putea mâhni?

– Dar cum se poate aceasta?

– De vom vrea, se poate. Căci arată calea: „Rugaţi-vă neîncetat”. „Întru toate mulţumiţi, căci aceasta este voia lui Dumnezeu”. A mulţumi totdeauna este o lucrare a sufletului filozof. Ai pătimit ceva rău? Dacă vei vrea, acela nu se face rău. Mulţumeşte lui Dumnezeu, şi răul s-a şi schimbat în bine. Zi şi tu ca Iov: „Fie numele Domnului binecuvântat în veci” (1, 21). Şi spune-mi: Ce rău ai pătimit? Ai căzut în vreo boală? Dar nu este de mirare căci trupul nostru este muritor şi pătimitor. Poate ai sărăcit de bani? Dar şi aceştia se dobândesc, se pierd şi aici rămân. Poate vrăjmaşii te-au năpăstuit şi vrăjmăşuit? Nu noi am fost nedreptăţiţi, ci cei ce au făcut acestea. „Căci sufletul cel ce păcătuieşte acela va muri” (Iez. 18, 20). Deci a păcătuit nu cel ce a pătimit rău, ci cel ce a făcut rău. Nu trebuie, dar, să ne răzbunăm pe cel ce a murit, ci să ne rugăm pentru el şi să-l izbăvim din moarte. Nu vedeţi că albina când înfige acul moare? Iar prin insecta aceasta Dumnezeu ne învaţă să nu mâhnim pe cei de aproape, că noi primim moartea mai întâi. Şi împungându-i pe aceia puţin, i-am mâhnit, dar noi nu vom trăi mai mult, precum nici insecta aceea. Şi cu toate că Scriptura o laudă zicând: „Cât de lucrătoare şi ce lucru curat face, ale cărei osteneli şi împăraţii, şi proştii le întrebuinţează spre sănătate” (Pilde 6, 8), dar nimic nu o poate face să nu

moară. Şi dacă pe aceea, când face rău, nu o izbăveşte toată bunătatea cea covârşitoare a ei, cu mult mai mult pe noi. Iar a nedreptăţi când nimeni nu te-a nedreptăţit este lucru al fiarelor celor cumplite. Dar mai bine zis nu este lucrul lor, căci de le vei lăsa să pască în pustie şi nu le vei strâmtora, silindu-le să facă rău, niciodată nu vor vătăma, nu se vor apropia ca să muşte, ci se vor duce în calea lor.

Iar tu, fiind om cuvântător, cinstit cu stăpânire, slavă, în legăturile cu cei de un neam cu tine, nici fiarelor nu urmezi, ci nedreptăţeşti şi mănânci pe fratele. Şi cum te vei putea îndrepta? Nu auzi pe Pavel zicând: „Pentru ce nu suferiţi mai bine strâmbătatea?" (I Cor. 6, 7). Să ne ruşinăm că nu împlinim poruncile evangheliceşti. Plină este Scriptura de învăţături, dar nimeni nu văd ca să le împlinească. Dar care este cuvântul cel părut binecuvântat al celor mulţi? „Am copii şi nu pot să miluiesc, căci mă tem ca nu cumva să ajung la lipsă şi foame şi să am trebuinţă de alţii, iar să cer îmi este ruşine". Dar faci pe alţii să ceară? Nu poţi să flămânzeşti. Dar faci pe alţii să piară de foame? Ştii cât de greu lucru este a cere? Şi ce cumplit este a pieri de foame? Fie-ţi milă de fraţii tăi. Şi a flămânzi, nu este un lucru ruşinos şi vinovat, dar a arunca pe alţii în acestea, nu numai că este ruşinos, ci pricinuieşte osânda cea mai de pe urmă.

Toate acele cuvinte sunt şi pricinuiri şi bârfeli. **Şi cum că nu pentru copii se adună bogăţia, o mărturisesc cei ce nu au copii, nici nu vor avea, dar totuşi se chinuiesc şi se trudesc şi adună atâta bogăţie, încât ar fi putut s-o lase la nenumăraţi copii de ar fi avut. Nu grija de copii pricinuieşte adunarea de bani, ci ea este o boală a sufletului. Căci mulţi care nu au copii turbează pentru bani, iar alţii care au o mulţime de copii îi defăimează. Aceia te vor prihăni pe tine în ziua aceea, fiindcă dacă nevoia copiilor ar fi silit la adunarea banilor, trebuia ca şi aceia să aibă aceeaşi dorinţă. Dar de vreme ce nu au, nu din pricina mulţimii copiilor ne turbăm după bani, ci din pricina iubirii de argint.**

...De ce învinuieşti pe copiii tăi, o, omule? Nu ne-a dat Dumnezeu nouă copii ca să răpim cele ale altora. Vezi ca nu cumva să întărâţi pe Dumnezeu zicând acestea. Că de vei zice că ei sunt pricinuitori de răpire şi de a aduna bani, mă tem să nu te lipseşti de ei, ca de nişte vătămători. Dumnezeu ţi-a dat copii ca să te hrănească la bătrâneţe, ca să înveţe de la tine fapta bună. Căci pentru aceasta a voit Dumnezeu ca

neamul omenesc să se continue, două lucruri mari făcând, mai întâi punând pe părinţi învăţători, iar apoi punând şi multă dragoste în ei. Şi de era ca oamenii să se nască fără acestea, nimeni n-ar fi avut dragoste către aproapele. Şi dacă acum fiind mulţi părinţi, copii şi nepoţi, nu este purtare de grijă între ei, ce ar fi fost atunci? Pentru aceasta, deci, ţi-a dat Dumnezeu copiii. Nu învinui pe copii. Şi dacă cei ce au copii nu au niciun cuvânt de îndreptăţire, oare cei ce nu au şi se chinuiesc să strângă bogăţie, cu ce se vor îndreptăţi?

Dar au şi ei un oarecare cuvânt de îndreptăţire, dar lipsit de adevăr. Care este acesta? „În loc de copii − zic ei − avem ca pomenire bogăţia". Înţelegere pricinuitoare de râs mult. „În loc de copii, casa va face pomenire nesfârşită a slavei mele". Nu a slavei tale, o, omule, ci pomenirea va fi a asupririi şi răpirii tale. Oare nu vezi acum că mulţi trecând pe lângă casele cele strălucite, vorbesc între ei: „Cât a asuprit, a lăcomit şi a răpit acesta ca să zidească casa aceasta? Dar acum acela este pulbere şi cenuşă, iar casa o moştenesc alţii". Nu o laşi pomenire slavei tale, ci lăcomiei şi răpirii. Trupul tău s-a ascuns în pământ, iar pomenirea răpirii, care putea să se stingă cu mulţimea anilor, nu se ascunde, căci prin casa aceea se descoperă şi se vesteşte. Şi cât timp va sta ea, având numirea ta, negreşit că şi gurile tuturor se vor deschide asupra ta. Vezi că mai bine este a nu avea nimic, decât a suferi această grăire de rău?

Şi toate acestea aici. Dar acolo ce vom face, spune-mi? Aici ne-am făcut stăpâni peste atâtea şi nimic n-am dat din cele aveam sau foarte puţin, cum ne vom putea dezbrăca de răpiri? Iar cel ce voieşte să se dezbrace de răpiri nu dă puţine din multe, ci mult mai multe dă decât cele ce a răpit, încetând şi de a răpi. Ascultă ce zice Zaheu: „Şi dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit" (Lc. 19, 8). Iar tu răpind nenumăraţi talanţi, de vei da puţini bănişori şi aceia în silă, socoteşti că ai întors tot, şi eşti fără grijă ca şi cum ai fi dat mai mult decât ai răpit. Ci trebuia şi pe acelea a le întoarce şi din ale tale a adăuga altele. Şi precum furul nu este îndreptăţit dacă dă numai ce a furat, ci de multe ori mult mai mult a dat, sau chiar şi-a primejduit sufletul, numai să se izbăvească de vină; aşa şi răpitorul. Că şi răpitorul este fur şi tâlhar mult mai cumplit decât acela, încă şi tiran. Acela prin faptul că se ascunde, că se ispiteşte ca noaptea să facă cea mai mare parte a lucrului la care îndrăzneşte, îşi micşorează vina, fiindcă se ruşinează de

oameni. Dar acesta, făcându-se fără ruşine, răpeşte cu capul descoperit prin mijlocul târgului, fur şi tâlhar fiind. Nu sapă ziduri, nu stinge lumini, nu deschide lăzi, nici nu strică peceţi. Dar ce? Cele mai îndrăzneţe decât acestea face înaintea ochilor celor nedreptăţiţi; scoate pe uşă, deschide toate cu libertate şi îndrăzneală şi sileşte pe cei nedreptăţiţi să scoată şi să arate cele ale lor. Atât de mare este obrăznicia. Acesta, dar, este mult mai spurcat, mai neruşinat şi mai tiran decât acela.

Şi cel ce a pătimit ceva cu vicleşug se mâhneşte cu adevărat şi pătimeşte, dar nu puţină mângâiere îi este lui, că cel ce l-a nedreptăţit s-a temut de el. Dar cel ce împreună cu pătimirea primeşte şi defăimarea, nu le va putea suferi. Spune-mi dacă cineva ar fi desfrânat cu o femeie în ascuns, iar altul în vederea bărbatului ei, care mai mult ar fi mâhnit pe cel nedreptăţit? Oare nu acesta de pe urmă? Că acesta pe lângă că i-a făcut rău l-a şi defăimat, iar acela deşi n-a greşit mai puţin, dar a dovedit că se teme de cel nedreptăţit. Aşa şi la bani. Cel ce a furat în ascuns, cu atât este mai cinstit, că a luat în ascuns, iar cel ce a luat la vedere, împreună cu paguba a pricinuit şi ruşine.

Deci să încetăm a răpi cele ale altora, şi săracii, şi bogaţii. Căci nu numai către cei bogaţi îmi este cuvântul acesta, ci şi către cei săraci, că şi ei răpesc pe cei mai săraci decât ei; meşterii cei mai îndelungaţi şi mai puternici vând pe cei mai lipsiţi şi mai săraci, cârciumarii pe cârciumari, şi toţi cei ce sunt în târg fac aşa. De aceea voiesc ca de peste tot să scot nedreptatea. Iar **lucrarea nedreptăţii nu constă în numărul celor ce se răpesc şi se fură, ci în voinţa şi socoteala celui ce fură.** Şi cum că cei ce nu lasă nici pe cele mici sunt mai ales furi şi răpitori, mi-aduc aminte că v-am vorbit despre el, cred că şi voi vă aduceţi aminte. Dar pentru aceştia nu vom grăi nimic, căci şi ei sunt asemenea cu bogaţii.

Să ne învăţăm minte, deci, ca de acum înainte să nu poftim cele mari, să nu dorim mai mult. Numai la cele cereşti niciodată pofta să nu aibă hotar, ci fiecare totdeauna să dorească mai mult. Iar pe pământ fiecare să rămână la cele de trebuinţă şi nimic mai mult să nu caute. Ca aşa să putem dobândi bunătăţile cele adevărate cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slava, stăpânirea, cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.